

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკევობით

ფასი 1,50 ლარი

13 მაისი 2011 №10(140)

1516
2011

როდღა დალის მოთხრობა
კარლ იასპერსის გირკეცორზე
გოგი ჩაგელიშვილის ნოველა
ნინო ბაქანიძის მინიატურები
გიზო ზარნაძე ჯანსუღ ჩარკვიანზე
გია ჯოხაძის საუბარი ლინ კოფინთან
ზურაბ ნიჭარაძე გიორგი შენგელაიზე
სალომე კაპანაძე გურამ ჯეტრიაშვილზე
იაკობ გოგებაშვილის გზა მაცხოვრის გზა
როგორ ვკითხულობთ ალექსანდრე ყაზბეგს
ქურქიან ჯინორია და პოეზიის დღესასწაული

SONYARTIST

წიგნის თარო

ამაღწი
ვაჟა-ფშაველას

თბილისი 2010

მატიცინ ვალაშვილი

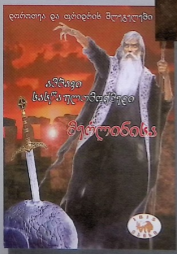
შეყვარებული
კაცი

ღირსოფა და ფრიდონის მღვდელმთავარი

კონსტანტინე
საქაყალაშვილის

მეტონინსა

ელის კავუტი

ჰემოქალი

მ. ინეუ ენ ჰემოქალი
მ. ჰემოქალი ინეუ თინაშაშვილი

შინაარსი

საღამო საღამოე გასაგონი	2	იოსებ ქუმბურიძე ძალთა ძალა და საზრდოევაბი (ფიქრები მურმან ჯინორიას მონოსკექტაკლის გამო)
როგორ მიიხილავთ ქალისას	4	ზურაბ ლავრელაშვილი წაზებები — კლაგინატორი და პიროგონი?
მსახრე-ინტერვიუ	8	ზურაბ ცინცქილაძე „მასსა და პარაგონ“ (მოამზადა ნატა ვარადაძე)
პროზა	9	გოგი ჩაგელიშვილი რადღე მონღა...
	12	ნინო ბაქანიძე ჩემი სულის მანიფესტი
ეპიგრაფი	13	ნოშრევან არაბული არც ფიქრს მოუქლავს ქაიცი
პოეზია	14	ლია სტურუა ბრამბტიკული საგონთა და სხვა ლექსები
ანთობია	16	კარლ იასპერსი რეფერატი ქირკვირუა
უსრულთა თვალთ	19	„საძარტველს გადაგრძინე მისი აოზონია...“ (ლინ კოფინს ესაუბრებდა გია ჯობაძე)
ლიტერატ	23	მარი ნიკლაური გომებაპვილის გზა — ძრისტას გზაა (იკობ გოგებაშვილის საზოგადოებისა და გამოცემლობა „დედა-ენის“ შესახებ)
პოეტრეაბთა სიძირი	27	გიზო ზარნაძე ჩემი სხელქვანი „ქვისლი“ (ცოტა რამ ჯანსულ ჩარკვიანზე)
წათხი და წლავი	32	როსტომ ჩხეიძე და შამისა მე პარ იედი (ბონაპარტისტული ჩანანერები)
რეპორაჟი	40	ელენე ამაღლოვი როცა თიქთი ნანთივს (მეხვედრა სოფიო კუქავასთან)
დღიურის ფარდავადე	43	ეთერ ბერიაშვილი „ნიმნი ქი პარა — შრქულა ხარ...“ (გოგი ოჩიაურის „არხოტის“ გამო)
პერსონაი პერბრეაბთათ	44	ზურაბ ნიფარძე უმაღლანი მიზინსაკან მისნარაფაული (გიორგი შენგელია)
ქირიკია	52	სალომე კვანაძე სიქათის ანბალქოთა ფარფატი (გურამ პეტრიიაშვილის „სასნაულენი პატარა ქალაქში“ გამო)
	54	ივანე ამირხანაშვილი იღვა და სინამდეილე (ირაკლი ჯავახიძის მოთხრობები)
ლიბრატორული სარაგვა	55	თეკლე ჯანელიძე რეი კულტურის ქიდე პრთი შუაგავალი
უსრორი ნევადა	56	როსლდ დალი მისის ბიქსტი და პოლქოვნიქის ნანუქარი ქურქი
პოეზია	63	ქაიცი — რჩული განგავისა

ორკვირული ფურნალი
 დამფუძნებელი „ილიონი“
 მისამართი: თბილისი,
 წუბინაშვილის №41
 რედაქცია - (995 32) 96_20_62
 რეკლამა - (995 93) 65_93_68
 გაერცელება - (995 77) 11_24_30
 ფაქსი: (995 32) 96_20_62
 E_mail: info@mtserloba.ge

მიავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
 პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
 პოეზიის რედაქტორი - შაკა ჯობაძე
 კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატროშვილი
 მხატვრული რედაქტორი - კარლ ფაშულია დიზაინერი - მალხაზ იაშვილი
 სტოლასტ-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება - თენგიზ რობიტაშვილი
 ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი - ეკა ზუჯიაშვილი
 გაერცელების სამსახური - ლევან კიკნაძე
 გარეკანზე: ნაპოლეონი სენ ბერნარის ულტრეტიზზე
 მხატვარი ეაკლი დავიდი

გაერცელება საქონლი „ქვისლი“
 სარედაქციო, მისამართი, სარედაქციო 17
 გორქოვსკაი - 995 12 53 0162

PRINTED BY "MAGICA TEE" PRINT HOUSE
 TBILISI, GEORGIA, 17 SARAJEVSKI STREET
 TELEPHONE - 995 12 53 0162

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 27 მაისს

იოსებ ჭუმბურიძე

კალთა კალა და საზრდოება

*

ფიქრები მუშაზე ჯიწრობას მონოსაქტაკლის გავი

«ცოტაც გვაცალეთ და სულ მალე თბილისში სტუმრად ჩამოსული პაპუასი მწერალი რომ იკითხავს, ქართველებს პოეზია უყვართ თუ არაო, უსათუოდ უარყოფით პასუხს მიიღებს». — შემძრა სამი წლის წინათ თამაზ ნატროშვილის ამ ფრაზამ, სიმწარით ილიასეთელ სიმართლეს რომ ედარება.

ამ სიტყვებით დაამთავრა მან მომცრო ეტიუდი («ჩვენი მწერლობა», №2, 2008), რომელიც სულ სხვა ხალხს ეხებოდა და ასე ერქვა: «უყვართ თუ არა ამერიკელებს პოეზია».

გასაგებია: ჩვენ ჩვენი ვიცირით.

ბატონი თამაზი, რა თქმა უნდა, უცდომლად ფიქრობს, რომ საქმე სატროლად გადაქვს, მაგრამ მაინც მინდა, დაეამაფიფო და ვუთხრა: მთლად უიმედოდაც არ უნდა ვიყოთ.

ვიცი, მისნაირ ღრმად განსწავლულებს (და ამის გამოც, ღრმად სექსპტიკოსებს) უსაბუთოდ ვერ დაამყვებდ.

და მიზარია, რომ მაქვს საბუთი: რუსთაველის თეატრის ექსპერიმენტული სცენა. მუდმივი ანშლაგი, როცა მურმან ჯიწრობა ქართული პოეზიის საუკეთესო ნიმუშებზე აგებულ მონოსაქტაკლს წარმოადგენს.

რა იზიდავთ, რა ენევათ, თანაც უმეტესად ახალგაზრდებს (რაც განსაკუთრებით გასაზარია) სექსტაკლისაკენ, სადაც არც მოდური (ხშირად — თვითმიზნური) თეატრალური ექსპერიმენტები ელოდებათ, არც ეროტიკული სანახაობა, არც «კომედი მოუს» სიბლუნე და არც «შუა ქალაქს» პურიტანული ოუმორი?

ამ კითხვას გურამ ასათიანის სიტყვებით ვუპასუებ.

დაახლოებით 30 წლის წინათ ის ისევე შემოფოტებულ იყო, როგორც დღეს თამაზ ნატროშვილია, მაგრამ მაინც ცდილობდა, დაეინტეგრირებოდა ყველა უიმედო ფიქრი, გათავისუფლებულიყო «სინანულის ადამრელი შეგნებისაგან, რომ დღეს ჩვენ ყველანი უკვე აღარ ვცხოვრობთ პოეზიით», უნდოდა, შედაეებოდა ყველას, ვინც იტყოდა, რომ «პოეტის სიტყვამ საქართველოში კარგა ხანია დაკარგა ძველი ნონა და ფასი».

იყო უფრო სამიში, პოეზიისათვის უფრო სახიფათო, მშრალი პრაქტიკიზმის უფრო ამკარა დალით აღტყვლილი დროები, მაგრამ ქართული ლექსი, ქართული პოეტის შთაგონება ამ სასწაულის ძალით მაინც ეღვარება? — ნერდა იგი.

რა სასწაულს გულისხმობდა?

«სინამ არტებობს ქართული ენა — თავისი სასწაულ-მოქმედი, იდუმალი არსებით, იგი თვითონ, თავისი ნიალი-დან აღმოაცენებს პოეზიას — მის იდუმალ თრთოლვას, რამეთუ ყოველი საიდუმლო ამას ენასა შინა დამარხულ არს».

არ ვიცი, ის დროები უფრო სამიში იყო თუ დღევანდელი, ეს კი ღრმად მნასა და ეტრფიან გადამარმუნებს: საქართველო მთავარი განსაცდლებების გან პოეზიამ იხსნა.

თუთ ზუსტი მენტიონების სიზუსტეც კი მაქვებს, მაგრამ მთელი არსებით მეგერა გალაკტიონის, რომელმაც «მცირეზე მცირე, რიცხობრივად პატარა ერის» გადარჩენა ასე ახსნა:

«აქ პოეზია იყო მისი შემქმნელობა, ანკარა წყარო, მომჩქეფავე იმ ხალხის გულით, მის სასიცოცხლო ძალთა ძალა და საზრდოება...»

ქართული ენა და პოეზია კი რამ გაყო (ისე გურამ ასათიანი): «ის ხალხი, კაცობრიობის ის ძველი მოღვაძე, რომელმაც ეს ენა შექმნა, თავისი მონოდებით პოეტს იყო».

სხვათა შორის: რა აზრიც არ უნდა გვექონდეს 2008 წლის აგვისტოში გამართულ სამთავრობო კონცერტზე, სადაც გურამ საღარაძე ლადო ასათიანის ლექსებს კითხულობდა, თვითონ ამ ფაქტში ერთი რამ უდავოდ იყო გასაზარა: ამა ქვეყნის ძლიერთაც სცოდნიათ პოეზიის (პატრიოტული ლირიკის) ძალა.

მურმან ჯიწრობას დღევანდელ საქართველოში დღეისაგან განსაკუთრებული მისია აქვს დაკისრებული: გადაარჩინოს ჩვენში პოეზია, რათა პოეზიამ გადაგვარინოს ჩვენი.

ჩვენი დროში ის დონე კიბოტისეული სიჯიუტით განაგრძობს ქართული პოეზიის საუკეთესო ნიმუშების კითხ-

ვას, თუშვაც, რასაც ის სცენაზე წარმოადგენს, მხატვრულ კითხვასაც ვეღარ დარქმევ. ეს თამაშია — პოეტური ნაწარმოებს თავისებური სცენური ინტერპრეტაცია, ლექსის „დრამატურგიული“ ქსოვილის ისეთი ოსტატობით წარმოჩენა, როცა სიტყვისაგან შემდგომი ყოველი ნაწილი ლექსისა თავისთავად გამოშხავდება“ (ხორც ლუის ბორხესი).

„ქარი მწყურია მე პირდაპირი“ — ასე უჭეია მონოსექტაკლს, რომელშიც თორმეტი ქართველი პოეტისა და მხოლოდ ერთი პროზაიკოსის ნაწარმოებებია გამოყენებული. ის ერთადერთიც, შეიძლება ითქვას, პოეტია, პროზის პოეტი — გურამ რჩეულიშვილი.

ნაწარმოებები რაიმე ერთი პრინციპით შერჩეული არ არის (თუ არ ჩავთვლით ხარისხს — ყველა მათგანი მაღალმხატვრულია).

ამის გამო არ იკვეთება ერთი კონკრეტული ხაზი (პატრიოტული ან ფილოსოფიური)...

არ ვიცი, ეს ნაკლია თუ არა, იმის ცოდნა კი მსურს, რამდენად ელოდება და ეძებს ერთიან ხაზს მაყურებელი, ამ სპექტაკლზე ასე უხედავ რომ დადის, გაცნობიერებული აქვს თუ არა პოეტის გადამჩინეული ძალა...

თეატრიდან რომ განვიშორდეთ აღნიშნულს, ეს აშკარაა.

იქნებ იმიტომ, რომ მურმან ჯინორია მათთვისაც ირჯება, ვისაც ლექსი ზოგადად მოსწყურებია და მათთვისაც, ვინც პოეზიით ეროვნული წერვის, პატრიოტული გრძნობის გაღვიძებას საჭიროებს.

„ამ სპექტაკლით მიწა ჩვენი მომავალი თოპა, ჩვენი ახალგაზრდობა მივფახლოვო ქართულ გენეტიკურ აზროვნებას“ — წერს იგი პროგრამაში.

ამ მიზნით, კომპოზიციაში შეაქვს ბარათაშვილის „საყურე“ და „მერანი“, ტიციან ტაბიძის „მეარღვნი და პოეტები“ და „მამ გამარჯება“, მურმან ლებანიძის „თოვდა, თოვდა“ და მუხრან მაჭავარიანის „მე მივბაძო სხვასი?“, ხალაფური „ნეტავი, გოგო, შენი ხმა“, ლადო ასათიანის „რუსთაველი პროსპექტზე სიარული“, ჯანსუღ წარკიანის „პატარა ლია, პატარა ჯედი“...

სპექტაკლი იწყება ტერენტე გრანდელი და მთავრდება გალაკტიონით. დასაწყისშიც მთავარ ანათებს და ფინალიც.

რეჟისურაც მსახიობისა, სცენოგრაფიაც და მუსიკალური გაფორმებაც.

მარჯვენა მხარეს პორცეია, მარცხნივ — მთის მწვერვალები. ბოროტ ტერენტე გრანდელს ეკუთვინის, მწვერვალები — გალაკტიონს. სცენის სიღრმეში ბარია, რომელსაც ხან ტიციანის თეთრ დუქანად წარმოვიდგენთ, ხან კი გალაკტიონის რესტორნად, ტიციანი ნაპირები რომ უნდა გაიანთოს.

სპექტაკლის განმავლობაში არავინთებლ გაისმის ტამი, რომლითაც მაყურებელი კონკრეტულ ლექსსაც აჯილდოებს და მის წამ კითხვულსაც.

მსახიობი კი — თამაშით და არა, უბრალოდ, კითხვით — თანდათან მიდის მწვერვალისაკენ, სადაც გალაკტიონის მეფურად უნდა მოკედეს.

არსებობს მოგონება, თუ როგორ გაჰყვა გალაკტიონი „მომანინდის მოეარის“ კითხვის დროს მწერალთა კამპიარის დარბაზშიან თვის ლექსს. მურმან ჯინორიაც ასევე ბუნებრივად მიჰყვება ამ ნაწარმოებს ისე, რომ მინანქრი ფსიქოლოგიური სვლებით იწვიათ დამაჯერებლობასა და ემოციურ მუხტს აღწევს.

ასეთი ფინალი ნებისმიერ დრამატულ ნაწარმოედნას, ტრაგედისაც კი დაამშვენებდა.

ერთ ესეიმი, პოეზიაზე მსჯელობისას, ბორხესი იხსენებს დასაღუპავად განწირულ ფინიკელ მეზღაურთა სამ ლოცვას, კომლინგის მოთხრობაში რომ წაუკითხავს. განსაკუთრებით გამოყოფს მესამეს, რადგან მასში „არ არის ბედთან შერიგება. ესაა თავგანწირული ნაპიჯი ადამიანისა, რომელიც უნდა თავიფიცეს... იგი ამბობს: „ღმერთო, განმსაჯე არა როგორც ჩვეურობა, არამედ როგორც ადამიანმა, რომელიც ზღვა ჩაყლაბა“.

ამ ლოცვაში ბორხესი პოეზიას გრძნობს. ეს ლოცვა სიღრმისეულად ებმინება კომპოზიციაში ჩართულ გურამ რჩეულიშვილის სიტყვებს — თავისი მოკელა მიშმა გადამწყვეტინა და მიშმაც მიხსნა...

მურმან ჯინორიას სპექტაკლშიც არ არის ბედთან შერიგება. აქ ბარათაშვილის მერანის ყიფინაც ისმის:

**თუ აქამედ არ ემონა მას,
არც ან ემონოს შენი მხედარი.**

აქა ილიაც:

**ანწყო თუ არა გწყალობ,
მომავალი შენია.**

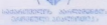
და ახლა უკვე ვიცი ის, რაც ერიოლის დასაწყისში არ ვიციდი, ანუ ძალიან მომინდ, როცა „ერთიანი ხაზი“.

რატომღაც მჯერა, რომ მურმან ჯინორია ასეთ სპექტაკლსაც აუცილებლად დადგამს. იმაზე, თუ როგორ ძალუბს პოეზიას ერის გადარჩენა...

ასეთ წარმოდგენას სათაურიც სხვაგვარი მოუხდებია...

P.S.

მონოსექტაკლს თავისებური პოსტკრიპტიკა აქვს. მართალია, ვველაფერს გალაკტიონი ამთავრებს, მაგრამ ხანგრძლივი ტამის შემდეგ, როცა მაყურებელი შინ წასასვლელად ემზადება, მსახიობი მიხილ ქვლივიძის ცნობილი ლექსის კითხვას იწყებს. „ის მაინც ბრუნავს“ — ეს სტრიქონი რეფრენად გასდევს სხვებულ ლექსს. ტრაგიკული ფინალის შემდეგ, მსახიობმა საჭიროად ჩათვალა ასეთი „მინანქრა“. ცხადია, ესეც ბედთან არზერეგებაა და იმის ზაზვასმაც, რომ მურმან ჯინორიამ იცის, რასაც ემსახურება, ანუ ის მაინც... ამრქვის! იბრძვის იმისათვის, რომ თბილისში სტუმრად ჩამოსულმა პაპავასმა (გენბათ, ფრანც ცვილიჩენებულმა) მწერალმა სულ მაღლ კი არა, კვარათლეს მიიღოს უარყოფითი პასუხი შეკითხვავც: „უუვართ თუ არა ქართველებს პოეზია?“

ზურაბ ლაერელაშვილი

ყაზაგები — პლაგიატორი და ეპიგონი?

„ფრთხილად, გენიოსის!“

ალბათ რეგვაზ ინიანიშვილის ეს შეძახილი უფრო მიესადაგება რუბინკოვად გია არგანაშვილის კრიტიკულ ნერილს „ხევისბერი გონა აიძულეს საკუთარი შვილი მოეკლა“ („ჩვენი მწერლობა“, 20, 2010), ვიდრე საფურხანაოს: „როგორ ვეითხოვლობთ კლასიკას“.

იქნებ არც ეს იყოს ურიგო, ოღონდ კითხვის ნიშნით...

რადგან ბატონი ვიას კრიტიკული განხილვა ჩვენი კლასიკოსების პროფანაციის არცთუ ახალი ნიმუშია და სრულად შეესატყვისება ახლებურ ტენდენციას, რომლის ძალითაც კლასიკოსები ისე კი არ უნდა ვეითხოვოთ, როგორც თავად უნერედი და უაზროვნიათ, არამედ, თანამედროვე ინტელექტუალთა ირიბი შექმნა.

მოტივი ამ ტენდენციას, ერთი შეხედვით, ფრიად კეთილშობილურია: კლასიკა მარად ცოცხალია, ყველა დროსა და ეპოქაში აქტუალური, ამიტომაც იქ თანადროულობის პრობლემები და ფასეულობები უნდა ვეითხოვოთ.

სულერთია, რის ფასად, მაგრამ უნდა ვეითხოვოთ...

კრიტიკოსებს სწორედ ეს დაუსახავს მიზან — ყაზაგების „ხევისბერი გონაში“ აღმოიჩინა თანამედროულობის უნათიერე ნიშნები, რაც, მისი აზრით, თხზულებები თემისა და მორალურ გმირის დაპირისპირებით არის მოცემული... და რაც დღემდე არავის შეუნიშნავს — საუკუნეზე მეტი ხომ კრიტიკოსთა და მკითხველთა არაერთი თაობა მწერლის ამ შედეგის იმდენად არასწორად ვეითხოვობდა თურმე, ის სრულებით სანაწილადმდე აზრით შკონებობით დაწერალი, სანამ თანამედროვე კრიტიკა თხზულებაში დაფარულ პრობლემას ფარდას ახდოდა და ნამდვილი სახით წარმოგვიდგინდა...

თავისთავად ცხადია, მკითხველი მოელოდა, ესოდენ კარდინალურად განსხვავებულ თვალსაზრისს დასაბუთების კრიტიკოსმა ტრადიციული გაგების გამტყუნებით ეცდებოდა, მაგრამ ბატონმა გიამ მხოლოდ დუმილით აუარა გვერდი ან საკითხს... ალბათ ყურადღების ღირსად არ სცნო, ან მის დამცველთა ავტორიტეტი ევატარდა...

არადა ტრადიციული გაგების მომხრეთა შორის არცთუ ცნირი მკველვარები არიან. აი, მაგალითად, რას ამბობს ვახტანგ კოტეტიშვილი ზოგადად ყაზაგების მსოფლმხედველობაში მონაწილასა და კონკრეტულად, მოხევეთა თემის შესახებ:

„ყაზაგები იმისთვის მიხტარის მომავალი თემის დამსახურის, რომ აქ ეგულება პიროვნისათვის ძვირფასი პირობა... ის თავისუფლება (!), რომელიც დღესაც საძიებელია ბრწყინვალე კულტურისა და ცივილიზაციის ქვეყნებში“.

ახლო, გვეუბნება მკველვარი, მწერლისთვის მოხევეთა თემი სოციალისტის მიკრომოდელია, სადაც პიროვნება და კოლექტივი პარაზონულიად თანაარსებობენ და სადაც ინდივიდუალური სრული თავისუფლება აქვს, იმდენად სახარბილო, რომ ამის მსგავსაც ვერ დაიკვივრავი დიდ-დიდი და მიწინავე ქვეყნებში...

ბატონი გიკა კი სრულიად სანაწილადმდეგო თვალსაზრისს გვთავაზობს: თემი და კოლექტივი „ხევისბერი გონაში“ იმდენად ამორალური და უზნეოა, ისეთი უსამართლო და

გაუბედავი, თანაც იმდენად პირმოთენ და უპირინციპო, რომ ხევისბერი გონა იძულებულია მოეულებოს მოვლელთა მთავარ ტექსტს ამ უმრავლესობის მაგიერ აბასრულის წართლმასაგულდება და ირინე მოპკლასო...

თემმა აიძულა შვილი მოეკლაო...

მერედა რას ემყარება ეს კატეგორიული დესკენა, კრიტიკოსის ნერილის სათაურადაც რომ გამოუტანია?

მხოლოდ ფანტასტიკურ ვარაუდებსა და ალოგიკურ შეუსაბამებებს, კონტექსტიდან ამოღვეული ციტატებისა და ეპიზოდებზე რომ აღარაფერი ვთქვათ...

კრიტიკოსის საეჭო მტკიცებულებათა თანამიმდევრობაც მოელოდ ასე წარმოგვიდგება: რაკი ტრადიციული გაგება მცდარია (თუმცა ეს საკითხავია, იცნობს თუ არა ბატონი გიკ ამ ტრადიციულ თვალსაზრისს საერთოდ! რომ სცნობოდა, იქნებ ეს საშთირო განხილვაც არ ნამოუნყო!), ამიტომ „ხევისბერი გონაში“ სულ სხვა აზრი უნდა ვეითხოვო, ეს სხვა აზრი კი, ბუნებრივია, ტრადიციულსგან განსხვავებულია; იმდენად განსხვავებული, რომ ტრადიციის დამცველებს აქამდე უყურადღებობისა თუ ზერელეობის გამო ვერ შეუმწევიათ. მწერლის მსოფლმხედველობაც დაყრდნობით კი ტრადიციული შეხედულების გამარჯება თანამედროვე კრიტიკოსის სასურველიც არ არის, რადგან კლასიკის თხზულებებში ყოველთვის თანამედროვე აზრია ფარულად ჩადებული...

თუმცა კრიტიკოსს მინე უცდა საკუთარი ვარაუდის არგუმენტრება მწერლის შემოქმედებითი ნათილების ასევე თავისებური ნდლობით ოღონდ დროისა და ეპოქის კონტექსტიდან მოწყვეტით, როგორც ეს ტრადიციული შეხედულებების უარყოფითა შეფერვბოდა...

კრიტიკოსის თვალსაზრისიც მოელოდ ასე შეიძლება ჩამოვაყალიბოთ: ყაზაგის შემოქმედება ირგანულ ეპოქის მტკიცებულებებს ბიბლიასთან, იმდენად მჭიდროდ და ახლო ნათესაობას, რომ ზოგჯერ გამოვიჩინო ბიბლიის მიმდებნა ჭირს, თუ სადა იწყება ბიბლიის ციტრება (!) და სადა მწერლის შემოქმედება...

მოთხრობის ნერილსა ყაზაგეი ხშირად სესხებლობს პერსონაჟებს („საკუთარი გარემოს მოწყვეტისო“, გვეუბნება კრიტიკოსი) იმავე ბიბლიიდან ან ზოგადად „ლიტერატუროდან“ და ახალ გარემოში შეუყავს, რათა მათ ექცევათ თუ მოქმედებას დააკვირდეს... საამისოდ ის ხშირად მიზარდავს „სიტუაციის გართულებას“, ანუ სოფეტებისა თუ ფაბულის ისეთიარ დაშინების, რაც პირველწყაროში არ შეინიშნება... ახალ გარემოში სახეცვლილი პერსონაჟები, ხედავით რა ამინარი „ხელოვნურ დაბრკოლებას“, იწყებენ „თითხეული მოქმედებას“ და პირველწყაროს თუ ლიტერატურულ პოტენციალს წენესა და მოწალურ ხასიოს ინარჩუნებენ, რითაც ხშირად ავტორის ალტაცების იმსახურებენ...

თუ კრიტიკოსის გერწმუნებით, ეს მეთოდი ყაზაგებისთვის ზოგადად ყოფილი დაშახასიათებელი და ამწიარადვე აუფია მას „ხევისბერი გონაც“, რაკიდა ეს თხზულება, ბატონი ვიას მტკიცებით, საერთო წენიდან გამოწყლისარ არ არის.

აქაც ბიბლიიდან და ლიტერატურიდან „მოურვეგტია“ მწერალს მისთვის საინტერესო პერსონაჟები და ფოლკლორული ევრასიამი მოუტყვევია, შემდეგ კი ხელოვნურად გაურთულეთა სიუჟეტი, რათა „საკუთარი გარემოდან“ გადმოსახლებაული პერსონაჟები ზღვრულ სიტუაციაში ჩაეყენებინა.

აქვე კრიტიკოსი მიგვანიშნებს, თუ ვინ შეიძლება იყვნენ „ბევისბერი გოჩას“ პერსონაჟების ლიტერატურული პრობლემატიკები... როგორც ირკვევა, თხზულების დრამატული ხაზის განსავითარებლად მწერალს ბიბლიური იოაბისა და აბესალომის ამბავი შეურჩევია და ნინანანარ გამზადებულ ფოლკლორულ ვარიანტში „გადმოუნერგავს“. შემდგომ კი სიუჟეტი მამის მიერ შვილის მოკვლის „შენაღდასაღსარებო ცოდვით“ დაუმძიმებია, რაც ბიბლიაში არ დასტურდება...

მიზანი ამ ეპიზოდის დამატებისა, როგორც უკვე ითქვა, პერსონაჟების დაპირისპირებამდე აქცეა... ყაზბეგის შემხედვლებაც ამ საკითხზე „ბევისბერი გოჩაში“ თურმე ასეთი ანტითეზით ამოიკითხება: მორალური გმირი იძულებულია, რაღაც უღდა უღრდეს, თუნდაც საკუთარი შვილის მკვლელობის ფასად, უბასუსისმებელი და უსამართლო უმარადესობის გასაკეთებელი საქმე იტვირთოს და მართლმსაჯულება აღასრულოს...

როგორც ბიბლიურმა იოაბმა, რომელმაც, დავით მეფის თხოვნის მიუხედავად, მაინც მოკლა მამისა და ძვერის მოღალატე აბესალომი... „ბევისბერი გოჩაში“ ეს მარადელი დაპირისპირება ცნაურდება ბევისბერის საქციელით, როცა მან უსუსური და გაუბეღელი მსაჯულების მიერ შეწყალებული ოსინჯ საკუთარი ბილით მოკლა... თუმცა ამ „შენაღდასაღსარებო ცოდვით“ მთელი სიმძიმე მაინც თუმჯე გადადის, ვინაიდან სწორედ თემის მიერ არჩეულმა „პომონდამ“ (!) აიძულა ბევისბერი, მართლმსაჯულება მარტოს აღსრულებინა...

შესაბამისად, თხზულების დრამატული ღერძიც სწორედ თემისა და პიროვნების ასეთ ზნობრივ დაპირისპირებაზე გადის და არა მამა-შვილის კონფლიქტზე, როგორც აქამდე ტრადიციულ შემხედვლებთა დამცველებს ეგონათ...

აქით უპირისპირო და უზენო საზოგადოება, იქით — მორალურად მტკიცე პიროვნება, რომელიც ყოველგვარ სიტუაციაში (თუნდაც „ხელოვნურად“ მიიმპიევი კი) ინარჩუნებს ღირსებას... კრიტიკოსი არ აზუსტებს, რამდენად „ორგანულია“ (ბიბლიაიდან სახელოვის არ იყოს) ეს თემა მწერლისთვის და აუსახავს თუ არა მას სხვა თხზულებებშიც სხენებული დაპირისპირება, ან თუ აუსახავს, როგორ და რანაირ „ბელოვნურად“ გაურთულებულ სიტუაციაში... იმის დასტურება კი, რომ „ბევისბერი გოჩაში“ მაინცდამაინც ეს დაპირისპირება ასახული და არა სხვა რამ, ის კმაყოფილება მხოლოდ თხზულების ფინალური ეპიზოდის განხილვით, ანუ მამის მიერ შვილის მოკვლის იმ „შენაღდასაღსარებო ცოდვით“, რაც მწერალს ეთოიმ მორალური გმირის ზნობრივ გამარჯვების საჩვენებლად შეუთხზავს... თხზულების მთლიანი და დაწერილებითი ანალიზისაგან მოწყვეტილი კი გასამართლების ეტიოდი თითქოსდა „ბევისბერი გოჩას“ იდუარო

კონცეფციის სარკედ იქცევა... კრიტიკოსის აზრით, სწორედ ამ ეპიზოდში განხილული ვიდეო დრამატული კვანძი თემისა და პიროვნების მორალური დაპირისპირებისა...

ოღონდ ისე, რომ ეს დაპირისპირება მანამდე არსად ჩანს და მოულოდნელად გამოიხატება თხზულების ბოლოს ვერც ყაზბეგის თხზულებით და ვერც კრიტიკოსის წერილით ვერ იპოვიოთ ძუნწი მინიმუმსაც კი, თუ ამგვარი დისპოზიცია საერთოდ არსებობს... მამ საიდან გაჩნდა „ბევისბერი გოჩაში“ მორალური გმირის პრობლემა? ამას ბატონი ვია არ განმარტავს და ჩვენც მხოლოდ მის მოტივაციაზე შეგვიძლია ვისაუბროთ, როცა მან ასეთი თვალსაზრისი შემოგვთავაზა: ესაა სურვილი ჩვენი კლასიკოსის გათანამედროვებისა, მის შემოქმედებაში ე.წ. „პრპოს ფსიქოლოგიის“ დანახვისა, რაც ბატონი ვიას თანამედროვეობის მთავარ ნიშან-თვისებად მიურჩევია...

თუმცა კრიტიკოსი იმდენად როდი წერილმანდება, ამ მოვეცინა ისტორიული კონტექსტი ავეცინას... რამდენად იყო ეს პრობლემა ყაზბეგის დროს აქტუალური და იყო კი საერთოდ? აკი მწერალი „ბელოდისა“ და მონურად მორალის „პომონდამ“ ურთიერთობას ავეცინოს თანაც რომის — მეცრებაზეც საუკუნის ბოლოს... როცა მწერლობა სულ სხვა თემებით იყო ვართული, ყაზბეგს კი, როგორც ჩანს, ეპოქისთვის გაუსწრია და „ბევისბერი გოჩაში“ ჩვენი მისტიკური პრობლემა გამოუსახავს...

მადლობის მეტი კი გვეთქვამს ჩვენი კლასიკოსისთვის, ეს რომ მართლაც ასე იყოს, მაგრამ ვი, რომ ბატონი ვიას თვალსაზრისი უფრო სურვილია, ვიდრე რეალობა...

მას რომ ნინანანარი აკვიტებით არ ნავეკითხა ყაზბეგის ეს შედეგო, იქ სულ სხვა თემებსა და პერსონაჟებს აღმოჩნდა, ვიდრე თეთონ პეონია... კეთილად სურვილი კი უღვეს საფუძვლად მის და თვალსაზრისს — კლასიკა რომ ყველა დროსა და ადგილას აქტუალურია, მაგრამ, სამწუხაროდ, ვარაუდების აპარა დაჩრეწილი მისი მოსაზრებანი ჩრდილს უფრო აყენებს ყაზბეგს, ვიდრე ზრწწყნელებს შპამებს, რაკილა გენიოსი მწერლის ნავეკლად პოლიტიკური პამფლეტის მისხველი და ემივიონი შეკარჩა ხელილი...

აბა ნახეთ: თუკი ბატონი ვიას ლოღვიას ავეცებით, ყაზბეგს ორიგინალური პერსონაჟები კი არ გამოუსახავს, თავისი შედეგებით სულ ნახსებები პერსონაჟებით აუვსავს, რის მიჩქმალვასაც „ბელოვნურად“ დამძიმებულნი რაღაც სიტუაციებით ცდილა (მაგრამ იმდენად უტვრილოდ, რომ ბატონმა ვიამ მაინც ამოიკონია!), მერე ლიტერატურული მისტიკიკაციის საშუალებით უნდოდა თორმე კვალის არევა და ვენდობილი მითითურ ღინჯა ხელუღმისთვის გადაუბრალეხა — იმან მიაპობ მამის მიერ შვილის მოკვლის „შენაღდასაღსარებო ცოდვით“... არადა, როგორც კრიტიკოსი

იონწმუნება, მწერალს ეს თავად შეუთხზავს ნასესხები პერსონაჟის გამოსაცდელად, თუმცა კი პერსონაჟს უცებ „თვითნებური მოქმედება“ დაუსკია და მწერლის გეგმა დინამიკურად შეუცვლია. ყაზბეგს კიდევ სულაც არ სწყნარია ასეთი თვითნებობა და აღტაცებულიც კი დარჩენილა პერსონაჟის დაუმორჩილებლობით...

ვერ გეტყვით, რა იგულისხმება პერსონაჟთა ამ „თვითნებური მოქმედებით“, ალბათ ის, რომ თავიდან მწერალს იოაბის სიმტკიცე ეძვევებოდა, თორემ რატომ გახდებოდა აუცილებელი, უკვე „ბევისბერ გოჩაში“ გადმოსახლებული, „მძიმე სიტუაციიში“ ჩაეყენებინა? იოაბის ზნეობრივმა უფრეგობამ რომ მოხიბლა, ნუთუ არ იცოდა, მისთვის ნინ ცოლშვილი და ნათესაობაც რომ დაეხედდრებინა დასახოვად, ის მაინც სამართალს არ უღალატებდა? იცოდა, მაგრამ მაინც ეეძვებოდა... მერედა, ბიბლიის უამრავ პერსონაჟთანგან მაინცდამაინც ეს იოაბი რატომღა მუარნო? თუ კრიტიკოსის ლოკაით ვინსჯებოდა, მის აბამები მწერალს უზნეო საზოგადოებაში დაპირისპირება უნდა ამოკეთებოდა... მერედა ვინ განასახიერებს ბიბლიაში უპასუხისმგებლად და უპირინციპო „ბომბინებს“? ვინ და დაეთი მუყე, ვის თხოვნი მისუბ-დავადაც იოაბმა მაინც მოკლა ამესალმო...

ბატონი გია არც იოაბისა და მეფე დავითის დაპირისპირებას მიმოიხილავს დეტალურად და მარტო იმის აღნიშვნით კმაყოფილება, რომ იოაბმა სამართლიანობა აღადგინა... რატომ არის აბესალომის მკვლელობა მართლმსაჯულების ზეიმი? ვერც ამას შეიტყობთ კრიტიკოსისაგან, რაკილა არ-გუბუნებოთი საბრძოლ, საზოგადოდ, მას არ სწყევია... მისათვის მითავარი, ასოციაციურად რაღაც თუხის მოგვანოვლის, თვით ის ასოციაციის აბსნა-განმარტება კი რეენ დაგვიტოვოს თავსჯელობა... თუმცა ამგვარი ასოციაციური „გადაბან-ხილვაც“ ვერ გავხსნის იმ დატყბ, თუ სხვა ამოკითხვის იოაბისა და მეფე დავითის ურთიერთობაში მწერალმაც და კრიტიკოსმაც „ზევისბერი გოჩას“ მთავარი კონცეფცია — თემისა და მორალური გმირის დაპირისპირება? თუკი ვიგულისხმებთ, რომ მწერალმა მხოლოდ პერსონაჟს „მონყუტა“ ბიბლიურ გარემოს და „ზევისბერი გოჩას“ უკვე ხსენებულ კონფლიქტში მოაქცია, ხომ უნდა ჰქონოდა იმის გარანტია, რომ გმირი ამ გამოცდებს გაუძლებდა, ანუ ამ მხრივ რაღაცით უნდა გამოიჭინა მანამდე თაკი... ბიბლიაში ის დაეთი მეფეს უპირისპირებდა, რაც ალბათ „ოკოციალურ“ მართლმსაჯულებასთან დაპირისპირებად უნდა მიიღოთ, მაგრამ არის კი ეს ოპოზიციური წყვილი „ზევისბერი გოჩას“ უპასუხაბის წყვილის თემი — ზევისბერის მსავალი? და ასევე, რამდენხად მსავალი ამ დაპირისპირებათა ბასათო?

ვისაც კი ძველ აღთქმაში ჩაუხედავს, დამეთანხმება, რომ იოაბისა და აბესალომის აბამიკი ისე ჰგავს ზევისბერი-სა და ონისას, როგორც ჩინელი ხანგას... ამტკობაც მანინცდამაინც მისი ამორჩევა „ორგანულად“ ახლო ბიბლიური ტექსტთანგან მხოლოდ მწერლის აზროვნების სისუსტეზე მიკვთითობს (თუკი ეს საერთოდ ჰქონდა განზრახული).

საბოლოოდ კი გამოდის, რომ ყაზბეგი ზერეულად, ნაუცბათედაც ნამოპკრავდა ხელს სარეჟიმე ბიბლიურ სიუჟეტს, ბიბლიურ პერსონაჟებს სახელს და სიტუაციას შეუცვლიდა და მოთხრობასაც ასე გამოაცხობდა! არ ვიცო, სხვა რადა უნდა დაბარალო მწერალს მეტი, პლაგიატორისა და ეპიგონის სახელი რომ უფარ მომთორროს: ნასესხიარი პერსონაჟები, ნასესხიარი სიუჟეტები...

ცხოხნებული იონა მენურნარია სხვას კი არას ამწუნათება და ყაზბეგს — პერსონაჟების დაბასათება არ გეტყვება, უსიკოლოგური აღწერას თავს ვერ ართმევო...

თუმცა ბატონი გია ამით არ კმაყოფილება და მწერალს სიუჟეტებსა და დრამატული კენძის გახსნის უფრედრინადც ნაროგადევენს, ვისაც თურმე ეს ებსაღებულ-ლი თემისა და პიროვნების დაპირისპირება მხოლოდ ფინალში, სასამართლოს ეპიზოდში აბსენდება!

ყაზბეგს რომ მართლა თემისა და პიროვნების კონფლიქტის ასახვა მოეწონებინა, ნუთუ ამას თბზულების დაწყებისთანავე არ მიგვანიშნებდა ან რეჟიკით, ან ზევისბერისადმი ოპოზიციური პერსონაჟის შემოყვანით?

მეგრამ საქმეც გვავა, რომ კრიტიკოსი ამ უფერულ, რუს „უმრავლესობას“ უმიზნებს, რათა მოხბევათ თემს „ბრბის დესიკოლოგია“ მიანებოს როგორმე... ამით კი, როგორც აღინიშნა, ყაზბეგე ერთობ „გათანამდრეგებებს“...

ყველაზე დიდი გაუგებრობათება და ვერგებება ყაზბეგის შემოქმედებისა კი სწორედ ამ, არატოტზხის ხსენებულ დაპირისპირებაზედ „ზევისბერი გოჩას“ ნამდვილი კონფლიქტისა და ტრაგიზმის დაფანაა, როცა ჩვენი ქალსიპის უცებ პოლიტიკური პამფლეტის მოხბეველ იქცა... კრიტიკოსი ამითაც უზებურად აკინნებს და ამცრობს ყაზბეგს, რაკი ჰქონია, რომ უმაღლესი მსაჯულის მიერ მოვადეგობის აღსრულება (თუნდაც ამას ნინ მულის სიყვარული ედგას) რაღაც დიდი და გაუგებრობა გმირობაა! (მითუფრეტ, რომ „იურიდილი“ თვალსაზრისით ზევისბერი არც ისე მართალია, მაგრამ უფრნების ფორმითი კარგადეგობის არ გვაძლევს, ამ მხრივაც დავასაბუთოთ სიტუაციის მცდარება!)

ყაზბეგს ამ მისნაირ დიდ მწერლებს რომ მართლაც ამ ენ „ზევისბის გამარჯვებაზე“ ინერტი თავითაი შემედევრენ, ლიტერატურა ალბათ მორალურ ეტიკის მიხედვით გაესტება... რასაკვირველია, დიდი მწერლობა მორალისგან განუყოფელია, მაგრამ ჩვენი ქალსიპის ისე ნარმოადგენა, როგორც ამას ბატონი გია გვთავაზობს, სრულად ენინადაღმდგება ყაზბეგის, როგორც მწერლის, მსოფლმხედველობებსა და შემოქმედებით მანერას.

და მართლაც, რა ვიცით, რომ ის პერსონაჟებს ბიბლიიდან ამ „ლიტერატორიდან“ (თითქმის ბიბლია ლიტერატურა არ იყოს!) სესხებოდა? ეს ხომ მარტო კრიტიკოსის ვარაუდია! ან რატომ არის მისი შემოქმედება ბიბლიისაგან განუყოფელი? ნუთუ მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ პერსონაჟს „ადაბადებს“ ციტატა აბსენდებამ? ამ ლოკიკით, თუ პერსონაჟი გამრავლების ტაბულას დაიმონმებს, მწერალი მითავარსა მმიდევრად უნდა გამოეცხადებო?

ყაზბეგის, როგორც მწერლის, უფრნობა ჩანს ნასესხები პერსონაჟების გამლა-განვითარებამაც, ასე მგავლობთად, როცა მას ბიბლიიდან აბესალომი „მოუწყვტია“ და „ხევისბერი გოჩაში“ ონისად უქცევია, ამ პერსონაჟის ბიბლიური ნარმომავლობა საქმარისად არ მისჩვენებია და მისთვის „ვევისბერისას“ გმირის „ინტრადიქტივი“ დაუშაბებია... ასე რომ, ონისკ თან აბესალომიც არის და თან ტარიულად, რაკი მსავით „ოხვრან-ქმნდით და დაჭროლის ლომსიკით გამედრებული გმინიით დღის მთა-ბარად“.

აქ უკვე მწერლის კიდევ ერთ შემოქმედებით თავისებურებს მივაგვარებ კრიტიკოსს, თუმცა ისევე „ადაციწყნა“ განემარტება, თუ რა მისთვის ეტაზავა მწერალმა აბესალომის სახე ტარიულიო!... არადა ონისკ მაინც აბესალომია, რადგან

ბუდი იმისი აქვს... ტარიელთან მსჯავსება, ეტყობა, იმიტომ ახსენებდა ბატონ გიას, რომ ირისიც მიყვაროდა, მაგრამ ასე ხომ ყოველი ფოთოლი ფოთოლია და კაცი კიდევ კაცი... ნუ-თუ თვით მიყვარობის ხასიათია და თუნდაც პერსონაზე ამ გრძნობის წვეგაუღეს თავისებურებას არანაირი მნიშვნელობა არა აქვს?

საუბარი აღარ არის იმაზე, თუ რანაირად უნდა წარმოვიდგინოთ მეყვარებელი აბესალომი და რით უკავშირდება ერთმანეთს ესოდენ განსხვავებული ორი პერსონაჟი, როგორც ტარიელი და აბესალომი?

თუმცა ბატონ გიას ასეთი „წერილობანი“ არ აცხვენებს, რაკილა მიზნად დაუსაბავს ყაზბეგის თხზულებაში როგორმე ორიგინალური თემა ამოკითხოს... ის ხომ დღევანდელი დადასახელებიდან უპირატეს მის შემოქმედებას და, ვინ იცის, ჩვენი კლასიკოსი პერსონაჟებისადაც ეჩვენება... აკი მსჯელობაც აქეთენ მიჰყავს -- ვითომ ყაზბეგი რომ ინიტრეტესტუდულად სესხაობს პერსონაჟებს, ფოლკლორულად გერმანებს ცვლის, ლაბორატორიულად ამონიშნებს ნასესხებ პერსონაჟებს და შემდეგ, როგორც ავტორი, უწინარდება, რაკილა სათქმელს ამ „თვითმოქმედ პერსონაჟებს“ უტყობს...

აღტაცებულია იმათი მოქმედებით, კიდევ ამ კიდევ გვიმომწებს კრიტიკოსი და მკითხველსაც ამ აღტაცების თანაზიარად ბნის, ესეც შორიდან აღფრთოვანებით შეპყრულს მათ „ნუსისა და რიგის“ დარღვევებულ ქმედებას...

როგორ და რანაირად შეიჭყო ბატონმა გიამ თითქმის საუკუნის წინათ გარდაცვლილი მწერლის ამნაირი აღტაცება, ჩვენივე ეს გამოცემა, ისევე როგორც მკითხველის გარეგან ამ ვითომდა აღფრთოვანებაში, ღამის სუნთქვამკერულნი რომ შევერუბთ ჩვენი კლასიკოსის აზრებისა და მხატვრობის გაუფიქრებლობას...

ვითომ იმას კი გაუარადებოდა ეს ჩვენი აღფრთოვანება, ორიგინალური და თვითმყოფადი მწერლის საბჭოო რომ დავუკარგეთ და ემიგრანად და პლაგიატორად ვაქციეთ?

მაინც აღტაცებით შემოგვეყრება, რაკილა სხვა გზა არ დარჩენია -- ენახოთ ერთი, კიდევ ის იარაღის შიშაპირავენი და როგორ გააუკუღმართებენ ჩემს სახელსო... როგორ გამაინჯენ პროკურატის სარეაქციულზე და როგორ შემკერებენ და შემასწორებენ იმ თავიანთი „ახლებური“ კრიტიკის მკვარატლით...

ფრთხილად, გენიოსია!

RS. ეს მწერლი უკვე რედაქციამში მქონდა მტინანი, როცა გამოქვეყნდა პაატა ჩხეიძის გამოხმაურება „იძულისი?“ („ჩვენი მწერლობა“, №21, 2010), რომელიც, ბატონ გიას მიერ ყაზბეგის შემოქმედების განხილვისას ხსენებულ „ორ სიმართლებასთან“ შედარებით, მართლაც ბევრი სიმართლეა თქმული...

პირველი და უმთავრესი ის, რომ „არსად, არცერთ მოთხრობებას თუ რომანში ყაზბეგი თავის გმირს თემის აუფს არ გააბეჭდებდა“...

მეორე ის, რომ თემისა და პიროვნების დაპირისპირება საბჭოური კლიმატია...

მესამე -- რომ თემი „მოლიზდარი შრომ“ არ არის... სიმართლე ისიც, რომ ხევისბერისწინაირ კაცს კერავინ ვერადფრის აიძულებდა -- პირით, ის ცდილობს მსჯელობის მოახიფოს თავს საკუთარი ვერდიქტი ქვეყნურად, რომ ეურნალის ფორმატი საშუალებას არ იძლევა დანერგვით

განვიხილოთ ყაზბეგის თხზულება და ამიტომაც ბატონი პაატას მოსაზრებას ერთგვარად აესებს ამ ბარეუსს!

მართებულია მინიშნება გრძნობა-მოვალეობის შეჭიდებაზე, რაც ტრაგიკულ ნაშადაც ვასდევს ყაზბეგის შემოქმედებას ზოგადად და „ჩვეისბერ“ კერძოდ...

არის კიდევ რამდენიმე მახვილფორიერული დაეკირებება პერსონაჟებისა და თემის ურთიერთობის თაობაზე, რის შესახებ მსჯელობაც შორს ნავეყვანდა, რადგან ყაზბეგზე საუბარსა და კამათს ერთი და ორი ფურცელი არ ეყოფა.

გენიოსებზე ან ბევრი უნდა ილაპარაკო, ან არაფერი...

მით უფრო ვასაკვირო ბატონი პაატას მოულოდნელი დასკვნა, როცა მან გია არგანაშვილი ილიასეული სკოლის მიმდევრად მიიჩნია...

არადა თვითონვე წერს, თემისა და პიროვნების დაპირისპირება საბჭოური კლიმატია...

მამ როგორდაა კრიტიკოსი ილიას სკოლის მიმდევარი, თუკი თავის მსჯელობას სწორედ ამ საბჭოური თემისზე აეგებს -- თემისა და პიროვნების დაპირისპირებაზე?

თანაც, ერთდროულად ილიას მიმდევარი გამომდგარა და დასაჯელურ „ახალი კრიტიკოსაც“ ვითომ დასაჯელური „ახალი კრიტიკა“ ილიასეულის იგვემობრია?

ახვევ გაუფიქრია, როგორდაა „საგულბისმო“ და ილიასეული ლოგოკით გამართული კრიტიკოსის ის მოსაზრებანი, რასაც თვითონვე აკრიტიკებს და ფაქტობრივად არცერთს არ იზიარებს?!

რაკა გამოიწვევს კრიტიკოსი, რომელიც საბჭოური მეთოდოლოგიური განიხილება ყაზბეგის თხზულებას და თანაც სწორად ვერ იცებს რისტომ ჩხეიძის ნაწერს (იგულისხმება მისი ბიოგრაფიული რომანი „ყაზბეგისა“), მაინც არამარტოსისტეული ყადის მკვლევარი ყოფილა, თანაც ისე, რასაც ბატონი პაატა თანამ ანუ განსხვავებულ აზრად ფუთისს, ცველა სადაყო (და ამასვე უტყობად მედარეა!) გამომდგარა!

ისიც საკითხავია, რა „დასაჯელურ“ მეთოდოლოგიას ეყრდნობა კრიტიკოსი ყაზბეგის შემოქმედებაზე საუბრისას? იქნებ ბატონ პაატას განუმარტა, ამ „ახალი კრიტიკას“ მართლაც რა პრინციპები და თეზისები უდევს საფუძელად, გარდა ლოგოკიური მუსსამობრივობისა და მანდალავი ასოციაციებისა?

როგორც ჩანს, იმდენად დიდია სურვილი, ყაზბეგი მანდალავადამინც „ახლებურად“ ნაეკითხოთ, რომ პანტის ჩირი უკვე თურამაულდავად გადის!

საბჭოური იდეოლოგიზებული კრიტიკას რომ ვებრძვი, ისე ნუ ვთქვამ, ნაპან წყალს ბავეცივ მივაყოლოთ! არ „ახლებური“ ამ „დასაჯელურიც“ უნდა იყოს ჩვენი მოსაზრებანი ლიტერატურაზე, ან თუნდაც ილიას სკოლას გვახსენებავს (ვითომ ეს სკოლა არ შეიძლება ცდებოდეს!), ჩვენი მიზანი სიმართლის დადგენა უნდა იყოს და არა კრიტიკული ნააზრების შეფასება ამა თუ იმ კრიტიკული სკოლისადმი მისი კლიტიკოსის მიხედვით! წყალნი ნავლენ და ნამოულენ, ლიტერატურის კი დაირება... კლასიკოს თაობაზე რაკაც „ახლებური“ თეორიებით მსჯელობის ამოსავალი თვით მწერლის შეზედულეობანი უნდა იყოს და არა ჩვენი ასოციაციება თუ ვარაულები... ეს სენი არ-ახალია და თანამდროვე ადამიანის არცთუ დიდ გამჭირი-ახობას მინიშნებს, რაკილა ვინა ამ ასოციაციებიური ლღვი თამაშით არ იქმნებოდა ვახსულ ნაქუტუტობად თუნდაც ფსიქოლოგიური მოდერნიზანი, აივლენებდა ანტიკურ ტრადიციებს რომ იმინებდნენ და იქ კი მსჯავინ არავერი ენერა?

ახლა მაინც ნუ ვაკუტუტებებთ იმ სიმართლეს, ბატონო პაატა, რადგან ცველაფერი, რაც მოქმედობავს, იქრო არ არის...

კლასიკის გარდა, რაკა თქმა უნდა...

ზურაბ ცინცილაძე

„მას რა პარბო“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვებული მდგომარეობა?

- უსასოობა.
- სად ისურვებდით ცხოვრებას?
- სადაც ვცხოვრობ.
- რა არის უმალესი ბედნიერება?

- სიმშვიდე.
- თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?
- პამლეტი, თარამ ემზვარი.
- თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?
- ჯრივოლ ხანძთელი, ზვიად გამსახურდია.
- თქვენი საყვარელი მხატვარი?

- დავით კაკაბაძე.
- თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?
- მოცარტი.
- რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

- სამართლიანობას.
- რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?
- სიმორცხვეს.
- რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მომხიბლავი?

- სამართლიანობა.
- თქვენი საყვარელი საქმიანობა?
- ფურცლობა.
- თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდოდათ ყოფილიყო-ვით?

- არ ვიცნობ ასეთს.
- თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

- სიბილიყე.
- რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

- სხვათა რგებას.
- თქვენი მთავარი ნაკლი?
- არაპუნქტუალურობა.
- თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

- სრული სიმშვიდე.
- რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?
- მოულოდნელობა.

- როგორი გინდოდათ ყოფილიყო-ვით?
- უანგარო.
- თქვენი საყვარელი ფერი?
- თეთრი-სპექტაკი.
- ყვეელი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

- ია.
- თქვენი საყვარელი ფრწველი?
- შამკი.
- თქვენი საყვარელი მწერალი?

- მიხეილ ჯავახიშვილი, ნიკოლორთქიფანიძე.
- თქვენი საყვარელი პოეტები?

- გალაკტიონ ტაბიძე.
- საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალბები?

- კლემენტინა, ელიზა დულიტილი.
- საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?

- არ მყავს.
- საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

- ცხრა ძმის დედა.
- საყვარელი სახელი?
- თამარი.

- რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?
- უპასუხისმგებლობას.
- ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზილი დაიმსახურა?

- ჯაბა იოსელიანი.
- საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი შეტანაკლები აღტაცებისა?
- ასპინძა.

- რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმალეს შეფასებას აძლევთ?
- ინგლისური პარლამენტარიზმი.
- ნიჭი, რომელსაც ვინდათ ფლობდით?

- ენების ფლობა.
- როგორი გინდოდათ რომ მომკვდარიყო-ვით?
- ღირსეულად.
- თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

- მშვიდი.
- ქმედებანი, რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?
- ყველა.
- თქვენი დევიზი?
- მას რა ვარგო.
- თუკი ოდესმე შეხედებოდათ ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?
- შენდობა.

სამშაბათს, 17 მაისს
ფურნალ „ჩვენი მწერლობის“
დარბაზში მსახიობი

ზურაბ ცინცილაძე
ნაიკითხავს

ოთარ ჩხეიძის
ნოველას

„შავი თუთა“

დასაწყისი 14 საათზე
ჩუბინაშვილის 41

ნაღვლიანი რეტორი შთაბეჭდივს ფინალით — ასეც შეიძლება დაეახასიათოთ გოგი ჩაველიშვილის ეს პროზაული ოპუსი, რომელიც ნოვლის კომპოზიციური კანონების დაცვით არის დაწერილი. თბრობის ლაბიტოტივი ორმაგი ხაზით არის წარმოდგენილი: აქვეყნა არ არის ისე მონათობილი, როგორც გვინია“ და „რალაც მოხდა“. მარტლაც, რალაც ხდებოდა უცნაურად მონათობილი ქვეყანაში, სადაც, ერთი შეხედვით, არაფერი ხდებოდა და რაც ხდებოდა, საუფლადელოვ გვიმლადავდნენ.

გოგი ჩაველიშვილი კარგად განაზოგადებს პრობლემას — ხედავ, როგორ უცდელი რევიში დეფორმუნოს, გატეხოს, ჩავთროს, და როგორ გინდა წინააღმდეგობა გაუნოო, როგორ გინდა იყო თავისუფალი, როცა აქ, სადაც იმყოფები, თავისუფლება აქვს აღკვეთილი თვით გალაკტიონსაც.

თემა: საბჭოთა სისტემა და მისი მილიციური რევიში, როგორც აბსურდი, რომელსაც ახსნა არ ვაჩნია. საერთოდ, აბსურდს ახსნა არ მოეძებნება, გნებავთ, საბჭოთა-კომუნისტური იყოს და გნებავთ, თანამედროვე — პოსტმოდერნისტულ-ეთიომპურტუაზიული. არც გოგი ჩაველიშვილი ცდილობს აუხსნელის ახსნას, უბრალოდ დაგვანახებს, გვიხატავს ანტიპუტანურ სინამდვილეს, რომლის ავანსცენაზეც ადამიანების ნაცვლად სისხლზე დავგიმილი მანქურთები მოქმედებენ.

მოკვადიებული წრე არ ვახსნილა, არ დამხილა მრუდე ცნობიერება, რომელსაც საბჭოურს კი ვუნდებთ, მაგრამ თუ კარგად დავაკვირდებით, აღმოვაჩენთ, რომ უფრო ზოგადია, უფრო ხანგრძლივმოქმედიია, უფრო აქტუალურია, რადგან „კადმიანურია“ იმ გაგებით, რომ ადამის ფაზიდან არსებობს ქონდრისკაცული ბოღმის კომპლექსი, რომელიც იმ შემთხვევაში იჩენს ხოლმე თავს, როდესაც საზოგადოება თვლავს. ისე, რა უცნაური განცდება, როცა ფერმწერის მოთხოვნას კითხულობ — როცა ხატავს — წერს, როცა წერს — ხატავს.

გოგი ჩაველიშვილი

რალაც მოხდა...

სექტემბრის მშენიერი, მზიანი ამინდი იდგა. მე და რაჭველმა სტუმარმა, ჩემი დედულების თანახმად უფლად, როცა უკუჩნა „პირფას“ ჩაველურეთ, უფსხნიდი, რომ ჩემი მეგობრები, უფსხის ცნობილი ბიჭები, აქ ვხედავდით ერთმანეთს. საპარიკმაზუროდან ცნობისმოყვარე „რია“ კოლა მოშვალბა; მეკრავი საიათაც თავისი დიდი მაკრატლით ვიჭირნის იქიდან ხელს მინევს; მისი შევიერი, ღრქტია ჩარლოკაც, მესალმება. როგორი სიყვარულია ჩვენს უბანში: ყველანი ერთმანეთს პატივს გვცემთ — უფროსები და ახალგაზრდები. მე ცხრაშეტი წლისა ვარ, წელს ჩავიერიცხე თბილისის სამხატვრო აკადემიაში.

მამაჩემის მიერ წინა დღით ბაზრიდან მოტანილი საწოვადგეს ჩემმა დამ კიდევ რალაცები დაუმატა, რამდენიმე ჭიჭა ღვინოსაც შევსეცივით და ტბილ ქუქუქუმი დდეც მიილია.

ვაცილბე ჩემს სტუმარს, ფრთხილად ვეშვებთ მეოთხე სართულდან. სადარბაზოდან გასული არ ვიყავი, ჩემი თანატოლის დედა რომ შემოვიარდა:

— მიშველე, ომარი მიერალია, შინ არ მოგყვებულა! შენ დაგოჯებებს!

მრავალსართულიანი სახლებით შემოჯარული ეზოს შუაგულში ომარის უფროსი ძმა და მეზობელი ბიჭი მთერალს ძლივს იჭერდნენ; ის უაზროდ იტენვდა ხელფერს და ყველას დედას აფინებდა. სამმა კაცმა ძლივს აფართოეთ მესამე სართულზე.

ჩემი რაჭველი სტუმარი ომარის სადარბაზოსთან შედგებოდა.

— კარგი ბიჭია, აი, ის მწვანე „ვოლვა“ მაგისია; გულქეთილია, მაგრამ ცუდი სიმთვრალე იცის, ფხიზელი გადაგყვება თან.

— რას იზამ, ეპატრება, — ჩაიციხა ჩემმა სტუმარმა.

ეზოში „ვოლვა“ შემოკრივლდა, იქიდან სამოქალაქო ტანსაცმლიანი ორი კაცი გადმოვიდა. პირდაპირ მე და ჩემს სტუმარს მოგვადგინენ:

— საქმე გვაქვს, მანქანაში ჩასხედით!

- რა ხდება?
- არაფერი, ყველაფერს აგისხნით.
- სტუმარი მყავს, გავაცილებ... — ეგვეც ნამოვიფეს.
- მე და ჩემი სტუმარი მანქანის უკანა სავარტელში მოვკვლიდით. მანქანა დაიწარა, ნათქვამი არ მჭონდა, სად მივდივარ-მეთქი, საბოროტალის მილიციის რაიონულ განყოფილებას რომ მივადევქით.
- აქ რა მინდა?

გადაცემულბმა უზენადა მომიკდეს ხელი, მე და ჩემი სტუმარი სამორიგვოში შეგაპარანბას. იქ ნითილლოვება, უკისრო მილიციული შემოგვეტება.

— ესენი არიან, ამითი დედა...

მისი მოწინეული მუმტი ავიცილე, ცხვირთან მაინც გამკრა; სამხატვროდ, ცემენტის ხორკლიან კედელს ხორცი შევატოვა. გამწარბებულმა, ნიბლი მომიქნია. ესეც ავიცილე, სამორიგვოს კარს წვივი სთხლიბა. ამაზე სულ გადაიროა. ასეთი დახვედრით დაბნულთ, ხის გადაღობილ „გალიაში“ ამ შევედილი. მეორედ მოქმეული მუმტი ცხვირით რომ მომწვდა, მამონ ამოუტრიალელ მველავერია. ახლა სამმა მანწიყო ცემა. როგორც შემეძლო, ვიცილებდი დარტყმებს, თვითონ მასუბის გაცემბას ვერ ვხედავდი, არადა, სულ ახლოს ვხედავდი მათ გეტებს.

ჩემი სტუმარი „გალიაში“ თავისითი შევიდა, თუმც ერთი მანდურნი მასაც უთავაზეს.

როცა შემოვიდნენ მილიციის თანამდებობის პირი და ორმოცდაათი წლის მამაკაცი, რომელსაც სისხლიანი ცხვირსახოცი სახეზე ჰქონდა აფარებული, მე თავი დამაბნებეს.

— ესენი უნდა დახოცო! — ყვიროდა ნითილლოვება, უკისრო მილიციული.

უფროსმა მათ რალაც უთბრა. ორი გადაცემული დანყმარდა. ჩემით შევედი „გალიაში“.

მორიგე მილიციელს, რომელსაც მკლავზე ნითელი ლენტო ჰქონდა დაკეთებული და ცემა-ტყეპაში მონაწილეობა არ მიიღო, წინ ტურტლიანი, მრავალგზის ვადაფურცლილი, გაცვეთილი ჟურნალი ეგდო, იდგა და ელოდებოდა „კონცერტის“ დამთავრებას.

დიდლოცებამ, თავი მხრებზე რომ ჰქონდა მიხმული და ეპოლეტები ლოყებიდან ეწყებოდა, ხის ტაპურტზე ფეხი შედგა, ნითელზოლიანი შარვლის ტოტი ძლივს აინია; უბალნო, უფორმო, ზოიდივი ფეხზე პატარა განაქანრზე სისხლის კვალი ემჩნეოდა.

— ნახე, რა მიქნა ამ მოუბღალღმა?! — ზენჭით ნაშობიძა; აზაშული შარვილიდან რევოლვერის ტარი მოუჩანდა.

— არ მეგონა, მილიციელებს თუ სისხლი ჰქონდათ... — ჩემთვის ჩაეიბურდელუნე, სიმწრის ცრემლს ვერ ვიკაეებდი. ჩემი სტუდენტისა მრცხვენოდა, ის კუბთეში მორჩილად მიყუწულიყო.

ქვეყანა არ არის ისე მონყობილი, როგორც გავიწი.

რღაც მოხდა...
მორიგეშ დაკითხვა დამინყო.
— პასპორტი!
— სახლში მაქვს.

გაბახსენდა: პირველად 16 წლისამ მივაკითხე მილიციის საპასპორტო განყოფილებას. სახლი რომ დავებრუნდი, იმ ვინოა ქუჩის თავში შეეჩერდი, დღენიდაც ფეხბურთის რომ ვიამამობდი, ქუჩა იყო წყნარი, ცარილი. მერე პატარა ბიჭები გამოქმერნენ უზოებეიდან, ბურთის პატრონის ელოდნენ. ისიც მოვიდა, ბურთი ხელში ეჭირა — ეს-ეს არის სადილის შემდეგ დედას გამოქცევი, ბოლო ლუკმას იღებოდა. არჩევანი-არადანი — სამ-სამად გაიყენენ, წინადილი დანყობილი ქეები, „კარები“, ნაბიჯებით გააკონტროლეს, შუაგულში ბურთი აადგეს, მერე მათი თვილ-ბიელი მიივლეს უბანს მიედი. დანომრილი ნითელი ნიგნაკი შარვლის ფიხეს მინვავდა.

რღაც მოხდა...
— გვარი! არ მოიტყუო, შენთვის უარესი იქნება!
— ჩაგელიშვილი.
— სახელი!
— პასპორტი — აწხორი, ისე — გოგი.
— სად სწავლობ?
— სამხატვრო აკადემიაში.
— ნასამართლევი ხარ?
— არა.
— მისამართი.
— ნითელი პარტიზანების 4, კიდეე რღაცებუი გამოკითხა.
— რაზე დამიჭირეთ?
— ხვალ გაეარკვეეთ.
— ხვალამდე აქ უნდა ვიყურყუტო?
— არ ვიცო.
— სახლში მაინც დამარეკინეთ...
— არ შეიძლება.

ის ორმოცდაათ წელს მიტანებული კაცი, ცხვირზე სისხლიანი ცხვირსახოცი რომ ჰქონდა აფარებული, ისეე შემოვიდა. ჩანდა, ხელოსანი კაცი იყო, დაკოროლი, ნაშრომი ხელებზე სისხლში ჰქონდა ამოთხვრლი. მის დანახვაზე უკისრო ისეე აიჯაგრა:

— მამის ტოლა კაცს როგორ დაარტყით, თქვე ნაძირლებო!

დახარალებულმა სამორიგეო ჟურნალში ხელი მოაწერა, რღაც ნაიბუტბუტა. ის რომ ნაიფა, დანარჩენებიც მიკვენი.

ყველაზე კეთილი მორიგე მომეტენა — სამოც წელს მიტანებული, პირმელი კაცი იყო. მამაშეილურად მომიხდა, ვითარება ამისხა. ჩემი მთვრალი მეზობელი, ომარი, ქუჩაში გაქცეულა, გამეღლებს ემუწერებოდა და ამ სანყალი კაციისთვის სახეში უთხლებია; მერე ის დახარალებული უკან მიპყვა, დანახა, მთვრალი ომარი როგორ ავათრეთი შინ...
— მე რა შუაში ვარ?

— მისი მეგობრები ხართ.
მიგებდ, საუბრის გავრძელებას აზრი არ ჰქონდა, ხვალ გაირკვევა ყველაფერი.

ნახევარი საათის შემდეგ მოვიდა „ჩორნი ვარონა“ — ასე ეყვებოდი პატიმრების გადასყვან დაბურულ, შავ მანქანას. იმათ, ვინც მოგვიყვანეს, ხელი მოგვეკიდეს და მანქანამდე მიგვაცივლეს. ქუჩაში რომ გავედი, გვიანი იყო. კაფე, სადაც წინა დღეს ხაჭაპორის შეეძველო, ისეე იქ იდგა, გამოღლებების სიხალგაო იყო. ახლა ყველაფერი სხვანაირი მომეტქვნა.

რღაც მოხდა...

გაქცევა არც მიცდია, მე და ჩემი სტუშარი ჩავსხედით მანქანას, ბოლომდე მივეყვი საქმის დინებას.
მტკერის საპასპორტო, მონამართი დაჟანგული, უბეში ბეტონის კედლებს შორის, ვინოა კიბეზე ავედი. ოთახში, მაგიდასთან მჯდომ კაცს, რომელსაც გაურკვეველი ფერის მუნდირი ნათხოვარითი ჰქონდა მოხვერა ტანზე მორგებული, გრძელ მკლავებზე ბარაქიანი ტორეზი ნაშოცმოდა, სათიხარად რომ გამოდგებოდა; ცალ მკლავზე ნითელი ლენტო ჰქონდა შეხმული.
— რა გვარი ხარ? — დაიღრიალა.

— ჩაგელიშვილი.
მოსულელი სახე უცბად ბავშვივით გაუხდა.
— სადაური ჩაგელიშვილი ხარ?
— რაჭველი.
— სოფელი.
— ფაშქვა.
— პი-პი-პი... — ჩაიხითხითა. — ბიჭო, ბებია მავადა

ჩაგელიშვილი, ჭიორიდან. სად სწავლობ?
— სამხატვრო აკადემიაში.
— ტიტველ ქალებს მართლა ხატამო?
— კი.

— პი-პი-პი!.. ბიჭო, გულგრილად რღაც უფურებთ?.. ახლა ქამარი შეიხსენი, თუ რამე გაქვს ფიხეში, აქანა დაანყვე, ხვალ ყველაფერს უკან მიიღებ.

მერე, როცა გაიგო, ჩემი სტუშარიც რაჭველი იყო, იქაურობისა ყველაფერი წერილად გამოკითხა.
— ნამითი ახლა, სუფთა ლოგინში დავანევენთ. დილას ქე ნახვალთ სახში. 15-15 მანეთს ვადიხიდი.

— ფული არა მაქვს.
— აგერ შენ სტუშარს ჰქონია 30 მანთი. ხვალ ქე გვიხტუმეფ.
— არა რა მთვრალი, შინ გამოიჭვი, 30 მანეთს ხვალ მოგტან.

— ისეთმა ხალხმა მოიყვანა, მაგის უფლება არ მაქვს. რა დაამავთ ისეთი?

— არაფერი... და ისიც კი არ ვიცი, სად მოგვიყვანეს. — გამოსაფხიზლებელში. შე კაცო, არაფრის გულისთვის აქ კაცი არ მოშავათ.

ლაპარაკის გავრძელება აღარ მიცდა. ეინრო დეურფანი გაიარეთ, მორიგეც ნიხით გაალო რკინის კარი. დაბინდული, მშუტუბი ნათურები ცივად ანათებდა რკინის საწოლებზე გადაფარებულ თეთრ ზენრებს. რალაც გამახსენდა...

მორგი! შესამე-მეოთხეკლასელები რკინიგზის საავადმყოფოში წაგვიყვანეს რენტგენის სურათის გადასაღებად, მშობლები თან გვახლდნენ. ცელები უფროსებს გაეკარეთ და საავადმყოფოში ცნობისმოყვარეობით ვათვლიერებდით ყველაფერს. ქვემოთ ბეტონის კბილებზემეტყველ კიბეზე ჩაივრბინეთ, წინ ღია ლურჯი ფერით შეღებილი რკინის განიერი, ჯშუხი კარი მძიმედ გაიღო. მეორე იყო დიდი ოთახი: კერამიკული ფილებით მოპირკეთებული იატაკი და ბეტონის კედლები. ორ რიგად ჩამწკრივებულ მაგიდის სიმაღლის რკინის საწოლებზე ზენარგადაფარებულ ვილაკებს ეძინათ. არადა, ზამთარი იყო, თათხში სამინდად ციოდა. გაუტეხარი, ცუდი გრძინა და ცნობისმოყვარეობა... ჩვენში ყველაზე გულადამა პირველ საწოლზე მწოლიარეს ზენარი გადასადა. შიშველი, ფეხმოჭრილი კაცი იწვა.

— მკვდრები! — ვილაკამ დაიყვირა. ვერ გაავარკვიეთ, ხმა საიდან მოდიოდა. მერე კიდევ ყვირილი — პირქუშმა დარბაზმა ბანი მისცა. თაქმდმოგლეჯილი კარს ვეცით, დაბნეულებმა ძლივს გადავდით; მეგონა, მკვდრები უკან მოგვედგნენ... კიბეებზე ერთს გული აბრია. რალაც მოხდა. უფროსები რალაცას გვიმალავენ.

იმ წლის ზაფხულში ის ადამიანი გარდაამეცვალა, ვისაც ყველაზე ძალიან ვუსყარდი ამ ქვეყანაზე და ეინც ყველაზე ძალიან მიყვარდა — დედა.

მორიგეც ერთ-ერთ საწოლზე მძიმითთია: — ნაი, იქ დანექი. — ფიხელს ამ ნასვამ ხალხში რა მინდა? — კაცო, გირჩევნია, მოისვენო. შენზე კაი ბიჭები ყოფილან აქ.

— გული მაქვს ცუდად! — აეყვირდი. საიდანღაც ახალგაღვიძებული, გაბრაზებული, ქერა ქალბატონი ტანია გამოჩნდა. გამოსწვია, აუსიო ვ პარიად-ქქ!-ო და წაივიდა.

— ახლა ჭკუით იყვიე, თურა... — დამემურა მორიგე. რა დამაბინებ... რისთვის, რატომ? ისევ მივედი კართან, ავტებზე ბრაგბერუგი.

ჩემ გვერდითი საწოლიდან ვილაც ინტელიგენტური გარეგნობის კაცი წამოვდა.

— კაცო, აქ როგორ მოხვდები? — არაფერი ახსოვდა; გვერდით დამიღდა.

კარგეს იქით ღრიალი გაისმა:

— ახლა გარეგნებთ სივრს! კარი წიხლის კვრით გაალო, მე ცოტა უკან დავიხიე და ხეღში ის ინტელიგენტი შერჩა.

— აა, შენა ხარ?

ქისერში ტორი ჩაველო, ისე ნათარია, როგორც წინილა.

საწოლთან დაებრუნდი. ეველოდებოდი, იმ უბედურ ინტელიგენტს რას უზნამდა.

15-20 წუთი იყო გასული, ინტელიგენტი რომ დარბაზში შემნამადო. საცოდავი სანახავი იყო; თმაგანწილი, წერილი, უმწნეო ფეხებითა და მოჩითული ნიღბითი. ჩემს საწოლთან შეჩერდა, ძლივს ამოღერდა:

— კაცო, ეს რა მიქნე? ცივ შხაპში შემგდეს, თან ეინულის ნატეგები მაყლაპეს...

კბილს კბილზე აცემინებდა. ახლა კი ავეინეთ, შემრცხვა ჩემი საქციელისა; კარს ვეცი და ისედა ბრავუნო ავტებზე, მშინარე ლითები ფეხზე წამოყვარე.

მორიგე ღრიალით წამოვიცა, გინებთი აიკლო იქაურთა.

გული ამჩქარდა, თითქოს

საბრძოლველად გემზადებოდა.

კარს ისეთი ნიხი სთხობოდა, დაბზარული კედლებიდან ნატებები ჩამოცვივდა.

— ეს შენა ხარ, რაჭველო? — დაბოღმილმა წინ გამიხედო. — ნამო, ახლა ბიჭებს დავუძახებ, თოკებით ისე გადავჭიმავთ საწოლზე, როგორც ნადირის ტყაყს! თვლი არ მომხატყენი!

უცებ შედგა ისეთივე ფერის კართან, როგორი მუნდნორიც ეცვა. ნამით თითქოს რალაც ვახსენდნო, კარს წინილა პკრა; ვინო, უფანჯრებო, ჩანბნელებულ ოთახში ერთი საწოლი ძლივს იმართებოდა.

— აი, ამ საწოლზე ვალაკტიონ ტაბიძე იწვა! ნაი, დევცდე, იქნებ მისი მაღლი გადამოვიღოს... იცოდავ, აღარ გამაღვიძო, თორემ ვეღარ გადამოწმები!

მორიგეც ჩემს ცნობისმოყვარე, გაბრწყინებულ სახეს რომ შეხედა, მიხვდა, მისი შემწუხებელი აღარ ვიყიცი...

გალაკტიონის საწოლზე მწვიარი, მე ვინ ვარ? აქ დიდ გალაკტიონის ეძინო...

ისეთი არ ვყოფილა ღამე, როგორც დღე ფიქრობს.

რალაც მოხდა...

შხატარი ვევა პაქსაშული

ნინო ბაკანიძე

ჩემი სულის მანიჭესტი

ალსარება ვიღაცის კარანხით

ძალიან არ მიყვარს წარსულში დაბრუნება. არ მიყვარს იმ ადამიანებისა და მოვლენების გახსენება, რომელთაც ჩემი ანწყობისთვის ფურცელია დაკარგული აქვთ. გარდასული სიხარული, იმედგაცრუება, შეცდომები, წარმატებები, ახლობლების სიყვდილი, აბათია, აღმაფრენა — ყველაფერი, რაც უკვე იყო, მოსწავლის ამოხსნილი თუ ამოუხსნილი ამოცანებით სავსე რეველებს მაგონებს. ეს რეველი იზურება და მათდამი ინტერესიც ქრება. წინ ახალი ამოცანები მელის. მათი ამოხსნა ბევრად უფრო საინტერესოა, ვიდრე გამუდმებით წარსულში ქეცვა... წინ... წინ... ?!

მე ასევე ძალიან არ მიყვარს მომავალზე ფიქრი. რა მოხდება შემდეგ?! არასოდეს ვისახავ კონკრეტულ მიზნებს, არ მაინტერესებს თანამდებობები, ძალაუფლება, საზოგადოება, არც „მომავლის შიში“ მანუღო.

მე მიყვარს აწმყო. ჩემთვის არსებობს მხოლოდ და მხოლოდ დღევანდელი დღე და ის ადამიანები (პიროვნებები), რომლებიც უშუალოდ მოწინააღმდეგეები არიან ჩემს აწმყოს! ქმნიან იმას და თუ შენც ჩემი აწმყოს თანამონაწილე ხარ, შენი მკვეთრად გამოხატული ინდივიდუალურობით, მაღალი სულიერებითა და შინაგანი ძლიერებით, ერთდროულად სათუთიც და დემონურიც, თავდაჭერილიცა და თავამწყებელიც — მაშინ ვისურვებდი, ფაუსტივით აღმოემთქვა: „შეჩერდი წამო, რა მშვენიერი ხარ!“ ოღონდ ეს ფრაზა, ფაუსტისთვის საბედისწერო, ჩემთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელი რამაა.

შეჩერებული წამი — ეს გაიწერებელი დროა, დროის რკალი, რომლის ცენტრშიც შენ ხარ მოქცეული. ეს არის მარადიული აწმყო, მარადიული იმდენად, რამდენადაც ჩვენ ეს შეგვიძლია. ეს არის გაიწერებული დრო თავისი შინაგანი მდინარებით, რომელსაც გამუდმებით შევივრძობა, ხოლო თუ არ გვსურს იგი როგორც ფაუსტს, საბედისწერად გვეცეცხვ, უნდა შევეძლოთ მისი გახანგრძლივება — არა უპირისპიეტო მომავალში, არამედ რეალურ აწმყოში. იქნებ მე არც მინდა ამ

მხატვარი მარია ტუქჩიშვილი

ამოცანის ბოლომდე ამოხსნა, არ მინდა ამ მშვენიერი წამის წარსულად ქცევა, მისი დაიწევა, დაკარგვა. არ მინდა შენც იმ ლანდშაფტ ქვეყნის ადამიანთა რიგს მიეთვალა, რომელთაც უბრალოდ აღარ ვისხენებ. ცუდია ეს თუ კარგი, არ ვიცი (ყველაფერი ამას შესაძლოა ეგონებოდ ერეკას), მაგრამ ის კი ვიცი, რომ ჩემს აწმყოს სჭირდება შინაგანი საყრდენი და დღეს ეს საყრდენი შენ ხარ... შენ, გაიწერებული წამი შიდა მდინარეებში, მუხრებზე მდინარეებში შეჩერებულ აწმყოში.

გეტა, რა არის სიყვარული?! აქამდე ჩემ მიერ ამოხსნილი თუ ამოუხსნელ ამოცანებში ამ კითხვებზე პასუხი ვერ გავუცი და ვერც დღეს გავცემ. ამიტომ არ ღირს წარსულის ქეცვა. თუ იქ სიყვარული იყო, მაშინ პასუხიც მეტოდინებულა და ვერც შენ იქნებოდი ჩემს აწმყოში.

შენ ჩემი აწმყო ხარ და ეს უკვე ბევრი. ეს ბევრი ტკივილი და ბევრი უბოლო ღამეა. კატა-თავ-ვობანას თამაში და დიდი შიში, რომ კატის კლანჭებიდან თავი გასახლტება. თავი ახალ სივრცე გათხრის სივარულში, კატა კი წარსულში დარჩება და ამოხსნილი თუ ამოუხსნელი ამოცანებით აჭრელდება, დამტყუროლი რეველებს შორის დაიფრება შინას. მე ეს არ მინდა. მე არ მიყვარს სივარული, ერთფეროვნება, მონოტონურობა — ეს იგივე სიყვდილია, სიყვდილი არსობაში, არსობა მარადიული მშვენიერი წამის გარეშე, რომელიც აღარაა აწმყო.

მე არ ვიცი, რა არის სიყვარული, მაგრამ ვიცი, რომ მხოლოდ აწმყოში შეჩერების უნაია ბედნიერება და ცხოვრების აზრი. არსებობს მოვალეობები და არსებობს აზრი ცხოვრებისა, რომელსაც დღეს თუ არ შევსხავ ფრთები, მაშინ ყველაფერი სულერთი ყოფილა. არსებობენ ცხოვრების მომები და არსებობენ დიდი მიზნის, დიდი წამის მომები, რაც იგივე ცხოვრებაზე პატივობას, ყოფაზე ამაღლებას ნიშნავს. ცხოვრება მარადიული აწმყო და შენ ჩემი აწმყო ხარ. რა გადაარჩენს მას?! — შინაგანი ენერჯია, შინაგანი სიძლიერე, სულიერება და მხოლოდ სულიერება. მე ეს შემიძლია... შენ?!

მონაღიროსი მოწოდება

რა არის გნება? — წამი ვნებელი? თავდავიწყება? გნების მორევი? რა არის ხორცი? რა არის სული? თორე ერთობას გადაჩვეული? რა არის დღე და რა არის ღამე? თეთრი შვია; შვია — თუთრია, რა არის ღმერთი? რა არის ცოდევა? ღმერთი და ცოდევა — ორე ერთია?! ერთია წამი — წამი დიადი, მასში მურწყულა ყველა და ერთი, ცოდევა ტუბილია, ცოდევა ტანჯუა, ტანჯვა ღმერთია, ტუბილია ღმერთი.

ღმერთი ნამია მარადიული, ადამიანი ნამის მტერია, ვინაჲ ტანჯევა სულის და ხორცის, ადამიანი თავის მტერია, ადამიანი ნამის მტერია, ადამიანი — შენ, მე და სხვები, ადამიანი — რქები და ფრთები, ადამიანი — გული და გონი, ადამიანი — ხრამი და ფონი.

შენ — ჩემი ხატე, მე სხვა არ მინდა, ნამის მხატვარი, ფუნჯე გრძნულ ფერთა ლილიკო, გამა ფუნჯების, შენი ხატის წინ — სულ უფლი, განა ხატია, როცა ხატადან დემონი გიმზერს, შრომა ფუჭია? ეს მე დაგახტე, დიახ, ხატია. ჩემი ხატია, ჩემი ფუნჯია. ეს ფერები ხომ მე შევახატე, მე ჩაგატესე ჩემი ტკივილი, მე გამოვხატე ჩემი არსება, ჩემი მადლია, ჩემი ჩივილი. დიახ, ჩივილი: შეჩერდი ნამო, შეჩერდი ანწყვი, შეჩერდი ახლა; შენ — ეს მე ვარ და მე — ეს შენა ხარ, ორი ერთია და ამ დროს მსახერხალს უყურებს ერთი — ეს დემონია, უყურებს დროის ფუჭ მდინარეებს მარადისობის შეგმონია და არად ავდებს წარსულს და შერბის და არად ავდებს ბოროტების ღმერთს, ორი ერთია, ის მთლიანია, ის ერთ ნამშია დავანებული — ის დემონია და ის ღმერთია, სიყვარულია? ერთადერთია...

არზაზა ნამღარი გელის სიმღერა

ჩემი სახლი ჩემი ციხეა. სახლის ფანჯარა — ციხის სარკმელი, საიდანაც მხოლოდ ზეცას ვხედავ. არა, მე შემოიღია მინაც დავინახო და მინაზე მოსარტყე ადამიანებიც, მაგრამ უბრალოდ არ მუსურს. მე ვეყურებ ცხს. მზე არ მოყვარს, მზე დაუღობელია, სიციხლის წყაროცაა და მახრობელია ურჩხულის თვალსაც კი ვერ გაუსწორებ. მოყვარს ციხე და უტყვი მთვარი, იმიტომ, რომ უყურებ, რამდენიმე მოგესურვება და რასაც ვინდა, იმას მოსმენ მისგან. ოღონდაც უსმინე, „მოთარის გრამტიკა“ ძალიან ადვილია, ადვილია იმისათვის, ვისაც ხორცი სულის ტყვეობა აწუხებს. მოთარი — ეს შეჩერებული ნამია, მშვენიერი ნამი თავის შინაგან მდინარეებში, კლებსა და მატებაში, მარადიულ კედელსა და განახლებასში, რისი თანამონაწილე შეგიძლია გახადე. შეგიძლია შენი ციხის სარკმლიდან გაფრინდე და ერთ-ერთ ვარსებულად იქვე. ოღონდ არ გეგონოს, ცას მიელურსმები. იციმიციმებ და იციმიციმებ დაუსრულებლად და მოუყვები საწყაროს შერს ტკივილზე. ასე იქნება კოსმოსური მუსიკა, ასე იქნება სამყაროს ჰარმონია და შენც ამ უსასრულობის ერთ ბეგრად იქცევი, ერთ სიბივად, ერთ ტკივილად, ერთ სიბარულად და თან მთელში მყოფი ერთი იქნები. შენ იქნები ერთი და ყველა, შენ იქნები ტკივილიანი სიბარული... ოღონდ არის საფრთხე, არ შეგაცდინოს შინის ძაბილმა, არ შეხედო ციხის სარკმლიდან ვედრებით გამონდოდ ხელებს, რომლებიც უკან დაბრუნებას შეგთხოვენ, მარტო იმაზე იფიქრე, რომ ციხეს თავი დააღწიე და თავისუფალი, მშვენიერი სამყაროს ნაწილი გახადი — ეს არის ნამი მარადიული. ეს არის კოსმოსური მუსიკა, სადაც ბეგრადტყეული აუცილებლად იძოვი ისეთ ბეგრას, რომელიც ერთადაც უწინსვნი იფიქრებ ან და მარადის.

არც ზიქრს მოუკლავს კაცი

ოცნებას კაცი არ მოუკლავსო, ირწმუნებიან...
ან რატომ უნდა მოეკლა, რა უნდა დაუშავეზინა ისეთი კაცს ოცნებისათვის?

მაგრამ მაინც ირონიის ელფერს დაადევნებენ ხოლმე მეოცნებეთ.

ფიქრი სხვაა, თითქოს უფრო აბლაა, თითქოს, თუ მოინდომებ, ხელითაც ნასწვდები...

არა და, მთებზე ლამაზად მართლაც არაინ ფიქრობს — შემოიხვევენ ხოლმე ნისლების მანტას და ნვანან და თელემენ და ფიქრობენ...

ისე, საქმის კეთება სჯობია ერთსაც და მეორესაც. მაინც ამეკვიტა ერთი ფიქრი, ეს ფიქრი საკუთარი გასაჭირიდან უფრო უნდა მოდიოდეს და თუ სხვათათვისაც საინტერესო იქნებოდა, მით უფრო უპირანია, გაგიმბილოთ:

„აღლექსანდრე ორბელიანის საზოგადოება“ სოლიდურ შემოქმედებით ორგანიზაციადა ჩამოყალიბდა და ტურნალ „ჩვენი მწერლობის“ გარშემო ნიჭიერმა მწერლებმა და მკვლევარებმა მოიყარეს თავი.

ისინი, გარდა „ჩვენი მწერლობისა“, იბჭვებიან სხვადასხვა ლიტერატურულ გამოცემებშიც და, რაც მათეარია, ისტამბება მათი ნიგნები.

ამ ნიგნებით ავტორთა ერთი ნაწილი ხანდახან ვულუბედა და უანგაროდ ასაბრუნებს თავიანთ მკითხველებს. ამ მხრივ საზოგადოების მედრომე უფრო გამოირჩევა — თავს მოვალედ თვლის, მკითხველები თუ მეგობრები თუ თანამოაზრეები თავისი ყოველი ახალი ნიგნი დაასაწყურს.

ჩვენ კიოხვამი ნუ ჩამოურჩები, თორემ...
ჰოდა, გაფანტულა ამ შემოქმედთა ნააზრევი ქალაქისა და ქვეყნის სხვადასხვა მალაზიამ; ზოგს კი იქაც არ გააქვს.

გიყვარს ავტორი, გაინტერესებს მისი ნიგნი, მაგრამ ამ ცხელ გულზე ვერ მიგონია, მერმედ კი ან ვიბე შემოგაცვდება, ან — დრო. ველაღ შეკიოხვა გაგამბედავს — სად შეგიძინოს, ესეც ხომ იგივე თხოვანა.

ხომ აკრბებთ ორ კვირაში ერთბელ „ჩვენი მწერლობის“ რედაქცია-სალონში და რა იქნებოდა, ყოველ მუორე სამამაათს, სადმე იქვე გაყიდულიყო ახალი ნიგნები, თუნდაც მხოლოდ შურნალის გარშემო მემორკებლი ავტორთა.

სამამაათაოხაზე ნასახელებლად ახლა უკვე მეორე მოტივიც გაჩნდებოდა.

ახლა უკვე თამამი მოკრძალებული მიხვალ იქვე მდგომ ავტორთან და მისსავე ნიგნზე ავტოგრაფს სთხოვ.

ფიქრობი, ავტორიც კმაყოფილი იქნებოდა და მკითხველიც. ფიქრობ, ურნალ „ჩვენი მწერლობის“ რედაქციას ეს მოქარბებულ ტვირთად არ დაანეგბოდა.

ფიქრობი... რამეთუ არც ფიქრის მოუკლავს კაცი. არადა, ნისლი თუ მთების ფიქრია, კაცის, კაცთა ფიქრი რაღა უნდა იყოს?

ლია სტურუა

 თქვენ არ შემიდედეთ ეს ფეხსაცმელი
 ზომიერად ორთოპედიული პაეისგან?
 შიგ საფეხურები ჩაატანეთ,
 ისეთი რბილი,
 ამ კობით ვერსადაც ვერ ავალ
 მთის მაკეტი დვას შორიახლო,
 ზედ ცის კრემდეშინით,
 გულისგასახეთქად მოუვლი,
 მაგრამ დადგენილი თამასა,
 ანუ ქერი?
 თავი რომ ურტყა და გახერხო
 და ტვინიდან
 საბანძრო კიბე ამოვივიდე!
 ხომ ნევროზისაა ეს მეტაფორა,
 მაგრამ ისეთ სივრცეს იკეთებს.
 ხმოვნები რომ ამოუკრიფო,
 ცას მისწვდებიან,
 ყვირილის ცათამბჯენებს დადგამ
 დაბალ ქუჩებში.
 აქედან უფრო ჩანს
 უქერობა, უთამასობა,
 უსასრულობის დენა და დენა
 ნახევრად გამოუყენებელი ტვინიდან.

ქაღლის შესაძლებლობა

მოდი, დავამშვიდოთ ეს ფერი!
 პილილის ცხელ ნოტებში
 ზამბახის ვოკალი შევუშვათ,
 შინდის მკვიანა სიმწიფე
 ჭიკარტებით დავიმაგროთ ენაზე —
 ასეთ კონსერვატორიას ვიძენებ!
 სახე არ უნდა შეიპაროს შიგ,
 ან საგანი.
 კონკრეტულობა რომ გავცქვენა,
 იქაც რალაცას აღმოაჩენ,
 მორბენალს,
 თვალებში უკულმა არეკილს,
 რასაც დასდევდი მთელი სიცოცხლე.

ხასიათი შეგვეცვალა,
 ისე მალლა ხარ, რომ
 უფრო მალლა ველარც იბედები,
 ახლა მინა მოგდევს,
 პილილისფერი ანტიურაფით,
 ზამბახის ვოკალით,
 შინდით დაბუქებული პირიდან
 ამოსული ფეხებით,
 პაერზეც მოგახატეს,
 ფრთების ტრაფარეტს აცდნენ.
 კონსერვატორია
 ერთი თვალის ჩანვდენაზეა
 ძეგლი აიგე!

პარდისფარი

ვერ ვპასუზობ მარტივ შეკითხვებს,
 იმიტომ, რომ მოგვედი,
 კიდეც, იმიტომ,
 კუს რომ ბაკანი აავლიჯო,
 ასეთიც ვერ ვიქნები
 რბილი და მოქნილი
 ლაქუციის ხელსაწყო,
 სწორი ხაზების ვალდებულებას
 ავცდები, სიღრმეში ჩავალ,
 იქიდან ვიღაცის დგებრესიას
 და ვიღაცის ნითელლოყინობას შორის
 სხვაობის მიჯნასაც ვერ გავავლებ.
 რომელი ოქროს მუღლედო,
 თუ ნაწილაკებად ვიშლებით
 მე — მინა და არამე — პაერი,
 ზემოთ შემამწოთებულ
 ელვარებას ვაგზავნით
 ალურგიული იასამინის,
 ჭარბთმიანი ატმის
 ნალექივით ქრუანტელს თავი,
 სანამ დროა,
 სანამ ნორმალურობის
 მოსაწყვეთ ფაზაში არ გადასულხართ,
 მერე მჭკრეტელის,
 მერე ნიალიდან მოლაპარაკის
 აქედან ვერ ვპასუზობ მარტივ შეკითხვებს,
 ხელებს კი გიოქმებთ
 ვარდისფერით, რომელიც ღრმავა...

თათრი

აქ რა გინდა, ვის დაეკარგე?
 ამ უადგილოდ თეთრი კაბით:
 ნყალივით ამსხლეტით,
 ლითონის სხივიანით,
 დანების რეკლამასაკით,
 თუ სიმშვიდის მომგვრელით?
 როცა ვიღაცა ისეთს იტყვის,
 ღმერთს აანთებს ცაზე,
 სისხლის მზრიდან ამოგატრიალავს,

ამას ჩააცვი თეთრი?
დაზაყება? დაფრთიანება?
თუ მინიშნება მკედარ პაემშებზე, —
ლეიკოციტების გუმებზე
რატომ?
ტონა ნიგნებიდან
ურთი პატარა ინდულგენცია
ვერ გამოდნა მათთვის?
სარეკლამო პაუზა თვითმკვლელებისთვის?
ვითომ, შეგეძლო ვინმეს გადარჩენა
ნიგნების ტყუილით,
ამ უადგილო თეთრი ფერთ?
თუ შენც ავიად ხარ
მიძიმე ფორმის იდეალიზმით?

გრამატიკული სამოთხა

მე ვარ ნახევარი ქვემდებარე.
უკეთესი ნაწილი გრამატიკაში ჩაეტოვე,
ბრუნვების ბორბალი უთებლებს ხორცს,
კანონმორჩილია,
ნათესაობითი მუყონებული,
განსხვავებით ჩემგან, უნიადაგოსგან,
ზერეალისტურ დროში
პირობითობის მფრქვეველსგან,
სოციალური პაუზების ვარემე.
რომელი ლირიკისთვის?
ცოცხალი ცის,
სადაც ახალი მკედრები
თავზე თვითმფრინავებს იგლეჯენ
და გეზს უცვლიან?
ზედა ცა
ამ ტერორიზმის ფეხებზე დგას,
ჯოჯობეთის და სამოთხის ტროპები,
გლამური, კუპრის მინარევით —
მინის ხაზი ღმერთის ლიტერატურაში,
ქვემდებარის, სუბიექტის,
გაუმეცი, მოკედეს,
ნაცვალსახელი ამოუვიდეს პირიდან,
ენის ნორმების დამდგენ კომისიას,
თითქმის, სამშობლოს,
ცა მოუნახოს,
არმისული ბოლო სილურჯემდე

პაკუს გახსენება

მ სტრიქონიან ლექსს
აღუბლის გემო აქვს,
სუნიც კი ნითელი,
მუცლის არემი
სამოქალაქო თმი საკუთარ თავთან...
ტკოელი გამახსენებს:
ნელეზე ფეხს იდგამდნენო

ესა და ეს ქართველები
და მათი ავტორებიც,
მანიც, სისხლხორციანები
მინიშალისტური პოეზიისთვის...

ღმერთო, ჩიტი ჩამოუშე
და ქვა აყვავებდა
კი არ შემინია,
ისეთი ფსევდოკლასიციზმი მაცვია,
უჭკობზე ვფიქრობ, თავნიშველებზე
მე, კიდეც, ჯიბეში ჩარჩენილი
ნიგვზის ნაფშებუნებისგან
კაკლის ხესაც ამოვიყვან —
პერფორმანსს ნავეთამაშები ბუნებას
კი, მკაცრია,
დღისით პეპლის ფურცლებზე ხატვას,
ღამე ნეაეს,
მრიცხველზე შუქის ჯარისკაცებს ატარებს
ნითელი მარმით, უძრავ ციფრებაშდე.
ამ უძრაობას თუ გატეხავ!
სწორხაზონებას, კანონმოშობას,
ფენოვან ცომში სამუალოზე ორიენტაციას!
ქვედა კანს დანვის სამიშროება აქვს,
ზედას — ტკბილი იდეალების
ჩიტციკ მას უფრო უხდება.
მერე, ცოფრები თავგატეხილი მრიცხველიდან?
ე.ი. შენც მსროლედი ხარ?
თან ქვა გაცვია —
არქიტექტურა შენს ჭკუაზე,
თან გესტრეიან უჭკოები, თავნიშველები
აგანტიორული ხელობა პოეზია,
ოშის არ იყოს.

რა ფრთხილი გაცხდი!
ემოციებს უფრო ეკონომიურად ცხმარობ,
სისხლის მოძრაობაზე განაწილებ,
ფრქვევას, ნთხევას, ეპატავს
ახლო ნარსულში ვტოვებ,
არც ისეთ ლირიკულში,
ადრე რომ მეგონა,
არც ისეთ ლირსულში,
სიტყვებს რომ მატკენინებდა...
ცხედრები ჩასული მზესავით
კანონიერი იყო,
ახლა ტანიდან ვიგლივავ,
მანიც მკედრის თმასავით იზრდებაიან,
ბალახისფერი სათნოებით მიმოლითებენ:
უკვე, ნეკნებში ჩამდგარ სინდისზე,
აუცილებელ ნახტომზე
კორპუსის ბოლო სართულიდან,
კონსტიტუციის გუმბათიდან,
რომელიც უმუხლოა გიტიების მივართ.
ამ სიღრმეებს მზის ჩალნევით
ვიღა გაზომავს?

კარლ იასპერსი

რეჟირატი კირკეგორზე

ბასსნა

ამ თემაზე ყველაზე ღრმა განხილვები კირკეგორს ეკუთვნის. აქ თავს იჩენს თვითობის-ჩამოყალიბების უღრმესი წინააღმდეგობა: ადამიანს შეიძლება სურდეს გახსნა, ან არადა შეუძლია შეენიშნაღმდეგოს ამას. ეს ძალები ყოველ ადამიანშია და მდებარეობს ერთმანეთს ენერჯინა. გახსნა არასოდეს მთავრდება. ვიდრე ადამიანი არსებობს, იგი ცხოვრობს გახსნის პროცესში, ან საბოლოო გაუმჭირვალეობაში იკეტება. გახსნის პროცესი ხასიათდება არა ნებისმიერი გახსნილობით ყველაზე და ყველაფერის წინაშე: „რაც უფრო განვითარებულია ადამიანი სინდისით, მით უფრო განვრცობილია იგი, თუნდაც ეს ადამიანი მონაცვეტილი იყოს გარე სამყაროს“. სოკრატეს ირონია იყო „ზუსტად ის ჩაკეტილობა, ისეთი მონაცვეტა გარე სამყაროსგან, რომელიც განიცდის ცხოვრებას ღვთაებებისა“. არასოდეს ინდვიდუალობა არ ვითარდება უფრო ღირსეულად, ვიდრე მამინ, როცა ის ჩაკეტილია დიადი იდეის შიშობლოვრ ნიაში“.

გახსნას კირკეგორი თავისუფლებას უწოდებს, ხოლო თვითიკეტებას — არათავისუფლებას. ეს აბსოლუტური ჩაკეტილობა არ იკეტება კიდევ სხვა რამესთან ერთად (მსგავსად დიადი იდეის შიშობლოვრ ნიაში მცხოვრებისა), არამედ მასში იკეტება ადამიანი. ამ ორი სახის ჩაკეტილობას შორის (ერთი და იმავე სახელით რომ იწოდებოდა) იმდენად არსებითია განსხვავება, რომ ისინი უზრალოდ სანინააღმდეგო მნიშვნელობისანი არიან. რეალურ სამყაროში მათი შრომა განუწყვეტელივით ვარაუდდება. ბრძოლა უსასრულოდ მრავალფეროვანია. „ადამიანის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანია, რომელიც ვერასოდეს უფრო მაღალ ფორმას, რომელიც შეუძლებელია სწავლა-საკუთარ თავს როგორც სულს. ადამიანი მთლიანად ჩათურულია მისივე ცხოვრებაში და ახლა სულს თითქოს უნდა ისევ მიიჩიოს თავი ამ გადაწყვეტილებით“. მაგრამ განვითარება და დაჩრდილვის გზები ურთივენი არიან: „კომფორტი“; ცნობისმოყვარეობა, რომელიც ვერასოდეს ხდება ცნობისმოყვარეობაზე მეტი; ქალაქონობა, რომელიც წინარდება და იმედდება, როდესაც სხვას ეყრდნობა; ფარსიველური იგნორირება; ჩლუნგი საქმისობა“; ადამიანი ცდილობს, გაროების ან მუშაობის სამუალებით შეინარჩუნოს ბუნდოვანება საკუთარ თავთან მიმართებით“.

გახსნის გზა — შინაგანობაა. შინაგანობა კი — კირკეგორის მიხედვით — მარადისობის გაგებაა. „მარადისობის უარყოფა შეიძლება გამოიხატოს სხვადასხვა სახით: როგორც დინივა, როგორც დროითობით შთაგონებულობა“ და სხვა“.

სხეულის ფუნქციებით დაწყებული თვითცნობიერების ფორმებით დამთავრებული, არსებობს „არათავისუფლებათა“ მთელი მწიკეტი, რომლებშიც შეიძლება შეფერხდეს სული. გახსნის პროცესი ჩერდება როგორც „ზედმეტად დაძაბულ მგრძობილებობაში, ალტერნატივაში, ნეკრასთენიაში, ისტერიაში, იპოქონდრიაში და ა.შ.“, აგრეთვე მყარად დაცულ ორთოდექსიაში, ღვთისმოსავად განვრთნაში, „ობიექტურ“ ტემპარიტებაზე ჩაცოკვლაში. როცა ეს მყარად აღბეჭდილი მოზიციები გახსნილი და გაგებულნი უნდა გახდნენ, ადამიანს ყოველთვის შიში იწყობს. ის ეწინააღმდეგება გამოკვევას, რადგან ჩვეულო შეუღუდელო თვითობაში, რომელსაც არსებით თვითობად მიიწინებს თვითობად-ჩამოყალიბების მაგიერ. ამ მოვლენებმა მხოლოდ იმიტომ შეძლეს მისთვის დამაბნურებელი, შეუღუდელო ხატებებად აღმოცენება, რომ მან ზურგი აქცია გახსნის პროცესს, რომელიც მუდამ კითხვის წინაშე ქვეშაა, მაგ:

„რა ძალისხმევას აღარ მიმართავნ ჩვენს დროში, რათა მოიყვანონ ახალი მტკიცებულება სულის უკვდავებისა; ფიქრი უკვდავების შესახებ თავისთავი ატარებს ერთგვარ ძალაუფლებას. მისი თავადები გააფორმებენ, მისი მიღება გულისხმობს პასუხისმგებლობას, რომელიც შესაძლოა ისე შეცვლიდა მთელ ცხოვრებას, რომ ადამიანებს ამის შეშინებოდათ. ამიტომ ისინი თავს იწინააღმდეგებენ იმით, რომ გონებას ძაბავენ და ახალ მტკიცებულებას ექებენ... ყოველი ასეთი პროცესი, რომელსაც ძალუბის მოიყვანოს მტკიცებულება სულის უკვდავების სასარგებლოდ, თუ მაინც არა შესაძლებისად მიმართული, მუდამ შეძრწუნდება იმ კითხვის წინაშე, თუ რა უნდა მინახედეს, რომ ადამიანი უკვდავია. ეს ყოველთვის შეაწუხებს, ყოველთვის დისკომფორტს შეუქმნის, თუკი სრულიად უზრალო ადამიანი სრულიად უზრალოდ ილაპარაკებს უკვდავებაზე“.

„ყველაზე უკაცრი ორთოდექსიის მომხრემ... იცის ყველაფერი, რისი ცოდნაც აუცილებელია; იგი მუდამ იცის სინაინის წინაშე; ტემპარიტება მისთვის — ცერემონიის განსახიერება... მან ეს ყველაფერი იმ ადამიანითი იცის, ვისაც შეუძლია მათემატიკური განტლებების გამოყვანა, თუ გამოყენება ასობე ABC, მაგრამ არ შეუძლია თუ გამოიყენება; ამიტომაც ეწინაა, როდესაც ისეთი რამ ესმის, რაც ზუსტად იგივე არ არის“.

შინაგანობა (რაც კირკეგორთან თვითობის-ჩამოყალიბების, გახსნის იდეტურია) არ გადავარჩია არა მექანიკურად, არამედ ნებაზე მიშვებულ ქმედებება გამო. ყველა იმ ფორმას, სადაც შეწყვეტილია გახსნა, კირკეგორი მოიხსენიებს. როგორც „სასონარკეთილს“. ამასთან, სასონარკეთილად ადამიანს ან არ სურს საკუთარ თავად ყოფნა, ანდა პირითი, ანშნობის გამო სურს დატყეს ისეთად, როგორც უკვე არის.

სასონარკეთილდება, რომელსაც არ სურს საკუთარი თავი ის, რამაც ისეთი ადამიანი (რომლის არსებობაც განისაზღვრება როგორც უშუალოდა) ხდება საკუთარ ცხოვრებად, იკარგება „ბელის დარტყმით“... იგი უწოდებს თავს სასონარკეთილად, განიხილვს თავს გარდაცვლილად, როგორც საკუთარ ადამიანს. ეს თავისებური ოინია — „თავის მოკვდავობა“. თუკი მოდის გარდაც დაძმა-

რება, კვლავ იწყება ახალი ცხოვრება... თუ არავითარი დახმარება არ მოდის, ადამიანს მაინც უბრუნდება სიცოცხლე, უღონვე აღდარასოდეს გახდება ის, ვინც იყო". სასონარკვეთის გამს მისთვის არ არსებობს უფრო სასუქვარი სურვილი, ვიდრე სხვადა ყოფნა ან სხვადა გახდომა. გრძელდება უშუალო ადამიანი საკუთარ თავს არ იცნობს. იცნობს მხოლოდ მუდმივად და გარეგანი მხრიდან ასკენის, რომ ფლობს თვითობას.

თუ უშუალოა ნაწილობრივ მაინც შეიცავს რეფლექსიას, მაშინ ადამიანს შეიძლება აღარ სურდეს სხვადა ყოფნა, მაგრამ იმ ადამიანივით იქცევა, რომელმაც სახლი მიატოვა და ელის, როდის გადაიღოს ყველა უბედურება. ვიდრე სინდრელები არსებობს, იგი ვერ შეძლებს შინ დაბრუნებას. მხოლოდ ხანდახან თუ შეიხედავს, ცვლილებების მოლოდინში. და თუ მართლაც ყველაფერი შეიცვალა, კვლავ მიზანდრეობა, კვლავ „საკუთარ თავად იქცევა“, როგორც თვითონ ამბობს, თუმცა ცალა სინამდვილეში იმას უბრუნდება, რაზედაც შეჩერდა. აქ ადამიანი, ასე ვთქვათ, „ქვევიდან გამოძრომოს“ ცდილობს.

თუკი სინდრელები არსად უჩინარდება, მაშინ იგი სხვა ხერხით შეეღობს თავს. შინაგანობისგან სახსრებით პირს იბრუნებს. მისთვის თვითობის მთელი სიღრმისყოფი პრობლემა გადაიქცევა თავისებურ ყურ კარად სულის მივარდნილ ადგილას; კარად, რომლის მიღმაც არავინაა. იგი იწყებს მხოლოდ გარეგან, როგორც იტყვიან, ნამდვილ, საქმიან ცხოვრებას. იმ მცირეოდენ რეფლექსიას, რომელიც ჯერაც შერჩენია, ძალზედ წინდახედულად ექცევა... თანდათანობით კი მის დაეყენება ახერხებს; წლების შემდეგ სასაცილოდაც არ შეუყვინის ის, — მან ხომ ბედნიერად იქორწინა, ხომ საქმიანი, ფხიანი ადამიანი, მამა და ბიორგერი. ცხოვრების გაკეთილებების დასწავლის შემდეგ საკუთარ დროსა და საკუთარ ბედს შეეგუა.

ასეთ ადამიანთა ცხოვრებაში ზოგჯერ ისიც ხდება, რომ საკუთარ სულში ჩაიხედავენ ხოლმე. თუმცა პირველ სინდრელებამდე მიდიან და ქმედვე თავს ახებენ. მაშინ ისინი იფრეხდებიან თვითნათ საუკეთესო ხანას, თითქოს ის ბავშვობა ყოფილიყო. ასეთი სასონარკვეთა — ყველაზე უჩვეულებრივია. ამიტომ, გავრცელებული აზრის თანახმად, სასონარკვეთა ახალგაზრდობის შემუქენის და არა ჩამოყალიბებულ ადამიანის. თუ ვიგულისხმებთ, რომ წინმენისა და სინდრის წყალობით ყველაფერი იმგვარად გვეგონებოდა, რომ ნელმთან ერთად ეს ყველაფერიც მოხატებდა, მაშინ მხედველობიდან გამოვარჩება, რომ ადამიანი — სულია და არა ცხოველის ფიზი. სინამდვილეში სულ პირიქითაა. ნელმთან ერთად მან შეიძლება და-

კარგოს ცოტაოდენი ენებიაობა, გრძნობა და ფანტაზია, მცირედი შინაგანობა, რომელიც ჰქონდა, და ყოველგვარი ნილადაობის გარეშე მივიდეს ისეთ ტრევილობამდე, როგორც ცხოვრების მუღამის გაგებაა. თუკი ადამიანი ნამდვილად ვითარდება წლიდან წლამდე, ის ხდება მოწინაფებული თვითობის რაობის გაცნობიერება და შესაძლებლობა, უფრო მწარედ ნაწილობრივ სასო.

ასეთი სასონარკვეთა საკუთარი სისუსტის გამო ვალაუბებს. მაგრამ იმის მაგიერად, რომ გადაუხვიოს ამ ზღვიან, რათა რწმენამდე მივიდეს, ის უფრო მეტად სასონარკვეთასა და სისუსტეს.

ასეთი სახით კარჩაკეტილი ადამიანი მოვადგებულ წრეზე მოძრაობს. თუ ეს გაუცხოება გრძელდება, მაშინ თვითმკვლელობის საფორზე წარმოიქმნება. თუმცა შეიძლება ისეც მოხდეს, რომ ვინმეს გული გადაუშალოს, მაგრამ ამას მაშინვე იწინებს. ასეთი ტიპის ადამიანი შეიძლება შევადარებთ ტირანს, რომელსაც უნდა ვინმესთან თავის ტანჯვაზე ისაუბროს და, ამგვარად, უამრავ ადამიანს ზოცავს. მისთვის სანადო ადამიანებს უტყველი სიკედილი ელთა.

სასონარკვეთა, რომელსაც სურს საკუთარი თავი. სიფიქტ მარადეობის წყალობით თვითობას ვაფრცხვანა ცყოფიდა საკუთარი თავის დასაკარგავად, რათა

კორკეოტი

მოუპოვებინა ის. აქ კი მას თვითდაპყვიერება სურს. მისი მიზართება საკუთარი თავისა და აშ. და მინც, მისთვის შეუცნობელ არება მისივე არსი. საბოლოოდ ის რაიმე პრინციპულ ვენებს შეუქრება. მაშინ იგი თავს კლდეზე მიჯავს ვულ პრომოეთედ იგონობს. თავს ირწმუნებს, თითქოს ხიჭი ისე ღრმად შეჭრილია ხორცში, რომ მისი მოშორება შეუძლებელი იყოს. იგი ბიორტდება მთლიანად არსებობაზე და, თუ საქმე საქმეზე მიდგა, ბაღისით აირჩევს ყველაწანარ ჯოჯობითურ ნამებას, ვიდრე შეუღა თხოვროს. ტანჯულის მართალია აქვს ერთი-ორი ნესი, რომლითაც მისალები იქნებოდა დახმარება... მაგრამ თუ ისეთი დამმზარეს ზელში აღმოჩნდება, ვისთვისაც ყველაფერი შესაძლებელია, ბოლო თვითონ თითქოსდა არარად უნდა იქცეს, მაშინ იგი გაქანურებულ ტანჯვა-ნამებს ამჯობინებს.

დამოწერი

კომენტარები

ადამიანი, რომელიც აცნობიერებს, რომ ჯიუტად სურს საკუთარ თავი, „დემონური“ ხდება. რელიგიური ადამიანი თავებით მიემართება ამბოხს, დემონური კი — საკუთარ თავს. მიუხედავად იმისა, მისთვის უცხო არაა განსულიერება („დემონურ ადამიანში უფრო მეტი კარგია ჩადებული, ვიდრე ტრივიალური“). დემონური ადამიანი ეგზისტირებს. ჩვენს პირმნიშნადა სპეკულაციურ დროში „ადამიანი, რომელიც უბრალოდ ეგზისტირებს ისეთივე ენერგიით, როგორც საშუალო ბერძენი ფილოსოფოსი, ითვლება დემონურად“.

„რაც მეტია ცნობიერება ასეთ ადამიანში, მით მეტ ძალას იძენს სასოწარკვეთა და გარდაქმნება დემონურში. მას უკვე აღარ სურს ტანჯვებიდან გათავისუფლება. იდენტურ ყველაფერს მსხვერპლად გაივლებს, აღონდაც მისგან თავი დაელნია. მაშინ ამოიღეს მოცაცა და უკვე ყველაფერი დაეკიანა. ახლა მას სურს აუშმეზრდეს ყველას, უნდა ის ადამიანი იყოს, ვისაც უსამართლოდ მიეცა მთელი სამყარო. მან დაიწყო თვითონის აბსტრაქტიზმიდან და შედეგად ისეთი კონკრეტული გახდა, რომ უკვე შეუძლებლად ეჩვენება მარადისობა“. თავის დროზე კიდევ შეიძლება, რომ გადავრჩენილიყავი — იი, ყველაზე სამიწური სიტყვები, რომელიც აზრად მოსდის“.

დემონური ნება სიბნელეს აფარებს თავს: „ჩაეკეტოდას შეიძლება სურდეს გახსნა, მაგრამ იმავდროულად ნაშთსაც იტყვის, რათა ჩაეკეტოდა კვლავ აღორძინდეს. გახსნას შეუძლებს გვიმარჯვოს კიდევ, მაგრამ იმნაშვე ჩაეკეტოდა ბოლო ძალისხმევას მიმართავს და საკმაოდ მარჯვად გარდაქმნის გახსნას მისტიფიკაციადა, რის შედეგადაც იმარჯვებს კიდევ... საქმე ისაა, სურს თუ არა ადამიანს უღრმესი აზრით შეიცნოს ქუმარტობა, სურს თუ არა მთლიანად განიხსტავლოს მისით, მიიღოს მთელი მისი შედეგები, ხომ არ ინახავს სადმე თავმესაფარს, ხომ არ ამჯობინებს მისი შედეგებისადმი იოდას კოცნას“.

ნამდვილი ნიშანი დემონური ადამიანისა, რომელიც მიმშურდა თავის შემთხვევით თვითობაზე როგორც აბსოლუტურს, არის ის, რომ მისთვის უკვე აღარაფერია სერიოზული. კირკვაროს მოიკავს მაცებების სიტყვები (თქმული მეფის მკვლელობის შემდეგ): „ამიერიდან ჩემთვის ცხოვრებამი აღარაფერია სერიოზული“. სერიოზულობის წინაპირობა ისაა, რომ ადამიანი მარადიულისკენ ეგზისტირებს. „სერიოზულობა ამ გაგებთი თვით პიროვნებას აღნიშნავს. ეს მისი ყველაზე უტყუარი საზომიკაა. ვისაც სურს შეისწავლოს დემონური, უნდა დააკორდეს, როგორ მიიწვედომება მარადიული ინდივიდი... ადამიანება უარყოფენ მარადიულს ადამიანში, განმარტავენ მარადიულს მხოლოდ და მხოლოდ აბსტრაქტულად, ფანტას-მაგორიულად აბამენ დროში და სხვა“. ასეთ შემთხვევებში „მარადისობა არ სურთ გაანაზრონ სერიოზულად, მისი ეშინათ, შში კი ათასგვარ ხრიკს მიმართავს. დემონურობაც ზუსტად ეს არის“.

**თარგმანი და კომენტარები
დავით შირვალაშვილისა**

1. შტ. უკველის ის რასაც „კომპორტს“ უწოდებენ, დაუსრულ-ერაია და პერიო. სინამდვილეში ესაა სწორედ დისკომფორტის წყარო — რაკილა მტერ კომპორტისკენ მისწრაფება სულაც არაა უშუალოდ შინაგანი სურვილით განპირობებული ამისკენ ისინი ვიბძობებენ, ვინც ცდილობენ, სარგებელი ნაზონ აქვდნენ.

2. შტ. ფრანგმენტი 6. ბერძენობის წინეიდან ეკონომიკური შესახებ: ლონ ბლავსონის ბუარევის მთელი კონომიკა არის თეოლოგია, პირველ თეოლოგია. „არასოდეს არც შექსიკურ და არც პაუასურ კერას ამ მოუთხოვია ასეთი სამიწური მსხვერპლი. თავისი ბუნებით ბურევა — სამთობს გამანად-გურეზელია. როცა ლამაზ ადგილს შენიშნავს, ოცნებობს, გა-კაფოს ხეები, ამოაშროს წყაროები, გაიყვანოს ზეზები, გამარ-თოს დუქნები და... ამას უწოდებს „საქმის დაწყება“.

3. შტ. პედლის ღრმავაზრდინა გამონათყვანია უმეღფური ცნობიერება საკუთარ თავს პოულობს ყოველთვის ან სურე-ლით აცხადებს, ან მომუშავეს.

4. შტ. 6. ბერძენიკვი დრო მარადისობის ვარეშე მარადი-სობისსავან განდგომია; მისთან ერთად კი მარადისობის მო-მეტნია და ამიტომაც აქვს აზრი. ის. პაზანა ბრევეტი, დრო და მარადისობა. გვ. 87.

5. ამ პასაჟის სანიანადმდეგოდ შეგებლია მოვიყვანო-ნებარი ავანტურის სიტყვები: მსურს შევიწინ დემონი და სულა... და მეტი არაფერი? — სულადაც არაფერი.

6. ამ ლაბირინთიდან ლონ ბლავ ასეთ გამოსავალს ვევათა-ზობს უნდა ვილოცოთ. ყოველივე დანარჩენი ამბობა და სიბ-რეიკვა. უნდა ვილოცოთ, რათა ავიტანოთ ამ ქვეყნის სისაძა-ღე. უნდა ვილოცოთ, რათა წინიდა ვიყო. უნდა ვილოცოთ, რომ ლადინი ველოცოთ. არ არსებობს არც სასონარკვეთა, არც შევი ნაღველი ადამიანისთვის, რომელიც ბევრს ღოცულობს.

7. შტ. მათე 10,39; ვინც სპოვებს თავის სულს, დაკარ-გავს მას; და ვინც ჩემი გულისთვის დაკარგავს თავის სულს, მოიპოვებს მას.

წერილი რაფაელისა

რეგო ესავე ჩემი საყვარელი რევისორი და მზახობია. მისი ნახატების გამოყენაც მინახავს და მის ლექსებსაც და ბუღტ-რისიტულ ჩანახატებსაც კარგად ვიცნობ. ძალიან მოიხიბლე მისი სახელმწიფანელითიც, რევისორია დაოსტატებისათვის რომ უკეთნა, მაგრამ ყველასთვის მრავალბერძნურ საგელისებშია, ისე ორეფიანაღრად და მიზნადელადა დანერვილა.

ყოველთვის მიზარია მის შემოქმედებზე კვილ სიტყ-ვით რომ ნავიკთიბავ ან მოიხიბენ, ამეხება კი ვანსა კოთორე-ნით ვამხარა. „ჩვენი მწერლობის“ ორ ნომერში ვაგრძელებ-თი გამოქვეყნებულმა ელიზბარ ჯავღელისი ვრცელმა ნარკვევამ „ეს მე გახლავარ ევლერი და მწარე ბაღბანი“, რომელიც საფუძვლიანად მიმოიხილავს მის პოეზიას.

ნარკვევას არც შეცნობრული სიღრმე აქვია და არც ესე-ისტორი ექსპრესია. ამ ორი მიღვერკვებას ჩინებულ შენერ-მად წარმოვიკვივებ და ოსტატურად ამიტომაც წარმოშია-ნა რეგო ესასი პოეტური ფიქრების სულისკვეთებაც და ბერძენიკვი ნოუანსაც.

ბატონი ელზბარი დაგვიბრდა, რომ მის სახელმწიფა-ნელის სავანებოდა გამოიხმავრება და, სხვა მკითხველებ-თან ერთად, მეც მოუთმუნლად ველოდები ამ ნარკვევის გა-მოქვეყნებასაც, „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზეც.

თემო იტიკაი
ავტორული

ლინ კოფინი ამერიკული სალიტერატურო თანამედროვეობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ფიგურაა: იგი მწერლობასთან, დრამატურგობასთან, მთარგმნელობასა და მკვლევარობასთან ერთად, უწინარესად პოეტია — მ პოეტური კრებულის ავტორი. 2005 წელს ლინი საუკეთესო ამერიკელ პოეტთა მკორნაციხთან ჯგუფში აღმოჩნდა. მანამდე კი მისი პროზაული ოპუსი „საუკეთესო ამერიკული მოთხრობები“ სერიით დაიბეჭდა. სწორედ ლინ კოფინმა თარგმნა ანა ახმატოვას ლექსები ინგლისურად, ხოლო ნობელის პრემიის ლაურეატის, ჩეხი პოეტის იაროსლავ სეიფერტის ნომინატობის ფრის და შემდგომ, 1984 წელს, ნობელის პრემიის მისთვის მიწვევების, ნობელის კომიტეტმა სწორედ ქალბატონ კოფინს თარგმანი იბეჭდებოდა.

აღსანიშნავია მისი მეგობრობა და თანამშრომლობა იოსებ ბროდსკისა და ჩაილდ მილოშთან. ლინ კოფინი მრავალი სალიტერატურო ჯილდოს მფლობელი და ხელოვნებისა და კულტურის მსოფლიო აკადემიის საპატიო დოქტორია. 2011 წლის მარტიდან ლინ კოფინი ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის შედარებითი ლიტერატურის ინსტიტუტისა და კერძოდ, პროფესორ ვია ჯოსაძის მოწვევით, საქართველოში ცხოვრობს და მუშაობს. პედაგოგიური საქმიანობის თანადროულად ვია ჯოსაძესთან ერთად თარგმნის და „ქართული პოეზიის ანთოლოგიის“ გამოცემას გეგმავს ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

„საქართველოს გაღამრჩენი მისი პოეზიას...“

**ლინ კოფინს
ქსაუბრება
ვია ჯოსაძე**

— ლინ, მოთხრობი, როდის იგრძენით პირველად, რომ შეგიძლიათ შეთხზვა, გარიომება, სათქმულის კონდენსირებულად გამობატვა... მოკლედ, როდის აღმოაჩინეთ, რომ სხვათაგან განსხვავებული ხართ?

— წილსა ყველაზე მეტად იმაზე ვიკვნივობდი, რომ მიჭი ყყოფილიყავი. ოთხი ქალმედიდან ყველაზე უმცროსი გახლდით და გულწრფელად მჯეროდა, რომ ჩემს შემთხვევაში დიდი შეცდომა იქნა დაშეებული. ჩემმა დებმა (სამივე ჩემზე უფროსი) დამარიტეს, რომ ნებისმიერი ნატურა ამის რეულიდებოდა, თუ ჩიტს ბოლოზე მარილს მოვადარდი. მეც ავიდე ყველაზე დიდი სამაროლე, ბაღში გაეციდი და ძუნბა დაუწყე იმ ქარაფუტბა ფრინეულს, რომელიც წინააღმდეგი არ იქნებოდა, მისი ბოლო დამემარიტებინა. ჩიტები იმ დღეს ან უფუნებოდ იყვნენ, ან ძალიან იპრანჭებოდნენ. ყველ შემთხვევაში, ისეც გოკოდ დავჩრი. ან ამბავმა ჩემი დები ძალიან გაამბიარულა. მერე მოთხრეს, რომ გამეუმუნენ, რომ ცხოურებამი იყო ისეთი რამეები, რომელთაც ვერსაოდეს შეეცვლიდა. მგონი, პირველად მაშინ მიფხედი, რომ სხეებისაგან განსხვავებდომი. ისე ჩანს, მართლაც ვერადფერს შეცვლი, როგორც უნდა მოინდომი.

— როდის შეგაჩინე პირველად, რომ რაღაცის შეთხზვა ძალმიქს?

— თუ ზემოთ თქმულს არ გავითვალისწინებთ, როცა წერა დაივიწყე, საცხები წორძალური ბავშვი ვიყავი. წერილსას ნაკლებად ფიქრობ, რომ დაიმახსოვრო, რამ და როდის დაგაწყენინა ეს საქმიანობა. მახსოვს ერთი ამბავი ცნობილი მეგობრილზე პოეტიცზე — ერთხელ ქაითხეს, აპირებდა თუ არა კარნეგი პოლში ნასვლად და იმდენი მომეცემი მეგობრილნივებისათვის მოსმენას. „იშვითად დედდვიარ კონცერტებზე — მათი მოსმენა ან მბერბრება ან მამეჭია-

ნებს“, — უსახუბა მან. მგონია, როგორც შემოქმედი, ხშირად რომ ეიყურებოდე უკან, წინ ველარასოდ ნაფიოდოი. იმის თქმა მინდა, რომ ჩემს ლექსს როცა ვუყურებ, რამდენიმე ხნის წინათ რომ დაეწერე და არ მომწონს, დერქესია მიყურებს. ვგრძნობ, რომ არა ვარ ვარ პოეტი და ვერც ვერსოდეს ვიქნები. მაგრამ იგივე რამ შემწართბა იმ ლექსის დახედვანზეც, რომელიც მომწონს. მაშინ მგონია, რომ ოდესღაც ძალიან ნიჭიერი ვიყოფივარ, ახლა კი ეს მადლი სადღაც გამქრალა.

რაც შეეხება ჩემს გრძობებს — მე ემოციებით აღსავსე ადამიანი ვარ — პირთამდე სავსე (იხ. ზემოთ „სხვათაგან განსხვავებული“). არსებობს მშოლდდ სამი გარემოება, როცა ჩემი „მე“ უწინარდებუა ამ ემოციებში და მათ სავსებით ვემორჩილები.

ეს არის სიყვდილი ან მიცვილებული (შე სოციალურ მუშაკად ვემუშობდი რამდენიმე წელიწადს).

ეს არის პოეტური გარემო: როცა ეკითხვობო პოეზიას, როცა ვუქმენ, როცა ვერ.

ეს არის რამბანტიკული ურთიერთობანი. საბედნიეროდ, ჩემი ასაკის გამა ამაზე აღარწერის მეკითხებიანი და არც უნდა მეკითხონ. ამ თემებზე მათ თავიანთი საფერული აქეთ (სხვა მწერლებისგან კიდევ იმით განსხვავებდები, რომ მიყვარს წინადადებები, რომლებიც თანდებულის გამოყენებისთანავე მთავრდება)

იქნენ ისიც უნდა ვთქვა, რომ ყოველივე ამას პოეტი ლინ კოფინი როდი წერს. ეს უფრო ჰვავს საზოგადოებრივ არსებას, რომელიც წვეტილად ნამოსივისის ხოლმე საკუთარ აზრებს. მახსოვს, როგორი მურყანცხოფილი დავჩრი, როცა ქვეთ სტარმა მონიტა ლევისის სიმბოლეს თავიანთი სექსუალურ ურთიერთობებზე დაუსვა კითხვა. ინტერვიუსას დაკითხვის ატმოსფერო მანერვიულეს. მგონია, რომ ვიყავი, ვარ და ვიქნები სინდისის ქვეჯვით აღსავსე ჩემი ნატყური პასუხების გამო. ამას ნერვული ცინიზმითა და ზუმრბანარევი მწერით ვუყურებ.

— თქვენი მშობლები როგორ აფასებდნენ პოეზიით თქვენს გატაცებას?

— მამამეტი მზუნსმენი გახლდათ, როგორც იტყვიან, საკუთარი თავი თვიონს შექმნა. საბურავების გაბერით დაინყო და ობილილი- ინტერიანტიონად არინეს დირექტორი გახდა. დედაქმე დასახლბი გახლდათ და ვილიონზე უკრავდა. შედეგი მევილანე ან მწერელი გამოსულიყო (ამ სფეროებში დიდი ნიჭიერებით გამოირჩეოდა), მაგრამ დროს მოითხოვა, დედასა სახელწოდებით მიდერკილებინა და გამბიარყო კიდევ და მულადე, არადფერე ვიქვირა, ვარდა შიდა მეურნიების გაძლილსა და სტუმრების გარობისა, რომელითაც „მოივიულ მებანრეებს“ ეძახდა.

ორივე ამაკობდა ჩემი ინტელექტუალური და შემოქმედებითი უნარით. ვინაიდან პოეტობა ადრეულ სიყმაწვილეში დაიწყო და დიდად შეაძინებ ცნახვილიც ვახლდით, ისინი ერთმანეთს იოლადა ვერ უწყველობდნენ სიტყვებს „პოეზია“ და „გატაცება“. ადრინდელი ჩემი ლექსები ბევრი და ფიქრით სავსე გახლდათ. პირველი ლექსი, რომელიც იდუმალად ჩავინერე და მახსოვს, ეს იყო:

ღამეული ნადირობის მიღმა
მთვარესა და ცვლს მისხვავსებული
მჭივნივარე ვეფხვები მსხვერპლს ეპარებინა.
გალუმპული ხშირი ტყეები
თავიანთ გრილ და მოთეთრო ბრჭყალებს
სველ ქარაქებში ინახავენ.

კაცმა რომ თქვას, ნამდვილად არც ვიცი, როგორ აფასებდნენ მოზოლები ჩემს პოეტობას. არა მგონია, ბევრმა ბავშვმა იცოდეს, რას ფიქრობდა სინამდვილეში მისი მოზოლები. ისინი ამაკობდნენ ჩემით და ეს სავსებით ეპაროდა (მეტიესე კლასში ვიყავი, არცა სკოლაში გამართულ კონკურსში მყოფი პრიზი მერგო, მიამაწნა, რომ პირველს ვიმსახურებდი. ადგეტი და წინარეკომპიუტერული კლევვა ჩავატარე. აღმოჩნდა, რომ პირველი ადგილის მფლობელი ლექსი, არც მეტი, არც ნაკლები, რომერტ ფროსტს ეკუთვნოდა. სასტკაოდ გაგებრაზდი. ჩემი მოზოლები მარწმუნებდნენ, უნდა იბაყო, ფროსტის შემდეგ მეორე ადგილი რომ გეტრეო). რომერტ ფროსტის ჩემთვის მთელ ამერიკულ პოეზიას განასაზიერებდა.

— რაკი კონკურსებზე ჩამოაგდეთ სიტყვა, ჩვენც სათანადო ტერმინოლოგია ვიხმარათ: ვინ იყო იმდროინდელი ამერიკული პოეზიის ლიდერი?

— ვისთვის რომელი. ჩემთვის ასეთები იყვნენ ემილი დიკინსონი, უოლტ უიტმენი, რომერტ ფროსტი. მაგრამ (მრცხბენია ამის თქმა) არც ერთი არ მყვარებია. პირველი პოეტი, რომელიც შემეყვარა და ემატადი კიდევ, კარლ სენდბერგი გახლდათ. პანსიონში სწავლისას პარდია დავხერე მის ლექსზე. ეს ოუესი დამამთავრებელი კლასის მოზაფეთა ნელნელდელში (1961) დაიბეჭდა. ამით ძალიან ვამაკობდი, თუმცე უფრო ის მამაკებოდა, რომ იმ ნელს კენდის ჩამოგართვი (მარცხენა) ხელი. ვილაცამ სენდბერგს გაუგზავნა ჩემი „ნაღვანი“ და ქათინაურებით აღსავსე სასაქმუნო ბარათიც მივიღე. თუმცე იმ დროს გადავხედე, რომ სენდბერგი არ იყო დიდი პოეტა და მისი ნერილიც გადავადე (ეპ1).

მე არც ისტორიკოსი ვარ და არც ლიტერატურის კრიტიკოსი. მიანცადამიანი ვერც ვარ მაკრულიტრატურული საკითხებზე მსჯელობა მეხერხება. გარშემო არსებულ ვითარებაში გაურკვეველობას ხანდახან (ხშირად ან ყოველთვის) ჩემი მთარგმნელობით ვებრძვი. მგონია, რომ უცოდნობა ერთგვარი მენდინერებაცაა. სწორედ მის გამოა, რომ მეველი რუსთაველი ჯერ პოეტად, პროფინებდა, ინდოვიდად მიმეჩნია და მეორეა (მედარებით უმნიშვნელი პარამეტრი) — ისტორიულ ფიგურად.

არც ის ვიცი, რომელი პოეტური ფორმები იყო გამეფებული იმზანად, როცა პოეტად წარმოიხნდა. იმ პოეტურ ფორმებს ვასხვადებ, რომლებიც ოდესღაც ავითვისდა. პანსიონში სწავლისას სონეტებით სავსე დღიური მქონდა. ჯერ იტალიური სონეტების წერა დაიწყო, შემდეგ — შექ-

სპირულის. აღმოვაჩინე, რომ შექპირული სონეტების მთავარი დირსება მათი დამამთავრებელი სტროფებია, რადგან მგონია, რომ მთელი ლექსის აღწევებაცა და დეკლაცე საფინალი კუბულეტებში ჩანს. კოლეჯში ე.წ. მერტული სონეტების დანერა ვცადე. ერთ-ერთი ასეთი ლექსი ჩემს პირველ ნიგმში ადამიანურ ხაფანგებში შეიტანე. მას ერევა „რუსო: სარკის სონეტი“. ჩვეულებრივ იტალიური სონეტი შედგება რვაანკარიანი სტროფებისაგან, რომლებსაც ბოლის ექვსანკარიანი სტროფები ენაცვლება; და ეს დამამთავრებელი სტრიქონები იწყება ზოლმე ამგვარი ფრაზებით „მაგრამ მაშინ“, „თუმცე“ და ა.შ. „რუსო: სარკის სონეტი“ დაიწყო ფრაზით „მაგრამ მაშინ“. ბოლო ნაწილი ისე იკითხებოდა, როგორც — პირველი. ასე გამოვხატე სარკისა და არკელის ფეფეტი.

— როდის დაიბეჭდა თქვენი პირველი ნიგმი, და თუ გახსოვთ, რა რეაქცია მოჰყვა?

— ჩემი პირველი ნიგმი ადამიანური ხაფანგები“ გამოსცა „ბაბტარო დიტონის“-მა 1980-ში.

ჯერ ერთი, ძალიან ადელეგუბული ვიყავი. ხომ წარმოგადგენიათ, პირველი კრებული მეორეც, ამ გამოშვებლობასთან ურთიერთობა ნიშნავდა პარი დუნკანთან ურთიერთობას, რომელსაც გახვთმა „Newsweek“ 1982 წელს „თავისუფალი პრესის მამა“ უწოდა. პარი ნელინადმი სამ თუ ოთხ ნიგს უმეებდა, მაგრამ ეს ნამდვილი პროდუქცია იყო! როცა ნიგმი ხელში ჩაიხვარდა, ცოტა არ იყოს, შეცვტე: გაკრული დიორის მდომგისფრად შედეგება. მე სულ სხვაგვარი — უფრო „კლასიკური“ — წარმომედგინა რამდენიმე ადამიანმა აღენიშნეთ ნიგსის გამოხელი. ამასთან დაკავშირებით მახსენებდა სტივენ კრეისის ერთი ლექსი:

ადამიანმა უთხრა სამყაროს:
— ეპეი, მისტერ, ხედავ, ვარსებობ!
— მართლაც, — სამყარომ მიუთქა —
მაგრამ ეს ფაქტი, არა მგონია,
შენს ნინაშე ვალდებულს მხდიდეს.

ჩემი პირველი მოთხრობა 1979 წელს „საუკეთესო ამერიკულ მოთხრობათა“ სერიით დაიბეჭდა. მიესების ნერაც დაკონეც — ეტბ მეტსტროები ამით უფრო დამეინტერესებინა!

პოეტები, მგონი, ყველაზე ერთნაირად ცხოვრობენ. სიტლი, ამ წირი, ტაპური ქალეთა. მიგინვევენ, ლექსებს ნაკითხავ და აღმოაჩენ, რომ შენ ვარდა, კიდევ ორივედ ადამიანი თუ გისმენს! სულ ვფიქრობ, რას იტყვად ამაზე იოსიფ (ცხადია, ჰორადესი დემიგოვ სენნიას არ გვულისხმობ!).

გრანტებს ძირითადად სამეცნიერო კვლევებისთვის იძლევიან. ესეც მივცა. მაგრამ ვიდრე სხვადასხვაიკითხის ფორმას შევავსებდი, დრო იწერება.

ახრი ამის თაობაზე, რომ ყველა ჩვენგანი პოეტია, ისეთივე ამაზრუნდად მეჩვენება, როგორც მტკიცება, რომ ჩვენ ყველანი სანტენიკონების ვართ. ეს ახრება ძირითადად დადმეცე პოეტებს ახასიათებთ: ამით ისინი ცუდ მკითხველს აყალიბებენ. და ეს ძალიან დასანანია.

— ამბობენ, სამდვილო მელორობა პოეტთა შორის ცოტა ან იყოს უცხო მოვლენაა... და მაინც, ვის მიჩინეთ საკუთარ მელორად ამერიკელ პოეტთა შორის?

— ჩემი მელორობები იყვნენ XX საუკუნის ორი საუკეთესო პოეტი — იოსიფ ბროდსკი და ჩესლავ მილოში. ჩემს

ურთიერთობაზე იოსიფთან ვისაუბრე ესეიმი „იოსიფ ბროდსკი იოსიფ ბროდსკი იყო“.

ჩელსაგ მილოშიც ყოფილა ენ-ერობორში და სწორედ მე ნაკვითავ მისი ლექსების ინგლისური თარგმანები. მას-სოხ ძალიან სასაცილო შემხვევია. ერთი ყმანგილკაცი მივინაგ მილოშიან და სთხოვა, ნიგნუ ზელი მისწერა. ეს ნიგნე ვახლად „პეკლერი ფინი“. საღამოს მასწარმლები ძალიან გახუნდნენ, თუცე მილოშს წარბი არ შეუზრია, გა-ილიმა და ნიგნუ ნაუნერა: „მე მარკ ტვენი არ ვახლავართ. ჩელსაგ მილოში“.

ვიცნობდი ვეტუ-შენკოსაც, ერთ ნვეუ-ლუბაზე მკითხა, რამ-დენ კაცს მოუსმენია თქვეთვისო. მე დავეუ-სახელე რიცხვი 100. „რას ამბობთ, ეს ყვე-ლაზე დიდი რაოდენო-ბაა, რაც კი ოდესმე მი-ნახავსო“, — მიპასუხა. მე არ დავეფრეც. „მარ-თლაც ასეა, ასი ათასი ადამიანი რუსეთისთ-ვისაც კი ყველაზე დი-დი რაოდენობაა“. რო-ცა აფუსტენი, რომ ას-კაციან აუდიტორიას ვგულსმობოდი, რო-გორც იტყვიან, ყბა ჩა-მოუვარდა.

კიდევ ერთი ამერი-კელი პოეტო, რომელ-თანაც ვმგობობოდი, რადკილვ სქუაიერსი იყო. სქუაი-ერსი რთული პოეტო და რთული ადამიანიც ვახლდათ. რი-ჩარდ ფოქსმა, რომლისგანაც მხატვრული პროზის კანო-ნებს ვსწავლობდი, ერთხელ თქვა, მწერლების შეყვარება იოლად შეიძლება, პოეტებისა კი თითქმის შეუძლებე-ლიოა. სქუაიერსი ამავობდა წერის ძუნწი მწერრით (საბო-ლოოდ მეც დავეუფლე წინადადების დასრულებას თანდე-ბულის გამოყენებითანაც). მასსოხ, ერთხელ ერთი ჩემ-ში ლექსი უწუნედი, რომელშიც ვამბობდი: „წელის მტლებმა ხვიარებდად ატყვის შენი თმა“. მერე ვკითხე, წმინ, ასეთი პოეტური სახე ჯონ ჭროუ რენსომმა გამოიგნა-მეთქი. არა, მისასოხა სქუაიერსმა, მას აქვს „მტლები“, ასევე — „წყაღობი“, მაგრამ არასოდეს მომიფიქრებია, ისინი ერთმა-ნეთისათვის დეკემპირებინათ. სქუაიერსი იყო გამორჩე-ულად გონებასახელი და ირონიული ადამიანი. ერთხელ ლია ბარათი გამომიგზავნა, რომელზეც მისთვის ჩვეული რამ ეწერა: „მიყვარს ძვირფასეულობა. მიყვარხარ“.

მესობრების ფირფიტის მეორე მხარეს მინერაა ლო-რეს გოლდმეტინისა და ედვარდ პირვის სახელები — ორვე დიდებული პირივნება ვახლდათ — როგორც ლი-ტერატურული, ისე ადამიანური თვალსაზრისით. ისინი მეტმარებოდნენ, მაშნვეცდნენ...

ჩარლზ ბაკტერსი ხშირად ვხვდებოდი ლანჩზე. ერ-თხელ ვუთხარა, რომ პროზისათვის თავი უნდა დაეუბნებო-ნა, რადგან ფენომენალურად კარგი პოეტო იყო.

ლინ კოფინი და ვია ჯოხაძე

ბოლოს, ორი სიტყვა ვეულაზე დიდ შემოქმედზე, ვისაც კი ოდესმე შევხვედრებოდა: ეს ვახლათო ჩემი დიდი მეგობა-რი მიმი ელნი. მისი ლექსები დიდად განსხვავდება ჩემი პოეზიისაგან, მაგრამ უდიდეს პატივს ვცემ მის შემოქმე-დებსაც და ცხოვრებასაც. იგი ნამდვილი მიდასია — რა-საც ეტება, მეგობრობის ჩათვლით, ყველაფერს ხელოვნე-ბად აქცევს.

— სამჭოთა წარსულის გამო ჩვენ ოდესღაც, სადღაც და როგორღაც შევეყვინდით... რასაკვირველია, ქართველმა ლი-ტერატურისმომყვარუ-ლებმა იციან ჯონ ეშპე-რისა და ეგზე სხვა პოეტ-თა შემოქმედებაც... მა-გრამ ეს ზღვაში წვეთია? თქვენც ასე ფიქრობთ?

— არა მგონია, თქვენზე უკეთ ვიცნობ-დი ეთიარებას ამერი-კულ ლიტერატურაში. ცხადია, მსმენია, რომ ამერიკის ზოგ რეგიონ-ში არსებობს პოეტური სკოლები, მაგრამ უნდა ვიღიარო, რომ კვლავაც უშეცვრებაში ვენებარებ. შემეძლია გიამბოთ ორიოდ პოეტურ ფენო-მენზე, რომლებშიც „ვა-ვიზილაროე“. ერთია ე.წ. „Slam Poetry“ — პო-ეტური შეჯიბრი, რო-მელსაც ფიორი სჯის 10 ქულანი სისტემით. ჯილდო ზოგჯერ ცოტაოდნად თანხას გულსხმობს, ზოგჯერ არც ამას ვაძლევენ. თოვიდან ძალ-ზე უარყოფითად განეწყენე — ნარმოვიდგინე, როგორ გეყვინან და მამალ კარტოფილს და როგორ გამკობენ ბინ-ძური ეპითეტიებით (სიტყვა slam მწვავე კრიტიკის, მივანებ პასუხის, შეურაცხყოფის კონოტაციებსაც შეიცავს, გ-ჯ.) საბოლოოდ მე და ჩემი მეგობარი პოეტო მაინც დაეთანხმე-დით. მეოთხე დიდად გამოსოლმა პოეტმა ქალმა ლექსის კითხვისას უღეკრად გამოაცხადა, რომ შემოსილი თავს კომფორტულად ვერ გრწნობდა. მალევე გაიხად და მხო-ლოდ ჩემებისა და ფურცლის ამარა დარჩა. თოცმ მე ვთხო-მარევე, თინც ისე, რომ ტანი არ გამიხდია.

ასევე გავიმარჯვე ბარტ ბაკტერსის კონკონსში. აქ პა-იკუს პოეტურ ფორმაში ეჯიბრებოდნენ რომანანეთს.

თანამედროვე ამერიკულ პოეზიაზე საუბრისას არ შე-მიძლია არ ვახსენო ბილი კოლენის, მართლაც შესანიშნავი პოეტო. ბუერს არ უყვარს იგი მისი ლექსების „იოლად მი-სანდლობის“ გამო. ეს ნამდვილი უსამართლობაა. არასო-დეს მიზნადედა თითო-ოროლასათვის ვასაგებენ პოეტების შემოქმედება. ბილის პოეზია ნმინდა და ღრმა, ეს ნამდვი-ლი ამერიკული ელერაბობაა, რომელიც მომავლდ საეუ-რეებსაც შემოერება. ბილი გამმოიგნა ფორმა „პარადოქსი“ — ეს სხვადასხვა პოეტურ ფორმათა დამუშავების მეთო-დია. წინა პწკრში გამოყენებული სიტყვებით მეორე პწკ-რი უნდა შექმნი, შენდვტ კი პირველი ოთხ სტრიქონში გაბნე-

ული სიტყვები უნდა გამოიყენო მხოლოდ და მეექვსე სტრიქონებზე. სწორედ პარადღული გავიმარჯვე ნაქსტერის კონკურსში. გაბრებ ამ საკითხზე მოხსენება ნავიკითხო თბილისის საერთაშორისო ლიტერატურათმცოდნეობითი კონგრესენციაზე, რომელიც აპრილში გაიმართება.

ხედავ, რა ოსტატურად ვცადე გადავსულ თქვენს შემდეგ კითხვაზე: „რამდენად ხშირად მისხენდი თქვენლიმე ლიტერატურული მიმდინარეობის გავლენას?“

პირველ რიგში იმის თაობაზე, როცა პოეტი ამ გავლენათაგან თავის დაღწევას ახერხებს: ზოგჯერ იგი დინების საწინააღმდეგოდ მიცურავს (და ნაპირზე დასვენებაზე ოცნებობს), ზოგჯერ დინებას მიჰყვება და ზღვას უერთდება.

არა მგონია, რომელიმე პოეტური მიმდინარეობა პოპულარული იყოს რეალური შოუს მთავარზე ქვეყანა — აშშ-ში, თუ არ ვგულისხმებთ MTV-ს არსებ ატვირთულ სიმღერათა ტექსტებს, რესა და მძიმე მეტალს.

— შეგიძლიათ ჩამოთვალოთ პოეტები, რომელთა გარეშე თანამედროვე პოეზიის არსებობა ვერ წარმოგიდგინიათ? ყველაზე ხშირად ვის სტროფის აიკვიატებთ ხოლმე? ვისი ღვაწლია „დაუწყიყარი“?

— შემიძლია. თუნდაც საუბოს დაეხასხებელი. ხშირად არავის ვეტირებ. არ მინდა მკითხველმა ასე იფიქროს: მის ლექსებში შექსპირის ბერე გამოწაიყვამია, რატომ უნდა ნავიკითხო ისინი, როცა შექსპირის ნაკითხვა შემიძლია?

დაუწყიყარი იყო, არის და იქნება ბროდსკი, რომლის ენერჯის წყალობითაც მე ორი წლის განმავლობაში ვიარსებე.

ახალგაზრდობისას სილია პლატისა და ენ სექსტონის პოეზიაში გამოიტაცა: ეს ის დროა, როცა ჩემში „გენის“ „დებრესისაგან“ გამოიჯვანს ვედილოდი. ყოველივე ისე დასრულდა, რომ რამდენჯერმე თავის მოკვლევა ეს ცვადა.

ნაკლებად ცნობილ პოეტთაგან, რომლებიც ჩემთვის მნიშვნელოვანნი არიან, დავსახებლვებ ჯონ ქლეირს, ბერიმენს, სტივენ კრეისს, ასევე — ემილი დიკინსონს, სუფთადა და სრულყოფილს, რომლის ლექსების ნაკითხვისას ისე-

თი განცდა მეუფლება, თითქოს სახელოთი აღმასს ვაპირალებდე და ველოდებოდე, რომ მისი ბრწყინვა შეც ვადმოშვებდა.

— არ იცოდით საქართველოსა და ქართულ ლიტერატურაზე, ვინერ ჩამოგზავნებდებოდი?

— სრულიად არაფერი. ვადრე თქვენთან მიმობრებს გაებაამდე, სტიმული არ გამაძინდა, მერე კი — დრო, გადავხეციტი მარჯვრი უორდროის რამდენიმე ინგლისური თარგმანს ნაკითხვა თქვე ზოგს არ მოსწონს მისი პროზაული ვერსიები და, მათ შორის, მეც ვარ.

— ახლა?

— არც ახლა ვიცი ბერე რამ.

ერთადერთ რამეში კი დავრწმუნდი: რუსთაველი მიყვარს. არ მვერა, რომ იგი XII საუკუნეში ქმნიდა. მინდა სრულიად ვთარგმნი „ვეფხისტყაოსანი“. ძალიან მომწონს ილია ჭავჭავაძე, ნიკოლოზ პარათაპული, რომელმაც თავისი „აღსუსტებელი სანაყული“ ჩემს ვულში გამმოაფრქევა. ვერ ვბალაკტიონი არ წამიკითხავს (დაუჯერებელია, არა?), მაგრამ მოუთმენლად ველი მასთან შეხვედრას. ძალიან ამაღლელებელი პერსპექტივაა.

— თარგმანსთან ერთად საკუთარი ლექსების დასაწერად თუ მოულოდნოდ დროს?

— დიახ, ილია ჭავჭავაძის მოთხრობამ „საჩარბებლხედ“ მოთხრობის დაწერა შთამაგონა. ასევე დავწერე ლექსი „ბროდსკის დაბრუნება“.

ძალიან მინდა, ოქტომბერში ისევ მოვახერხო ჩამოსვლა და „ვეფხისტყაოსანი“ მთლიანად ვთარგმნი (არაან აქ დასაბინებო, ვინც ლიტერატურას ასპონსორებენ?), ასევე სრულყოფილად ვისწავლო ქართული ენა.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში ლექციებსა და თარგმანსთან ერთად, ბევრ წინას ვკითხვლობ, რათა: ჩემით გაეგნო გზა, გავიყო ქართული და ვილბაპრაკო ქართულად, ანუ „გადავრქე“ საქართველოში. საქართველის ისტორიის მცირე ცოდნაზე დაყრდნობით, შემიძლია ვთქვა, საქართველოს გადამარჩენი მისი პოეზიაა.

„არი შენი ისხან სხნიარებით“ 24 სერიალ

რადიოს პირველ არხზე წამოწყებული მრავალმხრივ მნიშვნელოვანი პროექტი, რადიოსპექტაკლების სერია დღევანდელ ქართულ მოღვაწეებზე.

უკანასკნელ ხანს გაიმართა პრემიული რადიოსპექტაკლისა „ქაქუცა წილოყაპული“ — რადიოსერიალ (7 სერია) რუსტომ ჩხეიძის ბიოგრაფიული რომანის — „შავი ჩოხა“ — მიხედვით, ციკლიდან „არი შენი ისხან სხნიარებით“.

მონაწილეობენ: რომანის ავტორი რუსტომ ჩხეიძე, მხანობლები — დიმიტრი ჯვანიანი, ზურაბ ცინციკლიძე, გივი ჩუგუაშვილი, ბესო მეგრულაშვილი, დათო ბერიძე, მერაბ შარიძეძე, პაატა ეხატანგიშვილი, ნიკა ნერუდიანი, ქეთი ჩაჩუა, თემურ ხუციშვილი, პავლე ნოზაძე, სოსო ხაიძდრაძე, ვეჟალ მელქაძე, პაატა კიკვაძე.

გადაიცვამიდა ერთი კვირის მანძილზე, 19-დან 27 აპრილამდე, რადიოსერიალი მოამზადეს ზურაბ კანდელაკმა და ბაკო ხეჩიაშ.

ციკლიდან „არი შენი ისხან სხნიარებით“ აქამდე მომზადდა შემდეგი რადიოსერიალები: ალექსანდრე ორბელიანი — რუსტომ ჩხეიძის ბიოგრაფიული რომანის „ალექსანდრე ორბელიანი“ მიხედვით, პავლე ინგოროვა — რუსტომ ჩხეიძის ბიოგრაფიული რომანის „ბედი პაულე ინგოროვაში“ მიხედვით.

მარო მყავთილი — მარო მყავთილის დღეობების მიხედვით.

გიორგი კვინიტაძე — გიორგი კვინიტაძის მოგონებების მიხედვით.

გიორგი მანზაშვილი — გიორგი მანზაშვილის მეგობრებისა და ეალერთან კანდელაკის პიესის „აღრო ოცდაოთხი საათი“ მიხედვით.

მიმდებარე ამ ციკლიდან განზრახულია მომზადდეს რადიოსერიალი მისაკი ნერუდიანის შესახებ.

ამ რადიოაღმგების მოსმენა შესაძლებელია ღონკზე

<http://radio1.ge/RadioTheatre.aspx?Cat=1>

გომგებაშვილის გზა — ქრისტეს გზაა

იაკობ გომგებაშვილის საზოგადოებისა და გამომცემლობა „დედა-ენის“ შესახებ

აი ია...
სიცოცხლის სუნთქვა...
იღუმალ კარბჭკა...
სავიწიჭო ბარათია
ქართულ სამყაროში შესაღწევად...
როსტომ ჩხვიძე
(„პურჯი ეროვნებისა“)

იაკობ გომგებაშვილის მექვიდროების შესახებ ვალაკტიონს უთქვამს: დედა-ენა და ბუნების კარი სახელმძღვანელოები კი არა, უდიდესი პოემებია. მე თანახმა ვიქნები, გამოვიდეს ეხლა ეს წიგნები არა როგორც სახელმძღვანელო, არამედ საკითხავ წიგნად.

ანა კალანდაძე საბავშვო ენციკლოპედიად მოიხსენიებს ბუნების კარს: ეს წიგნი არა მარტო ბუნების, არამედ ჩვენი სახელოვანი წარსულის კარსაც უღებს ბავშვებსო.

ყოველ ჩვენგანს ახსოვს პირველი გაკვეთილი, სასოებით გადაშლილი დედა ენა, ძალიან აბლომელი და ძალიან ნაცნობი — აი ია, აი თითო...

აი, ია — ჟღერტულეზდნენ ყმაწვილები, ერთმანეთს აჩვენებდნენ, ხალისობდნენ, შეხხაროდნენ... მუროდობდა იის დანახვით მოვერილი აღტაცებაც, ოღონდ უთავალვ ია-იებში ერთი მაინც სულ სხვაგვარად გამოირჩეოდა, სხვა შარვანდით იმოსებოდა და წიგნის ფურცლებზე გადასახლებოდა — ცადატყორცნილი და უკედაყოფილი (როსტომ ჩხვიძე).

დღეს ძალიან ბევრი საბავშვო წიგნი იბეჭდება, ქრელაქრულა, ფრაფი, ილუსტრაციებით გადატვირთული. პირველი კლასის სახელმძღვანელოც უმარაჯია, სხვადასხვა გამოშვებულობის, სხვადასხვა ავტორისა... აღუბერ კი ისინი ბავშვის გულის კარს? შეესაბამებიან იაკობის დედა-ენას, ცადატყორცნილსა და უკედაყოფილს?

იაკობ გომგებაშვილის უშიჯარფისეი მექვიდროების საპატრონობლად სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, უშიჯისისა და უნეტარესი ილია მეორის ლიცენზიურობით და თბილისის წმინდა იოანე ღვთისმეტყველის ტაძრის მღვდელმსახურის კონსტანტინე გომგებაშვილის

მეობებით, 2007 წლის 12 ივლისს (პეტრეპავლობას) დაფუძნდა იაკობ გომგებაშვილის საზოგადოება (თავმჯდომარე-მღვდელი კონსტანტინე გომგებაშვილი, საზოგადოების პირველივე სამეცნიერო კონფერენციაზე მამა კონსტანტინემ შეაფიოდ განსაზღვრა უშიჯარფისეი მიზანი: გომგებაშვილის დედა ენა უნდა დაბრუნდეს საქართველოს სკოლაში. ეს

აუცილებელი წინაპირობაა საქართველოს სულიერი და შემდეგ ტერიტორიული გამთლიანებისა. დამერწმუნეთ, რომ გომგებაშვილის გზა-ქრისტეს გზაა, რომელიც აუცილებლად შეკრებს უცხო-სკოლად გაფანტულ ქართველურს და ტაძართან მიიყვანს. ამ

მიზნით დააარსა მამა კონსტანტინემ გამოშვებულობა დედა-ენა, რომლის დირექტორაა ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი დოდო (მარიამ) ლლონტი. გამოშვებულობის რედაქტორები არიან გიგლა აბდლაძე, +ნათელა ხურცილაძე და მარიამ ნიკლაური, კორექტორი — სოფიო ახმეტელი, დი-

ზაინერი-ჰაატა შამჭორია, ოპერატორი-მირანდა მახარაძე, ფინანსური მენეჯერი - დალი ქანტურია, დისტრიბუტორი — მალხაზ ლლონტი.

უფლის წყალობით, მცდელობამ ნაყოფი გამოიღო — გომგებაშვილის „დედა ენა“ 21-ე საუკუნეშიც გამოიცა და სკოლას დაბრუნდა! მამა კონსტანტინე გვიამბობს, პირველად როგორ ეზიარა დედა ენას, როგორ შეესბა ხორცი ამ საქმეს.

მამა კონსტანტინე (გომგებაშვილი)

მამა კონსტანტინე: ეს მართლაც ღვთის განცემა იყო. მეც იმ დღეს ვარ დაბადებული, რა დღესაც გომგებაშვილი. რუსეთში, პეტრეპავლობაში რომ ვცხოვრობდი და ჩემს პატარებს ქართულს ვასწავლიდი, გამიჩნდა შეკითხვა, რატომ არ უნდა იყოს დედა ენა ისეთი, როგორც იყო გომგებაშვილის დროს? საცანგებოდ ჩამოვედი საქართველოში, რომ შევხვედროდი ენათმეცნიერებს, ფილოლოგებს, რათა აღვკვდიანა პირვანდელი დედა ენა. მყებდნენ მეგობრები, რომლებიც ამა დაფინანსებდნენ. სამწუხაროდ, ამ მცდელობამ მაშინ ნაყოფი ვერ გამოიღო.

მამა კონსტანტინე:

ეს მართლაც ღვთის განცემა იყო. მეც იმ დღეს ვარ დაბადებული, რა დღესაც გომგებაშვილი. რუსეთში, პეტრეპავლობაში რომ ვცხოვრობდი და ჩემს პატარებს ქართულს ვასწავლიდი, გამიჩნდა შეკითხვა, რატომ არ უნდა იყოს დედა ენა ისეთი, როგორც იყო გომგებაშვილის დროს? საცანგებოდ ჩამოვედი საქართველოში, რომ შევხვედროდი ენათმეცნიერებს, ფილოლოგებს, რათა აღვკვდიანა პირვანდელი დედა ენა. მყებდნენ მეგობრები, რომლებიც ამა დაფინანსებდნენ. სამწუხაროდ, ამ მცდელობამ მაშინ ნაყოფი ვერ გამოიღო.

2000 წელს საბოლოოდ დაებრუნდი საქართველოში. საბედნიეროდ, შეგვეფი ქალბატონი დედოფალი დედოფალი. მან მიხიბრა, რომ სწორედ წინა დღეს დაბრუნდა საპატრიარქოში გოგებაშვილის დედა ენის 1900 წლის გამოცემა, რომელიც ქალბატონი დედოფლის წლების მანძილზე ჰქონდა რედაქტირებისთვის, მაგრამ ვერც ეს მიხიბრდა. ჩვენ გამოვიტანეთ ბიბლიოთეკიანი ეს გამოცემა, ჩემი თხოვნით, ქალბატონებმა - დედოფალი დედოფალი და ნანა მაჭავარიანიმ დაეხმარა და ორთოგრაფიულად გამართეს ტექსტი, ჩამოაშორეს ბარბარიზმები, რუსული ცარიზმის გავლენით შეტანილი მასალა. ჩვენ არ გავკანძინებულვართ ისე, რომ სხვისი აზრი არ გავგეთვალისწინებინა. დედა ენა გავგზავნეთ საქართველოს პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლების ცენტრალურ ინსტიტუტში, მეთოდლოგიის განყოფილებაზე, და პედაგოგური უნივერსიტეტის (დღევანდელი ილიას უნივერსიტეტის) დანაწილებით კლასების კათედრაზე. აზრი ვითხებ ფსიქოლოგებსაც. ყველამ ერთხმად აღიარა, რომ გოგებაშვილის დედა ენა არა მხოლოდ უპასუხებს დღევანდლობას, არამედ წინ უსწრებს ეპოქას. ამან ფრთები შეგვასხა და, მადლობა ღმერთს, დღეს არსებობს დედა ენა I-II-III კლასებისათვის, ასევე დედა ენის I კლასის სახელმძღვანელო, რომელმაც გრძელ მიიღო და საქართველოს სკოლებში შევიდა. მოგახანდავთ II კლასის სახელმძღვანელოც, მაგრამ წელს გიორგიების წესი შეიცვალა - მხოლოდ ის გამოცემილობა მიიღებს გრძელ, რომელიც მილიანად წარმოადგენს დაწყებითი საფეხურის, ანუ I-VI კლასების სახელმძღვანელოებს. ჩვენ ძალიან შეხლებულვართ ვართ დროის თვალსაზრისით. უფალს შევთხოვ, რომ მოგაგვრებოდეს ეს განათლების სამინისტროსა და საქართველოს მთავრობას მიგზავრავ თხოვნით, ნება არ მოსცეს, რომ გოგებაშვილი კიდევ ერთხელ განიდევნოს ქართული სკოლიდან.

— თქვენ 8 შვილის მამა ბრძანდებით და, ბუნებრივია, მჭიდროდ ხართ დაკავშირებული სკოლასთან, კარგად იცნობთ დღევანდელ სახელმძღვანელოებს. თქვინა აზრით, რა პრინციპის მიხედვით უნდა იქმნებოდეს სასკოლო სახელმძღვანელო?

— საბავშვო სახელმძღვანელო უნდა იგებოდეს სიმარტივის პრინციპით, მარტივიდან რთულსკენ, ნაცნობიდან — უცნობსკენ. სწორედ ესაა გოგებაშვილის უმთავრესი პრინციპი, რაც მხოლოდ მეცნიერული დაკვირვების წყაროა როდია. ეს უფლის განგებაა, რადგანაც თვით უფალია მარტივი. ის აღამიანს არ ურთავდება თავისკენ მიმავალ გზებს, სიმარტივით ეპყრობა. ჩვენც არ უნდა გავურთულოთ ბავშვებს ცხოვრება და ამ მიდგომით უსაფრთხოდ მშობლიური ენა.

მინდა ხაზი გავუსვა, რომ დაუმეგებელია უცხო ენის სწავლება პირველი კლასიდან. ბავშვი ჯერ მშობლიურ ენაში უნდა გაიწავლოს, და ამ მყარ საფუძველზე დაამყნოს უცხო ენების ცოდნა. სახელმწიფოსთვის არცერთ ქვეყანაში არ ინებებენ უცხო ენის სწავლებას პირველი კლასიდან. ინგლისში ამჟამად იმაზე დაიბრუნე, 9 თუ 10 წლიდან დაიწყოს ბავშვმა უცხო ენის სწავლა. ჩვენც არ უნდა ჩამოვრჩეთ ამ აზრს. ქართველმა, უპირველეს ყოვლისა, მშობლიური ენა უნდა ისწავლოს, რომელიც დღეს თითქოს დაწვენილია, საერთაშორისო ენად არ ითვლება, მაგრამ ვაგვისუნით აქე-

ბი და დედებთან" სიტყვები ქართული ენის ძალმოსილების, მისი ბოლოგანზიდული დანიშნულების შესახებ. თუ ვერად ვიღებთ ამას, მაშინ ჩვენ ტყუპმარტ ქართულ სახელმწიფოს შევექმნით, და თუ არ გვირად შევექმნათ ტყუპმარტ ქართული სახელმწიფო, მაშინ აღარც დედა ენა საჭირო.

— მამო, როგორ დაფუძნდა იაკობ გოგებაშვილის საზოგადოება, რომლის თავმჯდომარეც თქვენ ბრძანდებით, ვინ არიან წევრები, რას საქმიანობთ, რა პროექტები განახორციელებთ?

— საზოგადოება დაფუძნდა სრულიად საქართველოს კათოლიკო-პატრიარქის, უწმიდესის და უნეტარესის ილია მეორის კურთხევით. მან ბევრი სასიკეთო პროექტი განახორციელა, ვეგზამრეობით, ძირითადად, ბავშვებს, გამოცემათ საბავშვო ლიტერატურას. ვთანამშრომლობთ საქართველოს საპატრიარქო ტელევიზიასთან, ყოველ საღამოს, 8.50 საათზე ეთერშია საბავშვო პროგრამა ძილი ნებისა — ეს ჩვენი პროექტია. სხვა უფარავ საქმეს უნდა ჩაეყაროს კიდევ საფუძველი. თუ ღმერთმა ინება და ბელი მოვიგზავნა, ჩვენც იმ პატარა აკურს დადგებთ საქართველოს სულიერი მშენებლობაში, რომელსაც ჩვენი წინაპრები დებდნენ. ყველას მოუწოდებთ, გაერთიანდნენ ამ საზოგადოებაში, იმტკნონ, რომ ერთად უფრო მეტს შევძლებთ. უფალი ამბობს: სადაც არიან სამი არის ჩემი სახელით, მეც იქ ვარ, მათ შორისო. იაკობ გოგებაშვილის საზოგადოებაც უფლის სახელითაა შექმნილი. მისი ერთ-ერთი დამფუძნებელი ვაძლავთ ანა ჟღანდაძე — ქართული პოეზიის დეოფადა. საზოგადოების გამგებლის ნიერები არიან: ქალბატონები — დედოფალი დედოფალი და მარიამ ცაცხაშვილი, ბატონები — იოსებ ტყუპშორიძე, გიორგი გოგობაშვილი, აკაკი ბრეგვაძე, ან გასულიწველი მიხილ ქურდიანი და სხვები.

ყველას ვურჩევ, განევიარდნენ იაკობ გოგებაშვილის საზოგადოებაში, მოვემართოთ თბილისში (ჩუბინაშვილის 50) გამოცემლობაში დედა ენა, რომელიც ამ საზოგადოებასთან ერთად არსებობს და მის პროექტებს ახორციელებს. სამწუხაროდ, მატერიალურ სიღუპტარეს განვიცდივით. მიგრართად ბიზნესსწავებს, მდარში დაკვიდგნენ და ემსახურონ ეროვნულ საქმეს. დღეს უამრავი კარგი საველეო თუ საერთო წიგნი გამოშვდა, მათგან თუ არ იქნება რიგითი სახანაგე სახელმძღვანელო, თუ არ იქნება გოგებაშვილი, ამ წიგნებს წამკითხველი არ ვუძლვება. ბევრი ბიზნესმენი ავიანანებს ისეთ წიგნებს, რომელიც სკოლებში არ მოუტანს ბავშვს, მაგალითად, პარი პოტიერი. ზოგეს შეიძლება ეს ზედმეტ სიმკაცრედ მოეჩვენოს, მაგრამ პარი პოტიერი ის მანვე საზრდაოდ, რომელიც ბავშვის სულს ფიტავს. მე მინდა მოუწოდო იმ მამულობელებს, რომლებსაც გული ქართულად უძგავთ, რომ დაგვეხმარონ, წელიწადში შეიტანონ საბავშვო წიგნების გამოცემაში.

მინდა მადალბა გადავუხადო ნათა, ვინც მონაწილეობს მიილო ჩვენი წიგნების გამოცემაში: ქალბატონ ირინე სულაძეს, ტყუპმარტ მამულობელი, ურომლისოდაც იაკობ გოგებაშვილის დედა ენა ვერ გამოიცემოდა, ღმერთმა მისცეს მას ჯანმრთელობა და სიკეთე ასევე ბატონ გვილიანიბატონი, რომელმაც ჩვენი I კლასის დედა ენა და-ლიანანასა. ვიგრე არსებობს ეს დედა ენა, მათი სახელებიც ეწერება ამ წიგნებს. მინდა, ყველა დაგლოცო, ვინც ჩვენ

გვერდით იდგა ფინანსურად თუ შემოქმედებითად, ღმერთმა დალოცოს და გაახაროს ყველა!

ილიასა და აკაკისთან ერთად იაკობს ქართული სალიტერატურო ენის რეფორმატორად მიიჩნევენ: გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ახალი ქართული სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბება-დამკვიდრებაში იაკობ გოგებაშვილის დედა ენაშისეული როლი ითამაშა, როგორც წინა ეტაპებზე ოთხთავმა და ვეფხისტყაოსანმა.

XIX საუკუნიდან მოყოლებული, დედა ენა იყო ნორმა სალიტერატურო ქართული ენისა (გიორგი გოგოლაშვილი). იაკობ გოგებაშვილი ძველამოსილ იმპერიას დედა ენით დაუპირისპირდა, აი იამ ბავშვის გონებისა და გულის კარი გააღო, როგორ მიაღწია იაკობმა ყოველივე ამას?

დოდო (მარიამ) ლლონტი:

საოცარი ის არის, რომ იაკობ გოგებაშვილს შვილი არ ჰყავდა. მას არ უგვიმა მშობლის სიტკბოება, მშობელი ხომ უპირველესი აღმზრდელია ბავშვისა. მაგრამ იაკობმა დაგვიტოვა უდიდესი განიშ სწორედ ჩვენი ბავშვებისთვის, მთავალი თაობისთვის. ვფიქრობ, რომ „დედა ენის“ ავტორი არის მამა ყველა ჩვენი შვილისა. როგორ მოახერხა ეს? შვითხვეული „დედა ენის“ პირველივე გვერდზე ჩასწვდება ამ საიდუმლოს: აი ია, აი თითი. გოგებაშვილი თავად ბრძანებდა, რომ დიდხანს იფიქრა პირველი გაკვეთილის საგანზე. მისივე პუბლიცისტურ ნერილებიდან ვიგებთ, რომ ბავშვისთვის ეს საგანი აუცილებლად უნდა ყოფილიყო **ნაცნობი**. სწორედ ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი — გოგებაშვილისეული ამბისავალი პრინციპი. იგივე საგანი უნდა იყოს **მარტივიც, ნათელიც** და, რაც ყველაზე მთავარია, **თამაშთან** დაკავშირებული. ბავშვს არ უნდა გაუჭირდეს პირველი გაკვეთილის აღქმა და დამახსოვრება, მოკლედ — ყოველი საგანი მისთვის უნდა იყოს ადვილი.

იაკობი წერდა, რომ ბავშვი ყოველთვის მიიღებს მშვენიერსაკენ. რა არის ყველაზე მშვენიერი ბავშვისთვის? — ვეკვილო! ამ ყვედილის ორმარცვლიანი სახელწოდება — **ია** — იაკობის საიდუმლოების მეორე გასაღებია. **აი ია** — არის უნიკალური, ღვთის მადლით მონიჭებული წყალობა. ვინც იცნობს სხვადასხვა ენის საანბანე სახელმძღვანელოებს, იცის, რომ ასეთი მიგნება მსოფლიოს არცერთ ენაში არ მოიპოვება: ოთხმარცვლიან ნანადადგებაში ყველა ბგერა ხმოვანია, აზრიც ნათელია, ნაცნობი, მშვენიერი და დამახსოვრებლადაც ადვილი!

რატომ შეარჩია გოგებაშვილმა მეორე გაკვეთილისათვის **აი თითი**? ბავშვის ბუნებრივი რეაქცია ყველაზე

ხშირად ხომ სწორედ ასე გამოიხატება — აი! აი დედა! და ამ დროს ის, როგორც წესი, თითს იშვერს. ესეც დიდებულ მიგნება! ამგვარ მიგნებითა ღრისი შოლოდ ის შეიძლება გახედეს, ვისაც დიდი სიყვარული აქვს ბავშვისადმი, ვინც ზრუნვის, გარჯისა და დაუცვრომელი შრომის ფასად აღწევს ნარმატებისა. სწორედ ეს არის ბავშვის გულის კარის გასაღები. ეს გასაღები იაკობს 30 წელზე მეტხანს ზელიდან არ გაუგვია. წლიდან წლამდე ასწორებდა და აუმჯობესებდა „დედა ენას“.

კიდევ ათეულამდე პრინციპი შევგიშეშევა გოგებაშვილმა. ქალბატონმა მარიამ თალაკვაძემ საგანგებოდ შეისწავლა სახელმძღვანელოს ავტორის გოგებაშვილისეული მეთოდოლოგია. **ი ა კ ა ბ ი ს** პრინციპებია: აზრის პრინციპი; სწავლების თანმიმდევრობის პრინციპი; დიდაქტოური გენეტიკური; ადვილიდან მწველზე; მარტივიდან რთულზე გადასვლის პრინციპი; შეგნებულობის; ასობგერათა ხშირად ხმარების; ზნეობრიობისა და სხვა პრინციპები. საქმარისია, რომელმე პრინციპი გამოაჯილდო და ილახება სახელმძღვანელოს მთლიანობა. ყოველი პრინციპი დედაბოძის ტოლფასია. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ გოგებაშვილისეული წესი და მეთოდოლოგია ქართული შედაგოგიკის კლასიკაა — საძირკველია. როგორ შეიძლება კლასიკაზე უარის თქმა? პირიქით, გამოყენება შემოქმედებითად, თანმიმდევროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით უნდა მივმართოთ და კეთილად ვისარგებლოთ ჩვენი კლასიკით. ამიტომ არის დიდი შეცდომა ხსენებულ პრინციპთა გამოკლებაც კი, არათუ მათზე უარის თქმა.

— **ქალბატონო დოდო, თვით იაკობი ბრძანებდა: დედა ენა უნდა უმჯობესდებოდესო. როგორ იცვლებოდა მისი წიგნი დროის კვალდაკვალ? თქვენ როგორ განახორციელებდით დედა ენის 1900 წლის გამოცემის რედაქტირებას? როგორი სახით შევიდა სკოლაში?**

გოგებაშვილის „დედა ენის“ სკოლაში შეტანა დიდი ძალისხმევითა და განსაცდელივით ფასად დაუჯდა მას კონსტანტინეს. ვიდრე სკოლაში შევიდოდა, 2006 წელს, საიუბილეო თარიღს მიუღწევნა 1900 წლის „დედა ენის“ რედაქტირების გამოცემა, რომლის შედგენაც მე დე ნანა მუჭავარბიანს გვცედა წილად, მამა კონსტანტინეს კურთხევით და თხოვნით. ეს გამოცემა სამი ნაწილისაგან შედგება: საანბანე, საკითხავი და სამოძღვრებო ნაწილები, რომლებიც I, II, III კლასებში ისწავლებოდა გოგებაშვილის დროს. რედაქცია ისე უნდა გატარებულიყო, რომ გოგებაშვილის ძირითადი პრინციპები არ დარღვეულიყო. ეს არცთუ ისე იოლი საქმე აღმოჩნდა. „დედა ენა“ უპირვე-

დოდო ლლონტი

ლეს ყოვლისა ენობრივად გასწორდა, უმთავრესად საკითხავ ნაწილში. ამოვიღეთ გამოკვეთილად რუსული მიზანობების მასალა, რომელიც ვასაგებ მიხეხება გამო შეიტანა იაკობმა, მაგალითად, ნიკოლოზ მეორის პორტრეტი და ინფორმაცია მისი ოჯახის შესახებ და მისთანები, ასევე კალკები.

2006 წლის გამოცემაში აღვადგინეთ სამოძღვრებო ნაწილი, ის ქრისტიანული მასალა, რომელიც თავის დროზე კომუნისტებმა ამოიღეს „დედა ენა“ ბერის ემბახსოვრება, რომ „დედა ენა“ იწყებოდა ლენინის პორტრეტითა და მისი „შეფარებით“: სხავლა, სხავლა და სხავლა. „დედა ენას“ მოამორეს ქრისტიანული ატრიბუტიკა: ანგელოზი, საყდარი, ბატი, ლოცვა. ყოველივე ეს აღვადგინეთ. სიტყვიერად გამოცემაში მაქსიმალურად შევიარჩუნეთ ქრისტიანული სულისკვეთება. რაც შეეხება სახელმძღვანელოს, რა თქმა უნდა, გაითვალისწინეთ „კონფესიური“ პრინციპი, რომელსაც თავად გოგებაშვილი იცავდა. მან „დედა ენაში“ ყველა კონფესიისათვის მივალბე ატრიბუტიკა შეაჩრია: ღმერთი ყველასთვის ღმერთია, ანგელოზი ანგელოზია და ბატი კაზია.

საეკრედიო ის არის, რომ კომუნისტებსაც კი არ დაუნგრავთ გოგებაშვილის რედაქციები, როგორც ეს მოხდა 90-იან წლებში, რადგანაც სკოლიდან საერთოდ განიდევნა გოგებაშვილი. „დედა ენა“ სკოლას 2009 წელს დაუბრუნდა. საიუბილეო გამოცემის საფუძველზე თბილისის მე-20 საჯარო სკოლის უდაგოგმა, მარინე გოგავამ, შეადგინა I კლასის შესანიშნავი სახელმძღვანელო, მოსწავლის რვეულითა და მასწავლებლის წიგნით. ამ წიგნმა, როგორც იქნა, მიიღო გრიფი. ეს უფლის ნება იყო, რომელსაც თავისი ნება შეეგება განათლების სამინისტრომ, და მადლობა მას ამისთვის! გოგებაშვილის „დედა ენის“ გარდა, I კლასის რვა სახელმძღვანელო მიიღო გრიფი. სხვადასხვა მიზეზის გამო სკოლების მეორე ნაწილმა (მხოლოდ 15%-მა) აირჩია გოგებაშვილის „დედა ენა“. იყო შემთხვევები, როცა სკოლას არ ჰქონდა ინფორმაცია და არ იცოდა გოგებაშვილის გროფირებული „დედა ენის“ არსებობის შესახებ. ზოგმა მოგვითხროთ შეიტყო და შეცვალა არჩეული სახელმძღვანელო, შეცვალა იმიტომ, რომ ჭარბად სკოლას სწურია გოგებაშვილი.

ქალბატონი მარინე გოგავამ მიერ ასევე მომზადდა და გამოცემილი I კლასის სახელმძღვანელო, გაგრძელება I კლასისა. მაგრამ 2010 წელს დაწყებითი კლასების სახელმძღვანელოთა გროფირება არ გამოცხადდა, და ამიტომ სკოლებმა ვეღარ შეიტანეს, კანონის დარღვევას მოერიდნენ. ბუნებრივია, პატარა მეორეკლასელებმა უნდა განაგრძონ სათანადო პროგრამის სწავლება. ამიტომ ჩემთვის გაუგებარია, რატომ არ უნდა მიეღო გრიფი II კლასის სახელმძღვანელოს, როცა I კლასისამ მიიღო.

„დედა ენას“ ახალ განსაცდელი დაუგდა. განათლების სამინისტრომ გამოაცხადა გროფირების განახლებული ნუსხი, რომლის მიხედვითაც გამოცემილთაგან საფუძვრების მიხედვით უნდა წარმოადგინონ სახელმძღვანელოები. ჩვენ დაწყებითი (I-VI) კლასები მთლიანად უნდა წარვადგინოთ. არ ვიცი, რამდენად მოეხერხებათ ამას დროის ასეთ მცირე მონაკვეთში. თუ ვერ მოხვასნებით, გოგებაშვილის „დედა ენა“ ისევე განიდევნება სკოლიდან. ჩემი ღრმა მიმე-

ნით, ეს იქნება დიდი დანაშაული ყოველი ზეშევის, საზოგადოდ, მომავალი თაობისა და საქართველოს წინაშე.

გოგებაშვილის „დედა ენა“ სიკეთის გამო არავრთავის აღვინიშნავს უმნიშვნელსა და უნიჭარესი ილია მეორეს — მან ხომ მიზეზზე უკეთ იცის ყოველივე ღირებულების მნიშვნელობა და ფასი. იქნებ განათლების სამინისტრომ გამოარჩიოს დაუშვას გოგებაშვილის „დედა ენისთვის“ (I, II კლასები მაინც), ვითარცა კლასიკური, უნიკალური სახელმძღვანელოსთვის, და გროფირებულ სახელმძღვანელოთა ალტერნატიულ ვარიანტად შესთავაზოს სკოლებს.

— „დედა ენის“ საიუბილეო გამოცემაში მხედრული აზნანის კვლადკვლად ასომთავრული და წუსხური ასომთავრულიცა შეტანილი. რა ხნიდან ასწავლიდნენ ხუცურ აზნანს გოგებაშვილის დროს და თქვენ რა მოსახრებიო აღდგინათ ეს ტრადიციო?

გოგებაშვილის დროს მესამეკლასელი ზეშევი უკვე სწავლობდა წუსხურს, მას საეკლესიო ცხოვრების წესისთვის ამზადებდნენ. ნიშნა გაბრიელ ჭიჭინაძის და სხვა საეკლესიო მოღვაწეთა წყალობით, იმ დროს რამდენიმე ეკლესიაში მსახურება ქართულ დნახ უკვე ტრადიციოდ, ლიტურგიკული ტექსტები, რაღა თქმა უნდა, წუსხურად იკითხებოდა.

მამა კონსტანტინეს ძალისხმევით, 2008 წელს გამოცემული „დედა ენის“ სააზნანე ნაწილს წუსხური და ასომთავრული ასომთავრულად ახლავს. ბევრი წინააღმდეგე იყო ამისა, მაგევი დაბრკოლებდნენ. მაგრამ არა. ხუცური აზნანი იმისთვის კი არ შევიტანეთ, რომ ზეშევი წესწავლის ის, არამედ — რათა იცოდეს მშობლიური აზნანის განვითარების ტეტაპები, რათა ვიზუალურად იცნობდნენ. აღსანიშნავია ისიც, რომ ხუცური აზნანი მხოლოდ საიუბილეო გამოცემაშია შეტანილი, სახელმძღვანელოში, ზუნებრივია, არ შესულა.

იაკობ გოგებაშვილის დედა ენის დაბეჭდვიდან რამდენიმე ხანში გამოცემლობა დედა ენამ სხვა პროექტებზე განახორციელა: იგავნი უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტისნი (უფლის იგავების განმარტებანი), I-II-III-IV ნაწილი, ავტორი-მემდევნელი — დოლო ლონტი, მზადდება V-VI-VII წიგნებზე; უფლის იგავები ყმანელითათვის — განმარტებები; მოთხრობები ბიბლიიდან ყმანელითათვის; აღსარება კომენტარი; ვახტანგ გოგებაშვილის აზნანის რედაქტორი ტყუპთა ოიებზე; პატარები გოგებაშვილისთვის — აკილი (7 მოთხრობა).

ღვთის წყალობით, გამოცემლობა დედა ენა სხვა პროექტების განხორციელებასაც აპირებს: უკვე იბეჭდება ვახტანგ გოგებაშვილის ზოგის ლექსები; მზადდა დასაბეჭდავად პატარები საყვარელი მწერლისათვის; პატარები ვეფხვი-ფშავლასათვის, პატარები ეკატერინე გვაძვილისათვის (პატარები ამ ობზულუბათა მხატვარი-ილუსტრატორები არიან), მრჩობლის ლოცვანი; კატეხიზმთ ყმანელითათვის და სხვანი.

განხორციელდება უსურვით გამოცემილობა დედა ენის ამ კეთილ ჩანაფიქრს!

მასალა მოამზადა
მარი ნიკაშაშვილი

გიზო ხარნაძე

ჩემი სახელოვანი „ქვისლი“

*

ცოტა რამ ჯანსულ ჩარკვიანსა

ჯანსულ ჩარკვიანი და მე თითქმის თანატოლები ვართ (რალა თქმა უნდა, მხოლოდ ასაკით), მაგრამ პირადად როცა ვავეცანი, ნახევარი ცხოვრების გზა (ჩემსას ვგულისხმობ) ჩაელილი იყო; ახლა საცაა მეორე ნახევარიც ინსურება და, ვატყობ, ბოლო სურვილი ამკვირებია — ორიოდ სიტყვის თქმა მომინდა მასზე, მის ტრადიციულ, სულიერებითა და პატიოსანებით სავსე ოჯახზე, და, შემდეგს დაგვარად, — მის პოეზიაზეც.

თანატოლები კი ვართ, მაგრამ, როცა ჯანსული და მისი პოეტური სამსო (ერთხელ და სამუდამოდ რომ დავიშვიდრეს „სამოციანელთა“ სახელი) დედა-უნივერსიტეტის სტუდენტები იყვნენ, მე, — არტისტობაზე ფუჭად მეოცნებე ქაბუჯი, — მარჯანიშვილის თეატრში ვცოდვითომდე ერთხანს სტაჟისტად, ხოლო, როცა ვაფდომოსკონარი 1956-ის მარტის სუსხნარევე დღეებში, ჯანსუკი და მისი ძმაცკები ბუღალის ძეგლთან გამართულ ხალხმრავალ მიტინგზე არ აცდენდნენ, მე, — უკვე კვივის სამხედრო-სატანკო სკოლის ახალკურსდამთავრებულ ლეიტენანტი — ქართულ ნაციონალურ დივიზიაში ვმსახურობდი, რომელსაც უებრო ვაქცაყური ბუნებით გამოჩრეული გენერალი, **ჭიჭიკო ჩხოზაძე** მეთაურობდა, ვიდრე ნიკიტა ხრუშჩოვის ბრძანებით, დივიზიას საერთოდ მიგეოქმებდნენ!

ერთ მშვენიერ დღეს, როდესაც დემოხილიზებული და, ბარემ, დემორალიზებულიც (სტალინის გათათხვამ გვერინადე დამაბნია!), 24 წლის ახალგაზრდა კაცო, შორეულ უზბეკეთში სამუშაოდ გადახვენილი, მომზავი მეუღლისაგან შორეუ ბარათს მივიღე, კონკრეტში, ნერლითან ერთად, მისივე ხელით ჩანოქიკებულ ულანაზეს ლექსსაც აღმოვაჩინე. ავტორი ახალგაზრდა პოეტი ჯანსულ ჩარკვიანიაო, მწერდა.

დავდგები ცერზე, როგორც ავაზა, ერთს გადავხედავ დღეებს გაფრენილს, მერე მოვკვდები ისე ღამასად, ვით დაიბადა ეს ყველაფერი!...

მართლაც რომ თხემით ტერფამდე შემძრა მისმა ნაკითხვამ. სიკვდილი, ვითარცა გარდუვალი რამ, ალბათ, ყველასათვის შემადონუნებელია, მაგრამ ისეთი, როგორც ახალგაზრდა პოეტი გვიჩაბტავდა, — უჩვეულოდ უცნაური, ასე ვთქვათ, „სიცოცხლით სავსე სიკვდილი“, ჩემთვის

დამრთვეუნიელიც აღმოჩნდა და, იმავე დროს, საოცრად ამალღებულიც, რაინდულიც.

სიტყვა რომ ძალიან არ გამეცვცეს, ნამით ისევე „სამოციანელებს“ დავუბრუნებდი (როგორი პარალელია მეცხრამეტე საუკუნესთან).

ეს სწორედ ის ულვადა ვაბლდათ ახალგაზრდა პოეტებისა, რომელთაც ერთბაშად, ვამოჩინისთანავე აიკლეს უკვე ჭაობის სუნაინებელი, „ორთოკომუნისტური“ (შეპატიოს ხელოვნური ნეოლოგიზმში) იდეოლოგიით ვაჯერებელი ლიტერატურული მყუდროებას.

ქართულ (და არამართო ქართულ) პოეზიაში ენერგიულად დაუბერა მანამდე უცნობმა, უჩვეულოდ ახლებურმა ნიავემა; იმხალაერა ფიქრმა, ანალიტიკურმა ხედვამ, ირონიამ, შივადამივე გროტესკაცო.

იმპერიის დედაქალაქში ვამოჩნდა იატაკქვეშა გამოცემა „მეტიროსი“: ეტუშენცი, გონსენსესი, როდესეს-ტვენსი, ახმადულინა, შორიცი, ისკანდერი, უმუჯავა... ჩვენთან თანადამიზობი ივეეთებთან, ყოველ შემთხვევაში, პროფილდებთან, პაროდულ-ავანგარდული ფარის პოეტები, ვთქვათ, ივეგი, ტარულ ტანტურია, ვახტანგ ჯავახიძე, თვითონ ჯანსულიც, შოთა ჩანტლაძე... სხვებიც.

„უზარმაზარ არაფერს ამენებდა არაჟინ“, — გვაუწყებდა ერთ-ერთ ლექსში ჯავახიძე და, შოთა საოცრებაე! — თვით პარტიული ფუნქციონერიც კი (რაკიკობის მდივანი გახლდათ) ამ ლექსს ბავშვებისათვის გასართობ ხუმრობად მიჩნევდა! არადა, მეჩვენება, რომ ის პაროდული ლექსი რაზო ქვიშვილის დიდებულ „ციხისკანი მთების“ პრელუდად დღერდა!...

დროს მივავრდილი იმავე პერიოდში დაწერილ ჩარკვიანის „სიზნადად სიკოეს“!

საამურია ცხოვრება! მეც ვამბობ, — საამურია!
იმ გენიოსთა ცხოვნებამ, — სხვას სხვანაირი სწყურია!
ბაღს და შადრევანს არ ვჩივი, არც მამულები
მქონდეს,
რაცაა ჩემი არჩივი, შემეგრებოდეს ბოლომდე!
მიმბარებდე ულოცველს, დაერჩებოთ

მარად უბრებად, —
იმის უფლებას ნუ მოცემ, გთხოვო უფლების უფლება!

თუმცადა აქ ირონიას ამკარად გამოხატული პროტესტი ჩრდილავს, ორიოდუდ განწყობას შინც ქმნის „კომბანაში“ (ესეც მეორე ნეოლოგიზმში) ერთობ პოპულარული ხალხური სასმელური ტექსტის პაროდირება: პური, ბიჭო პურიო, მეც იმიტომ ვმღერო, საამურია ცხოვრება, რას დავკალებს მტერიო!

70-იანი წლების დანახვისა.
ახალი დამთავრებული მაცეს უნივერსიტეტი. ვარ უდემამოდ დარჩენილი, უსახლკარო, უმუშევარი.
მეუღლე კი შუმპოზს, მაგრამ — კორექტორად, 90 მან. ხელფასით, ხელზე 83 აძღვენ.
ვცხოვრობთ ნატიკავებში 50 მანეთად, გვყავს მცირეწლოვანი შვილი, რამ გავკავებდვინა!
და უეცრად დასწაული!

ტელევიზიიდან დაურეკავთ ჟურნალისტის ტიპის კაფედრასზე. პროფესორი დავით გამბარდაშვილისთვის გაუნდევიათ „ბეაშვილი“: ლიტერატურულ გადაცემათა რედაქციაში ახალი კადრი გვჭირდება, ვიდრე ზემოდან გამოგვიგზავნიდნენ ვინმეს, იქნებ ვინმე შემოგვთავაზოთ, ოღონდ, სასურველია, არც მთლად ჭაბუკი იყოს, არც უცლომეილო, არც ბახუბის მოტრფილედ და ნერა-კითხვაც უნდა იცოდეს!

მოკლედ, დიმიტრის ქებდნენ, გელოვანს. უმაღლე ვაგსენებელიარ ბან დავითს: ცოლიც ჰყავს, შვილიც, ოცდაათს გადაცილებულია, ნივინც გამოცემული აქვს, მაგრამ პარტიის წევრი არ არის! მიმიღეს, პარტიამი ანიც შევა, ეგ არაფერი! გადადებული მუშით მაკვირდება, მხვერავენ, რეკომენდაციის ამომწებებ!

გავაკეთე ერთი, ორი, სამი სიუჟეტი. „ნიჩევიო“. ერთ-საათიანი შემოქმედებითი პორტრეტიც მივაყოლე „ბებური მეზურნეების“ ახალგაზრდა ავტორზე. მომიწონეს! და, აი, ერთხელაც, ლიტერატურულ თეატრისაბავის კარგი ნაწარმოების შერჩევა დამეცალა.

სულ ახალი გამოქვეყნებულია (და იმთავითვე გახმაურებული) ჯანსულ ჩარკვიანის პუბლიცისტური პოემა „წმინდის კედელი“.

წარვადგივე დასამტიკებლად (გვეგებოდა შეტანილი). დამთავრებულ. შევადგივე სასცენარო გეგმა, რევისორთან ერთად შეიწარმა მსახიობები, დაინიშნა ჩანარის დღე და, მოულოდნელად, მთავარი რედაქტორი მიანერგეს.

— სასწრაფოდ დაურეკე მსახიობებს, ხვალ ჩანარაზე ნუ მოვლენ, აღარ შედეგბა!

გაკონცეპტო დავიწყო. შემატეო, რასაკვირველია! თან მიხსნის, თან მსაკვეთებს: რატომ არ დაგაეჭვა ავტორის სიტყვებმა: „პატრონი უნდა ევეფხისტყაოსანს“, პატრონი უნდა კლარჯეთს, ტოასაც, პატრონი უნდა მესხეთ-ჯავახეთს, თორემ, თუ სისხლ არ განვახლებთ და ყველაფერი ისე დაემარხეთ, ზომ ყველაფერი დაგვივინყეს და ზომ ყველაფერი ავტიტალახოს!“

ჰოდა, ჩვენ რა, არა ვართ „ვეფხისტყაოსნის“ პატრონი? — კლარჯეთს, და ტოას ნაურეკა.

— ვერგელობით კი ვართ, მაგრამ მაგას წინ უსწრებს შემადგოებელი ვარაუდი თუ წინათგრძნობა, თუ გლეხი სოფლის ზურგში მახვილს ჩასცემს, ვაზს აჩხვებს და საზამთროს დაეთასებს, თანდათნობთა გადავვიდებით და აღარც „ვეფხისტყაოსანს“ ცყოლება პატრონი-მეთქი!

ორ, შენ გვარანი პრობლემა ყოფილიარ!

არადა, მე კი არა, ჯანსული შეიქნა მათთვის პრობლემა! გამოხდა ხანი. მიუხედავად ამ მცირე „ინციდენტისა“, პოეტის ჩარხი ნაღმა ტრიალებდა! ზედიზედ ქვეყნდებობას და ცალკე წიგნებად ისტამბულად ჩარკვიანის ლექსებისა და პოემების კრებულები. ეყუბოზა ლიტერატურული საღამოები, იწვევდნენ დაწესებულებებში მხევედრებზე, ბევრს მოვზაურობდა საბჭოთაო და მის სახლვრებს ვართყულო. დეზულობდა მთავრობის ვოლდებუბაც და ლიტერატურულ პრემიებსაც, ირჩევდნენ პარტიულ და საბჭოთა ორგანოებში.

ერთი სიტყვით, წელ — და სახელგამართული ვახლდათი...

სამსახურში მიმავლს, სპორტის სასახლის მახლობლად, ტროლეიბუსიდან ჩამომხდარს, როგორც ყოველთვის, ფეხით მომავალი ტარიულ ქანტურია მხევება და მახარებს: გულში საღამოს, კომკავშირის ცეკას ბიურომ ჯანსულ ჩარკვიანი „ცისკრი“ მთავარ რედაქტორად დაამტიკავა!

რალა თქმა უნდა, გამიხარდა. გამიხარდა ისიც, რომ ტარიული იყო გახარებული. სულ თავიდან, „ცისკრის“ რედაქცია პეტეპანოვის 181-ში, ორ მთვიერი ოთახში იყო განთავსებული.

ჯანსული პოეზიის განყოფილებას უძღვებოდა. ბედის საცდელად მოთხრობა მიეტიტანე ჟურნალში. ვებედა, ჯანსულის ოთახში იყო ღრიჭოდაა დარჩენილი და იქიდან ხმამაღალი საუბარი, თითქმის ყვირილი მოისმის.

მიუახლოვდი, შევიჭყიტე და ასეთ სურათს ნაეანყად: ჯანსული სკამზე ზის და კალამმომარჯვებული რალაც ტეტესტს ჩასჩერებოდა. სამიოდ ნაბიჯზე ვილაც ვევილი დგას და საკმაოდ მკვება ტონით ეკითხება, ჩემს ლექსებს რატომ ამუხრუჭებო!

ჯანსული მშვიდად მიუგვებს: ეგნენი ლექსები არაა, უბადრუკად გართიმული სიტყვების რახარუბაო.

შენ, საერთოდ, თვითონ თუ იცი — რა არის პოეზიაო, ეკითხება გამომწვევად.

შეკრიო, დავიძაბე. ეერ ვებედები — კამათი რით დამთავრება.

სუტე ნამომართა ჯანსული, აყყას წინ აესვება და მიავარს: ვერ ლექსი მწევადა, მერე მზე, ვერ მზე და მერე ლექსები! — ესაა პოეზია და დაბეიე ახლა აქედან, ეივრე ფხევირდნენ გადაგიშვებეო!

ხმაგამნდებობა, კურდღლევიით შემინებულმა, უკან-უკან სვლით დატოვდა რედაქცია.

ასეითყავა ჯანსული!

ეს ისე, სხვათა შორის.

თავს არავის ვებევე ჩემს მოსაზრებას, ისე, ჩემთვის მიფორი ხიწრად, რომ ჯანსულის პოეზია, რალაცნარიად, ტიცინა ტაბიძის პოეზიას ებმიანება. ევასულის ლექსებიც ისეთივე დრამატული მსოფლგანცვიანა დამშუხებული და ისევე დამოულოცებს დედასა-პატრონოებს, როგორც ტიცინასა. ჯანსულისათვისაც ისე ახლოვლია ის იქნეული ფორიატი, რამაც, დადი ილიას დარად, ტიცინას აუბქვიანა: სჯობს, სულ არ გქონდეს ქვეყნად სამშობლო, ანდა ან იყოს ასე ლამაზიო!

იგი უღერესად ლალი, ხალისიანი, იუმორით აღსავსე პიროვნებაა, რაიც მას, ბუნებრივია, დიდ მომხიბვლელობას მატებს, მაგრამ ლექსში, პირქით, უმეტესად ფორიანია და ავაზასავითა შემართული, ხიწრად — სევდიანიც.

ჯანსული ქუბდებლიანი კაცია იმითაც, რომ მის ეგვარსა და ევილავს, ტრადიციულად მოსდგამს სათნობა და სიქეთი.

ბევრისთვის, ალბათ, არ არის ცნობილი პროტესტის ნიშნად, რუსან კონკლემემ და ჯანსულ ჩარკვიანმა როგორ დემონსტრაციულად დატოვეს 1989 წელს 8 პარტიის პარტიის ცენტრალურ კომიტეტში გამართული პარტი-

ტივის კრება, როცა აქტივი შემამოთებულ დადასვენებულ ღებებს იღებდა!

ხოლო, როდესაც 70-იანი წლების მიწურულს საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობის ხბდომზე ზვიად გამსახურდიას მწერალთა კავშირიდან გარიცხვის საკითხს განიხილავდნენ, გარიცხვის ერთადერთმა ჯანსუღმა არ დაუჭირა მხარი.

რასაკვირველია, მან ორივე შემთხვევაში საფრთხის ქვეშ დააყენა საკუთარი კეთილდღეობა.

ჩარკვიანების ოჯახისა და მთლიანად საქართველოსთვის ნამდვილად ღვთის წყალობაა ის, რომ ჯანსუღის შვილიშვილია, პატარა ირმა გიგანში, მხოლოდ მასშტაბით უკვე მოიხვეჭა დიდი მუსიკოსის სახელი.

განსაკუთრებულია მისი დამოკიდებულება მულდისადმი; იგი გულმოდგინედ იცავს ოჯახურ მყუდროებას, იდილიას, სიმტკიცეს, ერთგულებას. ერთი სიტყვით, დიდი სიყვარულის დიდი ჭირისუფალია.

მოვიხსინათ ამ 33 წლის წინათ (!) მულდისადმი მიძღვნილი ექსპროზიტო. რა ხატოვანად, რა გულისგული ჩამწვდომად, მთითოღვარედ ეალსარება იგი მულდესაც და მკითხველსაც.

ჯანსუღ ჩარკვიანი

ესეც შენი ცხრამეტი, ვით ცხრამეტი კარატი, სახეც სიმწუხარეთი, მაგრამ არა — ღალატით!
ესეც შენი ცხრამეტი, ქრისტესავით გაუკრავო, ჩვენ სულ ორი რამე ვთვითი, თამუნა და მამუკა.
ცისფერ ქედზე ზიზონის, ლომის ქედზე მტნოლად, ჩვენ სულ ერთად ვფხიზლობდით, არასდროს

არ გვეძინა!

ისე, კაი ბჭი იყავი, არ იფხიზლებდი და ლომს, უნებლიეთ, ქედზე კანს გაუკანარედი... რომ იტყვიან, კაი ჩიტსაც დაიჭრდი!...

ახლა კიდევ ერთი ლექსიც, რომელსაც უცნობი მოხმობილ „სიზმრად სიკეთესთან“ შედარებით, ირონიკობის ელფერი უფრო მკვეთრად დაპირკადა და ასეც მკვიია — „ნულისოსის ირონია“.

პოეტი უკვე ხისტად უტყვის სისტემას.

ჩვენ არ გვაკლია ფუფუნება, სტავრა და ფარჩა, ტანისკვამში ვეფხიბრებით აქ პოეტები... ზოგი გაუნყრა ჯოჯოხეთს და ედემში დარჩა,

ზოგი მიბრძანდა ჯოჯოხეთში, დაპემო ედემი. ხარ ბედისწერა, ხატი, რჯული, ცა ხარ თუ ღმერთი, მიელი ცხოვრება ერთგულების უღელს მივთვრე, დასწყევლის ღმერთმა! — ქვეყანაზე რა ვთხოვ მტერ, — შე კაი ცაცო, მათქმევინე ერთი სიპართლენ!...

ნელ-ნელა ზომ გამოიკვეთა ენ. პოეტის მოქალაქეობრივი პოზიცია! მას მართლა არაფრად ემიტნავენება, რომ ხელი-სუფლებამ ათხოვნინოს უფლებების თხოვნის უფლებას!

სიმარტივად, მაგრამ მყარად — ეპროტესტება! იგი ძლიერია ამა ქვეყნისათაჲ.

მაინც ნამოყვეს აქა-იქ თავი მოქილკე-მოქიშეთ. აწრიალ-დენე და ამრიალ-დენე ტელმოცარული „კალმისტარონები“. თუმცა ეს, კაცმა რომ თქვას, საეჭვოთ ჩვეულებრივი მოვლენა იყო, რადგან პუნებრთვად იმატა „მწუხარებამ სხვისა კეთილსა ზედა“.

შურდათ ნოდარ მუმბაძის და ოტია იოსელიანის, ჭაბუა ამირჯეიბის და გურამ ზუფუიკიძის, მშენი ჭილაძეების და არჩილ სულაკაურის; რად თქმა უნდა, ანასი, მუხრანისა, შურმანის, შოთასი და, ჩვენდა სასიხარულოდ, კიდევ ბარეორის! მათ შორის, ჯანსუღის.

მაგი „პირველიან“ ძმაკაცობა და თავი ქედში აქვსო! — დაპირებება მავანი. სტოოპ, სტოპ, სტოპ, მავანო! მოდი ახლა და, სუბიექტებს ადგილი მოუენაცვლოთ — ენაბით, რას მივიღებთ! „პირველი“, ამბობენ, ჯანსუღ ჩარკვიანს ვმშაქაცებო! — იტყვის ერთი. ჭჭუა ჰქონიაო! — დაასვენის მეორე.

დასტურ, ბატონო, „მეორე“, დასტურ! ასეთივე ურთიერთ აბლოს ყოფნამ არაერთი სასიკეთო საქმე მოაგვარებინა იზბანად ბელისუფლებას.

შესაძლოა, მარადიულად ფლერდეს, მაგრამ საქართველო თავის დღემდე არ ყოფილა მოკავშირე რესპუბლიკათა შორის მოწამალეს როლიში. ფიქები უკან ვერჩებოდა, მაგრამ დანარჩენი მაინც ნიშნულს უწინაგებდით!

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ, პროცენტულად, დიდ სამამულო ომში ყველაზე მეტი ჩვენ დაგვეღუპა, მაგრამ ყველაზე მეტი გმირიც ჩვენ გვყავდა ისევე და ისევე პროცენტულად, ყველაზე მეტი სოცმარომის გმირიც ჩვენ გვყავდა და, ყველაზე მეტი სახალხო არტისტიც; ყველაზე მეტი კაპკაბა ფეხბურთელიც და ა.შ...

მოკლედ, ყველაზე მონინაგენი ვიყავით ვირტუალურ წინსვლაში და, ბოლოს, ყველაზე მონინაგენი აღმოჩნდით „ერთიანი მძლქ კავშირის“ დატოვებამიც!

ყოველ ამ პირველობას დიდად უწყობდა ხელს საქვეყნოდ ცნობილი ქართველი მწერლების პოპულარობა და ავტორიტეტი.

შოთა რუსთაველის საიუბილეო თარიღის მსოფლიო მასშტაბით აღნიშვნა გენიალური „ხმა კატამონთან“-ის ავტორის, ირაკლი აბაშიძის უდავოდ დამახაურებია.

— Уж ты, какой длинный! — შეუცხაბდება თითქოს ნიკიტა ხრუშჩოვს, როდესაც, მავანაძის თხოვნით, პოეტო-აკადემიკოსი, ირაკლი აბაშიძე მიუღია.

ბატონი ირაკლი ვირტუოზული იმპროვიზატორი გახლდათ, სწორპოვარი მთხრობელი და ზუმრობდა, რა თქმა უნდა; მაგრამ, ნახეთ — როგორ მოსტატურად და ეფექტურად.

— რას შეუნუბებიარ, „კაცო“, — მოაგორა ჩემამდე მუცელი და კოტიტა თითი მატაკა ქაიში.

რა მექნა, დაადნი ღიმილადო.

— ძვირფასო ნიკიტა სერგეევო, რვაასი წელი შესრულდა რუსთაველის დაბადებიდან და ვახოვთ, ნება დაგვართო ქართველებს, მსოფლიო მასშტაბით თუბილე გადაუხადეთ-მეთქი.

— А при чем здесь грузины?! — შეკითხება გაკვირვებულად.

— Ведь он грузинский поэт! — შევახსენე ჩემი ჭკუით.

— Что Вы говорите! А Я все время знал, что Руставели итальянцем. Уж больно похож на итальянскую фамилию: Раствелии, — Руставели! Ну ладно, черт с вами!.. Только знай, больше не расти! — იმ შუბღალელმა ღორისვილმაო.

სულს ვედარ ვითქვამდით, იმდენს ვხარხარებდით ხილმე.

სხვათა შორის, ბატონ ირაკლის მამამვილურად უყვარდა ფანსული, რომელიც მახვილსტყვაობაში, ზმამი, საეროოდ, იუმორში, დიდ მავსტროს არაფრით ჩამოუვარდებოდა.

„სიანგის“ რედაქციამი გავდივარ პრაქტიკას. პასუხისმგებელ მდივანს, ყველასთვის საყვარელ პოროვენებას, პოეტ ზაურ ბოლქვაძეს ვუზივარ წინ. ჩემს ნაციოდვილარს კითხულობს, ასწორებს, აშალაშინებს.

უცერად თიანში შემოვარდა გახარებული მიმა კუხალაშვილი (ტყერედაქტორი). ხელში ახალი „პრავდა“ უჭირავს და ზაურს აჩვენებს — პირველსავე გვერდზე ნიკოლოზ ოსტროვსკისა და ნოდარ დუმბაძის დიდი ფოტოებიან გამოქვეყნებულთ. ქვემოთ, მსხვილი შრიფტით აწყობილია სათაური — „საკავშირო ლენინური კომპაგშირის პრეზიის ლურეატები“.

ზაურს თვალები უბრწყინავს, ხელებს იფშენებს, ცმუტავს. უზომოდ გახარებულია.

უცერად, სად იყო და სად არა, ფანსულმა შემოალო კარი, მშვიდად მოგვიახლოვდა და სალამი თქვა. ისეთი გამომეტყველება აქვს, თითქოს მთელი კვირა პრესაში არ ჩაუხედავს.

— ლომი, დღევანდელი „პრავდა“ არ გინახავს? — ეკითხება ზაური.

როგორც ყოველთვის, ფანსულს ნაკეთიც არ შეტოვებია სიხე. სრულიად უემოციოდ უბრუნებს კითხვას.

— კი ვნახე. ცეკას მკედვარსა და ცოცხალზე მეკითხები ხომ?

ერთ საათში მთელი თბილისი მოიარა. „ცეკას მკედვარსა და ცოცხალმა“!

„ცისკარში“ ანტისოვეტშინა გამოქვეყნდაო! — მისწერენ ვისაც და სადაც ჯერ არს „დათა თუთაშვიას“ დასტამბვისთანავე, — რედაქტორს თავს გაუფიდაო! ავანტურისტისტი აბრავისთვისაც მოიცალესო! ხელისუფლებამ თვლი გააბილღოსო!

სამართლიანმა მოთხოვნა აღინიშნოს (და ამას თვითონ პოეტიც აღიარებს!), რომ რესპუბლიკის იმდროინდელი თავკაცის თანადგომა არა, პუბლიკაცია გაჭირდებოდა (ასევე, შესაძლოა, ეგრანი ვერ ეწილა თენგიზ აბულაძის შედევრ „მონანიებს“, ხოლო, ოტია იოსელიანის ხშირად უამბინა: მაგირო მილიციის მინისტერი იყო, თავის მძლეო კამო შარმაზიანს მიგზავნიდა ხოლმე, სანამ ახლა პიკასს გამოაქვეყნებდო, ხელნაწერში ნაშა-კითხვო!).

ერთი სიტყვით, თუ კრემლი მოკითხავდა, ჩემს „პირველსაც“ ხომ უნდა უჭიროდო რაიმე ხელშასაჭიდი, საკომპრომიზო? ფანსულიც ქმნიდა, შიგადაშიგ, იდურს, საიმედოების, თქვით, ასეთს: „გავიდებ მხარზე, ღროშასავით გავიდებ მხარზე“ — ო, — თიხზე წერდა, ან, კახელ მევენახეს, გაავლით შეწუბებულს, ღრუბელს ფურიფით მოუწვევლო!

სხვათა შორის, ასეთი ლექსების „აღმოჩენა“ სულაც არ იყო ძნელი კომპანაში მოღვაწე, არათო რეგიით, ცნობილი, აჩაქედ — დიდი პოეტების „რეპერტუარშიც“ (გალაქტიონი, ანა, მუხრანი), მაგრამ ამით შთანშინდისკენ აღმავალი ბილიკი მათ არ ჩახერგათო..

ვილას აგონდება ახლა იმ ხელმოცარულ ჩამშვებთა ასავალ-დასავალი!

ასე რომ, თუკი ათასში ერთხელ ფანსულ ჩარკვიანიც მიმართავდა აშკარად ნაშვებთან, ყალბ პათეტიკას, ისეც და ისეც „დათა თუთაშვიას“, „თვლი პატოიასის“, „შეათო მოწინს“ და მისთანათა სამშვიდობოზე ვასაყვანად!..

ხომ დაცხრით და დაშვადდით, ბატონო ჩამშვებნო! ახლა ხომ აღარ ინერება და აღარც ქვეყნდება პათეტიკურნი!

ჰო, მაგრამ, სამწუხაროდ ფრიად, — აღარც „დათასთანნი“!

ბოლოს, გავიხსენით ფანსულს შესანიშნავი ლექსი-ავტობიოტრეტი, „ერთი პირობით“ რომ უჭვივა.

მწყურვალისათვის მიმატანინე წყალი,
მევალისათვის მიმატანინე ვალი,
გზაბანულისათვის მასწავლებინე გზები,
მეუნაშლიკი შემამკლენე ზერები,
მომამებინე სხვაგან დამარხული ძმები,
აჩემს მამულში დამამარხებინე ძვლები,
მათქმევიწე: „ქვეყნად სიცოცხლე ღირდა!“
მერე ნამოვალ, ნამოვალ საცა ვინდა!

ვერადფერს იტყვი, უზადოდ შესრულებული ფერწერული ტილოა, ანფასიცი მსყენიერად ჩანს ავტორი და პროფესორი. პერსპექტივა რჩებულად ეკითხება.

თიული ცხოვრება ამ დღესს თარგუ იარა და, დარწმუნებული ვარ, ანიც იარს! მუდამდე მოყვასის პრობლემებზე მათფრალი და გადაგებული; საკუთრად უჩანს სხვისი ქორი და, რაც სხვას აამბეს, თეთონაც ახერხებს იმით დაიამოს სული. კი, როცა შეჭრეებულს გვერდში დაუდგება, თეთონაც გრძობის შეებას იმ თანადგომით. უამრავია ამის მაგალითი და, თუ ყველამ არ იცის ამის შესახებ, ესეც მისი პრინციპია!

ამ ათილად წლის წინათ ცნობილ მხატვარს, ძველ „ესიკრულიათვის“ კარგად ნაცნობ ტიტე შეყილაძეს, დიდი უბედურება დაატყდა თავს — შეიღი დაეღუბა.

ცივი, უპაწირო ამინდი იდგა „ბრუმიოკის“ კორპუსში ძლივს ბეჭატებს დაბალგატანი ნათურა. გულსნამებვად ფდერს მატეტოფონში მოპენის სამლოიარო მარში. სამძიმარზე მოსულ აბლომებსა და ნაცნობ-მეგობრებს უწმელდებთ უბედური მშობლისათვის ნუგემის თქმა. მეტნილად თვალს არიდებენ და მხოლოდ მკლავზე უჭერენ ხელს, ვითომ, უნდა გამაგრდეთ!..

ავთავერი, როგორც იქნა, ვინოო კიბა და, უცვრად, რადღაწიარი სითბო ვიგრძენი გულში: ტიტეს გვერდით, სახლიკაცთან ერთად, შავპერანგმოსილი, ნვერკაუპარსაკვი ჯანსული იდგა და ჭირისუფლოდა!..

ჭირსუფალი, ხელისუფალი, თავისუფალი... ეს სამი მაგური სიტყვა მარგალიტბივით ეღვარებს ქართულში. ისინი საოცარი ლოკური ურთიერთკავშირით ემბიან ერთმანეთს და წარმოადგენენ ლამის ზუსტ მათემატიკურ ფორმულას: მხოლოდ ჭირისუფალი ხელისუფალია თავისუფალი!..

გავიძნობიროთ ეს სენტენცია და მივხედებით, რომ, მართლაც! — თუ ხელისუფალი თავისი ქვეყნის ჭირისუფალი ვერ არის, ის ვერც თავისუფალი იქნება!..

და ეს ფორმულა ნებისმიერ ნაღდ შემოქმედსაც ესადაგება, მათ შორის, ჯანსულ ჩარკვიანსაც, რასაკვირველია!..

ამასობაში კი, მეორე შეილიც გვაწუქა დმერთმა და, სიხარულითან ერთად, ბუნებრივად იმბატ პრობლემე ბმაც.

ისევ ისე ნაქირავდეს ერთობიან ბინაში ვცხოვრობთ ახლა უკვე ოთხივენი!..

ერთი დღეცაა და მორიგი სატელევიზიო გადაცემის ჩასაქრად გეზადებით. მონველი გვყავს ცნობილი მწერლები: ვერგოლ აბაშიძე, ოსტე ნონეშვილი, კარლო კალაძე, რევაზ მარგვიანი, ზუტა ბერულავა და ჯანსულ ჩარკვიანი.

ჯანსულმა ოდნე შეაგვიანა მოსვლა, მოუბოდიშა კოლეგებს და პირდაპირ ჩემკენ გამოემართა. მოვიდა, ხელი მაგრად მომიჭირა ჩამორთმევისას და ჩუმად, თითქოს საიდუმლოდ, მითხრა: ბიჭო, შენ თუ ჩემი ქვისლი იყავი, აქამდე რატომ არ უნდა მცოდნოდი!..

პირდაღებულ შეჭრეტივარ. ვერ ვხვდები, რას მეუბნება. ცოლისდა რომ არ მყავს, ვიცი. მგონი, არც იმას.

თურმე ცა გამსხნია და ვერ გამიგია!..

აღმოჩნდა, რომ ჯანსულის მომავალი მეუღლე, შემდგომ ცნობილი ლტერატორი და დიდებული ქალბატონი, ირმა ჩხეიძე და ჩემი — ლია არაბიძე, სტუდენტობისას ერთად, ერთ ვჯღფში სწავლობდნენ. და ერთმანეთთან საკმაოდ კეთილგანწყობილაც ყოფილან.

ყველასთან მეგობრობა ირმა, სულ არ იმჩნევდა, რომ მისიხლის ქალიშვილი იყო, მოგვიანებით ხშირად მსმენია მეუღლისაგან.

სრულიად შემთხვევით შეხვედრიან, 15 თუ 16 წლის შემდეგ, ერთიმეორეს რუსთაველზე. მიუკითხ-მოუკითხავთ ერთმანეთი. ჩემმა, რა თქმა უნდა, იცოდა (მთელმა თბილისმაც) ჩარკვიანების ოჯახის ყოველი სიკეთე, მაგრამ, როცა ირმა დაინტერესებულა — შენ როგორა ცხოვრობ, ველარ შეუკავებია ჩემსას თავი, ყველაფერი მოუყოლია.

ჰო, კარგი, კარგი! არ შემინდე, ყველაფერი მოგვარდება! — დადიმდებდა გულმობილი თანავჯღფული.

აი, თურმე, რატომ აღმახვევა ქისლის რანჯე! იმ დღეს ჯანსულმა!..

და, მართლაც, ნელნადიმე არ ვასულა, მეუღლე გამოძელობა „მერანში“ რედაქტორად დაინიარეს 15-წლიანი კორექტორობის შემდეგ, დაემთხვევა ისე, რომ მეც ლტერატურული პროგრამების განყოფილებას ჩავეუდექი სათავეში და, რაც მოავარია, ნაქირავები ბინიდან, გამონაცვალ, მაგრამ ცენტრში მდებარე სახლის სამთახიან ბინაში ამოყვავი თავი!

ისევ ისე ქრისტეს რიცხვი — 33!

დაიას, 33 წლის შემდეგ ვუხდი ჯანსულს საჯაროდ მადლობას ხოლო, ვისაც უბინაობის სიმწარე თავის თავზე არ უწევნიო, გალაკტიონს უსმინოს: „გომწყურდი ახლა, ისე გომწყურდი, ვით უბინაობს ყოფნა ბინაში“.

ვხვდები, ყოფითი დებიუტობა დაიხუტა ნერილი, მაგრამ, თქვენც ხომ დაინახეთ, რომ ვერაფერი გავანდვე; რომ ყველაფერი თვითონ პოეტია „დამნაშავე“!

მეპატროს უნდა!.. ძნელა, გულმშვიდად და აუღელვებლად ისაუბრო შემოქმედზე, რომლის ამქვეყნიური ცხოვრების დევიზია: დააპოვებ, დაარწყული, ჭერი გაუჩინე, ტაძრისკენ მიაქციე!..

და, ბარემ, კიდევ ერთი: ჯანსული უმაღლესი კაცს ვერ იტანს, ხოლო შენ მის მიმართ მავანი რაიმეხილ ყურადღებას გამოიჩენს, ორმაგად დაუფასებს. ერთხელ პარკული გამოვაქვეყნე მის ლექსზე:

ნაკუთხავს, მოსწონებია და, როცა დაუერეცე, შემაქო — რა პროფესიულად დაგინერიაო!

ვრეკავ და პასუხს ველი ფსიანს;
(სისხლის ფასი აქვს ზარებს ფსიანს!)
ჩაქაბი ყურმილს: აფხაზეთია?
მესმის პასუხად: „ნეტ! აბაზია!“
კიდებ ყურმილს და ვიღებ შაშხანას,
ან სხვაფრეგ როგორ!
შე ჩემს სახლში თითქოს მდგმური ვარ!
სანამ გულაღმა არ გავცოვრავ ფსიოუს და კოდორს,
რალა თქმა უნდა, უბედური ვარ!

ავგსრულეობდეს, ჩემო ჯანსულ, ავგსრულეობდეს!!!

როსტომ ჩხეიძე

და ჟამისა მე ვარ იმედი

ლირიკულ ნაწარმად: ალვანური საღამო

დიმიტრი ცისკარიშვილის ამ ბიოგრაფიული რომანის – „ნაპოლეონი“ – განხილვა ალვანში გაიმართებოდა, მის მშობლიურ სოფელში. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტშიც, მაგრამ ალვანში არანაკლებ პროფესორად და შთაბეჭდილად სად ნაპოლეონი და სად ალვანი? მარტოვე ავტორის მშობლიურობის გამო? ეგრეთ წუ იტყვი, რადგანაც ეს სოფელი აღმოსავლურ ბატონიშვილისა და ქაქუცა ჩოლოყაშვილის საბრძოლო მოქმედებათა ასპარეზად იყო, სამანეთაა გამათავისუფლებელი მოძრაობა კი სულაც აქედან გაიმდებოდა, ის გადაიქცეოდა შუაგულად და ბრძოლის გამაღვივებლადაც.

ჰეროიკული საუბრები თუ გახსენებანი ამიტომ ძალიანაც უხდება აქაურობას.

და თუკი ალვანში ბატონიშვილს ნაპოლეონის ტრიუმფალური სელა უღვივებდა იმდღეობის, ხოლო ქაქუცა ჩოლოყაშვილისა და ადამი ბობიაშვილის მისი ძალღონის გახსენება ალვანებთან მხნეობით, ვითომ რატომ უნდა გამოკლებოდა ეს სოფელი ნაპოლეონის ცხოვრების ქრონიკის ირგვლივ სება-ბაასა?..

სიტყვით გამოსვლა მერამ აკლანდაძეცა მოუწევდა. საფუძვლიანად მსჯელობს, ასახეობს ამ ბიოგრაფიული რომანის ისტორიულ-ლიტერატურულ წყაროებს, აღნიშნავს თვითუღის გამოცემის ადგილს, წესსა და... გვერდებსაც. დაიბ, გვერდებსაც, ციტატების ზეპირად დამოწმებისას. ილინდ გვერდებს მაშინვე არ უთითებს, ჩაფიქრდება, რაღაცას ამოწმებს გუნებაში, აზუსტებს და ისე, ერთადერთხელ მოიბოდიშებს: მოიცა, 78-ე ვთქვი? არა, 79-ე უნდა მეთქვაო. ერთხელაც მთლად გამოგნებულ რაიმესაც იტყვის: ეს ციტატა 192-ე გვერდზე იწყება და 193-ზე მთავრდება.

ჯერ ისედაც აღტაცებული ნაშრომები იკვებოდა-ენი და მშინველი გვერდების დასახელებას, და ციტატის დაწყება-დამთავრების ასე ზუსტად აღნიშნა სულაც აფიოტის გამოიწვევდა.

ორატორი კი ვითომც არაფერი, ისე მშვიდად განაგრძობდა მსჯელობას, თითქმის ეს ნაშრომები და მზაური მას სრულდები არ ეკუთვნოდა.

ნამიერად მოვეყენე, რომ ეს წინასწარმომზადებული ხერხი გახლდათ, გარეგნულ ეფექტზე გათვლილ – გვერდებს ნებისმიერადაც მიუთითებ, ვინ არის შემომწმებილი... მაგრამ არა, ნამდვილად არ ყოფილა ასე, რადგან როდესაც ახლის გაიცნო, ხედები – გარეგნულ ეფექტებს ნაიღებ მნიშვნელობას ანიჭებს, უდგინებში მისი ბუნება, მისი ხასიათის ერთ-ერთი მკვეთრი ნიშანი, წყაროების ნიუანსაპირიდაც და უდგინებში ცოდნა კი ის აუცილებლობაა მისთვის, ურობლისოდაც ყოველივეს მოერიდება ამა თუ

* დახასრული. იხ. „ჩვენი მწერლობა“ №7,8

ონგანის ტრაგედია

იმ თემაზე საჯარო მსჯელობას არ ამქრდება, დაე ვერ საგულდაგულოდ მოეშადოს.

...ისე რამდენი სოფელი ჩვენს ქვეყანაში, აღენახე არანაკლებ რომ დაშენდება ნაპოლეონ ბონაპარტის საქმიანება-ჯა და მისი მღელვარე თავგადასავლის ირგვლივ საუბარი.

მოგვიანებით ყოელიენ სორელს თავისი მემკვიდრეც გამოუწინდებოდა — ერთი შეხედვით სრულიად განსხვავებული, მაგრამ როდესაც მათ ხასიათებს ჩაუვკერდებათ, აღმოჩნდება, რომ ერთიმეორის ალიკვალნი ყოფილან: იონ გუდმუნდსენი, მაღლორ ლაქსენის სოფელა ნაპოლეონ ბონაპარტე ესი მწარე ხედურის ირგვლივაც შემოქსოვილა.

იმას, რაც საფრანგეთის იმპერატორმა რეალობაში მოიმოქმედა, ეს ყმწელი ოცნებთ მივლტვის, მისთვის სათავანო გმირის სახელით შთაფონებულ, მაგრამ უწუდგომად დამორებია ერთიმეორეს წარმოსახვა და სინამდვილე და ისლანდელი ყმწწელიც ამ შუთავსებლობის მსებრელი უნდა შეიქნას. თუ მისი თანატოლის მოსამართლის კარიერაზე ოცნებობენ, იგი ამ თანამდებობას არაფრად ავადებს, რაკილა ვაცილებით პატივმოყვარულია მისი სწრაფევი, საშყაროს დაპყრობას მტკობლებული... და რადგანაც ამ ლტობვას გადაუღახები ბარირები ელობება, გამოსავალს ოცნებაში გადასახებითი პოულობს.

დაირქმევეს ნაპოლეონ ბონაპარტეს. დაიჩქმევეს დაწინაში ქრისტიანობის აღდგენასა და თურქთა გარეკვას.

და ამ ილოზების ტყვეობაში ატარებს მთელ ცხოვრებას. ვერაფრისდაცეით ვერ ეგუება რეალობიდან შემოჭროლ ნამცქისსაც კი, რადგან თვით ერთ ნამცქისაც შეუძლია დაუშმხბროს ოცნების კომედი.

მაგრამ ბოლოს მაინც უნდა დადგეს ვაში, როდესაც იგი თანდათან უნდა გამოიყრევეს ზმანებათაგან და, უკვე ჰეროიკაში, გააცნობიეროს ოცნებაში განვლილი გზის ამაოება. და როდესაც აღარაფრის თავი აღარ აქვს, მაშინლა ახსენდება დანაპირები, დედას რომ აღუთქვა ოდესლაც, ჩემზე იყოს საბლის აშენება, აბა, ამ მიზნურ რომდმეუ ცაპოფრები. — განა შენ ნაპოლეონ ბონაპარტე არ ხარ? — ეკითხებიანი შინისაკენ მიმავალ ძე შეტომილს, მაგრამ იგი თავს გადაიწუნებს და ამით უარყოფს ამ სახელებს.

განსხვავებით უძნები შოლისთავან, მას არამცთუ თავიი ოჯახი აღარ დახედება, მთიი სოფელი კოტკავიც ამოშლილა იმ მიდამომდან და მივი ხსოვნალა დარჩენილა.

წინაშდობლივია, რომ იონ გუდმუნდსენი მაინცდამაინც შობის წინა დღეს გაეხევა საშინელ ქარიშხალში და თოვლში ჩაიხმობება.

შობის წინა დღის ხსენებას უთოვად სიმბოლური დანიშნულედა აქვს, ლთისაკენ სწრაფვის გამოშნატევილა. ეს ის სწრაფევა, რაც ისლანდელი ყმწწების დაიწყებული ჟქონდა, გადაუღახავ ოცნებებს როდესაც შეეჭმედა და სინამდვილე ლუბივებს ანაკვალა.

განა შენ ნაპოლეონ ბონაპარტე არ ხარ? მაგრამ უკვე ტროიად დღსწლია ეს სახელი, მისი სიმამის ქვე ისრისება და თავისი მწუხარე ბიოგრაფიით ტოვებს ანდრედას და შეგარებას, რომ წერავენ გამოიწვევება თუნდაც ნაპოლეონ

ონობას, იკმარონ, რისი ძალ-ღონეც შესწევთ და, მისურდნათ თუ უკეთეს სახლში გადაინაცვლებენ, წარმეტყველ მიიხედოთ.

მაგრამ რომელი შეგონება გაუთვალისწინებიათ ფინთი შეპყრობილთ და ნაპოლეონობაზე ოცნება კვლავაც რჩება ამ საყმანეილო სენად, რომელიც უღმერთოდ ნთქას ადამიანებს და არც აცლის, რომ საუთარი გზა-კვალა ეძიონ.

ისე იონ გუდმუნდსონის მწარე ხედვებს მარინე ვოლიერ სორელის ტრაგიკული აღსასრული სჯობდა — კომეტასათვის გადატროლვა და ერთბაში გაჭრობა, ნაცვლად უღმირ-ღამობაში ამოთფული ცხოვრებისა.

განა შენ ნაპოლეონ ბონაპარტს არა ხარ? მკლონია გულს უკეთებენ, არადა, უარეს დღეში აგდებენ საბრალო ბერიკაცს, გასნილ ქროლოზაზე რომ მიუთითებენ უნებურად.

იონ გუდმუნდსონის ხასიათიც უნდა გამოხატულიყო და საგულისხმოა, ეს ნობელიანტი მწერალიც სავანებშია რომ ჩაუღრმავებდა ოცნებას და სინამდვილეს შორის გამყოფ ზღვარს ასეთ ვრცელს, ასეთ უზარმაზარს, თვალგდააუზღვერელს.

და სწორედაც ნაპოლეონ ბონაპარტს შარავანდსა და სიმბოლიკაში გახვდეთ.

იღუპალი ნატვრა კობა ხიმშიაშვილისა

როდესაც 19 წლის კოტე ხიმშიაშვილი დაწერდა ახალ ნოველს, სათაურად შეურყეველი: „პილიპის კოლოფები და ნაპოლეონ I“, და წარუდგინა ჟურნალ „მნათობის“ რედაქციას, სადაც გასაცნობად და შეფასების გამოსათქმელად გადასცემდნენ ლიტერატურის მეტრად აღიარებულ მიხეილ ჯავახიშვილს, ვინც მიიზონებდა და დაბჭვების ნებასაც დართავდა, ოღონდ სახელწოდების შეცვლას ურყევდა „მეკოქობედ“.

მამინდელი პოლიტიკური კონსერვტორის კავალე გააქარავს ნოველს ფინალს, თუმც ამჯერად საგულისხმო ისაა, რომ მეკოქობე იგანე დორიული აღტაცებულია ნაპოლეონ ბონაპარტის პიროვნებით და თავისი ოცნების გმირად ესახება.

— როგორ მოგწონთ ნაპოლეონის პიროვნება? — ეკითხება ახალგაცნობილი ახალგაზრდა, და ის პასუხად: — მაგარი კაცი იყო, საქმის გაკეთება შეეძლო.

თან ამ ღრის თობად გაკეცილი თეორი ცხვირსახოცი ამოკრავს დინიდან, ტუსთან მიაქვს და გაუმზღლად ისეც უაჟანო იბრუნება.

— გეთანხმებით, უთუოდ გენიოსი იყო, მაგრამ მჭკრი ინდენი საქმე არ გაუკეთებია, რამდენიც სახელი მოსიხვეჭა. — შეეკამათება ახალგაზრდა, მაგრამ მეკოქობე თავისაზე დგას ურყევად:

— სახელი ქვათმოკლე ხალხის გასაოცებლადაა მოგონილი, ის კაცი საქმეს აკეთებდა და სხვები ამ საქმეზე ლაპარაკობდნენ.

და თუმც ზოგიერთი პიროვნება საქმეს ისე აკეთებს, რომ არაფერს ლაპარაკობს, მეკოქობისათვის ეს არავითარი საბუთი არ არის, რაკილა მათ — ამ ბუნების ადამიანებს — საკუთარ თვითან სიაშიაცვე ყოფილი.

ახალგაზრდა არ ეუშვება: არა, მე იმას ვამბობ, რომ ნაპოლეონისთვის ჯერ სახელი და პატენტოცვარეობა იყო და მერ საქმე, — და ამირებს მხრეზე ლეე ტონსტრიტი მიიზნობს, როგორც ავტორიტეტული მსაჯული. და თუმც გადაიფიქ-

რებს, მკითხველს მიახვედრებს, დაე თქვენ თითონეც გაიხსენეთ „კომი და შვედობის“ შესაბამისი პასაჟები.

ფრადე კომიკური ვითარება იხატება.

იგანე ნაპოლეონობაზე ოცნებებს, თუმც... პილიპის ჩასაყრელი კოლოფების კეთებას ვერ გასცდილბია და ეს ხვედერი გულს უღლავს.

შესაბამისა ოცნებასა და რეალობას შორის მას ისევე გადაქცევა ტრაგედიადა, როგორც, ვთქვით, დავით კლდერი-ამვილის პერსონაჟებს, ოღონდ მათთვის არ არსებობს ოცნების სიმბოლო, მეკოქობისათვის კი ნაპოლეონია ის სახელი, რომლის ხსენებასა და ბიოგრაფიის კითხვაშიც იმომინებს სულიერ ტკივილებს.

თუმც ნოველის მოულოდნელმა ფინალმა — იგანეს გასტახანოვლებამ — იგი ოცნებასთან უნდა მიაახლოვოს და თავი ნაპოლეონად განაცდევინოს. და მის ამ გარეგულ იერს, ნაპოლეონით რომ დაბჭვების პილიპის კოლოფებს, გრწნობს არამატრიკ ის ახალგაზრდა, ვინც მამონ განმოქცნაურა და მისგანვე შეიტყო, ნაპოლეონის თავყანისმცემელი რომ გახლდათ, არამდე მისი ამხანაგოც: — არ ვიცი, ნაპოლეონითი კი იყურება და...

რომ ჩამოეგპორთ ნოველას ეპიკოსშიერი დელი და მეტეცადით მისი შინაარსიდან ამოკეთითთ კოტე ხიმშიაშვილის დამოკიდებულება საფრანგეთის იმპერატორისადმი, ადვილად ამოიკცნობა, რომ მეკოქობის აღტაცებმა თვითონ მწერლის განცდა შეგარებული — მისი ოცნების გმირა ნაპოლეონი და ნატვრება მისებური ამოჭრა-გადაღლება ცის კაბადღობზე.

ის, რაც ელიზბარ ერისთავისათვის ეკედველ ვაკურელი ნაპოლეონის სურათი გახლდათ, კოტე ხიმშიაშვილისათვის ამ ნოველის ის პასაჟებია, სადავაც უშუალოდ მისი — და არა პერსონაჟის — განწყობილება და შეფასება გამოსჭვრილი.

1832 წლის შეთქმულების მოთავსარდალი თუ ნაპოლეონის მოქმედებამი ხედავდა თავისი სიმშენისა და თავზეხელაღებული გაბედულების წყაროს, 1942 წლის შეთქმულების მეთაურიც ამავე ვარსკვლავს მისდევდა საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს აღდგენაზე ფიქროსას და მის ხორცშესახსმელად იმ გაბრძოლებისას, რაც საბედისწეროდ დაუსთავრდებოდა.

ვერ გადმოვდგებომა ნაპოლეონისებურად.

სხვაგვარ პირობებში უფრო ცხადელიც და მთაშამქცდავი, გაცვილებით ვრცელი იქნებოდა ნაპოლეონ ბონაპარტის პიროვნებისა და სამხედრო და სახელმწიფოებრივი ღვაწლის მისიულ შეფასება, მაგრამ ეს მკროლია მინიმუმბანაც საესებით ვმნა საიმისოდ, რომ კოტე ხიმშიაშვილიც ქართველ „ბონაპარტისტთა“ შორის ვიგულეთო.

პიუსტი ანა კალაღდაძის საწერ მაგიდაზე

თავისებური პოეტური ნაპოლეონიანია, — ასე შეარქმევს მერად კალანდაძე თავისი დადებული მოვჯარის ლირიკულ ციკლს, რომელიც ამ ნიმუშებს პერსონაჟებს: „ნაპოლეონის ნილია აუსტრალია მუხუშუმში“, „ო, იქ ცვეკვავდა ნაპოლეონი“ და „აქ ციციცილი ვუხულებს დადუმბ“. და საფუძვლად კი დასდებია იმ ისტორიული ადგილების მონახულებით გააჩნული შთაბეჭდილებანი.

„განადა“ — ძველი სასტუდო — რომ გამოინდებოდა შორიდან და გიდი ერთ ფრანგს იტყოდა: იქ ნაპოლეონი ცვეკვავ-

დაო, – პოეტს რა გული გაუძღვებდა, ეს ნამიერი განცდა ლექსად არ ექცია, თორემ ნამოლონის განდიდებისა და დამოზობის ადგილზე ისედაც აუღოთარქებდა წარმოსახვას და კიდევ ერთხელ დაფიქრებდა, გამარჯვება ისევეღა პრინციპის მარადიული ღირსი თუ დიდების წარმატების შეგრძნება?!

თავით ასე პოპოპულარ, დამატებით თავსაც ხასიათი და ისტორია რომ შეიძლება მომხიბლავად გადაეტყველანა ლირიკულ პრიზმაში, მკვლევარის საუკეთესო თვალსაჩინოებად ანა კალანდაძის ეს ლექსები ევკლეზია, აუსტრალიის ირგვლივ რომ ტრიალებდა და იმ იდუმალებიანი ჩანედინას ესწრაფიან, აქ გადახედოლი საარაკო ბრძოლა რომ ისწევს – 1805 წლის 2 დეკემბრის გამაოგნებელი ტროუზომი, სამხედრო ხელისუფლების კლასიკა, მუდართომთავრობის მწვერულად დაჩრდილი შთაბეჭდილების სხოვანში.

თავითი ნამოლონეც ყოველთვის სიახლოვე მოიგონებდა იმ ველზე დატრიალებულ დრამას: – ეს იყო ყველაზე ბედნიერი საღამო ჩემს ცხოვრებაში. მოკავშირეთა საბედისწილო შეცდომას – პრაეტორის სომილერ რომ მიატყვეს – მარჯვად გამოიყენებდა ნამოლონი და, ალკასტრისტყველ მონინაღმდებელი ვარს გამოუღულ გუბურს რომ შეყრიდა და ყინოდა, ეს ყუბმარებს დაუშენდა, დამსწრეული ყინული უმარავ ვარიისკაცს გამოუცდებოდა და ჩივივემ და კიდევ დაუსოგავად გაიჩირებოდნენ.

მკვლევარი ვარაუდობს, რომ პოეტისათვის ზედმინევილია ცნობილი ბრძოლის მსვლელობა და გუბანი გარნიზონი, უმარავისად ეგვიტი ტრადეს მონარედიიდან უნდა ჰქონდეს შეთვისებული ეს ცოცხალი, როგორც ქართული ინტელექტუალური წრეებში მტკავ პოპულარული ნივნადი.

რა თვალთახედვით განსჯის პოეტი ამ მოვლენას? არაერთგვაროვანი – არც აპოლოგეტიკა არც განმაქიქებელი – ვაუთყუეს მკვლევარი და პოეტური განსჯა მეტიერულ ფორმულეებში რომ გადმოაქვს, ასეცნის: მართალია აუსტრალიის ბრძოლმ ნამოლონის სახელი დიდების პარავანდით შეშინას და ძლევაგმოს პიროვნებად აქცია, ამიტომაც მეტიერულია არ შენატროდეს აუსტრალიის მუხს; მაგრამ იმავდროულად ნამოლონება ფრად საჭირბოროტო საკითხები – რის ფასადაა მოპოვებული ეს წარმატება?

რის და: უზარმაზარი მსხვერპლისი როგვე შირინან. – ისეთ დიდ პუბლიცისტს, როგორც ქალბატონი ანა ბრანდებოლი, ცხადია, არ შეუძლია შეგუებოდა კაცის კვლას, რადონდ მაღალი მიზნების განხორციელებასაც უნდა ისახედევს მიზნად. მარადიული დიდებაა მიზანი და მისი მიზნების საშუალებაინი. მიზანი მოსახლეობა, საშუალებები – არა.

აქვე ფრთხილად დასძინეს: თუ სწორად გათვე პოეტის პოზიციაო, – და აგრძელებს, რომ რაოდენ რთული და მრავალწინაგოვანიც უნდა იყოს თქმა, მისამდებ ლირიკოსის დამოკიდებულელება პუბლიკურია და პოეტური პრობლემები ამ მოტყით გადააქვს მორალურ-ეთიკურ ქრილიშ; და რომ ეს პოეტური ფორმი არ მისულა ნამოლონის დაგომარბედ; და რომ ამკარა ანა კალანდაძის პატეისცემა ნამოლონისადმი, როგორც ძლიერი და ნიჭიერი პიროვნებისადმი, ვინც თავის ადამიანურ ლირიკულანა ნაყოლით აძიქა თავებრუდამდეც სიმაღლეს.

ამ ლირიკულ ციკლზე დაეკრებება მისამდებებს, რომ ეს პოეტური ნიშნუბი არ უნდა ყოფილიყო მოშველი ემოციისა თუ ნამიერი სულიერი ადელეების ნაყოფი და შემიქვლივ ცოდნითაც და აღლოელი უახლოვებოდა ისტორიული სინამდვილეს, ლირიკულ ფონზე იკუთხებოდა ისტორიული რეალიტები.

მსგელობის დახასრულეს კი ანა კალანდაძე მიჩნეულია ჩვენი სიტყვაკაზმული მწერლობის ბონაპარტისტიული ფრისი ერთ-ერთ ნარმოვადგენელად (ანასთან, ამ სერიოზულმაავიკეთია მონოპოლის დამარქვედაცე).

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსით ჩასახულ ბონაპარტისტიულ ნადას აგრე კიდევ ერთი გამგარღლებელი გამოსწონდა, ლირიკით რომ აღავსებდა და მიზნად ჩამოაკეთდა რომანტიკული მონრემენტალიზმით ცას შეტყორცნილი ფიგურა და მისი ცეკვის განხვევება ნამიერ განწყობილებად კი არ აღიქმებოდა მკითხველისათვის, არამედ ამ პოეტური რეალის იდებურ საყრდენადაც კი.

ცოტა ყურისმომჭრელად ხომ არ ჩაგვსმით ანა კალანდაძის შერაცხვა ბონაპარტისტიკად? მაგრამ პოეტ... პარიზიდან ჩამოტანილი ჰქონდა ნამოლონის ბატარა, მუტე ნატყორცული ბიუსეტი და სანერ მაგიდაზე ედგა.

და როგესაც მის ბინას გაუქრდადგენ და ნაივდებენი ახალთახდა იაპორულ ტელევიზორს, ოქრისსამაჯურბინა ძიელ საასო, გარკვეულ განხას და ამ ბიუსესტაც, ვინც კი თანავარძონისათვის ურცევად ქინბატარ ანას, იგი ყველას ერთსადამიკავს ამწონება სინამდვილი: ჩემი ნამოლონისი ნაივდესო, – თითქოს სხვა არაფერი დამკარგავდეს.

უცნაურად ჰყარებდა და აინტერესებდა ნამოლონზე ყველაფერი, თვითნებ ნერლმანს იძიებდა და აუბსტიტება გულდგანბნო და, სადამდეც ხელი მიუწვდებოდა, არაფერი ტოვებდა ნაუკითხვას, რაც კი ამ მოწონებლზე შექმნილი.

ამ ყოველთვის მავა ვეზობას სტატიტობი – „დღის ადამიანები“ – ამოკითხებო, მერბ კალანდაძის ისტორიული ნარკვევის გამოხსენებლად რომ ადამიკავდა ურნაშლ ჰქვინ მწერლობის ფურცლებზე (2009,წწ) და ეგრდნობა პოეტის რბილს – თინა ყანდარელს – ნამაბოს, ადამიანის, ვინც მღილი ცხოვრება ზურუნად თავის საბუნებრივ მულზე დაუზომელი ამ მოხსენებში მისი ყოვითი ცხოვრებინ, ისეთი დეტალები, რაც მნიშვნელოვანია პოეტის სულსა თუ იდუმალ სამყაროში შესაღწევად და ეს სინამდვილე არ მისავცენება: ყველაფერი რატომ არ გამოვიხიხე, გერ დავახსატტე, გერ დავაკვირდი, და ნეტის მინიც გამოხსენებინ, რატომ უყარავდა ასერიკად ნამოლონება და რატომ აინტერესებდა მისი მოვარჯისი ყოველი ნერიმღანი.

ალარც მავა ვეზობამს მოსავცენება ეს მეკითხება, და სულიერი ფორმატი და ყოველმხრივი განსჯა ამ ჩინებულ ენეიმი (რომელიც შორს სცოლადგება გამომხიარების ფანრულ ჩარქოს) ამ თვალსაზრისამდე მიივადება: ამის ამოხსნა ადრე შეუძლებელია, როგორც სრულყოფილად განხსნა და აღმოაჩინო ანას ლექსებში ჩაძირული განცდები, ემოციები, მხატვრული სახეები, როგორც გაგება იმისა, თუ რა უდევს ქარიბზლის ნიწ იკავნეს გულში.

ბონაპარტიული გატაცების ახსნის დროსაც ამ უღრმეს მეტაფორისტკამო უნდა გვეცია გამოსავალი:

– ისტორიული ადელეების მონახულებასთან და უშუალო მთავრტყილებთან ერთად რალაც ამდავკარ ქარიბზილიან საიფუფლებას ინახავდა.

ამ ცნობების ფონზე უკვე იმან შეიძლება მოგჭრას ყური, ანა კალანდაძეს ბონაპარტიტიკად თუ არ მოიხსენიებენ. გახსნია ბაგე პრინჯაოს ნიღაბს, ბაგე გახსნია რეში და ციოიო...

და იქ ჩაყნობული სიტყვის მიცნებას მისი მკრთალი სხივიც გაუადვილებდა, იმპერატორის სახეზე გადაფენილი აუსტრალიის მზის რეში სხივი.

მოტურისტული განცდილობა და მხატვრული მრწამსით თუ ნიკოლოზ ბარათაშვილის მიერ სთავადაცხადებულ ტრადიციას აგრძელებდა, საწერ მავდიანზე დადგმული მცირე მოუსტიით უნებურად ელიზბარ ერისთავთან გაედრო ხიდი - აკი იმასაც უყვარდა ყოველდღე ნაპოლეონის სახეების მწერა... სულს მოსათქმელად, გასაზნუნებლად, იმედის დვრიტად.

**ეს უჩვეულო
სამხედრო დისციპლინა**

ჯაბა ალავეიძეს ის პატარა ნიგონი შეგვედრებდა ეგვიპტის, ყველა ჩვენგანის სიყმაწვილე მის ჩქერაღმდეგ რომ არის გაბანაილი; და რომლის ფინალურ სურათშიც აღბეჭდილია ერთმანეთს გადაჭედობილი ორი ქართველის გვამი ბრძოლის ველზე - ერთს მამულუკის ძვირფასი არაბული ხალათი აცვია, მეორეს კი ვენეციელი გვარდიელის მუნდირი.

უიარაღის „მამულუკის“ გახიზნება ერთი ყველაზე ღრმადიტობურ პასაჟიად იმდემერ ყიფინის რომანში „ნიუთლი ღრუბლები“, მწერალსა და მთავარ გმირს ერთნაირად რომ უფორიატებს გულსა და გონებას.

და ჯაბა ალავეიძეს ამ შემდგურლი მოთხრობის ფინალი ძალდაუტანებლად აგონებს გამოცდის „დიაბატიში“, როდესაც ლეტორის შეკითხვაზე: დამისახელეთ მავალითი რაოდენობრიობის თვისობრიობაში გადასვლისა, ოღონდ, თუ კაცი ხარ, წყალი და ყინული არ გამაგონოო, - ისეთ პასუხს

— ნაპოლეონის ეგვიპტეში ლაშქრობისას მამულუკები ერთმა ამბავმა გააკოცა.

მართლაც რა უცნაური განმარტება უნდა მოვისმინოთ, თითქოს რა შუაში უნდა იყოს რაოდენობრიობის თვისობრიობაში გადასვლის დიალექტიკური მატერიალიზმის კანონი და... ნაპოლეონის ლაშქრობა?

— ერთი მამულუკი პირისპირ ბრძოლაში ადვილად ძლედა ერთ ფრანგ ჯარისკაცს... ორი მამულუკიც ჯაბანიდა ორ ფრანგს, სამი — სამს... მაგრამ ოც ფრანგ ჯარისკაცთან უკვე ვერაფერის ხდებოდა ოცი მამულუკი, როგორც წესი მარცხდებოდნენ...

ნეტა რა იყო ის თვისება, ოცმა ფრანგმა ჯარისკაცმა რომ შეიძინა და ერთსა და ორს არ გააჩნდა?

— დისციპლინა, სამხედრო დისციპლინა: შეტევა, მწყობრი უკანდახევა, უზრუნველყოფა. ეს მამულუკებს არ ჰქონდათ ისე დამუხრებელი და დაფრენილი, როგორც ფრანგებს.

ეს არ არის ზოგადად საფრანგეთის არმიის აპოლოგია, ეს უშუალოდ ნაპოლეონ ბონაპარტის ჯარისკაცები არიან

როსტომ მხეიძე ნაპოლეონის ცვილის ფიგურასთან (ბათუმი)

და სამხედრო დისციპლინას, რომელიც ამხერვეს ყველა დაბრკოლებას, მომავალი იმპერატორის ზეგავლენა განსახლერავს — პერიოკული მარაგანდით მოფენილი, მის მიერ დანერგული წვრთნის სახელნი და ორგანიზატორი სამხედრო მწყობრი და ტაქტიკა.

ამიტომაც ასევეტილა ამ მცირე ფრაგმენტში ნაპოლეონის მოხუმრეტური აზრადილი.

ხსენებით მხოლოდ გაკვირთ გაიღევა მისმა სახელმა, ისიც ისტორიულ დროზე მისაზნუნებლად, მაგრამ რამხელა შემოტრიალების მონაგენი გაგვხადა ორიოდ სტრიქონმა მსოფლიო სამხედრო ზღოვებების ისტორიაში — და ეს ნაპოლეონის მოვლინების სველობით.

ადელი მისახედვრია, თუ რაოდენ ღრმად უნდა ურკვეოდეს ედემურ ყიფინი საფრანგეთის იმპერატორის ბიოგრაფიაში, ასეთი ნიუანსებიც რომ არ გამოჩნდებოდა, ხელსაყრელი შემთხვევა იმოყნა თუ არა, მარჯვედაც ჩართო თბრობაში. ამიტომაც არ გამოჩნტებდა „ნიუთლი ღრუბლების“ ეს პასაჟი ქართული ნაპოლეონიანის ისტორიაში. და არც ედემურ ყიფინის სახელი გამოიტყუება ქართველ ბონაპარტისტთა გალერეიდან.

**არჩილ სულაკაურიც
ბონაპარტისტი?!**

არჩილ სულაკაური მოთხრობაში „ლუკა“ თითქოს შემოღობებს ალაპარაკებს და ნაპოლეონადაც ფსიქიატრიული საეადამყოფოს პაციენტიც გამოჰყავს, მაგრამ ამ ეპიზოდშიც მკაფიო მინიმება თხულებს იდენტო კონცეფციის ერთ-ერთ მოტივზე, და რწმუნდები, რომ მწერალი საფრანგეთის დამხობილი იმპერატორის კომიკურ თუ პაროდულ სახეს კი არ ქმნის, არამედ მისი ცხოვრების დრამატიკაში შეღწევის ლამობს, მისი სულიერი ტკივილების გამოშვევ ბიძგთა ამოცნობას, იმ ფსიქოლოგიურ საწყისის, რაც ასე ხელშესახებად წარმოჩნდება, როგორც კი შემოღობის გარეგნულ იერს „გადაუფხიკავთ“.

— რა არის ბედნიერება? — ეკითხება მის ბედში მყოფი პაციენტი „ნაპოლეონს“, ეინც ამ შეკითხვას არასწორს უწოდებს, რაკილა ჯერ გასარკვევია, არსებობს თუ არ სასებობს ბედნიერება.

თანამოსაბურეს აკვირებს ეს პასუხი: ვერასოდეს წარმოიდგენდი, მის არსებობაში ოდნავ მაინც თუ შეგეპარე მოღდათ ეჭვი, ნუთუ არასოდეს განცვიცხაით ბედნიერება?

და „ნაპოლეონი“ რომ დაიფინებს: არასოდეს, - ის სასეთიოდ ჩამოუთვლიდა და გაახსენებს დიდებულ გამარჯვებთაა წყებას: იტალიაში ლაშქრობისაც, ეგვიპტისაც, თვრამეტ ბონაპარტის, აუსტრიულიცის მესესაც, და რომ

ვერა და ვერ ნამოავლებინებს თანხმობას, უფრო შესული თავისდამოუკიდებელი ვატერლოოსაც ასხენებს, ნაცარტუტად რამაც უქცია ნაპოლეონის უსუველი ტროუმფალური გზა. ასხენებს და... უნახვებ იტებს თანამოაზრების განრჩევის მოლოდინში, თუმცე „ნაპოლეონი“ მცირეოდენი ფიჭვის შუმდგე დაუდასტურებს: მე მაშინ მივხედა, რომ შესაძლებელია მართლაც არსებობდეს ბედნიერებაო.

პარადოქსული ფრაზაა, და სწორედ მის პარადოქსულობაშია გამჭვირვალე მინიშნება ამ ხასიათის ადვანათა და უფულოდ ნაპოლეონის სულიერ ხედვებზე, ყველაზე მტანჯველია განცდებმა რომ უნდა აპოვნინოთ ცხოვრების ის აზრი, რაც წარმატებათაგან თავებრუნებულთ უფულისყუროდ მირჩინოდათ სადაც.

მეტროლოდ უნდა აგრძობდეს პირველად ბედნიერება, და უფულოდ ნაპოლეონის სულიერ ხედვებზე, ყველაზე მტანჯველია განცდებმა რომ უნდა აპოვნინოთ ცხოვრების ის აზრი, რაც წარმატებათაგან თავებრუნებულთ უფულისყუროდ მირჩინოდათ სადაც.

„უმაღურობა“ საკვანძო სიტყვაა ამ ჰასაქმეც და მთელ მოთხრობაშიც, და ამიტომაც უნდა განვიხილავთ რამდენჯერმე. — იპი რა სამიწელებაა უმაღურობა? — მწუხარედ ეთანხმება თანამოაზრებე და ეს დასტურენ „ნაპოლეონს“ უმაზრაკის საღეროდეს აუშლის:

— არ არსებობს უფრო შემზარადი გრძნობა! განა უმაღურობის მსახერადი ხელით არ განიგებრა დიდე კისარი? განა უმაღურობის ძლიერმა ყებებმა არ გამოჩინეს სამიწელოდან გაბეზენილი სახელმწიფო სციპიონის ძებებზე? ეს მე დაგანერე მის საფუჯას ეპიტაფიად: „უმაღურო სამიწელო, შენ ვერ ეღიერები ჩემს ძებებზე“.

უმაღურობა კი ამჯერადც იმას გამოუწვევია, რომ ნაპოლეონს, ვინც „ისინი“ შეაჩვია დიდე გამარჯვებებს, მათ ერთ პატარა მარცხი აღარ აპატესი!..

მეგრე ანდეგაფარეც გულსტკივილით ასხენებს ამ გრძნობას („დადამიანი ბუნებით უმაღურობა... უმაღურო მოდის ამქვეყნიად... უმაღუროც იტე უმაღურობა ნიაღს...“), „სუკის“ ერთ-ერთი მთავარი გმირი და მოთხრობის აზრობრივი მთხარისსა და იდეური მრწამსის განმსაზღვრავი მთხარი-სასათაო ერთად, ამდაღებულის იმ სიმბოლოდინ, ხილვებში რომ ეცხადება ლუკას ქადაგებისმავალი ღაღადისობა და თანდათან აშკარად შესამჩნევი ხდება ფარული კავშირი ამ ორ პერსონაჟს — ანდეგაფარასა და მთხარისას — შორის.

და, აი, მთხარისას ღაღადისობის ეს თხროვნაც რომ გამოერევა ლუკასადმი: ნადა და ჩვენებს შეატყობინე, რომ აქა ვარი იცვან, სადაც ვარ, მაგრამ მაინც შეატყობინე, იქმებ დადავინებთ, იქმებ შეხსენებდა საჭირობა. — საბოლოოდ ისევე ამ გრძნობის მეუფების გამო წუხს, რაკილა უმაღურობა რომ არა, არავის უნდა აეინყებოდეს ქვეყნიად სიკეთის, სინდფლის, სიმართლის არსებობა:

— ჩვენ ხომ ყველანი უმაღურობე ვართ და ბევრი რამ, რაც სიკვდილამდე უნდა გვახსოვდეს, გვაინყებდა ხოლმე. — საკვანძო სიტყვის ასე დაქირებულ გამჭვირვალე ეპიზოდში, თანაც სხვადასხვა პერსონაჟის მიერ, თავისთავად მინიშნებს ვითხველს, რომ უფულოდ ამ განცდამაც უნდა ექიოს მოთხრობის მისტიკური ფონის გასაღები, ოღონდ ამ შემთხვევაში საგულსმისი ისაა, რომ ნაპოლეონის სახებზე იდეური კონცეფციის გასაქვეითებლად დაქსირებია მწერალს, მისტი-

კური ფონის შესავსებლად და თვით ნაპოლეონის ცხოვრებაზე დასაკვირვებლადაც — საგითეის ჰაეციტის გამოჩენა კიდე უფრო მძაფრს ხდის ადამიანური არსებობის დრამას, რომლის მსხვერპლზე ისევე შეიძლება აღწერდნენ რეაგით ადვანანებს, როგორც ღაღის ღმერთამდე მეტრელებული ტროუმფატორები.

ისტორიკოსი თავის დასკვნას გამოიტანდა „სუკას“ ამ ეპიზოდშიან, ადვილად შეამჩნევა, მწერალს თითქოს ზელისგულზე რომ უდევს ნაპოლეონის ბიოგრაფია და თავი-სულივად ამიტომაც ფურცლავს ყველაზე ნიშნავილად ეპიზოდებს, რომელთა ფონზეც ვატერლოოს საბედისწერო ველი სულ სხვა მინაარსით იცხება.

ადვილად შეამჩნევა და არც ზონაპარტიტის ტიტულს დიანანებდა არჩილ სულაკაურისათვისაც. — და თუმცე ეს მოთხრობა ვერცერთობთ არ მოხედვრილა მკვლევარის თვალთახედვამი, ამ ტიტულის ბოძება ნინას-ნარაც შეიძლება, როგორც გარდუქვალის.

ბადამონდი მიძღვრა

რომანში „სლოდი, ნასაყდრალი“ გურამ დოჩანაშვილი თითქოსდა ამართლებს ღვე ტოლსტოის შეგებულად არ იყენებს ცერეთნოდებე იუმორს, სატრისასა თუ გროტესკის, — და სიხუსტისათვის დაქმენს:

— ნივალა და ნაპოლეონი ნუმერ პირველებს თუ არ ჩავთვლით, მაგრამ ექ უფრო სარკინშია.

და შემზივებას არ უშვებს ხელდას, კიდე ერთხელ რომ არ გადაკრას მწარედ საფრანგეთის იმპერატორს, ვისაც ამავე რომანშიც („...ამას თვით ნაპოლეონიზებდაც კი (157 სმ, აღბით ისევე ჩემქვესლიანა) ვერ ვიტყვით, რომელიც, ვარკვეული მთელი რიგი გაბედულებებისადა მოხუბდავად, თურქულას ზურგსუკან, მაინც უჯარბად და თავისი ტანისათვის უფუოდ საჭირო გენაღებულზე ანტიბუერულად იდგა ხოლმე და იქიდად განაგებდა ელტებს, მწყაზარი, და სიტყვა-პასუხივც სეოდნია კარგი, და, თურმე წყლულებიც თუმცა პქონადა ტანზეც, მაგრამ ვის რაში არგო ამან, უფრო საღად და უწყლულებოდ (ძნელი სიტყვაა აღსასრულბლად უცანასცნელი) თუ მიუდგებთ, იგი რომ არა, სულ ცოტაა სამი ამდენი იქნებოდა მის ვითომდაც სათავყენებელი საფრანგეთის მოსალაგობა აღლა... და მთლად მარტობიც თუ ავებედ-დავებდით, ყოფილი ხოა, სამიოდ გოჯით უფრო ტანით ამოსულ-გრძლი, მაშინ ხომ სხებებზე ამდაღებს ის ძალაღანი აღარ მოინდომებდა...“)

და მანამდეც მოაყოლება იორნიული ირბების ცეცხლში, ეს უკვე მოთხრობის „ვატერ(მო)ლოდი ანუ დადგენილი საბუქონები“, საჭიროლად რომ ნარწმასხავედა მის აღმდგენელი მოთავანებს, მექსტირიე კარტუზო ბაბილონიას. და რაკილა მას თანამად ვერ გამოუთქვამს ეს თავყენება მონოლოური ესამებების დამაქვეცვლის მიმართ, ყოვლად მიღებული საჭირო ნინაზრის, პერცივც აღბას დიდე პორტრეტის უკანა მხარეს ნაპოლეონის სურათი აუნებებდა და, ძილის ნინ პერცივის პორტრეტს კენლისაკენ რომ შეაბრუნებს, ახლანტედ ამბედრებული ნაპოლეონის ცეცხრიე ტკებება“ (თუმცე ზონაპარტე, უნდა აღინიშნოს, სულ არ შეგავდა ვიტიტეს“).

და მისტიორიის გაკვილობებზეც ველი არ უძლებს, ნაპოლეონი რომ არ ასხენოს, ოღონდ სიფრთხილით ისეთ კონტრესტში მოაქცევს ხოლმე, ესამანედავითვის საბუქველი პორტრეტის გაანდებლამ მდგომარეობაში რომ არ გაუთრელოს:

— ნაპოლეონზე ვის რა გსმენიათ, ახალგაზრდებო, მარ-
თალია, მას პქონდა დიდი შეცდომა, რომ ჩვენს ტკბილად
მშობლობურ ესპანეთს გაუფრთხილებოდა თავის დაცესა, მაგ-
არა თავის ძალიან ცუდ დიდ საქმეში გენოსის იყო იგია მჭემ-
რიტი. დიხ, თანაც შეცდომა ვის არ მოგვსვლია, დიხ...

და პასუხად ბესამე კარომ, ვინც არამცოლო პატებს არა
სცემს საბურთალოს იმპერატორს, არამედ მის ხსენებაზე
აფრიადებს კიდევ, უნდა გაიხსენოს ერთი ეპიზოდი, თუ
როგორ ნაუკიდა დაამპყრობელ ფრანგთა გუზამბა ცეცხლი
სახეობს და ეს ამბავი ესპანელ გლეხებს გადააბრალა,
გზად მიმავალმა ნაპოლეონმა კი ადივლად დაუჯერა გუ-
მაგს, მთელი სოფლის მამაკაცები დაამწყვდევინა და ყო-
ველი მესამეს ხიმტზე აგება ბრძანა.

კარტოზო ბაბილონია კვლავ თავისი მოხერხებული მან-
ერით ატრფობს ნაპოლეონის შესახებ (აბა, ვინ იყო ძა-
ლიან ცუდი, მაგრამ ყველაზე დიდი ადამიანი?). ვიდრე
კვლავ ბესამე კარო გაანერვილებდეს, ყველაზე დიდ ადამ-
ნიანად ბეთმოვებს რომ უხსენებს.

თუცდ გააცილებით უფრო მძაფრი პასაჟია, რადგანაც
შეიკითხვაზე:

— ყველაზე დიდი ძალიან ცუდი ადამიანებიც კი მარცხ-
დებიან ბედის სიმუხთლით ბოლის ხოლმე და, აბა, მითხარ-
როთ, თუ რომელია ყველაზე დიდი ძალიან ცუდი უდიადესი
ადამიანის ყველაზე დიდი დამარცხება?

ნაცვალად იძისა, სასურველი პასუხი მოსიმინოს: ვატერ-
ლოო, — ბესამე კარომ კვლავაც ვერ უნდა შეიკავოს თავი:
— ყველაზე დიდი ადამიანის უდიადესი დამარცხება ის
იქნებოდა, მესამე სიმფონიის თავფურცელზე წარწერილი
მიძღვნა ნაწუნებად რომ არ ექცია...

— მანც ისეთი რა დიდი უფერულებაც ენერა შავით თეთ-
რზე ზედ? — დაბნეულობა ვერ ფრავს მეპისპირეი, და
ბესამე კარო:

— გულშეზრყვოლობით, ჯერ ბონაპარტეს მოუძღვნა ესე
ქმნილება...

„გულშეზრყვოლობით“ — ეს თვით მწერლისეული გა-
მართლებაა მისთვის უმჯობესესი ხელოვანისა, ალბათ მა-
საც რომ ვერ აბატეხება, ის მიძღვნა სახუდადმოად რომ შერ-
ჩენიდა ესმავი სიმფონიის თავფურცელს.

ცხადია, ეს პასაჟი ძალდატანებლად განზოგადდება
და დეტალურათა, განსაკუთრებულ სისხლისდრეებით
განთქმულ მხედრათმთავართა, ერთი მხრივ, და მეორე
მხრივ, შემოქმედთა ურთიერთობის შინაგან მექანიზმს მი-
აქცევს მკითხველის ყურადღებას — თუნდაც იმ ნაწიერ
გატაცებას პიროვნული სიძლიერით, რაც ილუზოთა გა-
ფანტვისთანავე მწარე სინანულით იცვლება.

თვითონ გურამ დორჩანაშვილისათვის, თვალნათლივია,
ნიმადობლივი არ არის ამგვარი ალტკინებანი, ნაშეირიც
კი, გმირობის კულტი მისთვის პირმწიხნად სულიერ პლან-
შია გადაიტანება. ამიტომაც საფრანგეთის იმპერატორის
მისეული გააზრება, გროტესკულ-სარკასტული, ეთიშება
ქართული ნაპოლეონიანის საერთო ნაკვებს.

ისე მერბაც კვლანდაც თუ წაუკვირდება ამ პასაჟებს, იგი
თავისი საზმურდან დასაკვირს, რომ გურამ დორჩანაშვილი
საკმოდ საფუძვლიანად ყოფილა გოგაქვეყნული ნაპოლეონ
ბონაპარტეს ბიოგრაფიამ; იღონდა მოსკოვდენლია დასძი-
ნოს: კაცობრიობის ეს ერთ-ერთი გამორჩეული მხედართმ-
თავარი აკი თვითონაც ნაწოდდა ესპანეთში შექრასო.

თარბად ალქსანდრე დიუმას მატინაი

მკითხველმა ყური თუ მოკრა, ალექსანდრე დიუმას ნა-
პოლეონის ცხოვრება ალენურიოთ, მაშინვე გაიფრტებს,
აბა, იქ იქნება თუ იქნება თავბრუდამხვევ ამბავთა მთელი
კასკადი, ერთიერთმანეთზე მიმზიდველ სუვერტურ ხაზთა
მასშტაბებზე და ისტორიულ პერსონაჟთა კლორიტული
გალერეაო.

ფანტაზიათათვის ლავამიც რომ ამოედო მწერალს,
თვითონ ეს ცხოვრება გადმომოლიდა სათავგადასავლო სი-
უფეტთა ნირგვარობას, არადა, ალექსანდრე დიუმას ვითომ
რატომ შემოესალდავდა თავის ნარწმობებს? და მოსა-
ლოდნელია, რომ ისედაც თავბრუდამხვევე ისტორიული
ეპიზოდები განსაკუთრებული მხატვრული ძალით აიღეს
საინათდე კი თუ არა და სამი ტომის შექმნავ ხელს შეუქ-
როდა, ერთი ზღაპრ ნივთ უსაოველდ უნდა შეედგინა.

სწორედ სააღქმანდრედუთა ნაპოლეონის ბიოგრაფია.
მაგრამ... ჩვეულებრივი ზომის ნივნი ცოტა არ იყოს გა-
აკვირვებს მკითხველს, და უკვე ქართველ მკითხველსაც,
დაკვანაც ქართველი ბიოგრაფიული ცენტრის მიერ ჩაღიქ-
რებული 25-ტომიანი საოჯახო ბიბლიოთეკა (ავტობიოგრა-
ფიული პროზა. მეშუარები. პოლიტიკოსთა ბიოგრაფიები)
სწორედ ალექსანდრე დიუმას ამ თხზულებას ქართული
ვერსიით (მთარგმნელი ნანა თარგამაძე) გაიხსენებდა.

სამტომიანი „გრაფი მონტი-კრისტოს“ ერთი ნივნიც კი
მასზე მოხრდილია.

„სამი მუცელის“ თუ „ოკი ნლის შემდეგ“ ასევე გლოი-
ათებივით გადმომოკურებს.

იქნებ ერთი ეპიზოდიც გამოჩრეული და მასზე დაყრდ-
ნული ნარწმობასებმა ნაპოლეონის პორტრეტზე და მისი
მწიგნავ ცხოვრების სულიც შთამბეჭდავდა აირველებს,
ნეეთის თვისებისა არ იყოს, მასზე დაკვირვება ზღვაზე
რომ გიქმნის წარმოადგენას?

მაგრამ არა — თავიდან ბოლომდეა ნაამბობი ნაპოლეო-
ნის ბიოგრაფია, ნაბიჯ-ნაბიჯ აღგვეცნითი თითქმის ყველა
ეპიზოდი, მწიფნელოვანიც და ნაკლებ თვალმომბრუნებ-
რიც, სემანეილის ხანაც არაა გამოტოვებული, თორემ
სამხედრო და სახელმწიფოებრივი კარიერა შედანტური სი-
ზუსტითაა აღწერილი.

მაშ როგორღა მოახერხებდა ეპიკური თბრბობის გამალ-
სა და სათავგადასავლო სიუჟეტისა გამოკვეთას?

არც მოუხერხებია, უფრო უხსტად, საერთოდ არც უც-
დია, თითქმის სათავგადასავლო რომიანა სახელგანთქმული
აუტორი კი არ გამოცილიყოს, არამედ ისტორიკოსი, და თანც
ისე მკაცრად და მკაცრად უანრიბოვი თავიგნებობისა,
რომ თვით ზოპოტარ ცხოვრებასაც ვერ დაუკლებინა და კა-
ლამი ვერ გადაცემინებინა ეპიკური თბრბობისაკენ, დიხ,
გადაცდენა რა არის, ესეც არ მოუხერხებინა და ბოლო სტრი-
ქონამდე შენარჩუნებინა ტუნენ მემეტატანის მანერა.

ლამის იფიქრო, კიდევ სხვა ალექსანდრე დიუმას ბომ არ
ყოფილა, ანდა უცნობ ავტორს უსარგებელია მისი სახელითო.
ასე რომ არ იყოს, ის ქარბი დეტალიზაციი რაღაა, მემე-
ტანინევი რომ გაურბინა? ან რა აუცილებელი იყო მწიფ-
რების ეს დანერგვებითი ოქმები, რაც არამცოთუ არ გიდა-
ვილებს იმ სისხლისდრწათა სულის შეცნობას, პირიქით,
ცოტა თავსაც კი გახუზრებს?..

უსუცდო ალექსანდრე დიუმას ყოფილა და ეგაა.

მგარამ არავის, არცერთ მკვლევარს არ დაუფიქრებია ექ-
ვემ ალექსანდრე დიუმას ავტორობა.

მამ რა ხდება, რომ მარგარიტა გოტიეს? შემქმნელის
თხზულება ნაპოლეონზე ბელეტრიზების თვალსაზრისით
ვერ შედგება თუნდ ევგენი ტარლეს მონოგრაფიას, არადა
ტარლეს ბიოგრაფიული რომანის შეთხება არც განეზრახა,
ისტორიულ ქრონიკას ქმნიდა, ეგაა, შეხანიშაი სტილის-
ტია, თანაც ნაპოლეონის ეპოქა, არამცთუ თვით იმპე-
რატორი, დანარჩენი ისტორიული პერსონაჟებიც ხელში
თვითონვე უყარდებიან დასახატად – მხამზარეულნი,
ოღონდაც თვალს ნუ აბრიდებ ანდა ძალდატანებით ნუ მო-
ინდობ მათ ჩაქვდვას ტუნჩი თხრობის ჩარჩოებში.

ნაპოლეონის პორტრეტი რომ მაინც შთამბეჭდავად
ნარმოისახება?

კიდევ უფრო ტუნჩი და, ამასთან, ფრაგმენტულივით რომ
იყოს თხრობა, ეს სახება აუცილებლად წარმოადგებოდა
კანთილივად და მარჯანდმოსილივ.

არა, რატომ აიღო ხელი დიუმამ ჩვეულ მანერაზე მაინც-
და მაინც ნაპოლეონის ცხოვრების ქრონიკის შედგენისას?

იქნებ შიშობდა, ვაითუ ისე ჩაფლულიყო თხრობაში, ისე
ეღარი დაგონილებინა სიუჟეტური ხაზები, რომ იმათ
თავი გაეტყუათ და მწერალს ვერაფრისდებდებთ ველარ
შეკრა კომპიუტერი ქარგ?

ეს საფრთხე უდავოდ იმალება ნაპოლეონის ბიოგრაფია-
ში, მითხრებტეს, ენაწყლიანი მთხრობელისთვისაა აიმა-
გად საშიში.

იქნებ ეს საფრთხე იგრძნო ალექსანდრე დიუმამაც,
არადა, ნაპოლეონის ცხოვრების აღწერა განსაკუთრებულ-
ად რთით სურდა და ამ ორი განცდის მოსარგებლად მენა-
ტინედაც დადესხა – მათი სტილი გადმოიღო და ცოტა შე-
ტედა ჩაიხურვა სურვილი თხრობის ეპიკური გაშლისაკენ,
ცნობები უზებად რომ დაახვინა.

ასეა თუ ისე, ეს ბიოგრაფიული ნარკვევი იმ შირივია სანი-
მუმო, თუ როგორ უნდა იწერებოდეს საისტორიო ქრონიკა –
ამ უნრის ცვლილებაზე „ნაპოლეონი“ ისეთი ექსპრესიითა და
შინაგანი სისასიითა დანერული, ქრესტომათიულ თარგადა და
თავისებურად აუცილებელ ნაწარმოებად მოჩანს ნაპოლეონ-
ზე შექმნილ ისტორიულ თუ მხატვრულ თხზულებათა ზღვაში.

დატალის ხელშეკრება

პარიზისაკენ უჩვეულო ტრიუმფით, უსისხლოდ, უმსხ-
ვერპლოდ მიმართილავ ნაპოლეონს ღამით მოახსენებენ,
თქვენი ნება მარშალ ნეის სნადიანო.

მარშალი დარცხვინილია 1814 წელს გამოჩენილი გულ-
გრძობისთვისაც, ლუი XVIII-ისათვის მიცემული ფიცისთ-
ვისაც, და იმპერატორის წინაშე გამოცხადებული სხვა რა-
იმის თხოვნას ვერ ბედავს, გარდა გრუნადერთა რიგში უბ-
რალოდ ვარისკაცად ჩარიცხვისას.

ნაპოლეონი გულგახსნილი და მკლავგაშლილი დახვდება.
უნდებრის მამაცთა შორის უშამაცესს და ყოველივე
ცულდ დაიწყებს ვაატანს.

და ამ პასაჟის მოულოდნელი ფინალური აკორდი:
– ეს ჩახუტებაც საბედისწერი გამოშვდა.

მინიატურისათვის გამოყურება ეს პასაჟი ალექსანდრე
დიუმას მონოგრაფიაში.

ფინალური აკორდის გამოწერვას თავი რომ დაეანებოთ,
თვით ეს მხეხედრება საგულსისხმო, ნაპოლეონი წყენას რომ
იჩრყებს იმ ადამიანის მიმართ, ვინც არარაობიდან ღამის
ცამდე აღზუდა, მან კი უმადურობით გააფრთხა; და გამო-
საცდელე ვადასაც არ აძლევს, ისე უბრუნებს ძველ გაულე-
ნასა და ძალაუფლებას.

ალექსანდრე დიუმას კალმის ერთი მოსმით შთამბეჭდავ,
მრავალმხრივ დამაფიქრებელ, ფსიქოლოგიურად უადრე-
სად დამუხტულ, ექსპრესიულ სურათს ქმნის. იქნებ ეს ექს-
პრესიულობაა, ეს დანურულობა, რითაც ეს სცენა მკითხ-
ველის ყურადღებას იმყრობს?

ამ მონოგრაფიიდან ხელშეკრებაზე და თუ რაიმე დამამბ-
სოვრდა, მათ შორის ეს სურათიც, რაც ტარლეს წიგნში მუ-
რამდევე გადაციხების დროსაც არ მომხდებოდა თვალში.

იქ გაცილებს მეტი ცნობა მონოგრაფიული, თუნდაც
მარშალ ნეის ქაღილი მეფის წინაშე: დატყვევებულს მოგვ-
ვრით, რკინის გალიით.

როდესაც მარშალი ლონ-ლე-სონიემი ჩადის 12 მარტს,
მას ოთხი პოლიკ უყავს და კიდევ ელოდებოდა მამუელ ჯარს,
თანაც საესენის დარწმუნებლობა თავისი მოქმედების სა-
მართლობაში: საფრანგეთის ერთადერთი ხსნა იმპერა-
ტორის გადადგომა იყო 1814 წელს, ტახტზე უარის თქმის-
თანავე კი ავი მარშალს თვითონვე დართო ნება ნაპოლე-
ონმა, შეეცლიათ დარჩეთ და იმსახუროთ ბურჰონებთანო.

ახლა კი რა – ნაპოლეონმა დაარღვია თავისი ხელშეკ-
რულება სახელმწიფოებთან და მონადინებულთა, ხელშეკ-
რედ დაიკოვან ტახტი, რაც აუცილებლად გამოიწვევს ომს
ევროპასთან. ამიტომაც მარშალი ნეი პირნათელი თუ არა,
გულწრფელია, როდესაც მეფეს აღუთქვამს თავისი აღმა-
შეხვედლის შეპყრობას, და ლუი XVIII გრძნობს ამ გულწრფე-
ლობას, ამიტომაც მთელ იმედებს მასზე ამაყრებს და დაუ-
ეჭვებლად ენდობა მას.

ჯარისკაცებს უყვართ თოვანითი მარშალი, მაგრამ ამ-
ჯერად პირქუდად დუმან, როდესაც ნეის თავი მოუყრია
მათთვის ოფიცრობისთან ერთად და უმტკიცებთ: ერთგუ-
ლად და თავდაუზოგავად ვემსახურებოდი იმპერატორს,
მაგრამ ამჟამად იმპერიის აღდგენა გამოიწვევს საფრანგე-
თისათვის ურიცხვ უზედურებს და უპირველესად – ომს
მთელ ევროპასთან, რომელიც არაფრისადიდებით არ მოით-
მებს ნაპოლეონის ხელახლა გამომეტარებობას. ამიტომაც
აუცილებელია მისი წინხდის აღკვეთა, ხოლო თუ რომე-
ლიმე თქვენგანს რაიმე მიზეზით არა სურს ბოლოში მო-
ნანილეობა, ნებას ყრთავ, განზე გადაგვის, დანარჩენები კი
მე გამოშვებითო.

და პასუხად მეგრძნობს იმ მძაფრ დუმისს (დუმისლსაც
აქვს თავისი სიმძაფრე), რაც ღამის სისხლს გაუფინავს, და
აღელვებულად და მუშოთბული ბრუნდება თავის კარავში.
ამკარა – ბრძოლა უკვე ნაგებულია და ნეის დანაქადე-
ბი – რკინის გალიაში რომ უპირებდა გამოშვებვას ნაპო-
ლეონს – არამარტო გაცამტყვერებულია, არამედ სასაცო-
ლოდ სხასაცილოც.

და მისუბად აგნობონ, საარტელერიო ნაწილი, რომელიც
ჩვენს მოსამუდებლად უნდა მოსულიყო, აჯანდა და ნაპო-
ლეონის მხარეს გადავიდაო. ცნობები უარესდება და უარეს-
დება – თანდათან ყველა ქლავაქლად აძიებენ როალინტურ
ხელისუფლებას და სამპერატორის მამულებში დგებიან.

ნაპოლეონის თვითონ უახლოვდება ლონ-ლე-სონისს.

მართლაც სულიერი მერყეობა დეაფუქსაცია მარშალს - მის მტკიცე გადაწყვეტილების საყრდენს აცლის დაღვრემილი ჯარისკაცთა და განხლებილი მომზარაბი ოციციტის ხილვა, და ამ წინაგანი ჭიდილისას ცხენისანმა მკერცმა ნაპოლეონის ბარათი უნდა მოუტანოს: ამგვამადაც ისევე მივიღებთ, როგორც მივიღებთ მოსკოვთან მომხდარი ბრძოლის მეორე დღესაც.

და მარშალი ნეი სასწრაფოდ შეგაროვებინებს და გაამწყურებინებს რეგიმენტებს, რომელთა წინაშეც ხმაღს გაამიშვლებს და შესაბავებს:

— ჯარისკაცებო! ბურბონთა საქმე სამუდამოდ ნაგებულია. კანონიერი დინასტია, რომელიც შეარჩია თავისთვის საფრანგეთმა, ტახტზე ადის. იმპერატორმა ნაპოლეონმა, ჩვენმა ხელმწიფემ, უნდა იმეფოს ამერიიდან ამ რეგენერტ ქვეყანაში.

როდესაც ერთ-ერთი ოციციტი, რომელსაც უნდა განწყობილი, უსაკვედურებს, ეს არ ჩადინიო, ნეი თავს იმართლებს:

— მამ თქვენი აზრით რა უნდა მელნა? განა შემოიღია შევანერო ზღვის მოძარაბა ჩემი ორი ხელით?

გაცლებილი მეტეს შეიტყობს მკითხველი ტარღვის მონაბრძობიდან, ვიდრე დიუმსის. აქ მარშალ ნეის სულის მოძრაობა თითქოს ხელისგულზე იდოს და თვალს მივაფენებდეთ მის შემობრუნებას დაგანდებდან ნაპოლეონის კვლავ იმპერატორად აღიარებამდე. ისიც ამკარაა, იოლად კი არ გადადგომია ბურბონებს ან იმ დატრახანებებით მათი ყურადღებობის მოდუნება, არამედ გულმართლად მოქმედებდა და მისი თავისმართლება არ არის მოჩვენებითი თუ საკუთარი საქცილის შესაღამებლად გაბიზნული.

მართლაც ვის შეძლებია ამბოქურებელი ზღვის მეტყურება და დეოკება, თუ უფალი უზუალოდ არ ჩარეულა. მარშალი ნეი კი როგორ გამორიც უნდა იყოს, მოსე წინასწარმეტყველი არა ყოფილა.

ექსტერი გაშლა თვალნათლივ წარმოსახავს იმპერატორისა და მისი მარშლის შერიგების გარემოებებს. ევგაი, მკითხველის ცოდნა და ცნობისნადილი გარემოებულ-დაკმაყოფილებულია, მაგრამ თითქოს რაღაც აკლია მონათხრობს, ისე ეფექტურად ვერ გვირგვინდება, როგორც დიუმის მიერ ლაკოზურად გადმოცემული, მარტოდენ ბოლო სურათს რომ გვთავაზობს.

მაინც რატომბა ეს ერთი სურათი უფრო შემქმრელი და დასაზნებობრებელი, ვიდრე სულის მოძრაობის მდღეობარება? ორიოდ დეტალი რატომ ახდენს უფრო ღრმა შთაბეჭდილებას, ვიდრე თავისთავად საქმად ცოცხალი და მრავალმხრივ საგულისხმო მონათხრობი?

ტარღვის საბრძოლში კადრს მიღმა დარჩენილა ის მთავარი, რაც დიუმამ ყველაზე მნიშვნელოვნად სცნო და მანამდე არ ითქმებოდა დაუნაწილდაც კი ჩამოპირა. მისი ითხულებების ყაფად მოთხოვდა შეკუმშვას, თორემ სხვა შემთხვევაში ისიც გამოაკვეობდა ნეის სულის მოძრაობას; ოღონდ აწვლავს გულისშემქმრელ დეტალებს კადრს მიღმა არ დატოვებდა და სიუჟეტს აუცილებლად დადგურავდინდა იმ სურათით, თუ როგორ სითვის სახელოვანი მარშალი, რიგით ჯარისკაცად მიმსახურეო, ნაპოლეონი კი გადაეხევევა და გულში ჩაიკრავს: მამაცთა შორის უმამაციესი ხარო.

თვით მტკიცე კი, ჩინებული სტილისტი და მისობრებელი, მისი ისტორიული ქრონიკა ბიოგრაფიული რომანისგან რომ არც განირჩევა, ასეთი „წერილმანებისას“ მაინც მერ გაუტოლდება ალექსანდრე დიუმსს.

პიკოზი

— ნაპოლეონი ხარ და ევგაი! — ეტყვის სპირიტოდ ქაქტავაძე ქაქტავაძე როდესაცმეღს, მაღლომიდან გადმოპყურებენ ბრძოლის ასპარეზს, სადაც ერთმანეთის დატაკებია რუსების ორი რაზმი და ცოდვის კალის ბატონობავენ. ურთიერთის უფრავენ და შტონით, შეფიცულულები გეყავს მომწყვედული ალყაში და ყველას რომ გაეკლებტა, მათი მეთაური აუცილებლად ცოცხალი უნდა ეიგდოთ ბელთო.

არადა, შეფიცულთა ბელასს მარჯვედ მოუშვია ახლოს მოაღვეებო, თითონ კი ამბობებულბითან ერთად მოულოდნელად მაღლობზე ამსხტარა და ახლა შემოდან გადმოსცქერის დაუნდობელ ორთაბრძოლას.

ნაპოლეონისბურთი სამხედრო ბერხია მართლაც გამოყენებული და საბრძოლო ქრესტომითებინა უთუოდ დამიპკიდრებს თავის ადგილს ხევერძობას ტაქტიკური სიზნაოდიც, მაგრამ ქაქტავაძე როდესაცმეღს იმ ნუთისა ვერც ეამყავს ალავსება გენერლის ეს შეფასება და ვერც სიზარულიც.

ხევერძობას გამარჯვებას აჯანყების ბედის შემოტრიალება არ შეეძლო.

ამბოხება უკვე ტრაგიკულად დასრულებულიყო და შეფიცულთა ბელადი მარტოხანებთან ერთად საზღვარგარეთ გაღწეულს ცდილობდა, რათა მის ვასელს მოჰყოლოდა განუკითხობის შენელება და იქნებ შეწყვეტიც.

ნაპოლეონი ხარ და ევგაი...

ვერ ივიტრენდი, ხევერძობას ტყემიც თუ შეიძლება გახმანებულყოფი ეს სახელი... თუმცე რატომაც არა — როდესაც შეუძლებლის შეძლებას ლაშობს ადამიანი, მის შემყურეთ ვინ ნამოვარდებათ, თუ არა ნაპოლეონ ბონაპარტე, და ეს განიცდა კიდევ უფრო განუმტკიცებდათ, როდესაც ინიცებური ტაქტიკური ბერხები გაიცილებს.

გასაკვირის თუფრო იქნება, აჯანყების სამზადისისა და ამბოხებისა ვაშს ეს სახელი ანებელი ბელადი რომ არ განიხილადეს ყველგან და მითუფრო — ტყვეების, სადაც თავს აფარებენ შეიარაღებულ ბრძოლის შემწეშია.

მწუხარებით აღვსილიყო ქაქტავაძე როდესაცმეღს გული და გონება, სადაცო შორიდან ჩავსმოდა გენერლის აღტაცებულ შეძახილი და მხოლოდ ფიქრს მიადევნებდა ბევრი მაკლია იქამდეო.

მემკითხვენი ალექსანდრე მაკედონელს მოადარებდა დიუმი აღმამუნებლს: დიდი ქვეყნის შვილი რომ ყოფილიყო, ტოლს არც დაუდებდაო. და ევგემ არც ალექსანდრე ბატონიშვილსა და ქაქტავაძე როდესაცმეღს დაედოთ ტოლი ნაპოლეონ ბონაპარტესათვის, საფრანგეთისბელა ქვეყანა რომ ჰქონიდათ სასამარეზოდ, მაგრამ რაც ბედს ერგუნებინა, დასჯერებულბითა და მას უზნობალებს და ამ რკალში ლაშობდნენ მოუღწეველის მიღწევას... თუმცე ვინც მივიც კვალიადნენ სახელმწიფოს აღდგენისაკენ, ბაღასა და მამბის აცლებდნენ წინააღმდეგობის მოძრაობის ბოლიცება და შენატროდნენ ნაპოლეონს, ერთი თვალისმოპტრეული გაბრწყინობა რომ მიიცი დასცალდა.

ნაპოლეონი მაინც ნაპოლეონად დარჩა, — ორმუნებოდა ალექსანდრე ორბელიანი.

ელენე ამალოშელი

როცა თვითონ ანათებს

ის ინარჩუნებს ნამდვილ ქართულ ჰანგს.
გამორჩეული თავისი პროფესიონალიზმით — როგორც მომღერალი და როგორც ტელეხატვ — საპატრიარქოს ტელევიზიის დილის გადაცემა „ეროსლოვენების“ ნამყვანი.

სოფიო კუჭავა საზოგადოების წინაშე წარდგენა არ სჭირდება, იგი ბავშვობიდან წარმატებულად დგას სცენაზე და არაერთი კონკურსიდან ახსოვს მაყურებელს. ამჯერად იგი იყურნალ „ჩვენი მწერლობის“ სალონის სტუმარია.

— ალექსანდრე ორბელიანის შგერებები ეძღვნება უმთავრესად ახალი წიგნის წარდგინება-განხილვას, სამეცნიერო კონფერენციას, პოეზიის საღამოს, საჯარო ლექციებს... შემოიჭრა და დამკვიდრდა გამოფენების ციკლიც, მსახიობებიც ხშირად მონაწილეობენ და თანდათანობით გამოიწინებენ მომღერლებიც. სიმღერასაც არანაკლებ სჭირდება ხელის შეშველება, რადგან თვალნათლივ ვხედავთ იმ გაბუკილობას, რომელიც მუსიკალურ სამყაროში არსებობს — თანდათან იკარგება, რაც ნამდვილია და წინ მოიწვევს სულ სხვა ტენდენციებს. ასეც უნდა იყოს — ეს არის ხელოვნების ცხოვრება, მაგრამ გადაგვარებული ნაკადი არ უნდა ფარავდეს ნამდვილს, როგორც ეს ძარღვი უნდა გადაარჩეს, რისი შენარჩუნებაც აუცილებელია. ამ მიზანს ემსახურება ასეთი მსგებდრებიც.

ამიტომაც მოვიწვიეთ ქალბატონი სოფიო.
სწორედ მისნაირი მომღერლები უნდა იდგნენ სცენაზე, — ასე გახსნის შგერებს **რუსტომ ჩხეიძე** და სალონის სტუმარი გიტარის თანხლებით შესრულებულ სიმღერებს შორის შეკრებილია კითხვებსაც უპასუხებს.

— დიდი ხანია სცენაზე ვდგავარ, მაგრამ რაღაც პერიოდში, მიზეზთა გამო, აღარ მიმღერია. ამიტომ ვთხოვთ, შეკვირდნენ გამმსჯელი, — გეტყვის ქალბატონი სოფიო და ეს საღამო კიდევ ერთხელ დაადგასტურებს, რომ არსებობს ტემპორიზმები, რომლებსაც განსჯა არ სჭირდება — ქართულ სცენაზე მართლაც სწორედ ასეთი მომღერლები უნდა იდგნენ, თავიანთ პროფესიონალიზმითაც, მოქალაქობრივი პოზიციითაც და პიროვნული ღირსებებითაც. იქნებ სწორედ ამიტომ საღამოს დასასრულს **გიორგი გოგოლაშვილი** ჩილიპარაკებს:

— უსმენ და სურვილი გირჩდება, ამ გიტარას ბავთა შეება — ჩვენ თვალწინ XIX საუკუნის ქართველი ქალია.

ალექსანდრე ჩალაძე კი ექსპრომტად დაწერილ ლექსს მოუღვინებს. თუმცა სჯობს ყველაფერი თანდათანობით გაიმართ.

ლევან ჟურციკაშვილი:

— ეს კარგია, მსგებდრების დროს რომ გვანიჭებ სიამოვნებას, მაგრამ შინ როცა ხარ, მარტო, მაშინ თუ მღერით? და კიდევ: ლექსებს ხომ არ წერთ, რომელსაც მუსიკას შემოაკეთებ ხოლმე?

სოფიო კუჭავა:

— ოჯახში ყველა მღერის და სიმღერის სიყვარული ბავშვობიდან სწორედ მშობლებმა ჩამინერგეს.

როცა გვაქვს თავისუფალი დრო, აუცილებლად ვმღერით ერთად, გიტარის თანხლებითაც და კაბელაშიც. მიხარია, რომ ჩემი სამი წლის ვოკონაც ვეყრეთება. საღამოობით უფრო ვახერხებთ შგერებას, ხშირად საკუთარ აზრსაც გამოვხატავთ ამა თუ იმ სიმღერის, მისი შესრულების მიზარ.

ლექსებს კი... არ ვწერ. ამას წინათ რამდენიმე ფრაზა თავისთავად მოვიდა. გულწრფელად რომ გითხრათ, ადრე რაც დამიწერია, ერთად მოვაგროვე და დაეხვიე, რათა სხვას არ ნაკეთობა. მრცხვებენოდა, არ მინდოდა ეიმნებს ენახა — ეს ხომ ლექსი არ იყო, ჩემი ფიქრები და განწყობილებანი იყო ფურცლებზე გადმოტანილი...

რუსტომ ჩხეიძე:

— ლექსიც სწორედ ეს არის, ქალბატონო სოფო...

სოფიო კუჭავა:

— ახლახან დედამ იპოვა ჩემი ასეთი „ლექსი“ და შეუნახავს, არ მუხუბნება სად არის, რომ სხვა ნაწერების პედი არ გაიზიაროს. სიმღერა არ დამინერია. მცდელობა მქონდა — ჩემთვის, ჩემად, მაგრამ... განვიფარება არ მომიქვლია, არც არავისთვის გამიმხვლია.

თამაზ ყალიჩავა:

— გვყავთ თუ არა საყვარელი კომპოზიტორი? და ახალი სიმღერები რომელი კომპოზიტორის მიერ იქმნება თქვენთვის?

სოფიო კუჭავა:

— იმდენი კარგი კომპოზიტორი გვყავდა, ერთს ვერ გამოვარჩევ, ის კი არა, ჩამოთუქასაც ვერ დავიწყებ — არავინ გამომჩრებს. მათი თითოეული სიმღერა ბევრ რამეს გასწავლის, სულიერად გზრდის. შენ ხარ შუამავალი მსმენელს, კომპოზიტორსა და პოეტს შორის. მომღერალზე ბევრი არამ არის დამოკიდებული, ამიტომ მან ჯერ თვითონ უნდა გაითავისოს თითოეული ბგერა და შემდეგ წარადგინოს საჯაროდ.

ისიც უნდა გახსოვდეს, რომ ამ სიმღერებს შენამდე სხვები ასრულებდნენ — არაჩვეულებრივი მომღერლები — მათ მიერ ნათქვამიც უნდა გაითავალისწინო, ამავე დროს, შენებულბადაც უნდა გაიხარო და ასე მიიტანო მსმენელამდე.

რაც შეეხება სიახლეებს...

ამ ეტაპზე ვფშობა ლილიკო ნემსაძის სიმღერაზე, რომელიც ჩემთვის დაიწერა და გარკვეული პირობებში გამომცემის პროექტის ცოტა არ იყოს გამიჭიანურდა.

არის კიდევ ერთი სიმღერა, რომელიც ქეთი გაბასიანამ დამინერა, ოლინდ კვარტლეთან ერთად უნდა შესრულდეს.

რუსტომ ჩხეიძე:

— ახლდ თაობაში თუ არიან საინტერესო კომპოზიტორები, რომლებიც ტრადიციულს ინარჩუნებენ?

სოფიო კუჭავა:

— გვყავს ნიჭიერი კომპოზიტორები, რომლებიც გარდა იმისა, რომ ახლებურად წარმოგვიდგებიან თავიანთი შემოქმედებით, ტრადიციასაც არ კარგავენ. ეს კარგად ჩანს მათ სიმღერებში. აი, თუნდაც ლილიკო ნემსაძე და ქეთი გაბისიანი ვახსენებ, მათი სიმღერები ეროვნული მუსიკით არის სავსე.

საერთოდ კი ცუდი ფონია, ტრადიციული ჰანგი მივსიყვებოდა, მშენებლის ყური დაბინძურებული უხარისხო მუსიკით, მაგრამ რაც იქმნება, ალბათ ესეც აუცილებელია. მე მაინც მგონია, რომ თავისი სათქმელი ყველამ უნდა თქვას — თავისებურად. დრო თვითონ გადაარჩევს ცუდსა და კარგს, ხარისხიანსა და უხარისხოს.

რენე კალანდია:

— ეს ლიტერატურაშიც ასე დდება... ზოგადად ტენდენციაა ასეთი...

სოფიო კუჭავა:

— ტელევიზიის ბრალიც არის, რადიოსიც... ჩვენდა საუბალოდ, დღეს უიარი რასაც აქვს, იმას იღებს მსმენელი. დღეში ათჯერ ერთსა და იმავე მდარე მუსიკას რომ მოუსმენ, გინდა თუ არა, ყურში აჯდება და გეშთენებაც გიძევითდება.

მშობლებზეც ბევრი რამ არის დამოკიდებული — უნდა ვცადო, შვილს ხარისხიანი მუსიკა მიზნოდ, ტრადიციული ქართული სიმღერები შევყავარო და შემდეგ, როცა მას უკვე სწორი გემოვნება ჩამოეყალიბდება, მდარე მუსიკას უწარლოდ არ მოუსმენს.

გიორგი გოგოლაშვილი:

— ამბობენ, ენა და სიმღერა ყველაზე უკეთ გამოხატავს ერის სულს. ენის შესახებ იმასაც ამბობენ, რომ იგი დაბადებიდანვე კოდირებულია ადამიანში. თუ ბავშვი არამშობლოურ ენაზე მიიღებს განათლებას, მისი ბუნებითი შესაძლებლობა ჩამოქვეითდება. ეს ქუმშარიტება იაკობ გოგუბაშვილმა ენა გამოხატა: თუ ადამიანი ღმერთმა გენიოსად გააჩინა და იგი ვინაალებას მიიღებს არამშობლოურ ენაზე, მისგან ნიჭიერი კაცი გამოვა; თუ ნიჭიერ კაცად გააჩინა და არამშობლოურ ენაზე მიიღებს განათლებას, საშუალო ნიჭის კაცი დადგება, ხოლო თუ საშუალო ნიჭის კაცად გააჩინა, მტკნარ სიტუტუტუტზედ ჩამობტება ეი. მისი ბუნებითი შესაძლებლობა ერთი საფეხურით ჩამოქვეითდებაო. შეიძლება თუ არა იგივე ითქვას სიმღერაზე? ამ კითხვის დასმის უფლებას მაძლევს დღესდღეობით მომრავლებული კონკურსები და სატელევიზიო შოუები.

სოფიო კუჭავა:

— კონკურსებს რაც შეეხება, ფორმატია ასეთი და

სხვაგვარად ალბათ არ გამოვა — თუ ამ პროექტს განახორციელებ, აუცილებლად უცხოურაც უნდა იყოს ჩართული, თანაც შესაბამისი მუსიკალური ტენიებით წარმოადგენილი. ჩემი გულისტყვილიც არის ის, რომ დღეს არ ცდილობენ ბავშვს უწინარესად ტრადიციული ჩაუნერგონ. მან მშობლოურ ენაზე უნდა აიღვივას სამყარო და მასთან დაკავშირებული გაცნობიერება, როცა პიროვნულად შედგეს, ეროვნული თვითშეგნებით ჩამოყალიბდეს, იცოდეს, ვინ არის, საიდან მოდის, რას წარმოადგენს... ეისი გორი...

საა. ოღონდ, ცხადია, როცა წამოიზრდება, მარტო ქართულისა და ტრადიციულის საზღვრებში არ უნდა ჩაეკეტო, საშუალება უნდა მისცე სხვასაც ვაეცნოს და თავად აირჩიოს, რისი მოსმენა სურს.

იოსებ ქუმბურიძე:

— მგონია, რომ ეს ცნებები — თანამედროვე და ტრადიციული — მაინც პირობითია. 20-30 წლის წინათ შექმნილი სიმღერები — იგივე ბიძინა კვერცხაძის, რევაზ ლალიძის... — უფრო მეტად თანამედროვეა, ვიდრე დღეს დანერჩილი, თუნდაც — ნუ მინწყენ — ლილიკო ნემსაძის ან ქეთი გაბისიანის. აქ ხარისხზე დალაპარაკო. რუსთაველი უფრო თანამედროვეა, ვიდრე ზოგი-

სოფიო კუჭავა

ერთი თანამედროვე მწერალი. იაკობ გოგუბაშვილმა „იაკონანამ რა ჰქმნა?!“ დანერა და გვაჩვენა, რა შეუძლია სიმღერას. სიმღერის როლი ზოგადად, მითუმეტეს ქართული სიმღერის როლი ქართული კაცისათვის, ძალიან მნიშვნელოვანია. ყველაფერი მაინც იქით მიდის, რომ კითხვა, რომელიც ბატონმა გიორგიმ დაგისვათ, არ გაკეთდებოდა, თქვენს ადგილას სხვა მომღერალი რომ ყოფილიყო... ისეთი, რომელიც ტრადიციას არ ერთგულებს, ამიტომ მინდა მაგალობა გითხრაო, რომ ასეთი დისკუსიის საშუალება მოგვცეთ.

ლია მეტრეველი:

— ხშირად ვუსმენ რადიოს და ერთი ასეთი ტენდენციაც ვეშინინება: შეასრულებს მომღერალი სიმღერას და არც კომპოზიტორს აცხადებენ, არც ლექსის ავტორს...

სოფიო კუჭავა:

— ჩემი აზრით, არა მხოლოდ ლექსისა და მუსიკის ავტორი, ის კონცერტმასტრიც უნდა დასახებდეს, რომელიც ძალიან გეხმარება და დიდწილად განსაზღვრავს შენს გამოსვლას.

რუსთომ ჩხვიძე:

— გამახსენდა, ერთხელ ასეც გამოაცხადეს: ტექსტი — ანა კალანაძის, და იქვე: ლექსი — ელენე დიდიამიძე-ვილის.

კი მაგრამ... ანასი თუ ტექსტია, დიდიმამიშვილისა ლექსი რატომ არის?

რევე კალანდია:

— ზოგჯერ, როცა არ ვარ დარწმუნებული ჩემი ლექსის სიღრმეში, ცოტა ირონიულად ვეკიდები და ტექსტს ვუწოდებ, მაგრამ პოეზია სხვა რამაა, ტექსტი — სხვა. ერთად, დრამატურგია ავილოთ, პიესა უნდა იკითხებოდეს კიდევ, თორემ სცენაზე ვერ გადავა და ტექსტად დარჩება.

იტალია კალვანოს აქვს დიდებული ესეი, სადაც წერს, რომ არსებობს მსუბუქი და მძიმე სიტყვები. პოეტსაც და მომღერალსაც უნდა გაითვალისწინონ, რომ ორივეს მონანილიყო ერთნაირად საჭიროა. ახლა უფერად გამახსენდა ვინ-ცის რომ დაესიზმრა ერთხელ, თითქოს პეკელაა, ეტლად მიფარფატე, მაგრამ იმავდროულად პეკელას ესუზმერებდა, რომ ფუნ-ცი იყო.

აქაც ასევე. პარმონია უნდა იგრძნობოდა სიტყვაში, პოეზია რომ იყოს.

იოსებ ჭუმბურიძე:

— ქალბატონო სოფო, როცა თქვენთვის მოუღებელ სიმღერას უსმენთ, რა რეაქცია გაქვთ? მართლაც საგანგამო მდგომარეობაა, სამწუხაროდ, არა მხოლოდ ამ მხრეზე — იმას, რასაც ჩვენ ვუყურებთ, სწავთავი 2"-ის ეთერით, არ შეიძლება იუმორი ვრქვას. როგორ დაეუპირისპირდეთ ამ სიბღენს? რით გაგუნოთ ნინააღმადგობა რა? როგორ დაეციკვით ჩვენი მწიგნობი იმისგან, რაც ტელევიზიიდან მოდის?

როსტომ ჩხვიძე:

— კარგა, რომ ასეთი გლობალური შეკითხვა დაუსვეს ქალბატონ სოფოს, ეს იმას ნიშნავს, რომ სწორედ მან უნდა გვიტონარს, როგორ გადავარჩინოთ ქართული სიმღერა. ჩემი აზრით, მას ეს არა მხოლოდ თეორიულად შეუძლია, თავისი შესრულებითაც ადასტურებს — აი, ახე უნდა იმეორონ და ასე გადაარჩება ქართული პანგი.

სოფო კუჭავა:

— მართლაც რთული და გლობალური შეკითხვაა, მაგრამ შევცდები გვიასუსთო: საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დიდი როლი აქვს მასმედიის საშუალებებს, ამიტომ, ჩემი აზრით, სწორედ მათ ხელმძღვანელებს უნდა მოეთხოვოთ. ამ ადამიანებამდე კი ჩვენ უნდა მივიტანოთ, ჩვენ უნდა გამოვთქვათ პროტესტი იმავ ბილნსიტყვაობის გამოც. ადრე იუმორი სხვა რამ იყო, სხვაგვარად გამოიხატებოდა, ახლა რატომღაც უხამსობასთან იგივდება. ვყოფილვარ გარემოში, სადაც შეკრებილან ისეთი ადამიანები, დღეს მაკვირს რომ სცემენ და ქუთა მოეკითხებათ, და ძალიან ვამეცირებთა, როცა შემინიშნავს, რომ ზოგიერთი მაივანს საუბარში ბილნსიტყვაობაც ჩაურთავს. ამას ის-მენს იქვე მყოფი მოზარდი და მოსთვის ეს ჩვეულებრივი რამ ხდება — ფიქრობს, რომ თუკი საზოგადოებისთვის პატენტსაცემი ადამიანი აკეთებს ამას, ე.ი. დასაშვებია, მეტიც, მისაძებნა... სულაც ნორმაა. არაერთხელ მსმენია ახალგაზრდებისგან — ჩემზე იგეგრა და პატარებისგანაც — ამა თუ იმ პიროვნების შესახებ: ვერბად არ გამეცნოო.

მარტო ჩვენ — რამდენიმე ადამიანი — ვერაფერს გავცდებით, საერთოდ საზოგადოების საციქრალი და სასტიკვარი თუ არ გახდა ეს ყველაფერი. უფროსებს დიდი დაფიქრე-

ბა მართებთ — შესაძლოა ზაქუმეა ქუჩაშიც ბევრი ცუდი რამ ვაგაოს, მაგრამ მინ მოსულს ტელევიკარნიდანაც იგივე რომ ესმის, ძნელია კარგისა და ცუდის გარჩევა ასანელო.

ვახტანგ მახტაძე:

— უცხოურ მუსიკაზე საუბრობდით, მაინც რომელი მიმართულება, რომელი ვანრი უნდა მივანეროთ თხოვას? და მომღერლებს თუ გამოარჩევდით?

სოფო კუჭავა:

— აი, თუნდაც ვაზი — არცაა ფრანკლინი, მაკლ ფრენკი... არაერთი შესანიშნავი მომღერალია ამ ტანრიში. ვაზი პირობას გვიქმნის დამოუკიდებელი მუსიკალური აზროვნებისთვის, ინტერპრეტაციის საშუალებასაც გაძლევს.

საერთოდ, უცხოური სიმღერის შესრულება ცალკე თემაა. მეორეა მსხვედრები საზღვარგარეთ, კონცერტებშიც მიმიღია მუხანილიყო და როცა უცხოელი ისმენს მენ მიერ შესრულებულ, ვთქვათ, უთინი ჰოსტრონის სიმღერას, როგორი ორიგინალურიც არ უნდა იყოს ნამღერე, მას ეს ნაკლებადა აინტერესებს — ურჩევნია ის ჰიტი ისეც და ისეც ჰოსტრონის შესრულებით მოისმინოს, მთლმეტეს თუ შენი ნამღერი მხოლოდ კომპრებაა. უცხოელი ინიშლება იმით, რაც შენია, გამორჩეულია, თვითმყოფადია, სისხლსა და ხორციმ გაქვს... იგივე ხალხური სიმღერა, საგალობლები. რამდენიმე ხნის ნინათ ვჯვალე „პოსი თუ მენ“ იყო ჩამოსული და როდესაც მოისმინეს ქართული ხალხური ანსამბლები, გაოცდნენ — ჩვენ როგორ ვგვისმენთ, როცა თავად ამხელა სიმღიდრე და ეტლურა გაქვთ, თქვენ კი არა, ჩვენ უნდა ვსწავლობდეთ თქვენგანო.

ამიტომ ძალიან მწყდება გული იმაზე, რომ ახალგაზრდა თაობა მიიწვინებენ იქით მილტკვის. ფაქტობრივად, ისინი იმას აკეთებენ, რასაც შოუბიზნესის ზაზარი მოითხოვს. როგორღე უნდა ავეუსნათ და ვაჩვენოთ მათ, რა არის ღირებულება. მეც ვცადლობ ამას — ერთხანს ბიჭუნათა ანსამბლს ვებლმძღვანელობდი და ქართული სიმღერის სიყვარულს ვასწავლიდი, თითოეულ სიტყვას, ფრაზას, მუსიკალურ ბგერას ვუმიტრავდი, რომ კარგად გაეთვისებინათ ყველაფერი.

როსტომ ჩხვიძე:

— ლევან ქურციკაშვილმა ჰკითხა ქალბატონ სოფოს, მარტო რომ რჩებიან, მაშინ თუ მღერითო.

სოფო ხშირად მღერის — მარტო რომ რჩება, ქუჩაში რომ მიდის, სტუდიაში რომ არის — მაშინაც...

ერთხელ შევცადე სტუდიაში და ვცხადე, გადაცემის დაწყების წინ რაღაც სტუდიაში ორმოცტროლია — ომპრეტორები ზან აქეთ დასვამენ სოფოს, ზან — იქით, ძალიან ანათებო... — ნუხან და დაატარებენ აპარატებს.

— აზრი არა აქვს, მაინც არაფერი გამოვა, სოფო თვითონ ანათებს-მეთქი, — ვეუბნები.

— მავას ჩვენითაც მივხვდიოთ, — მასაუბობენ.

— აბა, თუ მიხვდით, ასე ეწერგულად რაღას დაახროვინებთ ამ აპარატებს-მეთქი.

ამიტომ თუ ახლა რომელიღე თქვენგანი ფიქრობს, რომ სოფო ძალიან გაბრწყინებულია, მაინცდამაინც ნუ შეეცდებით ფალსუზები ჩამოაფაროთ, სადმე სხვაგან გადასვით ან სულაც განათების შეცვლაზე იზრუნით.

სოფო ოგიითონ ანათებს. ანათებს და... რას იზამ!

ეთერ ბერიაშვილი

„ნიგნი კი არა — ჟრჟოლა ხარ...“

*

პოპიზმის „არსობის“ გამო

უცნაური ფენომენია მთა. მის დაფარულ შრეებში ისეთ საიდუმლოს აღმოაჩენ, სახტად დარჩები.

ახლაც ასე იყო...

ვიცი — „ვეფხისტყაოსანს“ ზეპირად წაწავლობდნენ ჩვენი წინაპრები.

ვიცი — „სიკვდილის წინ რუსთაველის შაირების ძაბილით მინას გულში ჩაიკრავდა ქართლელი თუ კახელი“.

ვიცი — „ვეფხისტყაოსანს“ მზითავად ატანდნენ ქართველ ქალებს და ეს ითულებოდა ვეფხაზე დიდ საგანძურად.

ვიცი — ეს ნიგნი „გულის საუნჯე“ იყო არა მარტო ილიასათვის...

ვიცი — პოემის სტრიქონები ანთობდა ქართველი კაცის გულში სიყვარულსა და მეგობრობას, ერთგულებასა და თავდადებას, პატრიოტიზმსა და მიმტკეცებლობას...

არ ვიციდი არბოტელი დობილების ამაბჯი.

არ მსმენია „ვეფხისტყაოსანის“ ასეთი უჩვეულო სიყვარული.

თქვენი არ ვიცი, მე კი გოაცებისა და ალტაცებისგან სუნთქვა შემეკრა, როცა გავიგე, თურმე რატომ მოჰყავდათ თამაზში ლელასა და დედისას; რატომ „აახხამდნენ ქედნის ზომის გუნდებს“ და საგულდაგულად ამრობდნენ ჭერხობი.

კითხვა რამდენჯერმე შევწყვიტე და ვცდლობდი ნარმომოდგინა ის სურათები, ზამთრის ერთ მილულდ დღეს რომ თამაშდება არხოტის სოფელ ამაღმა. იმ კუთხეში, რომლის არსებობის შესახებ, როგორც ავტორი აღნიშნავს, საქართველომ „არც იცოდა რიოდის მე და არც ესლა იცის რამე“.

მართლაც რომ არ გვცოდნია...

ამღმა გათამაშებულ სურათებსა და სცენებზე მოგახსენებდით...

როგორ მოწინებოთ ეშხადებთან პოემის ნახაკითხად: „ლელამ... სუთთა ტილოში მუხეუელი „ვეფხისტყაოსანი“ გამოასენა (რით არ ჰგავს ეს სახარების გამოპრძანებას? — ე.ბ.)... გარსიას ხელები გადააბანინა ნაცარწყლით, გასამოარლებლიც მისცა“.

როგორ კითხულობენ, როგორ უსმენენ — „მე დამჯდარ ვერ ვკითხულობ, — თქვა გარსიამ და მალალ კოვზე

დაასენა ნიგნი (რით არ ჰგავს ეს სამოციქულოსა და სახარების კითხვას? — ე.ბ.). აბა, საით დავიწყე? ლელამ ნითული შობით დანიშნული გვერდი გადაშალა... და ცხენის უნაგირი რომ იდგა, იმაზე ფლასი გადააფინა და მიეყრდნო ჯიხვის ტკაეზე ფენომორთმული“.

უსმენენ არა მარტო ქალები, არამედ ბანზე გადმოშდგარი ბავშვები მამასთან ერთად — „შუკის გადაღმა ორმა ბავშვმა ვადმორბინა მეზობელ ბანზე და მოსამსენად ომაიც გამოწინა... ბანის პირზე შეიღებოს უკან ჩამოეჯდა“.

როგორი განცდითა და ემოციით კითხულობენ — „ორი ფურცლის მერე სახეცველიშმა გარსიამ ჩაისუნთქა და: განა იოლია, ეე! — კითხვა შეწყვიტა და დაისვენა“.

როგორი მომლოდინეა მსმენელთა მზერა — „ომა ბანიდან მოსალმა მოსულებს, ყველას სიკეთე უსურვა და — მუნც ხიმა ნაიკითხავო, — გაავს გამოხედა“.

ეს ყველაფერი ერთგვარი რიტუალია, რომელიც გაზაფხულის პირის არხოტში აშდელი დობილების წყალობით მიზრად მეორდება და მთელ ხეობას ეფინება „ვეფხისტყაოსანის“ მზიური სტრიქონები...

და როგორ უღამაზებს ეს ნიგნი ცხოვრებას ამ ადამიანებს, ზამთარ-ზაფხულ „კავასიონის თოვლიანი მთებითა და ლურჯი ქიუბების გალავით მჭიდროდმეორტყმულ“ სივრცეში ცხოვრებთ.

„მე რო ვეფხისტყაოსანის ლექსს გაევიგონებ, აი, ე თოვლიან-ფილოლი მთანიც; ზაფხულს ქო მინდორ-ვედენ აყვედობინა, პურის დანა რუ დაინყებს ქარში ლასტვას, მერცხალაკან რო დაინყებენ ცაში ცურვას, აისრ მამეჩვენების სუ ყველია“ — ლელას ეს სიტყვები სახიერად წარმოაჩენს პოემის შემატებობელ სტრიქონთა მაგიურ ძალას.

ვასრულებ კითხვას და ცხადად ვგრძნობ გოვლას ემოციის სიმძაფრესა და სიპართლეს —

ხელში ავიღებ, გაკოცებ, კიდევ ჩაკოცინი... ჩაცქერი, ნიგნი კი არა — ჟრჟოლა ხარ ჩამოქაფული ჩანჩქერისა.

დობილებმაც თითქმის უქვე ზეპირად იცოდნენ საყვარელი ადგილები, მიგრამ ნიგნი ამოუწურავ საომოვნებას იტყვდა მსმენელისთვის და ისინიც ნეტარებით ელოდნენ მეთამაშეკითხა მოსვლას“.

P.S. ვიცი, „ვეფხისტყაოსანის“ სიყვარული, მასში განსხეულეული გრძნობები დღესაც განაცრძობს არსებობას. ის უფრო მეგობრობაც ისეე ათობს „მინაყო გაუყარ მოყვასთა“ (საბა) გულებს. აბას ნინო სადლობელაშვილის წერილი ადისტურებს მარიამ ნილაურისადმი (ქართული მწერლობა, 2010, №4), თავიანი გამორჩეულ ურთიერთობაზე საუბრის შემდეგ რომ დასტყვის: „ვეფხისტყაოსანის“ მეგობრობაც აბა, სხვა რაა! ან სად ნავილდაც ის ნიჭი ჩვენთან, ცხრა საუკუნე რა გაცვივდა და რას გამოიყვება!“

ესეც კიდევ ერთი დასტურად პოემის მარადიულობისა და თანადროულობისა, რადგან ამქვეყნად ყველა ნიგნი მხოლოდ მამინაა ცოცხალი, როცა ის დღევანდელზე გესაუბრება“ (ნინო სადლობელაშვილი).

ზურაბ ნიყარაძე

უბაღლესი მიზნისაკენ მისწრაფებულ

დიდი ხანია განზრახული მქონდა, აზრი გამოემთქვა გიორგი შენგელაიას უაღრესად თავისთავად, მრავალმხრივ გამორჩეულ შემოქმედებაზე. მიზეზთა გამო, ეს დღემდე ვერ შევძელი. როგორც იქნა, გაეტყებე ნავსი, თუმცა ვგრძობო, ჩემი ნაფიქრალი მთლად მწყობრი, თან-მიმდევრული ვერ იქნება, მაგრამ არა მგონია, გულწრფელ-მობა და სიყვარული აკლდეს.

ხშირად მიფიქრია — რა განგვანაყოფს ესოდენ კეთილად გიორგის ფილმების მიმართ? უპირველეს ყოვლისა, ცხადია, თვით მათი ღირსება; მშობლიური, ბუნებრივია ის გარემო, სადაც მისი გმირები ასევე ბუნებრივად მოქმედებენ. ყოველ საგანს, თითქოსდა წერილმან, მრავლის მიზანმიმართულ დეტალებს, რომელთა გარემოც კინემატოგრაფი წარმოუდგენელია, აქ ზუსტად აქვს მიჩენილი თავისი ადგილი, ყველაფერი დინჯად არის მოფიქრებული, აწონილ-დაწონილი. როდესაც ნიჭს, ყოფიანს, მონდობებს, ოსტატობას, დახვეწილ გემოვნებას თანავარდობილი მინაგანი კეთილშობილებაც ერწყმის, ნაყოფი ყოველთვის სასურველია და ყოველივე ამას გიორგი შენგელაიას მიერ სახელგნებად განხლებული ზა ადასტურებს.

გიორგის გულთი უყვარს თავისი გმირები, ყველაზე მეტად კი ტრაგიკული ბედის შავი-მურატი, რომელსაც ვერა და ვერ ეღიროსა ეკრანული სივრცეზე. ამ შემთხვევაში ფილმის საფუძველი, რაღა თქმა უნდა, ლეე ტოლსტოის გენიალური ისტორიული მოთხრობაა. ამასთანავე რეჟისორის ძირისძირიდანვე აქვს შესწავლილი იმდროინდელი ეპოქა. სცენარის მხატვრულ ღირსებასაც ვერაფერ დასდო წუნი, მაგრამ საბჭოთა დროიდან დაწყებული დღევანდლამდე ვერაფრით ვერ იქნა დაძლეული ის ნაირ-გაიარი წინააღმდეგობანი, რამაც ხელი შეუწოლა ბრწყინვალე ჩანაფიქრის განხორციელებას და რაზედაც გიორგი თვითდა გვიყვება სამსახიანი ტყეფადაცემამში. ამაზე ერთკლად მოგვიანებით, ქვემოთ ვიტყვი.

ლეე ტოლსტოი — ყველა დროის უდადესი მხატვარი და მოაზროვნე, ბრძენ წინამორბედათა კვლავაკვალ, სრულიად სამართლიანად ფიქრობდა, რომ ისტორიის მისივე კანონები წარმართავს და არა ვინმეს (თუნდაც გამოჩენილი პროგრესები) ნება. ადამიანი გონებით ცხოვრობს თავისთვის და, ამავე დროს, ზე-პირადულ, ისტორიის მიზნებისაკენ ემსახურება. ტოლსტოის უმახვილეს მზერას, ცხადია, არც ის გამოჰპარია, რომ ისტორიის მანძილზე ცვა-ცვარბობა ქვეყნობიერ მიდრეკილებას იჩენს საერთო-გუნდური ცხოვრებისკენ.

ტოლსტოისთვის უპირველესი იყო ცხოვრებისეული სიმართლის ერთგულება; მისი გმირები არ ემორჩილებიან

ხელოვნურად შემუშავებულ სქემებს, მოდურ მოძღვრებებს და ამიტომაც არიან ასე ცოცხლები და მიმზიდველი.

„მოსია და მწიფობის“ ავტორს ათეული წლების განმავლობაში ჰქონდა სურვილი დაეხატა უსასურ უმრავლესობასთან და ტრადიციულ ნებასთან დაკარბიპირებული, თავისი პრინციპებისა და მუშაუდმეი თავისუფლების დამცველი გმირი და ასეთად ვიანახების უპირველესი მოჯირითე, მუშაპოვრობით განთქმული შავი-მურატი ესახებოდა. ქვემოთ შევეცდები იმის ცხადყოფასაც, რომ შავი მურატის წინააღმდეგობრივი, ურთულესი პიროვნებით დაინტერესება გიორგი შენგელაიასათვის, დროებითი გატაცების საგანი, შემთხვევითი რამ არ გახლავთ.

იდეალური გმირის ძიება ადამიანის ისეთივე სულიერი მოთხოვნებია, როგორც სიყვარული, მეგობრობა, ლმობიერება, სამართლიანობა, ყველაფერი, რაც ადამიანს ცხოველისგან განასხვავებს, თუმცა აქვე უნდა დავუბატო — ხშირად იგი ისეთ გამოგნებულ სისასტიკეს იჩენს თვისტომის მიმართ, ყველაზე დაუნდობელ მიეცსაც კი არ მოუღანდება. ისტორიამ, ხალხის ცხოვრებამ ამის აურაცხელი მაგალითები შემოგვიჩვენა.

წარმოუდგენელია, პეროიულ სულსიყვარულზე ილაპარაკო და სერვანტისის უკუდავი ქმნილება არ გაიხსნოს. რამდენიმე საუკუნეა, აწუხარე სახის რაინდი“ აწმუნებს ქეთილშობილ გმირთა მდიდარ გაღერებას. ეფვი არ უნდა შევეუპაროს, დონ კიხოტოს საბეჭი სერვანტისმა აწერატი პროფუნული თვისება ჩასდო. იგი თავად იყო მუშაპოვრო მეომარი. ლეპანტოსთან, თურქების წინააღმდეგ ბრძოლის დროს ისე დაიზინა მარცხება ხელი, რომ ედიდარ ხმარობდა. მისთვის უფრო სრულყოფილად არ იყო რაინდული სულის გამოვლენა, თავდაუზოგავი სიმაჰაც. მაშ რატომ გამოიყურება მისი გმირი სასაცილოდ? ნუთუ მკითხველს გასაზრებია? ასეთი გაგება ამ უდადესი რომანისა ნაკლებ სარწმუნოა.

სერვანტისის გმირი ვერაფრით ვერ ურიგდება იმას, რომ რაინდული სამეფო წარსულს ჩაჰპარდა და ახალმა ყოფიდა, ახლა შემთხვევით კი ცხვირის ფარა მტრის ლაშქრად ჩაივლიდა და სამარალო პირუტყვეებს დეერია), მაგრამ ვერცირი შეიტანს ეჭვს — ყველა მისი ქმედება სიკეთის დასამკვიდრებლად, სამართლიანობის აღსადგენად იყო გამიზნული, ნიდავე ფათურატირის მამბეარს, ყველავეს ავი სულები, ურჩიულები ელანდება და მათ უმართავს ბრძოლას, რათა წმინდად აღასრულოს რაინდული წესი. მართალია ამ დროს სასაცილო მდგომარეობაში იგდებს თავს, შეშლილის შთაბეჭდილებას ახდენს, მაგრამ მისი სულისკვთება სრულებითაც არ არის დასაძარბისი. ერთხელ თვალმოკრული უზრალო გლეხის ცოგო უპირველეს მზეთუნახავად წარმოვიგინა, დღესინეც ტობონედა დაქრავა და სივრცელის ბოლოვებდა ერთგულებას ფიციყ-

ბოდა, სხვა ქალებისკენ გახედვაც არ უნდოდა, არავის არ მოაღერებდა და ამასაც თავისი რაინდობის დასამტკიცებლად აკეთებდა.

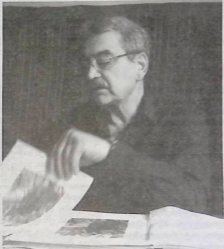
სამაგიეროდ, როცა სასიკვდილო ხიფათებსა და ფათერაკებს გარიდებულ იყო (ვინ მოთვლის, რამდენჯერ მიბეგვეს, სულზე დასდეს) და უმაღლეს მშვენიერებაზე, პოეზიაზე იწყებდა საუბარს, დონ კიხოტის მსჯელობანი ზემდინენებით ქვიანური, ხატოვანი, დამარწმუნებელი და ამალღებულისა, ნუსს ვერაჟინ დასდებ; ასეთ დროს ტკუიდან გადასულის, შექანებულისა არაფერი ეტყობა. უჭველია, ასეთ იშვიათ შემთხვევებში სერვანტესი საკუთარ საკრალურ შეხედულებებს ანდობს თავის საყვარელ გმირს და მისი პირთ გველპარაკება. ამითაც ცხადი ხდება, რომ დონ კიხოტის შერაცხვა მხოლოდ სასაცილო, დამთბულ პერსონაჟად არ იქნება გამართლებული. გამორჩენილი მწერლები და სწავლულები შემთხვევით რომ აწყვილებენ მას შექსპირის უძლიერესი ტრაგედიის ყველაზე საყვარელ გმირთან, დანის პირიც ჰამლეტთან დოსტოევსკის თავად მიშკინის საბუზე მსჯელობის დროსაც ხშირად ახსენდებთ მოხეტიალე ლამაზწელი რაინდი.

რატომ გვიყვარს და გვაღელვებს გიორგი მენგელაიას ფილმები? ამ კითხვავზე პასუხის გაცემა ადვილიც არის და ძნელიც. ადვილია იმიტომ, რომ ნიჭიერება მკვითრად, ძალდატანების გარეშე ნარმოაჩენს თავის თავს. მას არ ქირადები ფერ-უმარეო, შთაბეჭდილების მოსახდენად გამიზნული ტრეპიკი, რასაც, ჩვეულებრივ, ხელოვნების მიტანსილი, ბუნებრივ ნიჭს, შემოქმედებით უნარს მოკლებული ადამიანები იყენებენ. ამის მაგალითები უამრავია.

გიორგის ფილმები პირველივე კადრებიდან ხიბლავს და იზიდავს მაყურებელს. თანაც შეუწინაღებელი ინტერესით ვადევნებთ თავს მთელ ფილმის განვითარებას, ფინალისკენ მიმავალ გზას და არ ყოფილა შემთხვევა, იმედი გატყვერებოდავს. ცალკე უნდა აღინიშნოს, რომ მის სამუშაოებში ვერ შეხვდებით რაიმე უგემოვნობას. მსახიობები მუდამ ზუსტად, შეუცდომლად არის შერჩეული და მათი ჩაცმულობაც უნაკლოა. და მაინც, ეს არ გახლავთ ძირითადი წყარო მისი უკომპრომისო, მყარი მსოფლმხედველობის, ქვეშარჩიად დაუმორცხველი ტემპერამენტისა. ჩემი აზრით, გიორგი მენგელაიას პიროვნებასა და შემოქმედებაში უმთავრესია ამალღებულის, პერიოქულისადმი მიდრეკილების შინაგანი, სულიერი მოთხოვნება, თა-

მამი ძიება იმისა, ჩვენს ზნობადაქვეითებულ, პრავმანტულ ეპოქაში, სადაც პერიოქაზე ხშირად უკიდურესად ტრანსფორმირებული, თავდაყრა დაყენებული ნარმოადგენა აქვთ, რაში და როგორ შეიძლება გამოვლინდეს გმირობა. ეს საქმად ძნელი ამოცანა აბალგაზრდა რეჟისორმა თავის დებიუტშივე დაისახა მიზნად და დიდი ნარმატებითაც გადაჭრა. ნაადრევად დაღუპული გურამი რქვეულშვილის ერთერთმა საუკეთესო, სანახევროდ დოკუმენტურმა მოთხრობამ „ალავეერდობა“ ფილმის დამდგმელს უხვი მასალა მისცა და ორი მთავარი ტალანტის შერწყმამ ნაყოფიც სასურველი გამოიღო. ამ ფილმზე ცალკე მოიწინეს ზოგი რამის თქმა. მანამდე ზემდები არ იქნება, დაკვირვება დაკვირვება, როგორ შეხედულებას ნერვაჟინენ პერიოქაზე ხელისუფლების სათავეში ხალხის მოტყუების შედეგად მოქცეული ავანტიურისტები.

სატყობა მოქალაქეების გამოთავყენება, გადაგვარება მეთოდურად, გეგმაზომიერად, დემავიჯირი ბერბებით ხდებოდა. კაცობრიობის ისტორიაში ერთერთი ყველაზე სამწინელი, ეყოფიებითური რქები საამისოდ ყოველგვარ საშუალებას იყენებდა. საუკუნოდ გარყვნილმა ბოროტმა ძალამ დააჯერი ზიანი ადამიანები, რომ გვერდით მყოფთა დასმენა, დაბეზლება და დასჯელი ორგანოებში წერილების გავზავნა ესეც თავისებური გმირობა, პატრიოტული საქციელია და მომავალი ბენიერი ცხოვრებისთვის აუცილებელი. რა ენით აუწერელი ტრაგედიები, უბედურება მოიტანა ასეთმა „მამილღებულმა“ წერილებმა და კლასობრივი ზრძოლის საბაბით ხელოვნურმა დამორსპირებმა, აშტადა დასოცილთაოდ ცნობილია. საღად მოაზროვნეთათვის იმთავითვე ცხადი იყო — სიცრუეზე დამყარებული გაუთავებელი რქერესიებით, უპირველეს ყოვლისა, დიქტატორულმა პარტიულმა აპარატმა, პრივილეგირებულმა ნომენკლატურამ ისარგებლა, ხოლო უბრალო ხალხი მწარედ მოტყუებული, უკიდურესად დაბეჩავებული, დაჩაგრული დარჩა. მუდმივი ქვეყნად არაფერია; კომუნისტური ტირანიაიც დავითი, მავრამ მანამდე უღმობულმა ჯალათებმა კარგა ხანს იბოგინეს და თავიანთი მავნე საქმიანობით, მომწამიძელი იდეოლოგიით დააბეძულეს, მონამლეს ადამიანებს გონება — უკუღმა შეტრიალეს ყველა ნარმოადგენა ზნობაზე, ქვეყნზე, საყვეუო, გამოსაადგარი გიბად პიროვნების საამაპო, ამაბაღლებელი თვისებები — კეთილშობილება, ღირსება, სიკეთის ქმნა, ავრთვე პერიოქაზე. ნამდვილი გმირობა ნრეცადასულმა, ცალბა პათოსმა შეცვალა. ამას შედეგაც შესაბამისი მიპავს; მოძველებულად შერაცხილი ქვეშარჩი, ზნეს-

გიორგი მენგელაია

რული გმირის ადგილი დაიკავა საშუალო ადამიანმა, ანტიგონიზმმა, ვისაც ხელისუფლების მიერ დაქირავებული პროპაგანდისტები ბოტბას ასახმდნენ, ყველასათვის მისაბამ მავაადედად სახადდნენ. ამაზე მეტი ცინიზმი წარმოუდგენელია.

რევოლუციური ლოზუნგებით შენიღბულმა „წითელმა ტერორმა“ სოსლისდროს, კლასობრივი „მტრების“ გააფუქსის, ბოცვა-ფეტის გვერდით შექმნა და დაკანონა რეჟიმის სულის შესაფერისი „პოეტური“ სამყარო. იმის ნათელსაყოფად, რა გაუგონარ მხეციობამდე უნდა მივიდეს ადამიანი, რათა თავისი სადისტრიუო გონი ლეღსად გამოსატოს, მოვიტან ერთ დამახასიათებელ ფრაგმენტს. აი, ამაზრზუნე, შემპარწუნებელი ჩევისტური პოეზიის ეს მრავლისმეტყველი „მარგალიტი“:

**Нет большей радости, нет лучших музык,
Как хруст ломаемых жижан и костей.
Вот отчего, когда томятся наши взоры
И начинае буйно страсть в груди вскипать,
Черкнут мне хочется на вашем приговоре
Одно бестрепельно: "стенке! Расстрельно!"**

ამის დაწერილი „პოეტის“ გვარი — ედიუკ — აღნიშნულია თბილისში დასტამბულ სამარცხენიო კრებულში „ჩეიკა ლილილი“.

თავითული სტრიკონიდან კანიბალიზმი, ყოველად გაუმართლებელი შურისძიების ძლიერი იმპულსი გამოსჭვივის, თუმცა სისასტიკით ცნობილი ამ რევოლუციულ აპარატის ანტიკონსტრუქციული თავის გმირებად თვლიდნენ და ასეთ ნამოქმედარს პროლეტარული რევოლუციის შეროკად ნათლადდნენ. ფიქრადაც არ მოსდევდათ, ისტორიის ფურცლებზე თუ როგორ სისხლიან ნაკვალევს ტოვებდნენ.

ყოველ ჩვევებას უნდა აწუხებდეს მდგომარეობა და ბედი იმედდაკარგული ადამიანისა, რომელიც დგრადაციის ყველა ნიშანს მწვავედ, მტკივნეულად განიცდის. ტრაგიკოს ერთათასად აძლიერებს ის გარემოება, რომ გადაგვარების საფრთხე ეშუქრება მილიანად ერსაც, მაგრამ იმის დანახვაც გვმართებს — ჩვენი ერთ მარტო არაა საყოველთაო გაუცხოებისა და დეკადანსის ეპოქაში. უამრავი, ფართომასშტაბიანი უბედური შემთხვევა ცხადყოფს და ტანიც გვიგრძნობს — რაღაც იდუმალი და ბოროტი, სატანური ძალა მუქურბრებად მიგვაცანებს გონებაში წარმოუდგენელი კატასტროფისაკენ. მსოფლიო მწიშნელობის ხელგანათა, მწერალთა, ფილოსოფოსთა ნაწარესი სულ უფრო ხშირდება სასტრატეგიული ამოკალთვის სხუნება და ეს მათი ახირება როდია. ასეთია რევალური სურათი და თუ კაცობრიობა მყარ ზნეობრივ საყრდენებს არ დაუბრუნდა, ნინ არ აღუდგა ცუდად გაგებულ, ეკოლოგიურ უბედურებათა მომტან ტექნიკურ პროგრესს, ყოველგვარ ზღვარს გადაცილებულ მომხვეჭელობასა და გარყვნილებას, სექსუალურ გაუკუღმართობათა მოზღვაებას, მთელი თაობების გამანადგურებელ ნარკომანიას, ყველაფერი ხანძარსა და სიბილნის მღერი მორეგები დაინთქმება, ცივილიზაციის მოშავალი არ უნდება.

განგაზის შემთვითებულ ხმა, რომელიც ისმის გიროგი შენგელაის, თათარ იოსელიანის, მათ ნინა, მომდევნო და კიდევ უფრო ახალგაზრდა რეჟისორების ნამუშევრებში, ჯერ კიდევ ბასილი საუკუნის ოციან წლებში სიმრავ მსოფლიო

საზოგადოების ყველაზე სადად მოაზროვნე, უნიჭიერეს, ადამიანის მომავალ ბედზე დაფიქრებულ ხელგანათა შემოქმედებში. ჰუმანიზმის იდეალებით ნასაზრდოებ, მიმკვიდრობით გადმოცემულ ამ უმაღლეს ფასეულობებს შემდეგში გაღრმავება და თვისობრივი განახლება, განვითარება ესაჭიროება, მაგრამ, საწმუხაროდ, დღევანდელ კინო-ტელეობით, ულმოვლილი საბავარო ეკონომიკის პრობლემები, მრავალი, ძნელად გადასალახავი დაბრკოლება ელბება — ფინანსურ გაჭირვებას სხვა უსაზომეო ფაქტორები, ათასგვარი ნინადდგობანი ემატება, რაც თავის თავზე უნებად გამოსცავდა ისეთი ძალისხმევისა და შემართების ხელოვნება, როგორც გიროგი შენგელაია.

ზემოთ გაზაფრთხილებული, ავის მომხანავებელი განგაპის ხმა ვახსენებ, რაც იგივე სინდისის ხმაა და მოვინოდებს, გონს მოვკეოთ, ცდენებებს თავი დავაღწიროთ. სამწუხარო რეალობაა, რომ როკ-მუსიკის გამაყრებელი ჰანგების, ისტრიკული შეძახილებისა და გათოვებული კაკაფონიის გვერდით ეს ხმა სულ უფრო სუსტად ისმის, მაგრამ ამან იმედი არ უნდა გადაგვიზუროს. შეუძლებელია, ასეთი ჯოჯობითური ბაქანალია დაუსრულებლად გაგრძელდეს და ნამდვილად ხელოვნებამ, ადამიანის სულიერი ნუმიოსათვის სიოდენ საჭირო პარამიონი თავისი ადგილი არ დაიმკვიდროს. ის, ვინც აყოლილ არ არის ამ საყოველთაო უაზრობამდე მისული როკის სტიქიის, სწორ გეზს აძლევს საკუთარ შესაძლებლობებსა და ნებისყოფას, ცდილობს წარმოამიონოს ყოველგვარ რთული, სიღრმისეული განზომილებები. სწორედ ასეთ მიცირიცხოვან, მაგრამ მოთავარი მიზნისკენ შეუდრეკლად მიმავალ შემოქმედებათ, ხელოვნების უზანგარ, ერთგულ მსახურთა შორის შევუღება გიორგი შენგელაია, ვინც უსაზღვროდ არის შეგვარებული არჩულ პროფესიაზე, თავის დიდ ნიჭსა და გამოვლენებას არ იმურება, რათა მომხანავების ნინამ უპირდაპირად წარდგეს. მიუხედავად არაერთი დიდი გამარჯვებისა, დარწმუნებული ვარ, თავისი საექიეთის ფილიმი მას ჯერ კიდევ არ გადაუღია და ჩვენ, მისი ნიჭის თავგანისმეცხელებს, სასაზომეო მოლოდინში გვაყოფებს.

მრავალ საფიქრალს აღძრავს გამოჩენილი ჩეი მწერლის მილან კუნდერამ შემდეგი გამოჩენილება: ადამიანი — ის, ვინც ბურუსში მოძრაობს“. პილიტიკული სიღრმე იგრძნობა ამ სიტყვებში. რამდენად გამაფრებული უნდა გვტოვებს შურა, როგორი უტყუარი ალლის პატრონი უნდა იყო, რომ დაბინდულ ბურუსში გზა გაიგნო, სინამდვილის კონტურები გაარჩია.

მილან კუნდერამ პრალაში რუსული ტანკების შეჭრის შემდეგ სამშობლო დატოვა და საცხოვრებლად, განუმაროდ პარიზში გადავიდა. არაერთი დიდი ოსტატობით დაწერილი რომანის გარდა, იგი ასეთივე მშვენიერი ესეების ავტორია და მიუხედავად საბჭოთა რეჟიმისადმი ამკარნეგატორი დამოკიდებულებისა, თვლის, რომ მათი კოესი უდიდესი ნიჭის შემოქმედია.

პრალაქსად გამოყოფილი ის ამბავი, ვინც მიშველ პროპაგანდას უწევდა სიცრუეზე დამყარებულ იდეოლოგიას, დღემდე რჩება საბჭოთა ეპოქის უნიჭიერეს მოტადე, როგორც მის სტალინისმომხრადელოვანობით განაწყნებულ ლეუ-

ბა ბრიკის მთავრობაში ვაგზაფერი წერილის მერე. დიქტატორი ბელადის კატეგორიულ რეზოლუციას ნინ ვინ აღუდგებოდა. მაშინვე დაიწყეს მთავრობის უკუღსის დანერგვა.

ეს ამბავებზე მეტყუება მთლად უყოყმანოდ გასაზიარებელი არ უნდა იყოს, ვინაიდან იმავე საბჭოთა ეპოქაში ცხოვრობდნენ და ქმნიდნენ თავიანთ შედეგებს ახმატოვა, პასტერნაკი, მანდელშტაიმი, ცვეტაევა, ესენინი და სხვა არანაკლებ ნიჭიერი პოეტები.

ბოლო ათწლეული წლების მანძილზე მთავრობის ფეოდალურ მენისადმი არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება რუსეთში და საზღვარგარეთაც. „შარვლიანი ღრუბლის“ ავტორზე იწერება საპირისპირო თვალსაზრისი, ურთიერთგამომრიცხავი გამოკვლევები, ნივნები. ეს დაევა ალბათ მომავალშიც გაგრძელდება.

მათავსებენ ტრაგიკულად დაასრულა თავისი სიცოცხლე და როგორც ჩანს, ამის გამოც, გალაკტიონ ტაბიძეს მისი ბოლომდე გულწრფელობა არ სჯეროდა, ეცუტებოდა. სხვათაგანად იგი არ დანერგა ირონიული ტონალობის ამ ერთსტროფიან ლექსს, რომელიც დასმული შეკითხვა პასუხს არ საჭიროებს:

**თუ მთავრობის სწამდა
ჩვენი დღეების ზვავი,
რისთვის ატირდა ანდა
რისთვის მოიკლა თავი?!**

ეს არ ვახლავთ აფექტის ფაშს წამოხროლილი სტრიქონები: უფროდ ხანგრძლივი ფიქრისა და დაკვირვების შედეგად გამოტანილი დასკვნაა.

ცნობილია, როგორ ღიზინდებოდა გალაკტიონი (ეს მისი უბის წიგანქრძანაც ცხადია), როცა საქმეში ნაკლებად ჩაბმული კრიტიკები მისი პოეზიაზე მთავრობის გაკვლევას აღნიშნავდნენ.

სამაგიეროდ, დიდ სურვილ ნათესაობას გრძნობდა იგი ბლოკთან, ვის ხსოვნასაც არაერთი ბრწყინვალე სტრიქონი მოუძღვნა („ჩვენი სიერეცვებში ვართ თანაბარი, პალადინები ერთი იმედის...“).

გამიგია, რომ ერთ კერძო საუბარში (შესაძლოა ეს აზრი მის ბლოკებშიც იქნეს დადასტურებული) გალაკტიონს დალოცის და მთავრობის მშვენიერების, ლეაგობრივი სილამაზისა. ამ დროს ხდება ჭკრება განუყოფელი სამყაროსი, რომელიც აინიცებს ადამიანს პირად ენებებსა და სვედას, ცხოვრებისეულ წერილმანებს.

ამის საპირისპიროა რომანტიკოსების მუსიკა, თავის თავში ჩაბრუნის სურვილს, საკუთარ „შე“-სთან დაბრუნების, გარე სამყაროსთან კავშირის განწყობის, მარტოებისა და მიუსაფრობის განცდას რომ ბადებს.

ამავე სიღრმეების ნიალიდან იღებს სათავეს პეროიკული სულისკვეთება, როცა ნინა პლანზე გადმოიღის არჩეულის პრობლემა და ამას საფუძვლად უდებს სიცოცხლის აზრის თამაში ძიება. ამგვარი მათემატიკები, უმრავლესობის თვალში სასაცილო შერეულებად გამოიყურებიან, მაგრამ მათ ვარემე ცხოვრება მიმზიდველობას დაკარგავდა, ძალზე მოსაწყვეთი გახდებოდა.

ყველაფერში ზომიერების დაცევა საჭირო და როცა, ვთქვამთ, თვარტალურ ბელოვნებაში, პეროიკულის სახელით, ყალბი გმირები და ყოველგვარ ზღვარს გადასული პათოსი გაბატონდება, ეს ძნელი ასახანია. ერთზე სტერეოტიპი, როგორც თანამედროვეობის ერთ-ერთი უდიდესი რეჟისორი, მის მიერ დადგმულ სპექტაკლებში, ამ ყალბად გაგებულ პეროიკის დუმიტრისპირად და უბედ, მარჯვედ გამოიყენა პარადის ელემენტები. ეს პეროიკის რეაბილიტაცია, ახალი ფორმითა და შინაარსით აქვსა უფრო იყო, ვიდრე მასთან ბრძოლა (პეროიკულის ნოვატორული გაგება ჩანს, მაგალითად, რამაზ ჩიქვიძის მიერ ბრწყინვალედ ხორცილესმული ახდების სახეში).

არც ეს ცოტაა იმ ადამიანთა რიცხვი, რომელთაც უმთავრეს მიზნად მიაჩნიათ მომდევნებლობა, პირად სიამოვნება, არზენად დროის გატარება და სრულყოფილი არ ესაჭიროებათ სიცოცხლის აზრის ძიება, ტერის ძუღლები, გართულებული რედელქსია. მათი ფილოსოფია მარტივია — აი, ბალახსაც არ ჭრადება ყოველთვის, მაგრამ ხომ უაზისოდაც მშვენიერა? რას დავეთვო, რაღა ვგინდა? ეთოს ისეთივე მშვენიერი, როგორც მინდვრის ბალახია ცხოვრების, არსებობისადმი ამგვარი მიდგომის გამო, ფან-ფაე რესუს ცნობილ მონოღებას ბუნებასთან დაბრუნების თემაზე, ვოლტერმა მისთვის ჩვეული, საკავშირად მისული ირონიით უპასუხა: ჩემო ბატონო, თქვენს თბუბლებებს როცა ვკითხულობ, შეზადება ძლიერი სურვილი ოთხ ფეხზე დადგომისა...

კარგა ხანია შეიმჩნევა ადამიანთა საყოველთაო „გაზომება“, გამარტივება, ერთგანზომილებიან საზოგადოებებად ჩამოყალიბების ტენდენცია, „ცივილიზებული ბარბაროსის“ ტიპის მომდინებლობა, გაბატონება. გამოიწინდება ესპანელმა ფილოსოფოსმა ორტეგა ი-გასებმა ადრევე იგრძნო უსახური, საშუალო ადამიანის შემამოფოთებლად მიორავლება, რაც უფროდეს რჩებულ ერთეულთა ძალისხმევას (გაიხსენით მისი ნინასთან მშვენიერების ნიგნი „მასუბის აჯანყება“). სწორედ ასეთ, ყოველს ნამდვივ უსახურებად, ტქმშარტელ ღირებულებათა ნივლიონებასთან არის საჭირო პეროიკული სულისკვეთება, რაც ამჟამად ერობო დაქვეითებულია.

ყველა ხელგანისათვის აუცილებელ, მისაზნად მავალითა მინაზისა უკომპრომისობა, შემოქმედებითი პრინციპების ფანატიკური ერთგულება, რაინდული შეუპოვრობა, რასაც გიორგი შენგელაია მთელი თავისი ცხოვრების მანძილზე იჩენს. აქ ზედმეტი არ იქნება გაიხსენო ჩემი საყვარელი და ბევრი რამით მახლობელი ხელოვანი, დიდი ფრანგი მოქანდაკე არისტიდ ლოლი, ვინც მოდას არასოდეს მისდევდა, უკიდურესი უამედობის, სასწარმეკეთის ფაშად ინარჩუნებდა სიმშვიდეს, სულის აუმღერეველობას, შესაბურო თანამედვერობით იცავდა საკუთარ მინამბს, არავითარ დაბოკლებას, მათ შორის სილტაკესაც, არ უმინდებოდა.

მაიოლმა იმთავითვე შეითვისა ხელოვანათვისის ესოდენ საჭირო უძველესი სიბრძნე — ბუნებას ბრძამდ კი არ უნდა მიმაბოძა, ბუნებისგან უნდა ისწავლო, რადგან იგი ხედვებს არაფერს აკეთებს. ცნობილია მისი მტლად ღრმა, მოსტერო გამოხატულება — მე არაფრის გამოგრანება არ მჭირდება ისევე, როგორც ვაძლიერ ხე არ იგრნებს თავის ნაყოფს. სრულებით არ არის გასაკვირი, რომ კატა-ლონიელ დიდოსტატს ფორმის უტყუარი გრძნობა ჰქონდა, იდეალურად მაინცდა ეამლის სიმრავლე და შემთხვევითი არ ყოფილა, რომ მის გვიანდელ შედეგებს, ნაყოფიერების ღვათაქანად ჩაფიქრებულ სიმბოლურ ფიგურას (მაიოლი თავის ქანდაკებებს დახურულ შენობებში, მუხუთმის ჩახუთულ დარბაზებში დასადგმელად არასოდეს ითვალისწინებდა) ორივე ხელში ვაძლიერ უჭირავს.

თავადაც საუბრობო მხატვარს (ეს მისი გრაფიკული და ფერმერული ნამუშევრებიდანაც ჩანს) გამოპრულად მოსწონდა რეუზარის შემევე ქალთა მომრგვალებული, რბილნაკეთიანი ფიგურები და ეს კეთილმყოფელი ვაგლენა კიდევაც აისახა მის სკულპტურულ ნამუშევრებში. მადლიერების გრძნობის გამოხატვა იყო ისიც, რომ მაიოლმა უტყვე დაუძღვრებულ რენუარის ბრწყინვალე ქანდაკება შექმნა ერთი კვირის განმავლობაში; მოხერხების დროს უფლებას აძლევდა ეხატა, რადგან მოდელს არ შეეძლო ისე მჯდარიყო, ფუფუნ რომ არ ემოძრაკვებინა.

ცნობილია, ანტიკური ხელოვნების როგორც მხოვდენა და თავყანისმცემელი გახლდათ მაიოლი. მისი ერთ-ერთი პირული მხატვარი, ანტიკური იერის მქონე ქანდაკება „ხმელთაშუა ზღვა. აზრი“ (1905) ძველ ბერძენ მოქანდაკეთა ქმნილებებს არ ჩამოუვარდება; თავზე ხელშემოდებელი, დაფიქრებული, ოცნებაში ნასული ქალის ფიგურა გასაოცრება პაერო-ლოს, ღაღია, ვინადან მათილოსათვის უმთავრესი იყო „გამოხატვის ინტიმურობა“. სწორედ ამ ნიშნით უპირისპირდება მაიოლის შედეგად მისი უფროსი თანამედროვის, ოგუსტ როდენის ასევე ცნობილ, რამდენადმე მძიმე, პირველ (იქ მავაგაცის სახეა გამოკვეთილი) ქანდაკების — „მოაზროვნე“. მაიოლის მხრიდან ეს გმირობის, პეროიკის თავიებური გამოვლენა იყო. აღსანიშნავია, რომ ანდერ ფიგმა მაიოლის ამ ქანდაკებაში, მოუცე საუუტის გარეგნაფზე, ახალი ხელოვნების დაბადების უტყუარი ნიშნები დიანახა. ტყუილად როდი ფიქრობენ, რომ ახალი ხელოვნების დასამკვიდრებლად მაიოლმა იგივე ვაკეთა ქანდაკების, რაც ხუნჯანა მხატვრობისში შეძლო. სიმბოლურად დეტის მაიოლის დიდებული ქმნილების სახელწოდებაც — ხმელთაშუა ზღვა ზომ ვერო-ვალა ცივილიზაციისა და კულტურის აკავია.

სწორედ ამ ნამუშევარზე თქვა ერთ-ერთი საუბრისას მაიოლმა — ეს დახარწებზე უფრო მოწონს, პეროიკული იყო. თავისი ბუნებით, სისადვიის, უბრალოებისკენ მიდრეკილი მაიოლი მონუმენტისტი იყო და პორტრეტებშიც გმირულ სულს ავლენდა. ასეთია, მაგალითად, მკაცრი გამოხატულების „დედის პორტრეტი“ (1896), სადაც მშობლისაგან უნახესი გრძნობის მოუხედავად, მოდელის სუბტი ნებაა აღმეჭვლი. კიდევ უფრო მოღუშული, მრისხანეტი ძალზე თავიებური, კარაჯეკტივი მხატვრის (მაიოლი მისი ერთადერთი მეგობარი იყო) ცნობილ პორტრეტ (1905), რომელსაც შუველი მურა აქვს და გარემოსთან შეურიგებლობა ეტყობა, ერთი ხელოვნებამ-

ცოდნის დაკვირვებით, ძველ ბერძენ ცირიკოს ფილოსოფოსის მოგავიწონებს.

მაიოლის შემოქმედების პეროიკული სულისკვეთება ყველაზე მძაფრად, რელიეფურად გამოვლენდა მშობლიური ქალაქის დასაუკავად დაღუპულთა ხსოვნისადმი მიძღვნილ ძეგლში (1930-1933), რომლის შუაგულში მომაცადვი, ხმალაზღუფული დაჭირული შემოსის ვეება, შიმველი ფიგურა გამოსახული, რაც მარცხად, დაქვითად და განადგურებად სრულებითაც არ აღიქმება. პირველი, ძალის, რანდული შემართების გამოხატულება.

ერთი რამის დავიწყება და უფლებებუფოფაც არ გავმართებს; მაიოლის შეუმცდარი, ფუძემდებლური პრინციპი და რწინა ასეთი იყო:

„ყოველი მხატვარი თავისი ერის ხასიათისა და თავისი დროის სულისკვეთების შესაბამისად უნდა იღწონოდეს“.

საკუთარი სინდისის ნინამდ მუდამ მართალი გოიკვი შენგლათია ამ მხრეაც შეგვიძლია მაიოლის მიდევრად ჩავეთვალთ — იგი მუდამ ასე იქცეოდა და მისი საერთაშორისო შემოქმედებითი წარმატებები ბევრნაღად ამანაც განაპირობა.

უყოყმანოდ ვიზიარებ მაიოლის შეურიგებელ დამოკიდებულებას აბსრაქტულ, უსაგრო მხატვრობისა და ქანდაკებისადმი (მცირეწილად გამოხატვისებს არ ვგულისხმობ), რამაც ჩინში მოაქცია სახვითი ხელოვნება და ხშირ შემთხვევაში უნიჭოთა, თვალმოპყვითა თვალსაფარად იქცა. დროა მიხედნენ ამ თვალსაზრისის ქვემარტებას, რისამაც უსაღებლებუფოფაც ზიანის მტკი არაფერი მოგვიტანა.

ჩემთვის ძალზე სასიამოვნო იყო იმის ვაგებაც, რომ მაიოლი — მუსიკანსა და პოეზიის უნადელი მცოდნე (კომპოზიტორებიდან ბახსა და მოცარტს აღმერთებდა, ძველი ბერძენი და რომაელი პოეტების, თანამედროვეთაგან, რილკეს თავდადაკული მკითხველი იყო), ოცნებამდ, მხატვრებისთვის დავერუა პარამონის სახელმძღვანელო. სინანულს გამოთქვამდა: „მუსიკაში ზომ არის ასეთი მოძვერება? ჩვენ რატომღა არ უნდა გავქონდეს?“

ტრაგიკული ბედის დიდი დადი ნიჭიერმა იაპონელმა მწერალმა ოუკიო მისიმამ იმის გამო, რომ თავის ერში ვადავარების დაამაცირებელ ნიშნებს ხედავდა, აჭტრა ტოკიოს სახმელო ბაზზე და, უკიდურესად აღგზნებულმა, ასაჯანყებლად ვარისკაცებს მიმართა: „სამურთუბის სული კვებება, თქვენ გადაიქცევეთ ფუნთოშების მჭამელ ნაცობად!“ იქ მყოფებმა დუმილი შეავლეს მწერლის ცეცხლოვან მონდობას და განპილბულებმა მისიმამ, თავის ერთგულ მეგობართან ერთად, სიცოცხლე მოისწრაფა, შუა საუკუნეების ნესით პარაკირი გაიკეთა.

ასეთსავე მონულებელ ნუხილს ატარებდა ცხბუკი გურამ რჩეულიმილი, ვისი ტრაგიკული დაღუპვაც უშიშმეს დადა დააწინა ქართულ მწერლობას. განსაცვიფრებელია თუ როგორ ღრმად ჩასხვდა სრულიად ახალგაზრდა ყწანილი ისეთი გვიანტიტის შემოქმედების არსა და სახელი, როგორცაც ტოლსტოი და დოსტოევსკი იყვნენ. მისი დღეობების ერთ ნაწილში ამკარად იგრძნობა ზიხუნარევი ვადიზიანება უდარდელი, უსაფრთხო, თვითკამაყოფელი ცხოვრების მოცარულ მცონარეთა მი-

მართ. შემთხვევით არ მოხებდარა, რომ თავისი პირველი ფილის გადასაღებად გიორგი შენგელიამ აირჩია სწორედ „ალავერდობა“, რომელსაც თავიდან ბოლომდე შესწავლავს ჯანყიანი, გმირული სულისკეთება, დამყაყუბული, აზრისგან დაცლილი ცხოვრების შენგურების უმძაფრესი ნადილი. ამაზე საგანგებოდ უნდა ითქვას.

შემზარავია გურამ რჩეულშვილის თვალით დანახული ალავერდის ტაძრის შემოგარენი. დაფაზურის გამაყრუებელ ჭყიტინში, მცხუნვარე მზეზე ბლანტედ იღვწებდა ჯოხზე წამოკმული შაქრის ნივთი მამალები. იქვე იყიდება: „ფორიანი კამფეტები, ადუღებული ლიმონათი და კომერატვის საეჭყო ნარმოშობის საქონელი“.

იოდვე უფრო ამაზრზენია ის, რაც ტაძრის შიგნით ხდება: ღინ წარმოადგენდა, რომ ქრისტიანულ საყვარში, ზედ კანკლის ძირას, შეიძლება ოდესმე გადებულიყო თავნაჭრილი მამალი და ცხვრის თავ-ფეხი. მხოლოდ აქა-იქ დანახავთ კუთხეებში მორცხვად მიყუდულ შავკაბიან მლოცველებს, რომლებიც ღმერთს მხურვალედ სთხოვენ სათხოვარს“.

ფილში უნაკლოდაა გადმოტანილი და დროგამოშვებით მოჩანს ორი პორტრეტულად მოღრუბლ, გამოლენებული ფიგურა, გაუთავებლად რომ ბუჩქნავე, დათვებით დაბაჯბაჯუნენ და იქ მოიფაჩნულა სულიერ სიკარულეს გამობატყენ.

ამ სადაგლობათა ხილვას ვერ უძლებს მთავარი გმირი (დაუვიწყარია გვიდარ ფლაგანდიშვილის გამჭოლი, მრისხანე გამომხედავ). იგი ცხენს მოპარავს ჩათვლემილ თუმს, ტყის პირს მიაშურებს, გაიმანძილებს და მალე იქიდან ტყეისაგით გამოექანება, რათა სახედავადგული, გონებდაწარლუნგებული შრბო დაფრთხობს, გამოაფხინოს. საკერძოელი ექსპრესიითაა დახრეული ეს ბოლო ეპიზოდები. „სიგიჟედ ქვეულ მთიულურ ცხენს“ მზად დახვედრილი ლეკის ხანჯალა ფატრავს, დაუტყავს. თავდა უცნობი მხედარი“ ტაძრისკენ გაავრდება, მიხვეულ-მიხვეულ კობებზე ძლივს აასრებს ეგებაბოხობიან, ხანჯალომარჯვეულ ლეკს და ჯვარცმასაგით გაეკრება ალავერდის დაქანებულ გუმბათს, თითქოს ტაძრის ნაწილად იქცევა. სწორედ აქ მჭადანდება ყველაზე მძლავრად სურათების მუსიკად გარდაქმნის ხელოვნება, რაც იმგვითზე იმგვითი ნიჭია და რაც ასე უხვად აქონდა მიმადლებული ამ ქვეყნიდან ეგზომ ნაადრეგად წახსულ გურამ რჩეულშვილს. აქ მოგვინებს რამდენიმე ამბავის ამონერა, მის საკრალურ ნააზრეს დიდებულად რომ ამბიანებს:

„მა არ იცის კახეთი, ვისაც, ციკ-გომბორის ქედზე შემაღლარა, არ დაუნახავს ალაზნის ქალიდან ამოვარდნილი ალავერდი და მას არ განუცვლია იმ დაუოკებელი კახური ნების სიმძაფრე, ვისაც, თავისი ფეხით ავარდნილს ალა-

ვერდის თავზე, გუმბათიდან არ დაუნახავს ერთმანეთზე მივრილი და უსასრულობამდე გამოლილი სოფლები, საცხე და დიდებული, ჩაფლული გაუთავებლად ვაზის ხეივანი“.

მთელი ამ ხედვის უზარმაზარ სიწვევში არ არის არც ერთი გოჯი, რომელსაც არ სწყალობებს შემოქმედის დალოცვა, არ არის არც ერთი ნერტილი, სადაც აფანაშა, ისტორიის სიღრმეშია დღემდე, მაღლობა არ გადაეხალოს მისთვის და არ შეექნას თავისი შრომით მატერია-

სამალი

ლურად თუ სულიერად ძლიერი და ღირებული რამ. ტყის პირას გაგონილი, დაუნერვლი, ერთად მოყარდნილი სიმფონიასაგით იღვრება თვალწინ ძველი ციხეები, ეკლესიები, ბურჯები და ამ ეპოქაში წამენი ხიდეები, სწორი, უგეგმიანესი ადუღებები. ამ გეგმიანობიდან სინათლესაგით მოდის მუხურერბელი რადაც ახალი, სიციცხლისუნარიანი, მისი ეგზოტკისათვის უცნობი ძალა იჭრება გუმბათის თავზე მდგომის სხეულს; ახალი, შეუცნობლად კანონზომიერი, მერთებული გრანდოზულ უსიტყუო შრომასთან და ის ფიქრობს საიდან მოდის ეს სიციცხლისუნარიანობა და მასეხობს ის თვითონ ჩემშია, ის თვითონ იმ ხალხშია, რომელიც ღრუბის ქვევით, მაგრამ ჩვენ ორი დღით დავიბნით, რომ ახალი ძალით გვერწინი წამდელი შემოქმედური სიაშინება შრომისაგან, რადგან ენების სიმძაფრე შენებაშია და არა ამეინებულთ ცტობაში“.

აქ უნებურად მახსენდება ავა-რიანი, მანქანის საჭესთან დაღუპული ალბერ კამიუს ერთი გამონათქვამი, რომელიც მის დღიურებში ამოუკითხებ და ძალიან მომეწონა, დამაფიქრა: „თუ დაშარცხება იწვენი, ამაში დანაშავე შენი სიზარმაცავა“. სწორედ ეს არის გურამ რჩეულშვილის მოთხრობის მთავარი აზრი, პათოსის: ჩვენ მცირე ხნითაც არა გვაქვს სიზარმაცის, უნიანობის; აგრენინად გულზე ხელების დაკრეფის უფლება; ადუღალამ უნდა ეიპრობით, ვიღაცანთ, რადგან მხოლოდ დღეისგან მოქებული ნიჭის ამარა შორს ვერ წავალთ, თავმოსანონსა და ღირებულს ვერაფერს შევქმნით.

საგულისხმო, მრავლისმეტყველი ფაქტია, რომ უშუალოდ „ალავერდობის“ შემდეგ გიორგი შენგელიას გაურინდა დალოკებული სურვილი, ტოლსტოის ბოლო შედეგის — „პაეი-მურატის“ ფილმად გადაღებისა. რეჟისორს არ ასვენებდა მძაფრი სულიერი მოთხოვნა, ეკრანზე გაციცხლებინათ თავისი მრწამოს ფანატკურად ერთგული, არნახული გამბედაობის მეომარი და საამისოდ, ყველაზე შესაფერისად, ორ ცეცხლზე მოქცეული, რუსეთის იმპეროზისა და მამილის ტირანის ნინაქმდევე ამხედრებული პაეი-მურატის სახე ჩათავალ — გმირზე მის წარმოდგენას იგი აკოცდომიროვ აკმაყოფილებდა.

ახალგაზრდობისას ტოლსტოი, ვისთვისაც ასე მახლობელი იყო კავკასიის თემა და ვინც, ლერმონტოვის მსგავსად, თავად მონაწილეობდა ჩენჩებთან სისხლისმღვრელ ბრძოლებში. სიმამრიცა და შუგულობისათვის მან ჩრდილო კავკასიის მთავარსარდლის, ალექსანდრე ბარატინისკის მადლობაც დაიმსახურა, განხილვ ჰქონდა გზა ბრწყინვალე სამხედრო კარიერაზე, მაგრამ მისი ნიჭის პატრონი მწველობაზე ხელს ვერ აიღებდა.

თბილისში, 1851 წელს ძმის თანხლებით ჩამოსული ლევ ტოლსტოი შეეხსნო ისტორიულ მოვლენას — შამილისგან რამდენიმე ერთგულ მიორიდან ერთად გამოქცეული შაჟი-მურატი, დატყვევებული ცოლ-შვილი რომ გამოეხსნა, რუსებს ჩაჰპარდა. ბარატინისკიმ იგი, მისივე თხოვნით, წუხაში გაავ ზავდა. შაჟი-მურატი რუსები, ცხადია, ბოლომდე არ ენდობოდნენ, მაგრამდებით მეთავადსეროვსა და ლორის-მელიქოვი, რომელმაც შემდგომ დაწერილობით ჩაიწერა მისი მონაყოლი.

შაჟი-მურატი და მისი ოთხი მიორიდი ცხოვრობდნენ მდინარე არღუნთან აგებულ ციხე-სიმაგრე ვოხდეიენსკაში. იქიური უფროსის ივან მატვეცივის ოჯახთან ერთად. ასე ისურვა მისმა მეუღლემ, ძალზე კეთილმა ქალმა მარია დმიტრიენამ, რომელიც არ იყო გულგრილი შაჟი მურატის მიმართ და მერე, მისი მოჭრილი თავის მიზილევლად, სამიზნად განიკვავა ასეთი უმისი დაღუპა. შაჟი მურატს დაუფრავად თანაგრძნობდა, აგრეთვე, იქ მომსახურე ოფიცერი ბუტლერი. ყოფილ ნაიბს რუსები თავს ადევნებდნენ, უფლება მისცეს მეჭითი ელცა, მაგრამ რელირად არ დახმარებია, შამილის მიერ დატყვევებული ცოლ-შვილი გამოეხსნა. მოთმინებადგარკულს, ამაზ გადააწყვეტინა, რუსებსაც გაქცეოდა, მაგრამ მათელ აულ ბელარჯიკში, მდინარე ალაზნის პირას, ცხენე-ნითვის მოუხერხებულ, დატბორულ ბრუნვის ყანაში, თავის მცირერიცხოვან თანამებრძოლებთან ერთად (ხუთნი, ალყაში მოქცეულები, ხუთ საათს უშლავდებოდნენ მილიციელებს), ნამდვილ გმირად დაეცა.

1852 წლის 30 აპრილს, სპორტიმ ჩადებული მისი მოჭრილი თავი ზაქათალადან თბილისში ჩაიტარებდა. მეფის ნაცვლად მიივიტე ეორთოცვამა იგი პეტროგრეტს სამხედრო მინისტრს ჩერნიშოვს გაუგზავნა (მოკვეთილი თავი იმპერატორ ნიკოლოზ პირველსაც უნახავს) და თან ატყობინებდა — იგი ისევე თავს უხელმძღვანელებს მამაცად მოკვდა, როგორც ცხოვრობდაო.

ალსანაშენავია, რომ ეს უაღრესად დრამატული ამბავი გულისშემძრავია, ძალზე სიმამრეჭვავია აქვს გადმოცემული ერთ-ერთ საუკეთესო ლექსში („შაჟი მურატის მოჭრილი თავი“) ოცდაჩვიდმეტი წლის რეპრესიების დროს დახვერტილ პოეტს, ნიკოლოზ მინიშვილს, ვინც შამილისგან განდგომილ უტყვიანეს ნაიბს „ხუნძახელ ჰამლეტად“ ინსპირებს და ფინალურ სტროფში, ყველა სახის ტრანიაასთან შეურეგებლად მებრძოლ მსხვერპლს ალაპარაკებს:

აქედან ვხედავ, ამბობს იგი ბრძოდე, ინვოდე, გაგსრისოს, დეე, ჭროლობებმა სისხლმა ფარცხით, მაგრამ, თუ იბრძვი — სამუდამოდ უნდა იცოდე: გაორებული კაცის ბედი თავდება მარცხით.

ზემოთ ნახსენები, შენამარწუნებელი ვანდალური აქტიდან შვიდი წლის შემდეგ (1859 წლის აგვისტო), ქართულ სამხედრო ჩინოსნთა მედგარი მარადჭაჭრით დაღვტვისის მრისხანე იმპია (ცრეგლო ორბელიანი, ვისაც აწინიოქებელ ლეკებთან თავისი ანგარიში ჰქონდა, მას დაცხვით „ჰამილას“ ეძახდა) გენერალმა ბარატინისკიმ აულ ლენინმა დაატყვევა და ბებერი არწივი კალუვის გზას გაუყენეს.

ტოლსტოიმ ზედმიწევნით კარგად იცოდა შაჟი-მურატის ბოლო წლებისა და მისი დაღუპვის დეტალური და ეტყობა ისე ღრმად ჰქონდა გულში ეს ამბავი, ნაწევარი საუკუნე ინახავდა, რომ სიცოცხლის მიწურულს თავის უკვდავი მსილმბა დაენერა.

ბიძგი ქ მის უკიდვავანო ფანტაზიას უბრალო შემთხვევამ მისცა — 1896 წლის 19 იანვრის დღიორადნ ვტყობლობით, რომ ძმის ოჯახში მიმავალმა, გადაშტეტულ ნახანავ, ნახა გასრუბლი, ბორზალავდავლილი, სამად გატოტილი ეკლიანი ბირკავას ბუქი (შუა რუსეთში ამ ეულურ მეცნარეს „თათარს“ ეძახიან), რომლის ერთ ღეროს გაბტვერანებულ თეთრი ყვავილი მერჩინოდა და შუაში ამაყად ამოზარებულიყო, სიცოცხლე არ ეთმობოდა. ამ ყვავილს მისთვის ოთხ თანამებრძოლთან ერთად უთანასწორო ბრძოლაში დაღუპული, ოთხი ტყვეთი სასიკვდილოდ დაჭრილი და მერე მდევრებისგან უმონვალად აჩეხილი შაჟი-მურატი გაუხსენებია.

მარჯვად მიგნებული, ვეფტერ, თითქმის და მოულოდნელ პარალელზე დამჭარებული, სიმბოლოდ ქცეული ეს გაბლილი მეტაფორა თითქმის ბოლომდე ქრავს, ამოთიანებს და უცნაურად თავით ანათებს ტოლსტოის უტყუნობ ნაწარმოებს, რაც საუცხოოდ აქვს გაცნობიერებული რეისორს.

გიორგი მენგელიამ ტოლსტოის მოთხრობის ყოველმხრივ ნაკითხვასთან ერთად, საფუძვლიანად შეისწავლა მთელი ეოპა, უნიკალური მასალები, გმირთან დაკავშირებული ეკონოგრაფია; ახალგაზრდობამივე მზად იყო „შაჟი-მურატის“ გადასახლება, მაგრამ თავიდანვე იმდენ ნინაღმდევგობებს გადააწყდა, ენერ იქნა და ვერ გაიტანა თავისი. მის მიერ დახარჯული ვერცერთი, თანამად შეიძლება ითქვას, ათ ფილმს ეყოფოდა.

ეს უაღრესად ამაღლებული, თითქმის დაუფერებელი ოდისეა თავად რეჟისორმა ასხა რამდენიმესაათიან სატელევიზიო გადაცემაში, რომლის პირველი, უმთავრესი ნაწილი მაყურებელს არ უნახავს.

ადრე, სამჭოთა კავშირის ზეობის დროს, საკავშირო კინემატოგრაფიის მინისტრი ერმაში (იგივე პარტიული მუშაკი იდილოგიის დარგში) გადაუტოვა — ყველანი ერთი მჭორ ოჯახში სიამტკბოლობით ვცობორობთ და სრულებით არ არის საჭირო, მენგნებთან რუსეთის წარსული ბრძოლები გავისენოთო.

დაიშალა სამჭოთა კავშირი. რუსეთი ველარ აკონტროლებდა, თუ სატრეველოში ვინ რაზე გადაიღებდა ფილმს, მაგრამ აქ სხვა დაბრკოლება აღიმართა რეჟისორის ნინაშე — თავი ნამოყო ისლამმა, გამდიდრდა მამილის კულტი და მუსლიმანებმა მას უთხრეს — შამილის ნინაღმდეგ მებრძოლი შაჟი-მურატის გმირობაზე ფილმს ვერ გადავგალებინებოთ. იმანუდაც ვაგაგონეს სავედღური — შახა-

ვათის მიმღებ ჯიჯიტს ცოლ-შვილის ტყვეობიდან გაპარვის-
ნახე არ უნდა ფიქრობო. ცხოვრების სინამდვილიდან შეი-
ვისებულნი ტოლსტოისეული სიძარბულე იმით არაფრად
ენადვლებოდათ.

კარგა ხნის მერე გიორგი შენგელაიამ სპონსორები მო-
ძებნა ამერიკაში; იქ პირიბა წამოუყვანეს — მეცნიერ-
თბილი ფიშინი დამოკიდებულმა ხალარაზე, შენგელაიამ
ფულად შემოსავალზე და ამიტომ მთავარ როლში დასაე-
ლეთის რომელიმე ცნობილმა კინოფარსკვლავმა უნდა ითა-
მამოსო. გიორგი ამაზედაც დათანხმდა. თავად შეარჩია
საგმირი ფილმებში მრავალჯგუფის და ნარმატივულად გა-
დაღებული, იტალიური ნარმოზობის საუკეთესო ამერიკე-
ლი მსახიობი რობერტ დე ნირო; უდიდესი მონადინების
მერე პირადადაც შეხვდა რამდენჯერმე (დუ ნირო მეტის-
მეტად იყო დაკავებული, დიდი ღირსი დასტრინედა).
ას ამავეს თითქოს წინ არაფერი არ უნდა დასვამოდა,
მაგრამ მოხდა გაუთვალისწინებელი რამ — 2001 წლის 11
სექტემბერს ვაშაბიტებმა ნიუ-იორკის ვეებერთელა სა-
ვაჭრო ცენტრი აფეთქეს, ათასობით ადამიანის სიცოცხ-
ლე შეინარსა და ასეთი გაუგონარი ტერორისტული აქტის
შემდეგ რეჟისორის კატეგორიულად განუცხადეს, მუსლი-
მანის გმირად გამოკვანას შხარს გელარ დაეუჭროთ.

წლების მერე ისევ გამოჩნდა მცირე იმედი — გიორგი
შენგელაია თურქიანის კინოფესტივალზე მიიწვიეს, ორანის
კულტურის მინისტრი, გიორგის ნახულებურების და, კერ-
ძოდ, „ფორუმბანის“ დიდი თავყანისცემული, ნინასარ
გაგინა სენვარს, საპატიო სტუმარს საჭირო ფინანსური
დახმარება აღუთქვა, გადასდებდა გამოსვლის ადგილე-
ბიც შესთავაზა, მაგრამ იქვე შეინარა, რომ უნდა ამოეღო
მარაა დმტრიეწასთან დაკავშირებული ეპიზოდები, ვი-
ნაიან რუსი ქალის სიმბათორად გამოკვანა მათ პოზი-
ციას ეწინააღმდეგებოდა და, საერთოდ, ფილმიში მოხდის
მიმართ მკვეთრად ნეგატიურ დამოკიდებულებას მო-
იხიბოდა.

ეს იმას მოასწავებდა, რომ რეჟისორს პირნმინდად უნ-
და უგულვებელყო ტოლსტოის პუმნაური მოძღვრება, მისი
ნაწარმოების დედაზარი, რელიგიურ განსხვავებათა
შემწყნარებლობა, რაც „ჰაჯი-მურატის“ მხატვრულ ქსო-
ვილის მილიანად დაარღვევდა. ცხადია, ამგვარი წინადა-
დება მიუღებელი იყო.

ასეთი შეხედულებების მინისტრი, ფანატიკოსი მოლე-
ბის მსვავადად მოაზროვნე, მისი ნება რომ ყოფილიყო,
თენგიზ აბულაძეს უფლებას არ მისცემდა, ტოლსტოის
პუმნაიზმთან ესოდენ ახლო მდგომი ვაჟა-ფშაველას ნა-
წარმოებთა მოტივებზე ჩაფიქრებელი ფილმი „ვედრმა“
გადაელო, სადაც ქისტის ქალი ადელა სასახალაზე უგა-
რაკად დაკლულ შეუდრეკელ ზესურ ვაჟაკას, ზვიადა-
ურს დასტრინას.

უდიდესი მხატვარი და ბრძენკაცი — ტოლსტოი ტყუ-
ლიად როდი ქადაგებდა რელიგიურ შემწყნარებლობას
(მისთვის ძალიან ახლოებული იყო ბუდიზმი და ქრისტიან-
ობაც თავისებურად ესმოდა), ვინაიდან სხვადასხვა სარ-
წნუწონების მიმდევარითა და უთვალავი სექტების შურო-
ბებულმა შეტაკებებმა, საუკუნეთა მანძილზე, აურაცხე-
ლი სისხლისღვრები გამოიწვია და არაწინა, მოხვედ-
მიც რა უბედურებას გვიქადას.

გიორგი შენგელაიას თავის სატელევიზიო გადაცემაში
უამრავი დოკუმენტური მასალა აქვს მოხმობილი. პირვე-
ლი ნაწილის დასასრულს ნაწევრებთა თუ შეტყობინების
ანთროპოლოგის მუხრემში როგორ ნაზა მან ჰაჯი-მურატის
ექსპონატიად ქვეული თავის ქალა, რომელიც ბოლის
დაფინანსებაში გამოჩენილ რუს ერურებს, პიროვნებს,
თავის ქალაზე პიროვნებს ხელთ მიწერილია თარიღი —
1868 წელი და იქვეა აღნიშნული №119, ტუნინად მონრდე-
ბული ამ შემანსუბებელი კადრების გულგრილად ცქერა
შეუძლებელია.

გაჩნდება საწმუხარო დასკვნა, რომ ისევე, როგორც
ჰაჯი-მურატის უთავად დამარბულ, აკუნულ ცხედარს
სასტიკად მოექცა ბევისნერა, მისი მტრებშიც მტრებე-
ბის ფილმად გადაღებაზეც, ვერჯერობით, არ დაადგა
სამეცნი. იმუღუღლნი ვართ, კვლავაც ტოლსტოის გენი-
ალური ქმნილების კითხვას დაეჯერდეთ.

თუ როგორ თავაუღებლად მუშაობდა ტოლსტოი „ჰა-
ჯი-მურატზე“ რვა წლის (1896-1904) განმავლობაში, ეს
დაწერილებით არის აღწერილი ცნობილი ლიტერატუ-
რათმცოდნის ლ. მიმოკოსკაიას კლასიკურ ნაშრომში („ლ.
ტოლსტოი — მუშაობა და სტილი“, 1939), სადაც თვალ-
ნათლივ გზადვით ტიტანურ ძალისხმევას უდიდეს მხატ-
ვრისა და მოაზროვნისა, ვისაც ხელთ შევსდა ერთმანეთ-
თან გაულომდებელი მეჯვრეული ათასობით დოკუმენ-
ტური წყარო [ჰუმბოლტისა, ჰაჯი-მურატის ბიოგრაფიის,
ზისერმანის ცნობებსა და ნუხაში წაყოლილი მეთვალყუ-
რის, ლორის-მელიქოვის მემორუაგის ტერმინობოდა),
წერილობანამდე შეინავლა თავისი გმირის თითქმის ყო-
ველი დღე, ბავშვობის შთაბეჭდილებებიდან მოყოლებუ-
ლი, სულის ამობდომამდე. გავიხსენოთ, როგორი ოსტა-
ტობითაა გამოხედული ჩრდილო კავკასიის მთიელთა
ფოლკლორის მარგალიტი სიმღერა „ჰამზახზე“, ეინც
რუსებისგან გატაცებული თეთრი ცხენების რემა, უმამა-
ცეს თანამებრძოლებთან ერთად, თურგის გადაღმა გადა-
რეკა. როცა ნოღაის ველისკენ დაძრულს, მრავალრიცხო-
ვანმა მტრმა ალყა შემოარტყა, ცხენების ხანჯლით დაბო-
ცა და სისხლიან საფარი გაიკეთა, ჰაჯი მურატის მსგავ-
სად, შეაკვდა მფედრებს, ცოცხლად არ დაწვდნა.

ჰაჯი-მურატი ადრეულ სიჭაბუკეობაზე რედავდა, ნი-
კოლოზ პირველის ჯარისკაცები, დამსჯელი ზნაშენი რო-
გორ დაუნდობლად ექვეოდნენ ჩემების, რანაირი დამცირე-
ბა აღარ არუწეს ამაჟ მთიელებს (ეტიკობა, იმ ხანებში ვაწინ-
და გამოიქცა „რუსი ძალები“) და სწორედ ამ უსასტიკესს
სურათების ნახვამ აქცია იგი შაჰილის მოკალიმედ, მის
ერთ-ერთ უპირველეს ნიბად. მის ბიოგრაფიაში არაერთი
ძნელად დასაჯერებელი ფაქტია. მარტო ის რად ღირდა,
რუსებისგან დატყვევებული, ვათიკოლი, იგი უფსკრული-
ვით ხრამში რომ გადაეშვა და დასულხად განწირული
მცველი თან ჩაყოლია, თითოთნ ქ, სანახევროდ მკვდარი,
სასწაულით გადაარჩენილი, საშუადამოდ დაყოკლდა. ორ-
მოცდათიანი წლებისათვის, ზღვარდაუღებელი გამბედა-
ობის ვაჟი, ჰაჯი-მურატის პოპულარობა იმდენად გაიზარ-
და, შაჰილი მას თავის მეტოქედ თვლიდა და ალბათ ამიტო-
მაც დაუპირისპირდა, მათ შორის განხეთქილება მოხდა.

ფრად მნიშვნელოვანი და საინტერესოა გიორგის ერ-
თი ღრმა დაკვირება; იგი ფიქრობს, რომ „მეგამობის“ ავ-

ტორი ბევრ საერთოს ნახულობდა შაჟი-მურატის პიროვნებასთან და მისი გაქცევა ჯერ შამილისგან, ხოლო მერე რუსებისგან, შეუზღუდავი თავისუფლების ფანატიკური სიყვარული ძალიან მოგვიავიანებს თვით ტოლსტოის დიდი ხნის ვადანუგეტილ გაქცევას იასნაია პოლიანაიდან და მიყრუებულ სადგურ ასტაპოვოში მის სიყვარულს.

მე მაინც ვფიქრობ, მჯერა, რომ გიორგი შენგელაია ხმაღს არ ჩააგებს. იგი უთუოდ განახორციელებს ამდენი ხნის სანუკუარ ოცნებას და „შაჟი-მურატი“ ქუშმარიატად იქნება მისი სახელოვანი მოღვაწეობის გვირგვინი.

სასიხარულოა, რომ გიორგის დღემდე შერას შემოქმედით დაუოკებელი, მარად მაძიებელი იყინ. იგი ყოველთვის ინარჩუნებს თავის თავადობას, მაგრამ ამავე დროს აქვს საკუთარ შესაძლებლობათა, გამოსახვის საშუალებათა, სტილისტურ ხერხთა გადახალების მძლავრი მოთხოვნილება, შესასურრ განათლება (წიგნის თავადადკლული მკითხველია) და უზარა გემოვნება. ასეთი მრავალფეროვნებისკენ ლტოლვის შედეგია, რომ მისი ფილმები ზოგჯერ ისე განსხვავებულია, ერთი რეჟისორის გადაღებული არც გეგონება (მეადრეთ ერთმანეთს „მაკი ზეგია“, „ფიროსმანი“, „ბარება და გოგია“, „სიყვარული ყველას უნდა“). ერთ-ერთ ბოლო, სატირული ხასიათის მშვენიერ ფილმში („მიდის მატარებელი“) თავი გამოავლინა, როგორც გროტესკის დიდოსტატმა. რაოდენ სიმბოლურია ბრძა ქალების გუნდი, „ჩემო კარგო ქვეყანას“ მიაშობურად რომ მდგრიან და სახუმარ ადგილის მაძიებლებს ბათუმში მიჰყვებიან. უკანასკნელი ერთი ათეული წლის ტრავმატიკული მოვლენებმა რეჟისორის საქმომ საბაზო მისცა, დახვეწილი, დაქუქილი, ტერიტორიები და კარგული საქართველო განსაკუთრებით, უცნაური ტიპებით გადატანილი მატარებლად წარმოადგინა. ფილმის წარმატება ბევრწლიად განაპირობა რამზ ჩიიკვაძის, კახი კეკელიძის, ზურაბ ყიფშიძის და სხვათა ვირტუოზობა მსახიობურმა ხელოვნებამ. გიორგი შენგელაია აქ და სხვა სურათებში ზომიერად წარმოადგენს ეროტიკულ სცენებს და, საერთოდვე, მის ნამუშევრებს ბანალურობას ვერავინ დასწამებს. პერსონაჟები მუდამ ზუნებრივად, ლაღად მეტყველებენ, რაც დახვეწილი ლიტერატურულ გემოვნებას მოწმობს.

აქვე მინდა ვთქვა — თავის დროზე, ფილმის გადაღებამდე წავიკითხე „ფიროსმანის“ სტენდარი, ერლამ ახვლედიანის დაწერილი და ძალიან მომეწონა. ოღონდ მერე გულში დამწვიდა, რომ ეგზოტიკურ ცხოველებთან (ჭირაფი, აქლები, ლომი და სხვა) დაკავშირებულ მეტად პოეტურ ეპიზოდები — დახატვის შემდგომ მათი დაცარიელებული კაბიუტის ჩეჩენა — ფილმში არ აისახა, განმუხყნებელი დარჩა. ეს უთუოდ შექმნიდა სასურველ განწყობილებას და დიდი მწვერბის მდიდარ სულიერ სამყაროს თავისებურ ელემენტებს შემატებდა.

მე ბოლომდე იმ შეზღუდულობის ვარ, რომ გიორგი შენგელაია, როგორც კინორეჟისორის, უშთაერესი მიმართულება ჰქონოჯა და მისი შემდეგი ფილმები (ისევე ისევე „შაჟი-მურატი“) აქამდე შექმნილთა შორის აღბათ საუკეთესო, უშეცდამად ჰქრობული ხასიათისა იქნება; იგი უმაღლესი მიზნისკენ მიხრანებული ხელოვანია და შეუძლებელია მისთანა შემართების ადამიანმა დასახულ მიზანს, სანადელს ვერ მიაღწიოს.

სალომე კაპანაძე

სიკეთის ანგელოზთა ფარვატი

გურამ პეტრიაშვილის „სასწაულები პატარა ქალაქში“ გავი

ორიგინალური არ ვიქნები თუ ვიტყვი, რომ ყველა შეცდომას, რომელსაც ადამიანები მონიფულურობის ვაშს მოუწინებულად დაეჭვივან — ბავშვობაში იყრება საფუძველი. არასწორი ფიქრები, განწყობილებანი, შთოთისა და ცოდვისმიერვარეობა სწორედ ბავშვობაში ჩასაყარია ჩვეულებია, ისევე, როგორც ზნეკეთილობა და სულიერი სიმარტული. არ დაწგრიო სხვათა ძეგლები, არ აიშნო სამარხი სხვათა სამარხების ნამუსრევი ქეთი, საკუთარი ქვა გამოთავ. გასსოფდეს; დედსულოვნება მეფეთა სამკულია“ — ასე არიგებდა ეგვიპტელი ფარაონი თავის შვილს. შემთხვევით არ ვახსენებ ეგვიპტელი დიდებულის ეს მაქსიმა. ბრძენი ეგვიპტელი ქრისტეობამდე გრწმინდნენ დიდაქტიოსის საჭიროებას და აღიარებდნენ, რომ ადამიანად აღზრდის ხელოვნება სიყრმიდან იწყება, აქ იღებს სათავეს.

შემთხვევითი არც ის არის, გურამ პეტრიაშვილმა თავისი მრავალმხრივი ნიჭი საბავშვო მწერლობაშიც რომ დააბანდა. იგი ქართული ისტორიის იმ საბავშვო მწერლობის მომსწრე და თვითმთელეალია, როდესაც ჩვენს თვალწინ ის ეროვნული დრომა გათამაშდა, რომლის შემოქმედელი ისეთი ადამიანები აღწამნდნენ, „საკუთარი ქვისგან კეთისა“ სხვათა ნამუსრევისგან მშვენებლობა რომ არჩიეს. იქნებ იყოს სადავო, მაგრამ გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრების კრებულის „სასწაულები პატარა ქალაქში“ კითხვისას ვერ დავუვხენი ამ ასოციაციებს და მის სანადლობაში ექვთვ კი არ შევიტანებ. რადგან ეპოქისეული სიმართლისა და განწყობილებათა გარეშე მწერლის შიღის, მის მთავარ დეტრატას ვერასაოდეს მივაგნებდი. იმ დღეების ისტორიის ყოველი წუთისა და შავისცემის გარეშე მწერალს ვერასოდეს შევიცნობდი.

გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრებს ბავშვებთან ერთად სხვა რეციპიენტც ჰყავს ჩვენი — უფროსებს — საბით, ეს წიგნი მარტო ყრმათა საკითხავი როდია, ვინაიდან კარგა ხანია სიზმარში აღარ დაუფრიბავთ. აღარც ყვავილებს ვერეფი სიზმრად და აღარც იმ ჰქარტლიმწენდიობის არსებობისა გვეჯერა, თუთარი ქუდით რომ აპირებენ ქალკის განმზინდას ჰქარტლისგან. დავკარგეთ იდეალიზმი, რომლის გარეშე ვერასოდეს მოვერეფი ჩვენს სურვილებს — მთავარ ქალაქში დაუდგავა ჩემოდის გამომცონებლებს ძველი, ისე როგორც გურამ პეტრიაშვილის ერთ-ერთ ზღაპარში ხდება. აქ, მართლაც უამრავ სასწაულს ვიხილავთ, რომე-

ლიც სიკეთის უძლეველობას და ბოროტების უარსობაში არწმუნებს პატარებს, უფროსებს კი იმის დაბრუნებას მოგვანატრებს, სარგებლობასა და პრაგმატიზმში რომ შე-
მარგვეძარცვა. უანგარო სიკეთე დოქლიაობიდან მივიჩინეთ და ამიტომაც დაერჩიათ „ცისფერქანათა“ გარეშე.

გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრებში დევს პასუხები იმ კითხვებზე, რომელსაც უსათოოდ დაგვივსება ჩვენი შვი-
ლების თაობა, როცა მალა ახდევას დააპირებს. ბავშვთა სტეკულტურის ინდუსტრიისა და ნიმილიზმის ეპოქაში მათ ხომ დიდი ომი ელით წინ იმ ფასეულობათა გადასარჩე-
ნად, რომელსაც გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრის გმირები ერთგულდებნენ. ქარის წინააღ-
მდეგ მავალი, ქუდისმდევენე-
ლი კაცი, რომელმაც ქარი და-
იმორჩილა — მოზარდისთვის შეუპოვრობის კარგი მაგალი-
თია. აქვე ქუდის სიმბოლიკა-
საც განვეუშარტავთ, კაცს რომ
წამუსის ქუდი უნდა ეხუროს,
სინდის-წამუსს უნდა მსახუ-
რებდეს. ჩემოდანზე შეყვარ-
ებული ქალაქელების ამბავი,
რომლებიც მუდამაქამს ჩე-
მოდნებს დაათრევენ — და-
ფიქრებს პატარებს, რა არის
უფრო მნიშვნელოვანი: ის,
რასაც ადამიანები ჩემოდნებ-
ში ავროვებენ, თუ ის, რისი
დახანაზაც სურდა მათთვის
მონყენილ კლოუნს ცისფერი
პეპლების სახით.

გურამ პეტრიაშვილის პერსონაჟები სიკეთის ანგელო-
ზობივით დაფარფატებენ ზღაპრებს. სიზმარში აიხდინენ
ხალმე თავიანთ ოცნებებს. რადგან აქ ბოროტი ადამიანე-
ბი ვერ აღწევენ. სიზმარი ხიფია, რომლითაც მათი ოცნე-
ბანი გადმოდინან რეალურ სამყაროში. ბიჭუნა, რომელიც
ყვავილების ფულს ურიგებს ღარიბ მგზავრებს — სიზმარ-
ში კრეფს ყვავილებს. სიზმარებში აღწევს ცისფერი პეპლე-
ბის ნათება. სიზმარი გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრებში
სიკეთის საუფლოა და წინაშეაბოლოია, რომ მას ბოროტი
ადამიანები არ ხდებიან. ზღაპარში, ყურამალა მოხეტიალე
კაცი“ ბრწყინ კაცი სიზმარს არ ხდევს. „შენ ბრწყინ ხარ,
მაგრამ მაინც შეიყარხარ, რადგან შენც ადამიანი ხარ და
ადამიანები თუ არ გიყვარს, ისე რა ფასი აქვს ან ყვავილე-
ბის სურნელი ან ადამიანებისას“ — ამბობს ამ ზღაპრის კე-
თილი გმირი.

გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრის პერსონაჟები მალა
აფერხაზე ოცნებობენ, მზისკენ იღებენ. პატარა დინო-
ზავრს, რომელიც მზის მადლს შეიგრძნობს, აღარ უნდა
ქვეით ყურდოს. „აუჰ, რა კარგი ყოფილა, თავს რომ ანიდეს
და მალა აიხედავ“ — აღტაცებულია იგი. ზღაპრებში
დაფრინავენ ბუმბოტი და ვეფხვი პიკოც. აი, რა შეუძლია
ოცნების წიქს და სიკეთეს. მალა აფერხაზე ოცნებობს
პატარა ჩიტო, რომელიც ბოროტმა კაცმა გალავნი გამოა-
წყვდია და სასიკვდილოდ გაიმეტა. მაგრამ მან ვერ შეძლო

მისი დამარცხება. ადამიანებმა მაინც დაუდგეს ძეგლი მის
ოცნებას — ზეცაში აფრინილიყო.

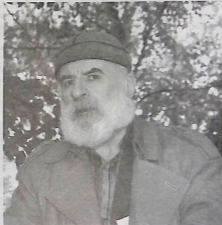
გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრების უნივერსალიზმი იმით
გამოიხატება, რომ ასაკობრივ ცენზს არ ემორჩილება. მისი
დღეენადელი მკითხველი პატარები წლებს მერვე წებობ-
რივი დისპარმონის საფართისაგან თავდასაცავად კულა-
ვით იმავე აქტუალრობით გადაიკითხავენ მას. აღბათა „ქუდისმ-
დევარ, ქარის წინააღმდეგ მავალ კაცსაც“ შეიცნობენ და
ჩვენი ბედუკლავართი ისტორიის „ჯვარზე გამსვლელობა და
მტკირთველობა“ სახელებსაც
ისევე შეინახავენ, როგორც ბავ-
შვობის სათუთ მოგონებებს. ეს
ხომ ისტორიის ის მონაკვეთია,
რომელმაც ეს ტკივილი მზა-
დითილი გაკვეთილისათვის დგ-
ვიტოვა სასურელად.

ვიტოვებ უფლებას გურამ
პეტრიაშვილის ზღაპარში „მე-
ტყუე“ ის კონტექსტი შევნიშო, 90-იანი წლების რეალობას რომ
მოგვაგონებს თავისი ფსიქო-
ლოგიური დრამატიზმითა და
ანატომიით, გმირებითა და ან-
ტიგმირებით, დამარცხებულე-
ბითა და ფსევდოგამარჯვებუ-
ლებით. შესაძლოა აღძრავდეს
ჩემული ასოციაციები კამათის
ინტროგას, მაგრამ ხომ არ არის
სადავო, რომ სიკეთე არ უნდა
იზომებოდეს, არ უნდა ითვლე-
ბოდეს და ადამიანებმა ერთმა-
ნეთის ნდობა არ უნდა დაკარ-
გონ.

ზუსტად ისე, როგორც ამ ზღაპარშია: „და თუ ცა გახ-
სოვს მუდამ, არ შეიძლება კარგი კაცი არ იყო. მაგრამ ცისფ-
რად რომ ხედავს ყველაფერს, ის ადამიანი ადვილად ტყუე-
დება. ნოქრის მიერ დაბრუნებულ ბურდას იგი ასეთი კაცი არ
ითვისოს. თუ ვინმე უთხრა „მეივარხარო“, იმისთანავე (ტუდს
აღარ ელის და თუ მდინარეში ვინმე ყვირის „მიშველეთო“ მა-
შინათვე გაიძრობს მარჯვალს და გადახტებება წყალში. გამოიყ-
ვანს კაცს წყლიდან, ხელოვნურ სუნთქვას ჩაუტარებს და
ვერ შეაშინებს, რომ კაცს ცბიერება ეძლეება. ნავა ის კაცი.
მიშველეთო კი ვერაფერ იმოყის თავის მარჯვალს. მაგრამ აზრა-
დაც არ მოუვა, რომ მოატყუეს, იმას უფრო გაიფიქრებს,
მარჯალი არ მცმიათ. ათეჯერ რომ დაკარგოს მარჯალი, მეიერ-
თმედ მაინც გადახტება წყალში, თუკი ვინმე ყვირის „მიშ-
ველეთო“. ესაა მისი ნაკლი, თუ ამას ნაკლი უთვლება ეწო-
ბოს. მიმწდობა, ცდამატყუარა და ცისფერქანი კაცი. და
ამას ზოგჯერ დოქლიაობის ეძახის.“

ამ ზღაპარში კიდევ ერთი აზნაიცი მენიშნა სარწმოდ:
„ცისფერქანებისა და ცდამატყუარებისათვის ცოტავე
რომ გვეცლია, ტყუილი გაქრებოდა სახედამოდ და მაშინ
ვინლა დამარჯავდა მათ შვილებსო...“

ყოველი შემთხვევისათვის, მცე იმ ეპოქის შევლი ვარ
და იმ დამალა მაქვს ცნობიერება აღებქედლი. ბეჭერი რა-
მის დალაგება დღესაც მიჭირს, მაგრამ ზუსტად ვიცი —
გურამ პეტრიაშვილის ზღაპრები წარმავალ, მოდურ ლი-
რებულეებზე რომ არ არის გათვლილი.

გურამ პეტრიაშვილი

ივანე ამირხანაშვილი

იღა და სინამდვილე

თანამედროვე ქართულ პროზაში ირაკლი ჯავახიძე ახალი სახელი არ არის, მისმა მოთხრობებმა ჯერ კიდევ ოთხმოცდაათიან წლებში მიიპყრო ყურადღება სოციალურად აქტუალური თემებითა და გამოხატვის თამაში ფორმებით, მაგრამ იშვიათად აქვეყნებს და ამიტომ რჩება ისეთი შიშვენილი, თითქოს გაუბანგრძლივად დგინუტიდან მიტღეწილი გადახალის პერსონა. თუმცა შესაძლოა ეს შიშვენიერება გააქარწყლოს ახალმა წიგნმა „სამი ძველი მოთხრობა“, რომელიც 2010 წელს გამოსცა გამომცემლობა „სინტელექსმა“.

ირაკლი ჯავახიძე ფიზიკალი პროზაიკოსია, ეს არის რაციონალისტი, რომელიც სინამდვილეს ღებულობს ისეთად, როგორც არის, მაგრამ სადღაც, თხრობის რომელიღაც ფაზაში სინამდვილეს გარდაქმნის მხატვრულ ფაქტად და სინამდვილე „ღებულობს“ ამ ფაქტს ისეთად, როგორც არის.

მის პროზაში არის რაღაც მოუხვდელი, რასაც შეიძლება სახელი ვერ დაარქვას, მაგრამ იგრძნო, იცნო, მიიღო, აღიქვა და გაითავისო.

პროზას აქვს ერთი უცნაური, დაუნერვო კანონი, რომელიც თუ ვერ გრძეძნი, ვერ გაიტყვს. უფრო სწორად, ამ კანონის შეგრძნების ზნე თუ თავიდანვე არ დაგვეცა, გონება არ მიიღებს, არ გაიკარებს, როგორც ალკოჰოლურ ანტიბიოზს.

როგორც მრავალი კანონი, ისიც უზრუნოდ, მარტივად, ადვილი მოჩანს, მაგრამ შესასრულებლად რთულია, რადგან არ იცი, რომელ სახლებრებში მოქმედებს მისი ძალა.

ლაპარაკია იმაზე, რომ ცხოვრება არ არის პროზა და პროზა არ არის ცხოვრება. შეიძლება ცხოვრებაში რაღაცას მკონებს სახეებითი გამოკვეთილი და შეაჩერო ფორმად, მაგრამ ლიტერატურაში არ გადავიდეს, ხოლო თუ გადავიდა, ამორყვე მსადა, არარაობად იქცევა.

ეს კანონი ირაკლი ჯავახიძემ კარგად იცის, უფრო სწორად, გრძნობს, შესისხლბორცვული აქვს როგორც მხატვრული ქნადობის პრინციპი და ამ სულისკვეთებით წერს. აქედან იღებს სათავეს მისი სტილი.

გასაგებია, რომ სტილი — ეს ადამიანი, მაგრამ საკითხავი, ადამიანი — ეს სტილია? სიმართლე ითქვას, დაბალფეხტური ქაზში გამოიჟიდა, მაგრამ, ვფიქრობ, გამოითქვა ის, არის თქვენი მინდობა: სტილი თუ პროზული ფორმითა და შინაარსით არ გამოიკვეთა, მაშინ ის ამორყველ მსადად რჩება. პროზულად კი სტილში იმდენად არსებობს, რამდენადაც ბუნებრივად ერწყნის ერთმანეთს რეალური განცდა და განცდის გადმოცემის მხატვრული ფორმა.

ირაკლი ჯავახიძე თავის თავს აღმოაჩენს, შინაგან „მე“ სხედავს და გრძნობს იქ, სადაც იწყობოდა მისი ორივე ხეობის ბუნებრივი ცენტრი. მარტვად რომ უთქვიათ, არსებ ფეხი

გრძნობს მინას, მყარად ფეხს თავის დროსა და სიერცემი, აქ და ახლა.

მის მოთხრობებში ნატურალისტური მოტივები ჭარბობს, მაგრამ ეს ალბათ არ უნდა იყოს გასაკვირი, ვინაიდან თემატიკა თავისთავად მოითხოვს ნატურალისტების მაღალ დონას. ემპირიული მასალა თავის თავსაც ანესტრეგებს და გარკვეულ სიერცესად იტოვებს გამოხატვის სხვა ფორმებისათვის.

ნატურალისტური ნაკადი უპირობოდ მოითხოვს ექვატივის, სლენგის, სკანბრუნის გამოყენებას, მაგრამ ირაკლი ჯავახიძე ახერხებს ზომიერების დაცვას.

ყოფითი რეალიზმიდან ამოღებული ხასიათები — საერთო ჯამში ეს არის საკუთარი თავისაგან გაუცხოებული თაობა, რომელიც იმდენად არის გაჯერებული კრიზისული სულისკვეთებით, რომ ხელოვნების სპეციფიკას უფრო მათი გახვედრული, გამომშრალი ემპირიის განცდებდა.

სულთერი კრიზისის თემა ირაკლი ჯავახიძის მოთხრობების მთავარი თემაა. ეს არის საჯულდაო ქვაჯ და თითგამობატვის ფორმაჯ, კრებულში სულ სამი მოთხრობაა დაბეჭდილი. პირველივე მოთხრობაში („კოლია“) ყურადღებას იპყრობს თვალდასაცემი დეტალი. აქ დარღვეულია ქართული პროზის ერთი ცნობილი სტერეოტიპი. როგორც ცნობილია, ქართულ ლიტერატურაში არსებობს ეროვნული ტენდენციურობის მოტივი, რომელიც სწორბაზოიანი სტერეოტიპის სახით გამოხატება: ქართველი მწერლის რუსი პერსონაჟი ისეთივე ასამბათური პიროვნებაა, როგორც რუსი ავტორის ქართველი პერსონაჟი.

მსგავსი მოტივები შესაძლოა ფრანგულ-გერმანულ, ესპანურ-პორტუგალიურ ან იტალიურ-რუმანდლორ ლიტერატურებშიც დაიძებნოს, მაგრამ ანტიპათიის მიქნასავით ზუსტი და შეუცქევაი სიმტკიცა ალბათ არასდროს გვეხვეტება.

დაიხ, ირაკლი ჯავახიძე სტერეოტიპზე უარს ამბობს და, სიმართლე ითქვას, არის ამ უარში რაღაც განსაკუთრებული. გარდა ამისა, ჩნდება პარალელური, „ჩრდადღვიანი“ განცდაც, უფრო სწორად, შეკითხვა: რას მოასწავებს სტერეოტიპის უარყოფა — კეთილი ნება, ორიგინალიზობის ცდა, პროტესტი, გამოუცდელია თუ პირველ ტენდენციურობა? საქმე ის არის, რომ ირაკლი ჯავახიძე თავისუფალი ყოველგვარი წინაპირობისაგან, მას ახსტერესებს ამბავი რაგორც ამბავი და მთავარი გმირის ხასიათი, როგორც სულთერებისგან დაცლილი საზოგადოების მსხვერპლი.

სოციალური დეტერმინიზმი ანუ მიზეზობრივი კავშირი ხასიათებსა და გარემოს შორის, თანამედროვე პროზის ეს ტენდენცივა ყველა მოთხრობაში ირნს თავს, განსაკუთრებით ანუ „ZERO“-ში, რომელშიც ნაშენების ცხოვრებისგან დამარცხებული მამაკაცის ფსიქოლოგიური პორტრეტი. ბრძოლა საკუთარი თავის წინააღმდეგ წინასწარ ცნობილი შედეგით ანუ პატარა ადამიანის ცხოვრებისეული გამოცდილება — ასე შეიძლება დაბასიაოდეს მოთხრობის შინაარსი.

დაბოლოს, „თავიდან ბოლომდე მოგონილი ამბავი“, — კონცეფციური მოთხრობაა, არაცნობიერისა და ცნობიერის, რეალურად და იდეალურად მსხვერპლის ადგილი, სადაც სინამდვილე მალაინად ფარავს მღვკრის მარცვალეთი შეუმჩველ იფვის, თუქცა წარმართული ძალის ულტედა მანიც იფხობება.

აქ არის გროტესკიც, აბსურდიც, ირონიაც, ოღონდ მხოლოდ და მხოლოდ პერსონაჟთა შორის, ავტორის ნეიტრალური პოზიცია უკაცია, მოუხედავად იმისა, რომ თხრობა პირველ ამ მეთოდში მიმდინარეობს.

პერსონაჟთა ქმედებებს განაპირობებს მასფრი ენებათადღეული, რომელიც არის არა პროტესტი ან ამბოხი, არამედ გამუდმებული ლაპრობები საკუთარი თავის წინააღმდეგ. ისიც უნდა ითქვას, რომ შინაგანი დაპირისპირების ქინით

შეპყრობილი პერსონაჟები სადაც, სულის სიღრმეში მოულოდნელ ქალას იმისათვის, რომ მოიპოვონ თავისუფლება, რომელიც სიკვდილსაც გულისხმობს და სიციცხლესაც, მაგრამ არც ეს არის მოქმედების განვითარების საბოლოო მიზანი.

მიზანი არის იდეა. განწმენდის იდეა. ყველაფერი კეთდება იდეის გახსნაკეთად. მოკლედ, არაკლი ვეჯავახის პროზა — ეს ის ადგილია, სადაც სინამდვილის სულიდან იზადება ლიტერტურული იდეები.

ლიტერატურული ცხოვრება

ორი კულტურის
კიდევ ერთი შუამავალი

10 წელზე მეტია ფრანკოფონიის დღეები იმართება საქართველოში, რაც გულისხმობს ფრანგული ენის პოპულარიზაციას. ფრანკოფონიის დღეების ეგიდით იმართება

სხვადასხვა ფრანგულენოვანი დღისიძიება. საფრანგეთის საელჩო საქართველოში და ალექსანდრე დიუმას სახელობის ცენტრის თაოსნობს და ორგანიზებას უწევს შრავალ სანტერსო შეხვედრა-საღამოს. მათში აქტიურად არიან ჩართულნი, მონაწილეობენ სკოლები, უნივერსიტეტები, საერთოდ, საქართველოს ფრანგულენოვანი საზოგადოება.

16 მარტს საქართველოს ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, „ფრანკოფონია – 2011-ის“ ფარგლებში გაიმართა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორის დალი იაშვილის თარგმანთა წარდგინება. ქალბატონმა დალიმ ფრანგულად თარგმნა XX საუკუნის ქართული ნოველა. მთარგმნელ მომავალში აპირებს გამოკვების წიგნისა, რომელშიც წარმოდგენილი აქვს XX საუკუნის ქართული ლიტერატურის თვალსაჩინო ავტორთა თითონ ან ორი ნაწარმოები.

ნიკო ლორთქიფანიძეს, მიხეილ ჯავახიშვილს, რევაზ ინანიშვილს, გურამ რჩეულიშვილს, გიორგი შერვაშიძეს ფრანგულად კითხულობდნენ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტები ნესტან კვეცივესტირი, მარიამ ჩხაიძე და ფრანგული ლიტერატურის პროფესორი ვენსან ლურუა.

დალი იაშვილის თარგმანებმა დიდი ინტერესი გამოიწვია დამსწრეთა შორის. მათი თქმით, საქართველოს საზღვრებს გარეთ ცუდად იცნობენ ქართულ ლიტერატურას, ამიტომ ჩვენ მოვალენი ვართ სტუდენტებისდაკვირვებულ შეგვესთი ეს ხარეუხი. ვითარებით შეუკეთესო ნაწარმოებები და მსოფლიოს გაავანით ჩვენი მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობა და სანტერესო ანწყუ. ქალბატონი დალიც წუხდა იმის

გამო, რომ ფრანგული საზოგადოება ნაკლებად იცნობს ქართულ ლიტერატურას და საერთოდ საქართველოს, თუ არ ჩავთვლით 2008 წლის სამწუხარო მოვლენებს, რომელმაც, სხვათა შორის, ცნობილი გაგვხადა. თუმცა, განავრძობ მან, ფრანგულად თარგმნილია ოთარ ტილაძის „კრიტიკა ატრი“, ასევე — ქართველი ემიგრანტის ვასტონ ზუაზიძის მიერ „ვეფხისტყაისანი“, სულხან-საბა ორბელიანის „სიძინე სიცრვისა“, ვაჟა-ფშაველას ექვსეუკე მოქმა, ილია შუაგვიანის მოთხრობები. მიზეზი ვეჯავახიშვილის სახელის ამბავი“, მაგრამ ეს არაა საკმარისი, ამიტომ გადავწყვიტე XX საუკუნის ქართველ ავტორთა გალერეის წარმოდგენა წიგნის სახით.

ნესტან კვეცივესტირი, მარიამ ჩხაიძე და დალი იაშვილი

ფრანგული იყო, იმ ქვეყანაში, სადაც ერთმა ცნობილმა „მწყემსმა“ თავისი ჩინებული ფრანგული ფრანგი მოგზაურების გაიცემა გამოიწვია. ფრანგული ენისა და კულტურის პოპულარიზა ბუნებრივია. აი, ილია შეხვედრის საზოგადოებითი ცდილობდა, ნარმოქმნა ქართველთა ღრისებში, გადაამდებდა და სანიშნო უნდა იყოს ჩვეის დროშიც.

ქართული ლიტერატურის პოპულარიზაცია გრძელდება. კარგია, რომ მას დალი იაშვილის მიერ წამოწყებული კარგი საქმე უდევს საფუძვლად. სასიამოვნოა, რომ ქალბატონი დალი არ კმაყოფილდება მარტო ზემოთ ჩამოთვლილი მწერლებით, აპირებს ამ სიის შევსებას და მომავალში XX საუკუნის ქართული მწერლობის მუც-ნაკლებად სრულყოფილ კრებულს წარუდგენს ფრანგულ საზოგადოებას.

თიკლა ჯანელიძე

როაღდ დალი (დაბ. 1916 წლის 13 სექტემბერს, გარდ. 1990 წლის 23 ნოემბერს) – ბრიტანელი მწერალი. რომანების, ზღაპრებისა და მოთხრობების ავტორი. მის ნაწარმოებას მიხედვით გადაღებულია მხატვრული ფილმები (მაგ, აჩარლ და მოკოლადის ფაბრიკა*, 2005 წ.). დაბადა კარდიფში (უელსი). მისი მშობლები ნორვეგიელები იყვნენ. სახელიც დიდი ნორვეგიელი მოგზაურის ფაბრიკა*, 2005 წ.). დაბადა კარდიფში (უელსი). მისი მშობლები ნორვეგიელები იყვნენ. სახელიც დიდი ნორვეგიელი მოგზაურის ფაბრიკა*, 2005 წ.). დაბადა კარდიფში (უელსი). მისი მშობლები ნორვეგიელები იყვნენ. სახელიც დიდი ნორვეგიელი მოგზაურის ფაბრიკა*, 2005 წ.). დაბადა კარდიფში (უელსი). მისი მშობლები ნორვეგიელები იყვნენ. სახელიც დიდი ნორვეგიელი მოგზაურის ფაბრიკა*, 2005 წ.).

როაღდ დალი

მისი ბიქსი და პოლკოვნიკის ნაწუპარი ქურჭი

ქალებისათვის ამერიკა დიდ შესაძლებლობათა ქვეყანაა. ისინი უკვე ფლობენ ეროვნული სიმდიდრის ოთხმოცდახუთ პროცენტს და მალე დაწარმნებას დაგეგმობენ. ან. განქორწინება მომზადიანი, მარტივად მოსაგებადი ან. ადელია და დასაყენებელი ვაბდა. პატივმოყვარე ქალებს მუშაობის იმდენჯერ განქორწინდნენ, რამდენჯერაც მოსურებუნენ და ამ ვნით მიღებული თანხები ასტრონომიულ ციფრებამდე აიყვანონ. ქმრის სიკვდილსაც საკმაო ანაზღაურება მოაქვს და ზოგი ქალბატონი სწორედ ამ საშუალებას ამჯობინებს. მათ იციან, რომ ზედმეტი ლოდინი არ მოუწევთ, რადგან დაძაბული მუშაობა და მიკრტენია, რომ სულ მალე მოუღებს ბოლოს და საბარლო — ცალ ხელში ბენზედრინის ბოთლითა და მეორეში ტრანკვილიზატორების კოლოფით — საკუთარ საწერ მაგადასთათ გაფშქვს ფეხებს.

ახალგაზრდა ამერიკელ მამაკაცთა მომავალ თაობებს სულაც არ აშინებთ გაყრისა და სიკვდილის ეს საზარელი მაგალიტები. რაც მალა იწევს გაყრის მაქვენებელი, მით უფრო მოუთმენლები ხდებიან ისინი. ახალგაზრდა მამაკაცები თავებზელი ქორწინებიანი, ანუ თითქმის მამონებ, როგორც კი სქესობრივი სიმდიფის ასაკს მიაღწევენ და ასე, ოცდათექვსმეტი წლისათვის, მათ დიდ უმრავლესობას, სულ მცირე, ორი ყოფილი მეუღლე ჰყავს სახრენი. იმისათვის, რომ ხელი მუწყონ ამ ქალბატონებს — ისე იცხოვრონ, როგორც მიქვეული არიან, კაცებმა ბრინჯით უნდა იმუშაონ, და სწორედაც რომ მონები არიან. მაგარამ ახლა, რდესაც, როგორც იქნა, ნაადრევ შუახნის ასაკს მიაღწიეს, მათ გულში წელ-წელა იპარება იმდენაგურებისა და შინს გრძობა. სალაობობით კლუბებსა და ბარებში იწყებენ მცირე ჯგუფებზე შეკრებებს, სვამენ ვისკის, ყლაპავენ აბებს და ცდლობენ ერთმანეთი სხვადასხვა ამბის მოყოლით ანუგვრონ.

ამ ამბების ძირითადი თემა უცვლელია და მათში, როგორც წესი, სამი მთავარი მოქმედი პირია — ქმარი, ცოლი და ვინმე ბინძური ნადირალა. ქმარი ღირსეული, უმნიკელი, თავაუღლებლად მომუშავე ადამიანია, ცოლი — მზაკვარი, მაყურად და გარყენილი, რომელიც ბინძურ ნადირალასთან ერთად ყოველთვის რაღაც ინტრიგებს ხლართავს. ქმარი იმდენად უზნობრივი ადამიანია, რომ ცოლის ერთგულებში ეტყოს არ ეპარება. მის თავზე კი იტყობება. შეიტყობს კი ოდესმე საბარლო კაცი სიმართლეს? იწებ მთე-

ლი დაჩქენილი სიცოცხლე რქებით უნდა გაატაროს? დიან, სწორედ ასეა. თუმცა, მოიცაო! უეცრად ბრწყინავლე სელით ქმარი ძირფსციანად ცვლის მისი სახეზალარი მუელლის ჩანადვირს. ქალი გაოგნებულ, გაბრუებულ, დამციირებული და განადგურებულია. ბარის გარშემო შეკრებულ მამაკაცთა საზოგადოება ფრთხილად იღიბება და ნაოცნებაით მცირე სუგებს მაინც იღებს.

ბედვრული მამაკაციეი თავისთვის გასაოცარი, ზღაპრულ სამყაროს ქმნიან და ოხზავენ ამბებს, სადავო ოცნება სინამდვილეს ჰვავს. ხალხში მრავალი ამგვარი ამბავია გაერცვლებული, მაგრამ მათი დიდი უმრავლესობა იმდენად სულელურია, რომ გამეორებამ არც ღირს, ამასთან, საკმაოდ უხამსიც, ქალაღდ ხე გადმოიტანა რომ შეიძლებოდეს. თუმცა ბარის ერთი, რომელიც, ჩანს, საუკეთესოა, ამიტომაც სხვებისაგან განცალკევებით დგას და იმსახურებს მისს, რომ სიმართლეც იყოს მიჩნეული. ის საოცრად პოპულარულია მრავალჯ ზის მოტყუებულ და ნუგემსმძებნულ მამაკაცებს შორის და თუ თქვენც ერთ-ერთი მათგანი ხართ, თანაც ვერ არ მოგიხსენიანთ, შეიძლება ამ ამბით ისინამოწნოთ კიდევ. ამბავს სახელად „მისის ბიქსი და პოლკოვნიკის ნაწუპარი ქურჭი“ ეწოდება და დაახლოებით ასე იწევს:

მისტერი და მისის ბიქსებში ნოუ-იორკ სიტში ერთ მოცუქსულ ბინში ცხოვრობდნენ. მისტერი ბიქსი საშუალო შემოსავლის მქონე დანტიტიკა გახლადით. მისის ბიქსი ფერხობიკანი, ენერგული, ამასთან, ზედმეტად ემოციური ქალბატონი. თვეში ერთხელ, ყოველთვის მისის ბიქსის, ნაშუადღევს მისის ბიქსი პენსილვანიის სადავურიდან მატარებელით ბალტიმორში მიემგზავრებოდა მოხუცებულ დეიდის სანახავად. ერთ ღამეს დეიდისთან ატარებდა და ნოუ-იორკში მეორე დღეს, ისეთ დროს ზრუნდებოდა, რომ ქმრისათვის ვახშმის მოზადაება მოსწონო. მისტერი ბიქსი საქმის ამგვარ ვითარებას აუღელვებლად შესცქერებდა. მან იცოდა, რომ დეიდა მოუდი ბალტიმორში ცხოვრობდა, მის მუელსეს კი ძალზე უყვარდა ეს მოხუცებული ქალბატონი. რალა თქმა უნდა, სისულელე იქნებოდა მისი ექვზალა და მოუკლ მათთვის ყოველთვიური შეხვედრებით გამოწვეული სიმამროება.

„ოღონდ ჩემი თანხლებების იმედი არ ეკონდეს“, თავიდანვე განაცხადა მისტერი ბიქსის ბი.

„რა თქმა უნდა არა, ძვირფასო“, უპასუხა მისის ბიქსი ბი, „ის ხომ ჩემი დეიდაა და არა უენი“.

გარკვეულ დრომდე ყველაფერი კარგად მიდიდა. თუმიცა, როგორც შემდეგ გამოირკვა, მისი ბიქსისათვის ფეიდა უზრუნველად მოხერხებულად საფარი იყო ან იქნებ ცოტა უფრო მეტიც. ჯენტლმენის სახით მოკლებული ბიძაური ნაძირალა, რომელსაც პოლკოვნიკს უწოდებდნენ, მზაკერულად შემოიპარა მათ ცხოვრებაში და ჩვენი ქალბატონიც, ბალტიკომორში ყოფილიყვნა, დროის უდიდეს ნაწილს ამ არამზადის საზოგადოებაში ატარებდა. პოლკოვნიკი უხეხოდ მიდიდარი იყო. ის ქალაქის განაპირას, მშვენიერ სახლში ცხოვრობდა. ცოლ-შვილი არ ახუხებდა, ჰყავდა მხოლოდ რამდენიმე კეთილგონიერი და ერთგული მსახური და მისის ბიქსის არყოფნისას ცხვენისნობითა და მელცივებზე ნადირობით იტყვევდა თავს.

ეს სასიამოვნო ურთიერთობა მისის ბიქსისა და პოლკოვნიკს შორის წლიდან წლამდე შეუფერებლად გრძელდებოდა. მათი შეხვედრები ისეთი იშვიათი იყო [წლიწლიმდე თორმეტი შეხვედრა არც ისე ბევრია, როგორც თქვენ ფიქრობთ], რომ სულ მცირე ან სულაც არავითარი შანსი არ არსებობდა, ერთმანეთისათვის თავი მოეხებოდა. მათი შორიქით, შეხვედრებს შორის დიდი შუალედი მათ გულში არსებულ სიყვარულის გრძნობას კიდევ უფრო ამძაფრებდა და ყოველი სპორტიკი პაემანი ამაღელვებულ სანახაობად იტყვევდა ხოლმე.

„ეკი-პო!“ შესახებდა ხოლმე პოლკოვნიკი ყოველთვის, როდესაც მას სადგურზე დიდი მანქანით ხედებოდა. „ჩემო ძვირფასო, თითქმის დამავიწყდა, როგორი თვალნარმტაკი ხარ. მოდი, ახლა სორში ჩავდებო“.

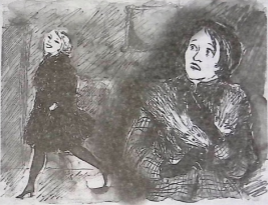
ამასობაში რვა წელიწადიც გადიდა. შობის წინა დღეები იყო. მისის ბიქსი ბალტიკომორის სადგურში იდგა და ელოდა მატარებელს, რომლითაც ნიუ-იორკში უნდა დაბრუნებულიყო. ეს ბოლო შეხვედრა სულ ახალი დამთავრებულა გახლდათ და მისთვის ჩვეულებრივზე მეტა საიამოვნება მოეგებოდა. ამიტომაც შესანიშნავ გუნებაზე ბრძანდებოდა. საერთოდ, პოლკოვნიკთან გატარებული დღეები მასზე ყოველთვის ამგვარად მოქმედებდა. ამ კაცმა იცოდა, როგორ ალერა მასში იმის შეგრძნება, რომ იგი იყო სრულიად გამორჩეული, უხეხოდ მომზიდვარი, ფაქიზი და იშვიათი ღირსებების მქონე ქალი. რა საოცრად განსხვავდებოდა ეს ყველაფერი იმისაგან, რასაც იგი შინ დატოვებდა მართლაც ვაწივდოდა, რომელიც ვერსადარის ახერხებდა ვერმონტენობაში მისთვის, რომ ისიც რაღაცას წარმოადგენდა. ქმრისათვის იგი მარადიული პაციენტი იყო, რომელიც მისალბოთასში უფრანგულად შორის მშვიდად ცხოვრობდა და რომელსაც იშვიათად თუ გამოიხატებდა, რომ მოთმინებით აიტანოს ამ სუსტთა, ვარდისფერი ხელებით განურული პედანტური, ზუსტად განსაზღვრული მომსახურება.

„პოლკოვნიკმა მთხოვა, თქვენთვის გადმოგიტეა“, გაისმა მის გვერდით ხმა. მისის ბიქსი მიზრუნდა და დაინახა უილკინსი, პოლკოვნიკის მეგობარი, პატარა, ჩამოხშვარი, დანაოქებულსახანი, ფერმკრთალი ჯუჯა, რომელიც ხელში დიდ, მრტყელ, მუყაოს ყუთს აჩვენებდა.

„ღმერთო ჩემო!“ ნაშობიბა მიღდა ათრთოლებულმა მისის ბიქსიმ. „ღმერთო დღეებულო, რა უნამზახარი ყუთითა! რა არის ეს, უილკინს? არაფერი შემოუთვლილა? ჩემთვის სათქმელად რაიმე ხომ არ დაუზარებია?“

„არაფერი“, თქვა მეგობრებმ და გაბრუნდა.

როგორც კი მატარებელში აღმოჩნდა, მისის ბიქსი ყუთი ქალთა სააჩრფარეოში განმარტოვდა და კარი ჩაკეტა. რა ამაღელვებელი იყო! საშობაო საჩუქარი პოლკოვნიკისაგან. მან თასმის შეხსნა დაინიყო. „ნამდვილად კაბაა“, თქვა ხმაყვლილი. „შეიძლება ხომაც კი. ან იქნებ სულ სავსეა ულამაზესი საცვლებით. არ მინდა შეხედე. მხოლოდ ხელით მოვსინჯავ და შევეცდები გამოვიცნო, რა არის, რა ფერისაა და როგორ გამოიყურება. რა ელირება, იმასაც გამოვიცნობ“. თვალეტი მავრად დახუჭდა და ნელა ასინა სახურავში. შემდეგ ცალი ხელი ყუთში ჩაყო. ზემოდან შესაფუთი ქალაღი იგრანო და მისი

მატარარი სოფი ელიაშვილი

შრიალიც გაიგონა. აქვე იყო კონვერტი თუ რაღაც ბარათის მსგავსი საგანი, რომელსაც უფრადგულად არ მიაქცია და თქმნა ქვემოთ განაგრძო. თითქმის ფრთხილად, საცევებოვით მიიხევედნენ წინ. „ღმერთო ჩემო“, შეკვიცლა პოლკოვნიკი. „აუფრებელია!“ თვალეტი ფართოდ გაახილა და ქურქს მიაჩერდა. შემდეგ პირდაპირ ეტეკა და ყუთიდან ამოსინა. ხშირი ბუნვის სქელი ფუნები თანდათან იშლებოდა და შესაფუთი ქალაღთან შეხებისას საოცრად სასიამოვნო ხმას გამოუტყვლიდა. როდესაც ბოლომდე ამოსინა და მთელი სიგრითი შეძლო დაწახა, თვალეტი ისეთი მშვენიერება წარმოუდგა, რომ სუნთქვა შეეკრა. ამგვარი წაუღას ქურქი აქამდე არასდროს ენახა. წაუღა იყო, არა? დიახ, რა თქმა უნდა. თანაც რა დიდებული ფერის. ბუნევი თითქმის წინნა მავი იყო. პო, პირველად იფიქრა, რომ მავი იყო, მაგრამ როდესაც ფანჯარასთან უფრო ახლოს მიიჭრა, დაინახა, რომ სილურჯიც დაეკრავდა, კოზალტის მსგავსი ღრმა, მდიდრული ლურჯი ფერი. სწრაფად დახედა ეტეკებს, რომელზეც უზრუნველ ენერა „ლაბრადიორის ველური ნაუღა“, მეტი არაფერი. არც ის, თუ სად იყო ნაფიდი, არც სხვა რამ მინიშნება. ეს, ალბათ, პოლკოვნიკის ნახელებია, თვისთვის ჩილიპარაკა მან. ეშპაკი, ბებერი მელა. რა თქმა უნდა, ყველაფერი დამალა და არავითარი კვალად არ დატოვა. მით უკეთესი. ნიტავ რა ელირება! ამავე ფიქრის კი ძლივს შეედავდა. თოხი, ხუთი, ეტეკი ათასი დოლარი? შეიძლება მე-

ტივ. თვალს ვერ აცილებდა. თუმცა არც ამას ჰქონდა მნიშვნელობა; მეტს ვეღარ მოიკვდიდა, აუცილებლად უნდა მოეზონა. სასწრაფოდ გაიძრო თავისი უბრალო, ნითელი პალტო. გასაშირებლად სუნთქვას ვერაფერს უხერხებდა. თვალზე დარბოთა ჰქონდა გაბეღული. მაგარამ, ღმერთო, ამ ბენების შეხებით გამონეწეული მვერანება ეს დღივ, ფართო სახელგეო, სქელი, გადმოკეცილი მანქანებით ვინ იყო, ერთხელ რომ უთხრა, მდედრების ტყავებს ყოველთვის მკლავებისათვის იყენებენ, ხოლო მამრების ტყავებს ქურტის დასწრეში ნაწილისთვის? ვიღაცამ მანძილვად უთხრა, შეიძლება ჯოან რატფილდმა. თუმცა ნარმოდგენა არ ჰქონდა, საიდან შეეძლო ჯოანს რაიმე სკოდიოდა ნაულებზე.

დიდებულო შავი ქურქი, მისივე საკუთარი, მეორე კანივით, თითქმის თავისით შემოიხუტა ტანზე. ღმერთო! რა უჩვეულო შეგრძობა გახლებდა. მან საჩუქრად გააბარა თავლი. ფანტასტიკური იყო. მივიღო მისი არსება უცერად სრულიად შეიცვალა. ის ერთდროულად თვალისმომჭრელი, გასხივოსნებული, მდიდარი, ბრწყინვალე და ვნებიანი ჩანდა. ახლა ძლიერების შეგრძენება, რომელიც მან შესძინა! ამ ქურქით შეველო ნებისმიერ ადგილას მისულიყო და ხალხის მის ვარშულო ქურდლღევივით აქეთ-იქით სირბილს დაინწყებდა. ყველაფერი იმდენად გასაოცარი ჩანდა, რომ სიტყვეებით მისი გამოხატვა შეუძლებელი იყო!

მისის ბიქსშიმ აიღო კონვერტი, რომელიც ჯერ ისევე ყუთში იდო, გახსნა და პოლიკოვნიკის წერილი ამოიღო: ერთხელ როგორღაც ყური მოვკარი შენს ნათქვამს, რომ ძალიან გიყვარს ნაულის ქურქი, ამიტომაც გიყვებ. მიიხრეს, რომ საკმაოდ კარგია. ვთხოვ მიიღო იგი ჩემს გულწრფელ, საუკეთესო შენიშვნებთან ერთად, როგორც გამოსათხიზარი საუბარო. პირადა მიზეზთა გამო შენთან მზეხედრის ვეღარ შეძლებ. მშვიდობით, ვისურვებ ნარმატებას.

ესეე ასე!
ნარმოიდგენია?!
მანძილვად მონშენდილ ცაზე მუხის გაეარდნას მკავდა, თანაც სწორედ მაშინ, როდესაც ასეთ ბედნიერებას ვანიცდილა.

პოლიკოვნიკი აღარ ეყოლება.
რა თავზარდამცემია!
ძალიან, ძალიან მოენატრება.
თანდათანობით, მისის ბიქსშიმ, ქურქის მშვენიერ, რბილ, შავ ბუნუს ნახად ხელის გადასმა დაწყაო.
ასეა, საღვალად რაღაცას კარგავ, მაგრამ იქვე ახლოს სხვას პოულობ.

მან გაიღიმა და წერილი გადაკეცა, უნდაოდა დაეხია და ფანჯრიდან გადაეფლო, მაგრამ შეაშინია, რომ ფურცლის, მეორე მხარეზეც რაღაც იყო დაწერილი:

P.S. ყველას უთხარი, რომ ეს ქურქი შენი საყვარელი, გულუხვი დივიდის საშობაო საჩუქარია.
მისის ბიქსის პირი, იმ მომენტში თავდროღვანი ღმილით ფართოდ გაშლილი, ისე სწრაფად დაუბრუნდა პირვანდელ მდგომარეობას, თითქოს რეზინის იყო.

„ეს კაცი გავიფიქრებულა!“ შესახა მან, „ჯედიდ მოუდის ამდენი ფული არა აქვს. იგი ამგვარი რამის ჩუქების ვერაფრით შეძლებდა“. მაგრამ თუ დეიდა მოუფიქრ არ აჩუქა, მამ ვინ? ღმერთო! ქურქის ნახეთი აღუგებულია, მისი ტანზე მორგებული ისე გაერთო, რომ სულ გამოჩნდა მხედველობიდან ეს სასიცოცხლო მნიშვნელობის საკითხი.

ორიოდე საათში ნიუ-იორკში იქნება, მომდევნო ათწუთში — მინ, სადაც ქმარი შეეგებება და კირილის მსგავსი კაციც კი, რომელიც მსახვით კიბლის ფესვის არსებობს, პრემილარებისა და კარისებების ბნელ, ლარნოვან სამყაროში ბინადრობს, შეკითხვების მიცემას დაიწყებს, თუკი მისი ცოლი, საკვირაო გასეირნებიდან, მოულოდნელად, ექვსიასობის დღორიან ნაულის ქურქში გახვეული, ვალის ცვეკვი შესრიალდება მინ.

— იცი, რას ვფიქრობ, — უთხრა საკუთარ თავს. მე გვინი, ეს დანჯეული პოლიკოვნიკი ასე მოლოდენ ჩემს დასატანჯად მოიქცა. მან შესანიშნავად იცოდა, რომ დეიდა მოუდის არა აქვს ქურქის შესატანად საკმარისი თანხა. იცოდა, რომ ვერ შევძლებდი მის დატოვებას.

მაგრამ ახლა ქურქთან განმორბეულ ფიქრიც კი მის ძალღონეს აღებჯებოდა.

ეს ქურქი ჩემი უნდა იყოს! — თქვა ხმაშიაღლა, „ეს ქურქი ჩემი უნდა იყოს! ეს ქურქი ჩემი უნდა იყოს!“

ძალიან კარგი, ჩემო ძვირფასო. ქურქი შენი იქნება. მთავარია, არ შემიძვე. ნუნარად იგუჯე, შეინარჩუნე სიმშვიდე და იფიქრე. შენ ხომ ტყვიანი გოგო ხარ, არა? აქამდევე ბევრჯერ გაგისულელებია. ხომ იცი, რომ იგი, მისი საკუთარი ზონდის წევტს ივით, ვერსადროს ვერაფერს ხედავდა. ასე რომ, იგუჯე სრულიად მშვიდად და იფიქრე. დრო თავსაკრელება.

ორსათანხურის შემდეგ მისის ბიქსშიმ ბუნსილვანის სადაგურე მატარებლიდან ჩამოვიდა და სწრაფად გაენარნა გასასვლელისაკენ. მას ახლა ისევე თავისი ძველი, ნითელი პალტო ეცვა და მკლავებით მუყავის ყუთი მიშპოვნდა. ტაქსი გააჩრა და მძღოლს მიმართა: „სუკაყარავა! აქვე აზლო-მახლოს ხომ არ გეკულებათ ლომბარდი, რომელიც ჯერ კიდევ დავა ინება“. სატყვიან მჯდომმა კაცმა წარბები ასწინა და გაკვირვებით გამოხედა.

„უშირაგია, მეექვსე ავენიუზე“, უპასუხა მან.
„თუ შეიძლება, გეთაყვა, მოკრეცე თუ არა თვალს პირველს, მაშინვე გამოჩერეთ, კარგი?“

იგი ჩაჯდა მანქანაში და გაემგზავრა. მალე ტაქსი შეჩერდა დანჯესებულებასთან, რომლის შესასვლელის თავზე სამი თითბრის ბურთი ეკიდა.

„დაშულოდეთ, თუ შეიძლება“, უთხრა მისის ბიქსშიმ მძღოლს, მანქანიდან გადმოვიდა და შენობაში შევიდა.

დახლზე უზარმაზარ კატას მოეკალათებინა და თეთრ ლაშმაქზე დაყრილ თევზის თავებს მიირთმევდა. კატამ მისის ბიქსის ყუთიად მოვლევარ თვალებით გამოხედა, შემდეგ შეზრა მიაჩრუნა და შამა განაგრძო. მისის ბიქსში, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო, კატისგან მიშორებოდა, დახლთან იცდა, ელვდა, რომ ვინმე გამოხედავდა და შეპყრებდა მავრის საათებს, ფეხსაცმლის პალეტას, მიანქარის გულსაბნევებს, ძველ ბიორკლებს, ვატკებულ სათვალურებსა და ხელოვნურ კბილებს. რატომღაც, რომ აღვამიშებო ყოველთვის თავიანთ კბილებს აგირავენ, უყვირდა მას.

„დახს?“ თქვა მეპატრონიმ და ჩანწლებული კუთხის სიღრმიდან გამოვიდა.

„აჰ, საღამო მშვიდობისა“, თქვა მისის ბიქსშიმ და ყუთზე შემოკრული თასისა გახსნას შეუდგა. კაცო კატასთან მივიდა და ზურგზე დადურო მოვლევდა. კატა თევზის თავების ქაშას აგრქებუდა.

„ეს რის სიხულედი მომივიდა!“ თქვა მისის ბიქსშიმ. იმდენი მოვახერხებ, რომ საფულელ დაეკარგე. თანაც დღეს შა-

ბათია, ორმუხაბათამდე ყველა ბანკი დაკეტულია, მე კი უიკონისთვის გარკვეული თანხა მჭირდება. ეს საკმარისი ქურფია, მაგრამ მე ბევრს არ ვიციხოვ, მხოლოდ ძვირები მინდა, რომ ორმუხაბათამდე თავი გავიკლავო. ორმუხაბათის მოვალე და გამოვისყიდო“.

კაცი უსიტყვოდ იცდიდა, მაგრამ როდესაც მისის ბიუსშიმ უკურბო ამოიღო და უმშვიდობურესი სტილი ბენეი დახლზე დაეფრნა, წარბები ზეითი ნაუცივდა; კატას ხელი მოაშორა და აბლის მოვიდა საწახაბავ. ქურჭი აიღო, მაღლა ასწია და წინ გაიჭრა.

„მე რომ მაგის საათი ან ბეჭედი მჭონოდა, ამის ნაცვლად რომელიმეს დაეტოვებდი“, თქვა მისის ბიუსშიმ. „მაგრამ აქ ამ ქურჭის გარდა სხვა ნამდვილად არაფერი მაქვს“ — და თითქმის ნათქვამის დასადასტურებლად მის წინ გაშალა.

„ახალს მკვავს“, თქვა კაცმა, თან რომ ბუნეს ხელს ნახად უსვამდა.

„ღიბა, აბაღია. თუმცა, როგორც ვითხარით, მხოლოდ იმდენის სესხება მინდა, რომ ორმუხაბათამდე მეყოს. ორმოცდაათ დოლარზე რას იტყვიდით?“

„გასესხებთ ორმოცდაათ დოლარს“.

„ასჯერ უფრო მეტი ღირს, თუმცა ვიცო, კარგად მოუფლოთ, ვიდრე დაგებრუნებთ.“

კაცი მავალსთან მივიდა, უჯრა გამოსწია, ქვითარი აიღო და დახლზე დადო. ქვითარი იმ ეტიკეტითა მსგავსი იყო, ჩემოდნის სახელურს რომ აბანზე ხოლმე იმავე ფორმისა და ზომის და ისეთივე მაგარი, მოყავისფრო ქაღალდის, ოღონდ შუაზე დაწერტილი, ისე, რომ შეეცდომით ორ, ზუსტად ერთმანერ, ნაწილად გაეკეხა.

„სახელი?“ — იკითხა მან.

„გამოტყუეთ; ასევე, მისამართიც“.

მან დაინახა, რომ კაცი შეყვინდა. კალმის წვერი, მოლოდინით, წვეტილი ნახის თავზე დაეკვიდა.

„თქვენ ხომ არა ხართ ელფებუელი, რომ სახელი და მისამართი ჩაწერთო, ასე არ არის?“

კაცმა მხრები აიჩქია და თავი გააქნა. კალმის წვერმა ქვემოთ, შემდევი ხაზისაკენ ჩაინაცვლა.

„გადავწყვიტე, რომ ასე უკეთესი იქნება“, თქვა მისის ბიუსშიმ. „ეს ძალზე პირადულია“.

„ახეთ შემთხვევაში უკეთესი იქნება თუ ეს ქვითარი არ დაგეკარგებათ“.

„არ დამეკარგება“.

„თქვენ გეგმით, რომ ნებისმიერი, ვისაც ეს ქვითარი ხელში ჩაუვარდება, შეძლებს მოვიდეს და ნივთი მოითხოვოს?“

„ღიბა, მესმის“.

„მხოლოდ ნომრით“.

„ღიბა, ვიცი“.

„რა გენებათ, რომ ნივთის აღწერილობაში ჩაწერო?“

„არც აღწერილობაა საფირო, გმადლობთ. არაა აუცილებელი. ჩაწერეთ მხოლოდ თანხა, რომელსაც ვესესხებო“.

კალმის წვერი ისევ შეჭრდა და სიტყვა ნივთის ვასწერივ, წვეტილი ნახის თავზე დაეკვიდა.

„ფიქრობ, ნივთის აღწერილობა უნდა ჩაიწეროს. ეს ყოველთვის დაგეგმარებათ, თუკი ქვითარს გაყიდვას მოილოდინებთ. არასოდეს იცით, რა იქნება, ეგებ ოდესმე გაყიდვაც დააპიროთ“.

„არ ვაპირებ მის გაყიდვას“.

„შეიძლება მოგინოთ. უამრავი იდეამინი იქცევა ასე“. „მისიმინეთ“, თქვა მისის ბიუსშიმ. „თუ ფიქრობთ, რომ სრულიად გვედატაკეთ, ცდებით. უზრალად, საფულე დაეკარგეთ. ვერ გაიგებთ?“

„როგორც გეგნებოთ“, თქვა კაცმა. „ქურჭი თქვენია“. აქ მისის ბიუსის თავში უსამოზუნო ხარმა გაურჩინია.

„მითხარა“, თქვა მან. „თუკი ჩემს ქვითარში ნივთის აღწერილობა არ იქნება შეტანილი, როგორ უნდა ვიყო დარწმუნებული, რომ როდესაც მის ნასაღებად მოვალ, ქურჭს დამიბრუნებთ და არა რაიმე სხვა ნივთს?“

„შესაბამისი ჩანაწერი დაეთარძი კეთდება“.

„კი მაგრამ, მე ხომ მხოლოდ ნომრით მაქვს. ასე რომ, შეგიძლიათ მომცეთ ნებისმიერი ძველმანი, რასაც მოისურვებთ, ვინა ასე არ არის?“

„გენებათ შევიტანო აღწერილობა თუ არა?“ კითხა კაცმა. „არა“, უმასუბა მისის ბიუსშიმ, „გენდობით“.

კაცმა ქვითარს ორივე ნაწილში სიტყვა ღირებულებების გასწერივ ჩაწერა „ორმოცდაათი დოლარი“. შემდეგ პერფორაციის გაყოლებით ქვითარი შუაზე გახია და ქვედა ნახევარი მისის ბიუსისაკენ დახლზე გამოაცურა. ამის მერე საფულედან, რომელიც პიჯაკის შიდა ჯიბეში ედო, ხუთი ათდოლარაინი ამოიღო. „სარგებელი თქვამს სარ მოვცენტია“, თქვა მან. „ღიბა, გასაგებია, გმადლობთ. კარგად მიმიხატებთ, არა?“

კაცმა მისის მოტრეზებლად დაუქნია თავი. „ისევე ყუთში ხომ არ დავაბრუნო?“

„არა“, თქვა კაცმა.

მისის ბიუსში მოტრეზი და ლომბარდიანი გარეთ გამოვიდა, სადაც ტაქსი უცდიდა. ათი წუთის შემდეგ უკვე შინ იყო.

„ძვირფასო“, თქვა მამინევე, როგორც კი დაინახა და მქარს აკოცა, „მოგეხატებო?“ კირლი ბიუსშიმ საღამოს ვახუთი გადამო და თავის მაჯვას მაჯვას საათს შეაღო თვლილი. „შვიდის თორმეტწუთნახევარია“, თქვა მან. „ცოტათი დაგაგვიანდა, არა?“

„ვიცი. სულ ამ საწინელი მატარებლების ზრალა. დეიდა მოუდით, როგორც ყოველთვის, შენთან მოკითხვა დამაბარა. გვევდები, ისე მინდა დადივა, შენ არა?“

ქმარმა გახვით ისე დადაკეცა, რომ ზუსტად მართკუთხედი გამოვიდა, და საცარძლის სახელურზე ჩამოიღო. შემდეგ წამოფედა და ზუფტისაკენ გაეპარა. ცოლი ოთახის შუაგულში დარჩა და ხელსთამაშის ნახადა განაგრძო, თანაც ფრთხილად აკვირდებოდა ქმარს და ფიქრობდა, კიდევ რამდენ ხანს მოუწევდა ცდა. ის ახლა მისკენ ზურგიით იდგა და წინ ნახილი ჯიბის წყავდა. სახე ისე აბლიო მჭირდა მითხალი საწყაოსთან და ისე ჩასტყერდა, თითქოს პაციენტის პირი იყო.

სასაცილო იყო, რომ პოლკოვნიკის შემდეგ იგი ყოველთვის საოცრად პატარა ჩანდა. პოლკოვნიკი დიდი და ჯვავარა გახლდათ. მის გვერდით მყოფი ყოველთვის პირმოქმზას სუსტი სუნნი სცემდა. ეს კი პატარა, ფაქიზი და გამბადარი იყო და ნამდვილად არაფრის სუნით არ ასუნდებდა — ბუნის დრადეს კარდა, რომელსაც წუნნიდა, რათა პაციენტებისათვის მისი სუნთქვა სახიამოლოდ ყოფილიყო.

„ნახე, რა გიყვოდ ვერპუტის ასანყავად“, თქვა და დანაყოფებანი მისის ჭიქა დაინახა. „ამით მილოცვამის სიხსტი თემიძლია მისი ჩამოხვება“.

„ძვირფასო, რა ქვიანურია“.

ნამდვილად უნდა ვცადო და ჩაცმის სტილი შევეცვალო, გაიფიქრა მისის ბიქსიში. თორემ მისი კოსტიუმები ისეთი სახაცხლო, სიტყვებით ვერც აღწერ.

არადა ერთ დროს მას მიაჩნდა, რომ ქმრის ტანსაცმელი, ეს მაღალსაყვლოანი და ნინე ექვს ლლზე შესაბამისი, ეცდარაინადული პიჯაკები შესანიშნავი იყო, მაგრამ ახლა უზრალოდ სულელური ჩანდა. ისევე, როგორც ვინრო, ბუხრის მილივით შარვლები. ამგვარი ტანსაცმლის სატარებლად განსაკუთრებული სახე იყო საჭირო. ისეთი, როგორიც კირილს უზრალოდ არ ჰქონდა. როდესაც თვალს მოჰკრავდით ამ ერთ-ერთი მჭიდროდ მომჯდარი, ძველმოდური კოსტიუმით ამოირილი მის გამხდარ სახეს, თხელი ცხვირითა და ოდნავ ნინამოდული ყბით, თვალნი სემ უეღრის კარიკატურა დაგივებოდათ. ის კი ახლათ ფიქრობდა, რომ ბიუ ბრამელივით გამოიყურებოდა. მართლაც, მდებრობითი სქესის პაციენტებს, სამსახურში კირილ ბიქსი ყოველთვის გახსნილი თეთრი ხალათით ხედვებოდა. ისე, რომ ხალათის ქვეშ შესაძლებელი ყოფილიყო თვალი მოეკრათ მისი მორთულობისათვის. ეს უცნაური საშუალება ამკარად იმისთვის იყო გამიზნული, რომ შთაბეჭდილება მოეხდინა და ხაზი გაესვა მისი მამაკაცური ღირსებებისათვის. თუმცა მისის ბიქსიში უკეთესად იცოდა, რომ მთელი ეს შეფუთვა ბლფი იყო და მტკი არაფერი. იგი აგონებდა მინდორზე ამაყად მოსიკრნე მებერებულ, გაუხორცილ ფარმეცანეს, რომელსაც ბუმბულია ნახევარი და ჰქონდა მურქნილი, ან კიდევ ბაზუანერის მსგავს ერთერთ სულელურ ყვაილითაგანს, რომლებიც თვითდამტყვევითი მრავლებიან. ბაზუანერა თსილით არ მრავლდებდა და მთელი ეს მშვენიერი ყვითელი ყვავილები მხოლოდ მსაკარად, უკვხა და დროის ფუჭად კარგავდა. რა სიტყვას იყენებენ ბიოლოგები? ჰო, უსქესო. ბაზუანერა უსქესოა, ისევე, როგორც წყლის რწყლის ზფხულის ბუდობა. რა-ნაღვი ლუდას კეროლს მაგონებს, ვაიფიქრა მისის ბიქსიში — წყლის რწყილები, ბაზუანერები და დანტიტები.

„გამაღობო, ძვირფასო“, თქვა მან, მარტინი აიღო, დევანზე ჩამოჯდა და ხელჩანთა მუხლებზე დაიო.

„შენ როგორ გატატრე გუმინდელი საღამო“
„სამსახურში ვიყავი და რამდენიმე სპეციალური ჰლომბი ჩამოვსხი. შემდეგ მიმდინარე საფინანსო ანგარიშები განვიხილე“.

„კარგა რა, კირილ, ვფიქრობ, უკვე დიდი ხანია დადგა დრო, რომ ეს შავი სამუშაო შენს მაგიერად სხვებმა აკეთონ. შენისათვის საეციალისტი ამგვარ საქმეზე არ უნდა ცდებოდეს. რატომ მექანიკოსს არ აძლევ დასამზადებლად“.

„ვამჯობობენ თვითონვე დაგამზადო. ხომ იცი, როგორ ვამაყობ ჩემი ჰლომბებით“.

„იცი, ძვირფასო. მეც ვფიქრობ, რომ ნამდვილად გასაკოცარი და მთელ მსოფლიოში საუკეთესო ჰლომბებია, მაგრამ არ მინდა, რომ ამდენი მუშაობით საკუთარი თავი სულ გამოვიტყო. ეს ქალი, პალტნი, რატომ არ აკეთებს ანგარიშებს? ეს ხომ მისი საქმის ნაწილია“.

„აკეთებს, როგორ არა, მაგრამ სანაყის ფასი ყველაფერს მე უნდა დაეადო, მან ხომ არ იცის, ვინ არის მდებარი და ვინ — არა“.

„მშვენიერი მარტინია“, თქვა მისის ბიქსიში და თავისი ქიქა გვერდით მაგიდაზე გადადგა. „სრულიად უნაკლო“.

მან თავისი ხელჩანთა გახსნა და ცხვირსახოცი ამოიღო, თითქოს ცხვირის მოწმენდას ამოებდა. „უი!“ შესახა ქეთირის დანახვისას. „სულ დამაფიყნა შენთვის მექვენიზონა. აი ეს ახლახან ვიპოვე ტექსის სავარძელზე. რაღაც ნომერი ანერია. ვიფიქრე, შეიძლება ლატარიის ზილეთი არაიმე მაგდგავარი იყოს-მეთქი, და შევირინე“.

„მან პატარა, ყავისფერი, მაგარი ქალაქის ნაქვარი ქმარს მიაწოდა, რომელმაც ის თითებში მოიქცია და ისე გულდასმით დაუნაყო ყველა მხრიდან შესწავლა, თითქოს საეჭვო კმელი იყო.“

„იცი, ეს რა არის?“ თქვა მან ნელა.
„არა, ძვირფასო, არ ვიცი“.
„ეს საგირავნო ქვითარია“.

„რა?“
„ლომბარდის ქვითარი. ავტო დანესებულების დასახელება და მისამართი — სადაც შეეცქე ავენიუზე“.

„ეჰ, ძვირფასო, გული დამწყდა. იმედო მქონდა, რომ ეს ლატარიის ბილეთი იქნებოდა“.

„გულდასაწყვეტი არაფერია“, თქვა კირილ ბიქსიში.
„სინამდვილეში, შესაძლებელია ეს კიდევ უფრო სანტიმეტროს აღმოჩნდეს“.

„ნარინად, ძვირფასო“
მისტერ ბიქსიში დაიწყო იმის დაწვრილებით ახსნა, თუ როგორ გამოიყენება ლომბარდის ქვითარი. განსაკუთრებით აღნიშნა ის გარემოება, რომ ქვითარის ნებისმიერ მფლობელს უფლება ჰქონდა ნივთი მოეთხოვა. მისის ბიქსიში მოთმინებით იცდიდა, ვიდრე იგი ლექციას დაასრულებდა.

„შენ გჯონია, ღირს მოთხოვნა“? ჰკითხა მან.

„ფიქრობ, იმის გაგება კი ნამდვილად ღირს, თუ რა ნივთია. ხედავ ციფრს, რომელიც აქ ჩერია? ორმოცდაათი დოლარი“.

„იცი, ეს რას ნიშნავს“?
„არა, ძვირფასო, რას ნიშნავს“?
„ეს ნიშნავს, რომ დაგირაკებული ნივთი, თითქმის დარღწეუბებით შეიძლება ითქვას, რაღაც საკმაოდ ღირებული უნდა იყოს“.

„შენ ფიქრობ, რომ ის ორმოცდაათი დოლარი ეღირება“?
„მეტო, ხუთას დოლარამდე“.

„ხუთასი დოლარი!“
„ვერ გაიგე“? თქვა მან. „შევახსნე არასოდეს მოცემს ნივთის ნამდვილი ღირებულების მეთოდებზე მტკ“.

„ღმერთო დიდებულო! ეს არ ვიცოდი“.

„ამქვენად კიდევ ბევრი რამ არის, რაზეც წარმოდგენა კი არა გაქვს, ჩემო ძვირფასო. ახლა მისიმივე. ხედავ, აქ მფლობელის არც სახელი და არც მისამართი მითითებული არ არის“.

„მაგრამ უეჭველად იქნება რაღაც, რითაც მისი ვინაობის დადგენა შეიძლება“.

„სრულიებით არაფერი. ხალხი ხშირად იქცევა ასე, რადგან არ უნდად, რომ ვინმემ ლომბარდში მათი ყოფნის შესახებ შეიტყოს; რცხვენიათ“.

„ესე იგი, ფიქრობ, რომ შევცდილია ეს ქვითარი დაგიტოვოთ“?

„რა თქმა უნდა შევცდილია. ეს ახლა უკვე, ჩვენი ქვითარია“.

„შენ გინდოდა გეთქვა, ჩემი ქვითარი“. მტკიცედ განაცხადა მისის ბიქსიში. „ის ხომ მე ვიპოვე“.

ჩემო ძვირფასო გოგონა, რა მნიშვნელობა აქვს? მთავარია, რომ ჩვენ ახლა შეგვიძლია, როცა კი მოვისურვებთ, მივიდეთ და გამოვიყვიდით ის სულ რაღაც ორმოცდაათ დღელად. ამაზე რას იტყვია?

„აუ, რა სახალისო!“ შესახა მისის ბიჭებში. „საშინლად არაიღვლებელი, მითუმეტეს, წარმოდგენაც არა გვაქვს რა არის. ეს შეიძლება ნებისმიერი რამ იყოს. ხომ ასეა, კირილ? სწორედ რომ ნებისმიერი!“

„მართლაც შეიძლება, თუმცა უფრო მოსალოდნელია, ბუჭდის ან საათის მაგვარი რამ იყოს.“

„მაგრამ ხომ განსაკუთრებული იქნება, ეს რომ ნამდვილი განძი აღმოჩნდეს? მაგალითად, მწვენიერი ძველებური ლანაჟი ან რომაული ქანდაკება.“

„ამას ვერაფრით გავიგებთ, ჩემო ძვირფასო. უბრალოდ უნდა დაველოდოთ და ვცდილოდეთ შეიტყობთ.“

„რა საინტერესოა! მომეცი ქვითარი და ორშაბათს დილითვე გავეარდები და ვნახავ!“

„მე მგონი, ჩემი მისვლა აჯობებს.“

„არა, რა!“ შესახა მისის ბიჭებში. „მოდი, მე წავალ!“

„მე რომ წავიდე, აჯობებს. სამსახურში მისვლამდე შევივლი და გამოვიტან.“

„კი მაგრამ, ეს ხომ ჩემი ქვითარია! გთხოვ, კირილ, მე წავალ! მთელი სიამოვნება მართლმე მენ რატომ უნდა განიცადო?“

„შენ არ იცნობ ამ მეგახსებებს, ძვირფასო, და აიგვიად მოტყუვდება.“

„არ მოტყუვდება, მართლა არ მოტყუვდება. მომეცი ქვითარი, გთხოვ.“

„ორმოცდაათი დღელად უნდა გქონდეს“, უთხრა ქმარმა ღიმილით. „შენ მათ ორმოცდაათი დღელი ნაღდი ფული უნდა გადაუხადო, ვიდრე იმ ნივთს მოგცემენ.“

„მაქვს“, თქვა მისის ბიჭებში, „მგონი, უნდა მქონდეს.“

„შენ თავს ვერ გაართმევ, მე უფრო მოვაცხადებ ამ საქმეს, შენი ნებართვით.“

„კი მაგრამ, კირილ, დაფიქრება, ის ჩემია. რაც უნდა იყოს, ის ჩემია, განა ასე არ არის?“

„რა თქმა უნდა შენია, ძვირფასო. ასე უე იწერვილებ.“

„არ ვწერვიულობ. მხოლოდ ცოტათი ავიღე და მეტი არაფერი.“

„თუკი იმაზეც იფიქრებდი, რომ იქ შესაძლებელია მხოლოდ მანქანებისათვის განკუთვნილი რამეც იყოს, მაგალითად, ჯიბის საათი ან პურანგის სახელთა შესაკრავები, ეს აღარ დაგამართებოდა. შენც ხომ იცი, რომ მეგახსებთან მარტო ქალები არ დადიან.“

„მაშინ საბოლოოდ ვაჟუქვებ“, დიდსულოვნად განაცხადა მისის ბიჭებში, „ადვილი სიამოვნებით, მაგრამ ქალის ნივთი თუ იქნა, ჩემთვის მინდა. შევთანხმდით?“

„სავსებით სამართლიანია. ისე, მის გამოსატანად ჩემთან ერთად შენც ხომ არ წამოიხედოდი?“

მისის ბიჭებში უკვე დათანხმებას აპირებდა, მაგრამ დროზე შეიკავა თავი. მას არავითარი სურვილი არ ჰქონდა, რომ მეგახსებ ქმრის თანდასწრებით ძველი კლინტივით შეხედროდა.

„არა“, წელა თქვა მან. „არა მგონია, წამოვიდე. იცი, ბევრად უფრო ამაღლებელი იქნება, თუ აქ დავრჩები და დავგელოდები. როგორ ვიმედოვნებ, რომ ისეთი რამ არ იქნება, რაც არცერთ ჩვენთავანს არ უნდა.“

„ახლა კი მართლაც ამბობ“, თქვა მისტერ ბიჭებში, „თუ შევბუჭებ, რომ ორმოცდაათ დღელად არ ღირს, არც წამოვიღებ.“

„შენ რომ თქვი, ზუსტად დღელად იღებ?“

„სავსებით დარწმუნებული ვარ, ეღირება. ნუ სწუხარ.“

„ოჰ, კირილ, ერთი სული მაქვს, ვიდრე შევტყობდე, თუ რა არის! რა ამაღლებელია, არა?“

„რა თქმა უნდა, ძაღვზე სახალისოა“, თქვა მან და ქვითარი ფილტვის ჯიბეში ჩააცვია.

როგორც იქნა ორშაბათით გათენდა. ნასაუზმევს მისის ბიჭებში ქმარი კარამდე მიაცილა და პალტოს ჩაცმამი მიეხმარა.

„არ გადაიღალო, ძვირფასო“, თქვა მან.

„არა, ექვსდავალ.“

„შინ ტენჯე მოხვალ?“

„აღბათ.“

„იმ ლომბარდში მისასვლელ დროს ხომ გამოინახებ?“

„კი, მართალია, სულ დამაინტერესებს. ტაქსის დაევიწერ და ახლაც იქ წავალ, ზუსტად გზადაა.“

„ქვითარი ხომ არ დაგიკარგავს?“

„მგონი, არა“, თქვა მან და ფილტვის ჯიბე მოისინჯა.

„არა, აქ არის.“

„საქმარისი ფული ხომ გაქვს?“

„მექნება.“

მისის ბიჭებში ქმართან სულ ახლოს მივიდა და მის პალტოს, რომელიც ისედაც სავსებით უნაკლები იყო გახსნილ რეულში, განაოხრება დაუსწყო.

„ძვირფასო“, თქვა მან, „თუ იქ მართლაც კარგი რამ აღმოჩნდება, აი, ისეთი, რაზეც იფიქრებ, რომ შეიძლება მე მომიწონოს, ხომ მაშინვე დამიორკავ, როგორც კი სამსახურში მიხვალ?“

„დავიორკავ, თუ ასე ძალიან გინდა.“

„იცი, კირილ, ისეთი შეგრძნება მაქვს, რომ ის რაღაც შენთვის იქნება. უფრო მეტად მინდა, რომ შენთვის იყოს, ვიდრე ჩემთვის.“

„რა გულკეთილი ხარ, ძვირფასო. ახლა კი უნდა გავიქცე.“ დახლოებით ერთი საათის შემდეგ, როდესაც ტელეფონმა დარეკა, მისის ბიჭებში ტყვიასავით გადაჭრა ოთახი და ყურმილი მანამდე აიღო, ვიდრე პირველი ზარის ხმა მიწველობდა.

„გამოვიტან!“ თქვა მან.

„გამოვიტანე! ოჰ, კირილ, რა არის? რამე კარგია?“

„პარკი!“ იყვირა მან. „ფანტასტიკურია! დიდსულოვნად, ვიდრე საკუთარი თვალთა არ ნახავდე! გული ნაცვია!“

„ძვირფასო, რა არის? ჩქარა მითხარი!“

„მედი მაქვს, შენ უნდა თქვა.“

„ესე იგი, ჩემთვისაა?“

„რა თქმა უნდა შენთვისაა. თუმცა სრულიად გაუგებარია როგორ მოხდა, რომ ასეთია ნივთი მხოლოდ ორმოცდაათ დღელად დადავირგავს. ვიღაც გიყია.“

„კირილ! გუყოლა ჩემი ნებაა! ამდენს ველარ გაუქმებ!“

„ვატივლები, როდესაც ნახვ.“

„ასეთი რა არის?“

„მბა, გამოიცანი.“

მისის ბიჭებში შევიკვნა. ფრთხილად, უთხრა საკუთარ თავს. ახლა ძალიან ფრთხილად იყავი.

„ეყვლებაში“, თქვა მან.

„შეგეშალა“.

„ახლიანატის ბექედი“.

„ხროლის ბიჭო, მოდი, მიგანინებინე. ეს ისეთი რამაა, რისი ტარებაც შეგიძლია“.

„რისი ტარებაც შემიძლია? ჩასაცემელია? რამე ქუდის მაგაციანი ხომ არ არის?“

„არა, ქუდი არ არის“, თქვა მან სიცხილით.

„ლუთის გულსიათვის, კირილი! რატომ არ შეუბნები?“

„იმიტომ, რომ მინდა სიურპრიზი იყოს. ამ საღამოს შინ მოვიტან“.

„არავითარ შემთხვევაში!“ შეგვივრა მან. „ახლავე მანდ მოედვიარ მის საწახავედ!“

„მე გვირი, აჯობებს, რომ არ მოხვიდე“.

„ნუ სულელობ, ძვირფასო. რატომ არ უნდა მოვიდე?“

„იმიტომ, რომ ძალიან დაკავებული ვარ. შენი მოსვლა კი მთლიანად ამირებს დილის განრიგს. მითუმეტეს, ნახევარი საათი ისედაც დავიგვიანებ“.

„მაშინ ღანჩის დროს მოვალ, კარგი?“

„ღანჩი არ მაქვს. პო, კარგი, მაშინ ორის ნახევარზე მოდი, ვიდრე სენდვიჩით ვისადიდებდე. ნახვამდის“.

ზუსტად ორის ნახევარზე მისი ბიჭის ქმრის სამსახურთან გამოცხადდა და ზარი დარეკა. კარი თითო დანტისტის თეთრ ხალათში გამოწყობილმა მისტერ ბიჭისმ გაუღო.

„ვაიმე, კირილი, ისეთი ალერგებულდი ვარ!“

„ასეც უნდა იყოს. იგი თუ არა, რომ იღბლიანი გოგო ხარ?“ ცოლს წინ გაუძღვა და დერეფნის გაღლით კაბინეტში შეიჭრა.

„ნაზრძანდით და ისადილოე მის პალატაში“, უთხრა თანაშემწის, რომელიც სტერილიზატორში ინსტრუმენტებს ალავებდა. „როდესაც დაბრუნდებით, მაშინ დაასრულოთ“. მისტერ ბიჭისმ დაიკავა, ვიდრე გოგონა გაეფიქრებდა, შემდეგ კედლის ნიშაში ჩაშენებულ კარადასთან მივიდა, რომელსაც თავისი ტანსაცმლისათვის იყენებდა, მის წინ დადგა და თითო გაიმვირა. „აჲ არის“, თქვა მან. „აბა, ახლა თვალში დახუჭე“.

მისი ბიჭისმ ასეც მოიქცა. შემდეგ ღრმად ჩაისუნთქა, სუნთქვაც შეაჩერა და ყური მოუგდო. ამ სიჩუმეში გაიგონა, როგორ აღებდა იგი კარადას კარს. შემდეგ მსუბუქი შრიალიც მოესმა, თითქოს მის ქმარს სხვა ტანსაცმელს შორის შეკიდული რღაც ნივთი გამოჰქონებდა.

„კარგი! შეგიძლია შეხედო!“

„ვერ ვხედავ“, თქვა მან სიცხილით.

„მიდი, ნუ გეშინია“.

მორცხვად, სიცოცხლილი მისი ბიჭისმ ცალი თვალის ქუთითიბი ოდნავ გახსნა, იმდენზე, რომ შებოლ გაერჩია იმ მუყოფი, თეთრ ხალათში ჩაცმული მამაკაცის დაბინდული, გაურკვეველი ფიგურა, რომელსაც მალა, პაერში აწეული რღაც ეჭირა.

„ნაულა!“ იყვირა მან. „ნამდვილი ნაულა!“

ამ ჯადოსნური სიტყვის ვაგონებისთანავე მისი ბიჭისმ წნრფად გახილა თვალები და ქურქის გულში ჩასახუტებლად მაშინვე წინ წაწეა დააპირა, მაგრამ ქურქი არსად ჩანდა. მისი ქმრის ხელომ შობლოდ რღაც პატარა, სასაცილო ბენვის საყელო ირზეოდა.

„შეხედე და დატკბი!“ თქვა მისტერ ბიჭისმ და საყელო ზედ ცხვირინი აუქნია.

მისი ბიჭისმ პირზე ხელი აიფარა და უკან გადაქანდა. ახლა ვიკოლეზ, გაიფიქრა მან. ნამდვილად ვიცი, რომ ვიკოლეზ.

„რა მოხდა, ჩემო ძვირფასო? არ მოგწონს?“ მან საყელოს ქნევა მიხვედია და ცოლს მოლოდინით მიაჩერდა.

„რატომ, პო“, ენა დატეა მისი ბიჭისმ. „მე... მე... ვფიქრობ, ის... ის მშვენიერია... მარტლავ საუცხოოა“.

„ერთი ნამით ნამდვილად სუნთქვა შეგეცერა, არა?“

„პო, ასეა“.

„შინებული ბარისხია“, თქვა მან. „ფერიც მშვენიერია. იგი რა, ჩემო ძვირფასო? მე გგონი, ამგვარი ნივთი სულ მცირე ორასი ან სამასი დოლარი დავიგვედებოდა, მაღალია მითომ გვეყვია“.

„ექვიც არ მეპარება“.

სულ ორი თვეც იყო, ორი ვინრო, გაქურტული ტყავი, რომელიც ტყავი ზედ დაქონდათ. თვალის ბუდეებში მუტის ბერტოლები იყო ჩასხული. იქვე დაბლა დამშვებულ პატარა თათები მოაჩინდა. ერთს მეორის უკანა ნაწილი პირში მოექცია ავ კბენდა.

„მოდი“, თქვა მისტერ ბიჭისმ, „მოისინვე“. ის წინ გადამოინია და ცოლს ბუნეი ყელზე შემოახვია, შემდეგ უკან დაიხია და აღფრთოვანებით მიაჩერდა. „უნაკლოა. მართლაც გიხებდა. ყველას კი არა აქვს ნაულა“.

„პო, არა აქვს“.

„აჯობებს დატოვო, როდესაც საყიდლებზე წახვალ, თორღე იფიქრებენ, რომ მილიონერები ვართ და ორმაგს გადაკვამფვივებენ“.

„დევიდები დავიზიხასოვო, კირილი“.

„ვიწიბო, სხვას აღარაფერს უნდა ელოდე საშობაოდ. ორმოცდაათი დოლარი ისედაც იმაზე ბევრად მეტია, რის დახარჯვასაც ვაპირებდი“.

იგი შერუნდა, პირსაბანთან მივიდა და ხელის დაბანას შეუდგა. „ახლა გაიქციე, ჩემო ძვირფასო, და სადმე კარგად ისადილე. მეც მომივიდოდი, მაგრამ მოსაცემელი მოხუცი გორმანი მელოდება პროთეზის გატეხილი მომჭირით“.

მისი ბიჭისმ კარისკენ გაემართა.

მოკვლავ იმ მეცხამეს, გაიფიქრა მან. ახლავე აუცილებლად დავბრუნდები იქ, მის ლომბარში, პირდაპირ სახეში მივახლი ამ ბინძურ საყელოს და, თუ უარს იტყვის ჩემი ქურქის დაბრუნებაზე, ნამდვილად მოვკვლავ.

„არ მითქვამს მენტის, რომ ამ საღამოს დამავკვიანდება?“ თქვა კირლი ბიჭისმ, რომელიც ვერ კიდევ ხელს იბანდა.

„არა“.

„ისეთი პირი უჩანს, ალბთ სულ ცოტა ცხრის ნახევრამდე ან შეიძლება ცხრამდეც კი ვიქნებიოვდი“.

„პო, კარგი. ნახვამდის“. მისი ბიჭისმ თვალით გამოვიდა და კარი გამოაჯახუნა.

სწორედ ამ დროს, მის პალატაში, მისი ქმრის მდივანთანამდებში, რომელიც სასადილოდ მიდიოდა, დერეფანში გვერდით ჩაურა. „ხომ მშვენიერი დღეა?“ უთხრა მის პალატაში და სახეში ლიმბი შეაღწია. იგი წელი რწვეით მიდიოდა, თან სუნამოს ნაზი სურნელი მიკვეთობა და დედოფალს, მართლაც ნამდვილ დედოფალს მკვადე იმ ულამაზეს, შავ ნაულას ქურქში გახვეული, რომელიც მოკვლავნიკმა აჩუქა მისი ბიჭისმ.

ინგლისურიდან თარგმანი
მალხაზ ფუტყარაძე

საქი — ჩრეული განვანის

ამ ელში ულიამ ბუ-ლიტმა ელითად ილიცა პარიზის ლისინშიზმის ტა-ძარში, მერე მესლი მოიყარა ორდენელი ქალწულის ძეღ-თან და, ამ რეისის პრეზიდენტის სახელით, ნითლი ვარდუ-ნი ბემაკო მისი კვარტალეტი. მომდევნო დღე პიტეულის ჯარებმა აიღეს „ლია ქალაქად“ გამოცხადებული პარიზი. საფრანგეთის მარშალი პეტენი დაზავებას სთხოვს გერმანი-ასა და იტალიას.

1940 წლის 22 ივნისს ზელს ანერენ ზავს კომიუნენი, სწო-რედ იმ სალონ-ვაგონში, სადაც 1918 წლის 11 ნოემბერს საფრანგეთის მარშალმა ფომმა კაპიტულაციის პირობები უკარნახა დამარცხებულ გერმანიას. ახლა როლები შეიცვა-ლა და პიტელი კარნახობდა პეტენს. საფრანგეთი გაყო-ფილ იქნა ოკუპირებული და არაოკუპირებულ ხონებზე. მისი შეიარაღებული ძალები, სამხედრო-სახელდა ფოლტის ჩათ-ვილი, ექვემდებარებოდა დემობილიზაციას. ამასთან ერ-თად, საფრანგეთს ევალებოდა გერმანიის საოკუპაციო ჯა-რების შენახვა.

მაგრამ ფრანგებისთვის საფრანგეთში 22 ივნისამდე არ-სებობდა 18 ივნისი, რომელიც ოქრის ასოებით უნდა ჩაიწე-როს საფრანგეთის ისტორიის კალენდარში.

სწორედ 18 ივნისს საფრანგეთის არმიის ახალჯარმა გენერალი მარლ დე გოლი გამოვიდა ლინდონის რადიოთი და მიერლ მსოფლიოს ამცნო, ჩვენ ბრძოლა ნავაგეთ, მაგრამ ომი არ ნაწყვიტაო.

დე გოლი მიმართავდა ფრანგ ხალხს: „საფრანგეთი ეგუბრდა არ არის. იგი ფლობს ვრცელ იმპერიას, მას შეუძლია ეფართიანდეს ბრიტანეთს იმპერიასთან, რომელიც ბატი-ნონს ზეღებზე და განაგრძობს ბრძოლას. მას შეუძლია, ინგ-ლისის მარად, გამოიყენოს უზარმაზარი რესურსები შეერ-თებული ძალებებისა“.

სწორედ იმზანად ერთი ფრანგი დიდკაციის ცოლს ექსა-რომბიდა წარმოუთქვამს აფორიზმი: „ველაველი რტა ზეა. პეტენს სნადია, გადაარჩინოს ავეცი, ხოლო დე გოლს — ლირსება“.

პარიზი შეადარეს იმ მევას, ხალხსით რომ ნებდება კლი-ნენტს.

ერთმა სახელგანთქმულმა ფრანგმა მწერალმა ელესი-ასტეს სიტყვები, ცოცხალი ძალლი მვედარი ლომის უშჯობე-ნი არისო, ასე გადაკეთა: „სჯობს იყო ცოცხალი გერმანე-ლი, ვიდრე მკვდარი ფრანგი“.

იფორქემბიდა კოლაბორაციონიზმი. დე გოლი კი ლონ-დონიდან აჯანყებდა, ჩვენ ომი არ ნაწყვიტაო.

აი, რას წერს გამოჩენილი ფრანგი პოლიტიკური მოღვა-ნე ფაკ მანან-დელმასი: „ამ კაცს ეყო გამზედაობა, რომ 18 ივნ-ისს, დამარცხების წწარე ატმოსფეროში, თავისი მრებით ეტკრონა ქვეყნის ბედი და მისი სახელით განცხადებინა: საფრანგეთი მტერს არ ნებდება, დანდობს არ ითხოვს და სულს როდი ღადავსო. ეს იყო გაუგონარი ნაბიჯი“.

შემინახულა ფოტო, რომელზედაც აღებქმდლია საფრან-გეთის იმდროინდელი მინისტრთა კამინეტი, ისინი დგანან ელისეს სასახლის საფეხურებზე. გამოქვეყნ პოლიტიკოსთა უკან, მეორე რიგში, მოჩანს სილუეტო აულეყვდა კაცისა, რომ-ელიც იმდენად უაფაციობად და უცნაურად გამოიყურება, თითქმის სხვა სიერცხვა და სხვა დროში იმყოფებოდა.

18 ივნისს, კაპიტულაციამდე ცხრა დღით ადრე, საფრან-გეთის პრემიერ-მინისტრის კაბინეტში გამართული მორიგი თათბირის შემდეგ მისი მონაწილენი გადაჭიდდნენ ტახტის

გავლით ეზომი გადიან. დიდი ბრიტანეთის ახალდანიშნული პრემიერი უინსტონ ჩერჩილი თვალს მოჰკრავს თავდაცვის მინისტრის მოადგილეს, გენე-რალ დე გოლს, ადგილებზედ გამოიძველებლით ურჩავდა რომ აფუცებულა კართან. ჩერჩილი მოუახლოვდება, მიესალ-მება და უსწმრად, მაგრამ დე გოლის ვასაყონად, ჩილიაპა-რიაკებს ფრანგულად: „კაცი — რჩული განცხება“.

ჩერჩილის სიტყვით, დე გოლის საზეგო ერთი კუნთიც არ შერბეულა.

18 ივნისს წარმოიტქმულმა მოწოდებამ თვალის დახამა-მებაში გამოჰყო ერთი რიგითი გენერალი საერთო ხვედრით-დან. სწორედ დე გოლმა დაამკვიდრა სიტყვა „რესისტანსი“ (წინააღმდეგობა), როგორც იმდელი სახალხო მოძრაობის სა-ხელმძღვანელი.

იმდეგ ნელს, ზაფხულის მინურულში, დე გოლი ეუბნება ინგლისელ რადიონამცვეს: „თქვენ ზედაეთ, რომ ომი მოგე-პულია. დიას, მოგებულა. ვერმანტმა ვერ დაიპყრო ინგლ-ისი და უსეგ ველარ შეძლებს. შეერთებულ შტატებში არ დარ-ჩება სოფელი გვარეთ. რაც შეეცება რუსეთს, ის ნაცისტე-თა საბოლოო გამარჯვებას არ დაუშვებს. მესამე რაიხი მსოფლიოს ამ გერთანებული ძალების წინააღმდეგ ვერა-ფერს გაანყობს. რა თქმა უნდა, ბლომად იქნება ბრძოლის სხვადასხვა პერიოდები, იქნება რთული მომენტებიც, მაგ-რამ გარწმუნებთ, რომ ომი მოგებულა“.

ეს ოქტომისტური პროგნოზი, 1940 წელს, გერმანულია გავანია ტრიუფის ფაში, ფანტასტიკურად მიჩნდათ, მით უფრო, რომ თავად დე გოლის მდგომარეობა საქმიად ზუნ-დელანი იყო. თქვენ წარმოადგინეთ, 1940 წლის 2 აგვისტოს საფრანგეთის საწმენლო ტრიუმფალმა დაუსწრებლად მიუ-საჯა მას სიციველი და პატივის ახდა, მოძრავი და უძრავი ქონების სრული კონფისკაციით.

შეიკრ მსოფლიო ომში დასაღვლები ეპოქეშირეთა ჯარ-ების მთავარსადგალი, გენერალი დუატიკ მოკავშირე (მომა-ვლი პრეზიდენტი ამერიკისა) თავის მემუარებში აღნიშნავ-და: „1940 წელს საფრანგეთის კაპიტულაციის დროს არმიამი დარჩენილი ოფიცრები შექმნილ ვითარებას შეუროგდნენ და ბრძოლა შეწყვიტეს. მათი აზრით, თუკი დე გოლის მიერ არ-ჩეული გზა იყო სწორი, მანასადაემ ნებისმიერ ფრანგ ოფი-ცერს, თავისი მთავრობის ბრძანებებს რომ დაემორჩილა, თავი ლაზრად უნდა ჩაეთვალა. ბუნებრივად, ოფიცრებს არ ენადიდა, ამგვარად ეფორებო. მათი რჩივანია, თუკი ჩაეთვალ-ლიათ მარლმორწმუნენ ფრანგებად, რომლებიც ასრულებდ-ნენ კანონიერი სამოქალაქო ხელისუფლების ბრძანებებს და აქედან გამოიწინაიყობდა, რომ ისინი, როგორც ოფიცია-ლურად, ასევე სულის სიღრმეში, დე გოლს დეზერტირად თელდნენ“.

დეზერტირად შერაცხულმა და სიციველისჯილმა გენე-რალმა გადაარჩინა საფრანგეთის სახელი და ღირსება.

დე გოლზე წერენ, რომ ის იყო ისტორიის განუსოფელი ნაწილი, ის იყო გმირი, რომელიც თანასწორივით ხვედებოდა სხვადასხვა ეპოქათა უდიდეს ფიგურებს და მუხაველის გა-რემე აღიქვამდა წარსულის დიად იდეებს. როგორც ამბო-ბენ, ძალზე ძნელია წარმოიდგინო ადამიანი, რომელიც უმ-ზერს როგვანადე მაკედონელი, იულიუს კეისარი, რიმე-ლიუს, პლესტანეუსი, ნაპოლეონს, ლესკოლს — არა რო-მაც წარსულის ანრდებებს, არამედ როგორც მეგობრებს, მასთან ერთად მრგვალ მკავიდას რომ მისხდომიდა და საქმი-ანად ბაასობენ.

მოზიკა

1914 წლის ზაფხულია. იწყება პირველი მსოფლიო ომი და ფრიად მემუოთებუ-ლი რუს-ხელმწიფე („რომანოვიების გვირისა“) პეტერბურგი-დან დეპრეტებს გზავნის უზარმაზარი იმპერიის ყველა კუთხე-კუთხულოში, რათა ჯარს მოყაროს თავი. ბუნებრი-ვია, რომ კავკასიასაც სთხოვს შეგლას: „რას ფიქრობთ თუმ-ნიო, ხევესურნო? ახლა ომობის ხანია!“ თუმ-ფშაგ-ხევესური დაფიქრებელიე ეხმარებინ რუს-ხელმწიფის მონოდებას. არხოტიდან მოდიან ორიაურები და გაბურდ, საომრად ემ-ხადება სახელგანთქმული კობა ცისკარაული. თუქეთიდან მოემართება „ჟორ-შავარდნების ჯარი“. იარაღასმუღნი და აღკავაზულები ქარივით მიჰქრინა დუშეთისაკენ, სადაც მიმ-დინარეობს საქართველოს მთიელთა შობილი ხაცია. ოღონდ ეგ არის გულსატკეპნი, რომ ზეზვა გაფრინდაული აკლიათ თვალში: „ნანობენ გაფრინდაულსა; ზეზვა აღარა გვტანია“.

დაბოთ, ზეზვას არყოფნას ნაღვლობენ. გეგონება, რომ ავკრ გუშინ ტრიალებდა მათ შორის. ფიქრებ, სადაცა ახ-ლო-მახლო გეგლებათო. თითქოსდა ორნახევარ საუკუნენ არ გაუვლია მისი სიკვდილის მერე.

ქართველ მთიელთა დუშეთში თავმყრის ამბავი, ჩანს, სასწრაფოდ ამცნეს რუს-ხელმწიფეს და ისიც მადლობას არ იმბრებს მხარდაჭერისა გამო, ტკბილი სიტყვით ავიღლო-ვს ერთგულ ქვემეურლებს: „ენი შეყავს, თუმნიო, ხევესუ-რიო, თქვენი-ფერა შემობარია? ნინაც თქვენი იყო სახელი, ეს-ლად თქვენი გაქეთ ძალია“.

ისინი რი, თუმცა ჯერ არ ნასულან მსოფლიო სასაკლაო-ზე თავისი წილი სისხლის გასალებად, მომავლის გეგმებსაც აწყობენ. რო დაგებრუნდებითო, შესანდობარი დაელობთ იმითი, ვინც იქ დაგერება მკვდარსა და ცოცხლად დარჩე-ნილია სადგურქრძელოც ევესკათო.

სადროლო სულის შევსებათა გამსჭვალულთ ზეზვა გაფრინდაული აკლიათ თვალში. ენატრებათ, რომ გამორ-ჩეულ ვეაკაცთა შორის გამოჩრეული იდგეს მათ გვერდით — ბახტრიონის აჯანყების (1659 წ.) ერთ-ერთი სახელმწიფანი გმირი.

ცნობილი ქართველი მეცნიერი ნიკო ხიზანაშვილი აღ-ნიშნავდა: „ჩვენი მეზობიანი არ იხსენიებს ზეზვას, მაგრამ ხალხის მახსოვრობა უფრო დიდი მატიაინა და ეს არ უნდა დაევიწყებო“.

ივანე ბუქურაული, რომელსაც ზეზვა გაფრინდაულზე შექმნილი ლექსები ჩაუწერია თუქეთში, თავის მხრივ, დას-

ძენდა: „ქართული მატიაინე არას მოგვიხიბრობს ამაზე, მაგრამ ეს გასაკერველი არ არის, რადგანაც ქართველი მემწიფიანი, როგორც საზოგადო-დოდ სხვა ხალხისა, მხოლოდ მეფეებზე და თავად-ანანაუ-რებზე ნერდენ, დანარჩენებს ვურადლებას იმითათად აქ-ცევედენ“.

სწორედ ზეზვაზე გამოთქმული ლექსები პეტრედა აღ-ტაცებას ქართული ხალხური პოეზიის უდიდეს ამბედარს აკაცი შანიძეს, როდესაც შენიშნავდა: „არ მშორდება მესხ-ურებიდან გაფრინდაულის „ზეზვა“ ხმლისა და სიტყვები: „მკვლად დავაცივთე კბილები, ტურას ლოყები ჭაბინა“ (წი-ნარე სტრიქონია: „ავავსე დიდი მინდორი თათრის ზოჯავის ძვალთა“).

ხალხის მესხურებაში სამარადისოდ აღბეჭდილი გმი-რის სახე კიდევ უფრო რელიეფურად გამოიკეთა ვეა-ფშაველას „ბახტრიონი“, სადაც იგივე ამბავს მოთხრობი-ლი ბახტრიონის აჯანყების შესახებ, რაც „ქართლის ცხოვ-რებაში“, მაგრამ მოქმედი პირი სხვანი არაან. ამასთან და-კავშირებით ოთარ ჩხვიძე ნერდა: „ვეამე „ქართლის ცხოვ-რებას“ სულაც აუქცია გვერდი, ვითომც არც წაეკითხოს, არც გაეკონოს, ვითომც არც არსებულისოს, გამოიყენა მხოლოდ ხალხური თქმულებანი“.

უსამართლობის გამოსწორება ვანიზხაბა, ნემსტიანი-თავან დაეინყებულნი გააკოცხათ, დადუმებულნი ამბეჭა-ველა და ჩახსენებულნი მონაკვეთი ბახტრიონის აჯანყებისა თავისი ღვთაებრივი კალმით გააჩაზჩხაია.

„ბახტრიონის“ მიხედვით, თუთმა ნინამძლოლი ზეზვა გაფრინდაული აჯანყებისას ახალგაზრდა აღარ მოკლა-ფშაველთა ნინამძლოლი ლუბნიმ ასე მიმარაბდა მს: „კაკო, შენც დაბერებულხარ, გაგებირებია ჭალარა“ და ჰასუხად ესმის, სულ ომებსა და ლაქრობაში ყოფნამ დამაბერაო, ძალი-უნდადურად გდებდა და ყრმობიდანვე იარაღასმულად ცხოვრებამ გამაჭალარავაო.

ზეზვას სახელი სიკვდილს არ ნასულა და აი, პირველ მსოფლიო ომში მიმავალი თუმ-ფშაგ-ხევესური ნატრობენ, ნეტავი მხარს გვიმწყენდებესო. არც მეორე მსოფლიო ომის ნელეში დავიწყებია საქართველოს თავისი დაუკარგავი შოელი.

შემოსვენებით როდია, რომ გიორგი ლეონიძემ 1942 წელს გამოქვეყნებულ თავის ნაშრომში „ქართველი მატიაინე“ ერთ-ერთი ნარკვევი სწორედ ზეზვა გაფრინდაულის გმი-რობას მიუძღვნა.

ქრონიკა

29 აპრილს საქართველოს მნივნობართა ასოციაციის სააქტო დარბაზში გაიმართა ნარდგინება მამუკა ჩხეიძისა და ლევან თაქთაქიშვილის მიერ მომზადებული ნიგნისა „ვეფხისტყაოს-ნის“ გამოცემათა ბიბლიოგრაფია. 1712-2008“ ეს არის მესხეთ ტომი პროექტისა „ჩვენი და ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც მანა-ნა კარბულის ხელმძღვანელობით გამოიდის. შესავალი სიტყვა წარმოთქვა მნივნობართა ასოციაციის თავმჯდომარემ ლია ნადარეჟიელმა. ბიბლიოგრაფიულ მუშა-ობის პირინებებსა და პერიეტებზე ისაუბრეს ავტორებმა, ლე-ვან თაქთაქიშვილმა და მამუკა ჩხეიძემ.

ნიგნის ღირსებებსა და მნიშვნელობაზე ისაუბრა ლიტერა-

ტურის ინსტიტუტის რუსთველოლოგიური კლკეის ცენტრის ხელმძღვანელმა ივანე ამირხანაშვილმა.

სიტყვით გამოვიდნენ რუსთველოლოგი ზორისდარჩია, ის-ტორიკოსი დარნაზ ლომაძედა და ეურნალისტი მინანა კარ-ტოხია.

ყველამ ერთხმად აღნიშნა, რომ ეს არის ნინგადადმული ნა-ბეჯე „ვეფხისტყაოსნის“ გამოქვეყნადა სისტემატრავისის საქმე-ნი. შოკავთილი ხარევისის მუზეუმთან, ნწინი, როგორც ბიბლიო-გრაფიული ნაშრომი, საცნობილოდგარად გამოიყურება და იმ-ლევა კარგ საფუძველს იმსახავს, რომ მომავალშიც გავრძელ-დეს მუშაობა ამ მიმართულებით.

გარადისობაში გაღასული მუშენიერება

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

ფრანკლის „ქვენი მწერლობა“ ძველ ნომრებს ვაოცდებიან. უნდა ნაყანადი 2007 წლის მარტის ნომერს. ყმაზე შევნიშნე ხალხის უზავიარლესი მსახიობის ჯემალ მონიავას პორტრეტი. როდესაც დაკრძალეს ეს ღამაში და ნიჭიერი მსახიობი, თითქმის არც არსად უთქვამთ ეს ამბავი. მუშად გაისტუმრეს იმქვეყნად. გურამი ჯემალის ნოველა „სანია კოლუაფირო“ ასე იწოდება: „ქმეო ძვირფასო მკითხველო, ასე იმიტომ მოგმართავ, რომ დღეს თუკი ვინმე კითხულობს, ყველა მეჭიქრფისება. ჰოდა, ჩემო ძვირფასო მკითხველო, აბა, გულზე ხელი დამიდე, თელიც გამის-ნორე და მითხარი – რამდენი ხანია არ გიოქვამს სიტყვები: ჩემო თელინათელიო, ჩემო სულსდგმა, ჩემო ჩაუტრბულიო კელაპტარიო, ჩემო ათასნაირო, შურიც, თოლიც, სტანი კოლუაფირო, შემოგვედ, შენი კენესამე, გეთავა, გენაცლევ... დიდი ხანია, არა?!

ჯემალ მონიავა

ჰოდა, რაკი დიდი ხანია, როგორც გოგლა იტყუდა ხოლმე – „უამიტყვებოდ არა გცივა...“ ჯემალი გაიყვანი თამაზ ბიბილურის ოჯახში. იგი მოდიოდა თვის მუღულსთან ნანა კასრაჭისთან ერთად. შესანიშნავი წყვილი იყო. მათ ნახვას არაფერი სჯობდა. გვიყვარდა, როცა ჯემალი თამაზობდა. ისე ღამაზად უხამებდა მწერლობასა და თეატრს, ისეთი ხელნაწები გვიკითხავდა ჰევენ კლასიკოსთა ნაწარმოებებს, მონუსხულებს შევსებოვდით. მესხიერებიდან არსდროს აწომებდა ჯემალის სახე, როდესაც მან მოისმინა მისი ქალიშვილის ქება. ჩემი შვილიშვილი – ნიკოლოზ აბულედიანი მუხიკაზე დადიოდა ეკა მონიავასთან. ერთხელ ეკა დალილი-დაქანცული ისევებდა, როდესაც ზარის ხმა გაისმა. ეკას არავის მიღება არ შეუძლო, მაგრამ ნიკოლოზი რომ დაუნახავს, ძალიან გახარებია. ასე უყვართ მასწავლებელსა და მონაწილეს ერთმანეთი.

ჯემალ მონიავა არ იხოვდა შეღასის მწერლობაში, რაკილა მსახიობი იყო, და არც სცენური ყოფის გაიოლებას, მე ხომ მწერალიც ვარო.

რა დამავინყებს: მარჯანიშვილის თეატრში გაიმართა წარდგინება ჯემალ მონიავას მოთხრობებისა და ნოველების ერთ-ერთი კრებულისა. მაც კოსტუმში ელენატურად გამოყობილი ავტოგრაფებს არიგებდა. უცებ მისი იმითიანი ხიზლის მიწეზე ვიგრძინი – ეს ადამიანი საკათარ თავში დიდ კულტურასთან ერთად გაბარებდა ძველი სცენიდან წამოსული, გახული ეპოქის მსახიობთა მიერ დატოვებულ, განუყოფებელ ხიზლს და, ამავე დროს, თანამედროვე იყო. გამორჩეული უყვარდა ეკას გოთიაშვილი. მიკვლეულ წარმატება მწერლობაში და ასე უყვარს: ნამდვილი თარაშ უმჯობარ ხარ-მეოტი. სახე გაუბრწყინდა.

დარბაზი გადაჭედილი იყო. უნადო ქართულით გვიკითხავდა მოთხრობებსა და ნოველებს. კეთილშეგობი თვითონ იამენა სახლი, ჭამბო საკუთარი ხელით ამოშრო, ბაღიც გააშენა. შეკობრებს უყვარდათ მასთან სტუმრობა. საყვარული გამობარის სული და სიახლაც მინასთან, მოყვასთან, სცენასთან, მკითხველთან – ეს გახლდათ ჯემალის ცხოვრების ნიცი.

აკაკი გენაძის ბივის მიხედვით შექმნილი სექტაკლის „მონადგენი ფოტოფიში“ გამარჯვებამ მარჯანიშვილის თეატრს ბეგრ ხევა სიხარულით უნადო ახალგაზრდა მსახიობთა წარმატებამ მოუტანა. ერთ-ერთი გახლდათ ჯემალ მონიავა. მისი მირიანი მწიშნელეიან ვეირად იქცა.

საქართველოს შინა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო თეატრალური ინსტიტუტის წარჩინებით დამთავრების შემდეგ ჯემალ მონიავამ პროფესიული ნაილობა ს. ჭანბას სახელობის სოსუნის სახელმწიფო თეატრის სცენაზე მიიღო. მავურებელი დიდი ინტერესით შეუვა პირველ ნამუშევარს. ეს გახლდათ სერგეი (ჯ. კოროტკიევის „მე მეტრა შენი“). ამ სახეში გამოწნდა მსახიობის რომანტიკული ბუნება. სერგეის მომავა მესლახრე (ჯ. შვავროს „ოლევის დედოფალი“), მედიკა (დ. გაჩეილასის „აბახრიონი“). სულ მალე ემეფათ რუსთაველის თეატრში. აქ მრავალი საინტერესო სახე შექმნა: იმედა (დ. გაჩეილასის „ამირანი“), ლექსო (ო. მანფროსის „მეტების ჩრდილი“), ედი (ბ. ბრეტის „სამეგრეოშიანი ოპერა“) და ლევანი „ო. ჭილძის „აკვარიუმი“). ახალგაზრდა შემოქმედისათვის ეს როლი იმითაც იყო მნიშვნელოვანი, რომ იგი სახელგანთქმული მსახიობის სერგო ზაქარაიას პარტნიორი გახლდათ.

მსახიობის სიხსლსაც ცხოვრებით იღვანა მარჯანიშვილის თეატრში. აქ ქმნის პედრო კობის (ს. მიტსეს „სოციალური სახუმარო არ არის“), ჰემოს (ერვიოივს „ანტიკონე“), თარაშ ვლადიმერ ზომ (ჯ. გამსახურდიას „მთვარის მოტაცება“) საყოველთაო აღიარება და სიყვარული მოუპოვა. ხანი გავიდა და ჯემალ მონიავამ ცოტაც ითამაშა (ჯ. ზუბაშვილის „კოსპოპოლიტი“). ამ ეპიზოდური როლი კიდევ ერთი თვისება გამოამტანა – ამ სახეს განსაკუთრებული მნიშვნელობა მინიჭა. ცოტნეს თაობამ მშკვევე განიცადა ომის ტრავმა.

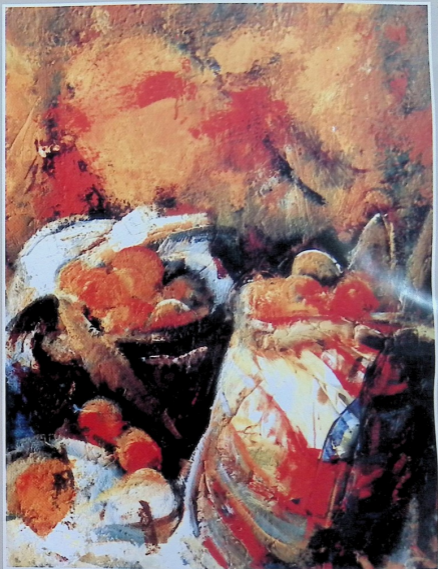
თამაზ იაშვილი (ჯ. ფანჯიკიის აკადელი პატიოსანი“) ფსიქოლოგურიად ტრედიო. მინაგანად განცდილი საბე მნიშვნელოვანი სახეები იყო მსახიობის შემოქმედებაში. ის მის მიერ განსაზღვრული როლების არსდროლი სთავ. მავურებელი კარგად იცნობს ჯემალ მონიავას, როგორც კონსამიანი. გეგსდეს მისი სახატე („ორნი გჯაზო“), კარილი („აშაღება“), ანჩაბაძე („სოციალური“). ტელედადგომებში ხშირად მონაწილეობდა.

საქმილმა ღამაზე დაიტარა უფროსი მეგობარი ღაღო ცხაკარიაშვილი.

„ქვენი ცხოვრება... კაცი რაინდი, აღნაგი, პირმშენიერი, ნიჭიერი, პატიოსანებით გამორჩეული, პროფესიონალი, მამა, მუღუღე, პაპა, მკერდში სახატრევი მეგობარი, სამშობლის თავდაცულული მოქალაქე, პირვინაღვი მტალიდელი და თანამეზობე – კაცი, სრულითა სწილათა შემკული!“

თვითონაც ახელი იყო.

ციხინა კვინტრამეკოძიაშვილი

გურამ ქუთათელაძე

ნატურმორტი